

53501

Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

III. AHMET DÖNEMİ OSMANLI KANUNNAMESİ
(İNCELEME, METİN, DİZİN)

Oğuz ERGENE

Danışman : Doç. Dr. Zafer Önler

YÜKSEK LİSANS TEZİ

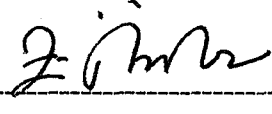
53501

Mersin
Ocak, 1997

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Zafer Önler (Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Sultan Tulu Gündüz

Üye

Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor

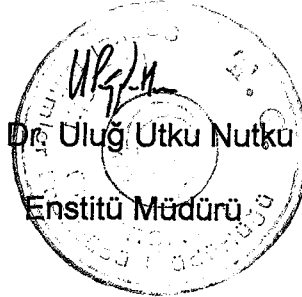
Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduğunu onaylarım.

16..1.1 1997

Prof. Dr. Uluğ Utku Nutku

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bugüne dek klasik Osmanlıca dönemi üzerinde dil çalışmaları hemen hemen hiç yapılmamıştır. Oysa bu tür çalışmalar, Eski Anadolu Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki tarihsel gelişimi ortaya koyması açısından önemlidir. Öte yanda, yapılan metin yayınları genellikle edebi metinlerle sınırlı kalmış; bu alanın dışında kalan metinler filologlarca ihmal edilmiştir. Oysa diğer alanlara ait metinlerin gün ışığına çıkarılması, bu metinler üzerinde çalışan ilgili alanlardaki bilim adamlarının sağlam malzemeler edinmelerini sağlayacaktır. Söz konusu metinlerin söz varlığının belirlenmesi ise, Türkçenin tarihsel sözlüğüne önemli bir katkıdır.

Çalışmamızın materyalini, III. Ahmet döneminde yazılmış, devlet arazisinin kullanımına ilişkin el yazması bir kanunname oluşturmaktadır. Bu kanunname, H. 1212 (1798) tarihinde istinsah edilmiş bir yazma mecmuanın içinde yer alan 67 sayfalık bir bölümdür.

Bu çalışmayı; dil özellikleri, metin ve dizin olmak üzere üç kısımda düzenledik.

Dil incelemesi üç ana başlıkta yapılmıştır. Bu incelemedeki temel amaç, tarihsel olarak klasik döneme ait olan metnin taşıdığı dil özelliklerinin ortaya çıkarılmasıyla Türkiye Türkçesinden ve klasik Osmanlı imlasından ayrılan yönlerin belirlenmesidir. Bu nedenle metin üzerinde tam bir dil incelemesi yapılmamıştır.

Yazım bölümünde, metnin yazımında görülen kimi özelliklerin

belirlenmesiyle bu özelliklerin klasik Osmanlı imlasıyla ne derece benzeştiği incelenmiş ve bu konuda bir durum tespiti yapılarak yazımların kendi içlerinde düzenli olup olmadıkları araştırılmıştır.

Ses bilgisi bölümünde ; ses olaylarının ve uyumlarının incelenmesiyle metnin taşıdığı özellikler, önceki dönemlerden gelen izler ve tüm bunların günümüz Türkçesine ne derece yansıdığı belirlenmiştir.

Biçim bilgisi bölümünde, Türkiye Türkçesinden farklı biçimler incelenmiştir.

Metin bölümünde, el yazması metnin çeviriyazısı yapılmış, dizin bölümünde ise metnin söz varlığı fişlenerek bir gramatikal dizin hazırlanmıştır. Madde başı anlamlandırmalarda yabancı kökenli sözcüklerin hangi dillerden kaynaklandıkları gösterilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasına yardım edenlerden yazmayı edinmemi sağlayan Öğr. Gör. D. Ali Şahinoğlu'na, bilgisayarla yazım süresince verdikleri destekten dolayı Arş. Gör. A. Tarkan Çavuşoğlu ile Alkan Ustalar'a, üniversitemiz Tarih Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Nükhet Adıyeke'ye ve bana her zaman yardımcı olan hocam Doç. Dr. Zafer Önler'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar Listesi	VIII
Çeviriyazı Alfabetesi	IX
Giriş	1-3
Kanunnameler	1
Yazmanın Tanıtımı	2
Yazmanın İçeriği	3
I. Dil Özellikleri	6
I. 1. Yazım Özellikleri	6
Ünlülerin Yazımı	6
A Ünlüsü	6
E Ünlüsü	8
I, İ, Ünlüleri	9
O, Ö, U, Ü Ünlüleri	10
Ünsüzlerin Yazımı	11
Ç Ünsüzü	11
P Ünsüzü	12
S Ünsüzü	12
T Ünsüzü	13
Hemzenin Kullanımı	13
Şeddenin Kullanımı	15
Yabancı Sözcüklerin Yazımı	15

Bitişik ve Ayrı Yazım	16
İkili Yazımlar	18
Bileşik Fiillerin Yazımı	19
Yardımcı Seslerin Yazımı	19
“Mi” Soru Ekinin Yazımı	20
“Ki” Bağlacının Yazımı	20
Yazım Yanlışları	20
I. 2. Ses Bilgisi	26
Yuvarlak Ünlülerin Korunması	28
Ünlü Düşmesi	28
Kaynaşma	29
Ünlü Uyumları	30
Büyük Ünlü Uyumu	30
Küçük Ünlü Uyumu	30
Ötümlüleşme	32
Ötümsüzleşme	34
Korunma	35
Sızıcılaşma	36
I. 3. Biçim Bilgisi	37
İyelik Ekleri	37
Hal Ekleri	37

Fiil Çekimi	40
Sıfatlar	42
Metin	43-112
Şūret-i emr-i ŧerīf-i yeniçeriyān	47
Sālāriyye huŧūŧında fetvā	50
Sultān ‘Osmān ‘aleyhū'r-rahme ve'l-gufrān fermān-ı ŧerīfinūñ ŧūretidūr	53
Maḡlab üç sene boz ve hālī kalan yerler haḡkında	54
Maḡlab çift bozan haḡkında	55
Maḡlab āḡaruñ topraḡında ekenler haḡkında	55
Maḡlab yeñiden düzen baḡlayanlar	56
Maḡlab resm-i otlak	56
‘Askerī ḡāyifesine mūte‘allık fermān-ı ŧerīfdūr	57
Merḡūm Ebu's-sū‘ūd Efendi Ḥazretleri'nūñ arāzi iün taŧvīr eyledigi ŧūretdür	59
Arāzi-i huŧūŧiün Ḥāfız Aḡmed Paŧa'ya vārid olan ḡūkm-i ŧerīfdūr	64
Maḡlab arāzi-i ‘oŧriyye ve ḡarāciyye	66
Maḡlab temessūk-i ḡapu	68
Maḡlab arz-ı nā-bedīd	70
Ḳānūn-ı cedīddūr	70
Maḡlab ŧāḡib-i arzuñ ednā yerlerin biri birine ferāḡat	

etmek hakkında bu dağı k̄anūn-ı cedīddür	71
Matlab resm-i çift bozan	74
Matlab re'āyā kaldurmak	75
Matlab yerin şatanlar ve tapuya müstahakk olanlar	76
‘Usr-i maḥşūşīdür	77
Matlab ispençe ve çayır-ı ḥāşşa ve ‘öşr-i kovan-ı maḥşūşī	78
Matlab vilāyet ḥākimleri ve zābitleri üzerine vārid olan k̄anūn-ı fermān-ı şerīfdür	79
Matlab nev'-i diger	86
Matlab ḥāric ez-defter olanlar	88
Matlab vech-i diger	94
Matlab vech-i diger	96
K̄anūnnāme-i livā-yı Hersek	97
Matlab şūret-i fetāvā	99
Matlab ḥuşūşī arāzī	100
Matlab arāzī ḥuşūşına mütē'allik k̄anūnlar ki biñ tārīḥinde ‘arz olup fermān olınmışdur, mūcibi ile ‘amel olina	104
K̄anūnnāme-i tevcihāt-ı ze‘āmet ve tīmār	111
K̄anūn-ı mutaşarrıf-ı dergāh-ı ‘ālī	111
K̄anūn-ı çavuşān-ı dergāh-ı ‘ālī	112
K̄anūn-ı küttābān-ı dergāh-ı ‘ālī	112
K̄anūn-ı zu‘amā	112

Qānūn-ı tīmār	112
Dizin	113
Kişi Adları Dizini	408
Yer Adları Dizini	410
Sonuç	412
Özet	415
Özet (İngilizce)	416
Kaynakça	418

KISALTMALAR LİSTESİ

Ak.	akkuzatif
Ar.	Arapça
bk.	bakınız
Bulg.	Bulgarca
dn.	dipnot
EAT.	Eski Anadolu Türkçesi
ET.	Eski Türkçe
Far.	Farsça
Gr.	Grekçe
İt.	İtalyanca
İy.	iyelik
krş.	karşılaştırınız
Rum.	Rumca
Sl.	Slavca
Sür.	Süryanice

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا (آ)	a, ā	س	s
ا (أ)	a, e, i, u, ü	ش	ʃ
ء	'	س	s
ب	b	ذ	z, d
پ	p	ط	t
ت	t	ع	c
ث	ṭ	ف	f
ج	c	ق	q
چ	č	ك	k, g
ح	h	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	و	v, (o, ö, u, ü, ū)
ر	r	ه	h (a, e)
ز	z	ی	y (i, i, ī)
ز	z		

GİRİŞ

Kanunnameler :

Osmanlı İmparatorluğu'nda, din kurallarına dayanan şer'i hukukun yanı sıra şer'i hukukta yer almayan konulara ilişkin "örfi" terimiyle adlandırılan diğer bir hukuk sistemi de uygulanmıştır. Örfi hukuk sistemi, günlük hayatta karşılaşılan sorunları çözmeye yönelik pratik hükümler içermekteydi.

Örfi hukuk sistemini padişahların gelenek ve görenekler çerçevesinde ve kendi istekleri doğrultusunda çıkardıkları kanunlar oluşturmaktaydı. Örfi kanunların şeriat hükümleriyle çelişmemesi gerekirdi. Bu tür kanunların şeriata uygun olduğu şeyhülislamın fetvasıyla belirlenirdi.

Kanunnamelerdeki hükümler, emirler ve yasaklar toplumun gelenek ve görenekleriyle paralellik taşımaktadır. Bundan dolayı örfi hukuk sistemi, şer'i hukuk gibi tek ve değişmez bir kitaba dayanmamaktadır. Bu da farklı yörelerde farklı uygulamaların doğmasına neden olmuştur. Zaten bu durumdan dolayı kanunnamelerin başında ait olduğu eyaletin, vilayetin ya da sancağın adı belirtilir. Bununla da yetinilmeyip devlet tarafından belirli aralıklarla görevliler yollanarak o bölgede meydana gelen değişiklikler belirlenir ve gerekli görüldüğünde kanunlar değiştirilerek tekrar yazılırdı.

Bu açıdan bakıldığında kanunnamelerde, halkın günlük yaşamda devlet idaresi ve sosyal hayatla ilgili karşılaşılabileceği her türlü sorun - kimi zaman soru cevap şeklinde - ele alınarak değerlendirilmiş ve belirlenen

hükümlerin uygulanması için de beylerbeylerine, sancak beylerine ve kadınlara gönderilmişlerdir.

Padişahlar tarafında çıkarılan bu kanunlar bir süre sonra toplanarak kanun dergilerini oluşturmuşlardır. Bu dergilere toplayıcılarına göre değişik isimler verilir. Padişah tarafından toplanmışlarsa “Kanunname-i Osmani”, “Kanunname-i Hümayun”, “Kanunname-i Al-i Osman”, “Kanunname-i Sultani” ya da bazı kişiler tarafında toplanmışlarsa o kişilerin adlarını taşırlar. Kanunnamelerin oluşturulmaları konusunda Neşet Çağatay, (1988 : 630) şu saptamayı yapmaktadır :

Osmanlı hükümdarlarının, ilk sıralardan beri kanun çıkardıklarını sanıyoruz. Bunlar, aynı alana ait değişik zamanlarda verilmiş emir ve fermanların yavaş yavaş biraraya getirilmesi suretiyle muayyen bazı alanların özel kanunlarını veya kanunnamelerini oluşturmuş olmalıdırlar. Daha sonraları bu kanunlar biraraya toplanarak muayyen bir devirde Osmanlı İmparatorluğunda uygulanan kanunlar koleksiyonunu oluşturmuşlardır. Bu suretle meydana getirilen ilk askeri ve siyasi kanun dergisinin I. Murat devrinde (saltanatı : 1362- 1389) ve onun emriyle beylerbeyi Timur Paşa tarafından meydana getirildiği sanılmaktadır. Bu tür kanunnameler, Fatih Sultan Mehmet zamanında (saltanatı:1451- 1481) şekillenmiştir.

Yazmanın Tanıtımı :

Çalışmamıza kaynaklık eden kanunname, kiremit renginde, kenarları ve sırtı koyu kahverengi deri ciltli ; boyutları 24 X 18 cm olan, aharlı kağıda divani yazı ile yazılmış bir yazma mecmuanın içinde yer almaktadır. Mecmua içinde yer alan metinler arasında bir ya da iki sayfa boş bırakılmıştır.

Başındaki kayıttan H.1212 (M. 1798) tarihinde,"Yanyevî Bilge-zâde Ömer Efendi" adlı biri tarafından istinsah edildiği anlaşılan bu el yazması mecmuada iki sayfalık Farsça bir dibaceden sonra çalıştığımız metinle birlikte altı ayrı metin yer almaktadır. Genel olarak kanun, fetva v.b. niteliğindeki bu metinler, sırasıyla şu adları taşımaktadırlar :

A) Mîzânü'l-müddeîñin : 15 varak.

B) Çeşitli konulara ilişkin parçalar : 13 varak.

C) Arâziye müte'allik kânündür ki biñ on yedi senesi zi'l-ka'desinüñ on yedinci günü 'arż olunmuşdur ki zikr olunur : 7 varak

D) Kânunnâme-i Sultân İbn-i Sultân Ahmed Hân (üzerinde çalıştığımız metin) : 34 varak.

E) Ma'rûzât-ı Ebu'-su'ūd Efendi rahmetu'llahi 'aleyh : 11 varak.

F) Kânunnâme-i cedîd : 3 varak.

Yazmanın İçeriği :

Çalışmamıza konu olan bölüm, her sayfada 17 satır olmak üzere 67 sayfadan oluşmaktadır. Bab başlıklarının tümü ile tarihler ve kimi satır ve paragraf başı olabilecek yerlerin ilk sözcükleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Metinde yer alan bab başlıklarının birçoğu sayfa kenarına yazılmış ve ait oldukları yerler kırmızı çizgilerle belirtilmiştir.

Metnin ilk sayfasının (1a) kenarında Arapça bir bölüm yer almaktadır.

Metnimizde devlet arazisinin kullanımına ilişkin hükümler yer almakta, bunlar arasında, devlet toprağının kullanımı, kiralanması ve bu hakkın kullanıcının ölümünden sonra akrabalarına geçişi ile ilgili ölçütler ; devlete ödenmesi gereken toprak veya malla ilgili türlü vergiler ve bunlarla ilgili özellikler, miktarlar, muaflik durumları ile ilgili değerlendirmeler ; tımar, zeamet ve hasla ilgili hükümler bulunmaktadır.

Kanunname metinleri padişahlar ya da özel kişiler tarafından düzensiz olarak toplanmışlardır. Kimi zaman içlerinde yer alan hükümlerin de benzerliğinden dolayı metinlerin çoğu iç içe girmiş ve neredeyse birbirini tekrarlar duruma gelmişlerdir. Bu nedenle aynı hükümlere hatta aynı cümlelere birçok kanunname metninde rastlanmaktadır.

Çalıştığımız metni bu açıdan değerlendirdik ve bu konudaki yayınları taradığımızda kimi yerlerde metnimizin bazı bölümlerinin yayımlanmış olduğunu gördük.

Metnimizde 9a/8-11a/4 arasındaki bölüm, küçük değişikliklerle Barkan'da (1943 :297-299) "Üsküb ve Selanik Kanunu " adı ile yayımlanmıştır.

9a/5-11a/4 arasındaki bölüm, Akgündüz'de (1994: 664-666) 7. ciltte "II. Selim Devri Eyalet Kanunnameleri" ana başlığı altında "Rumeli Eyaletine Ait Merkezi ve Umumi Kanunnameler", "Paşa Sancağı, Manastır, Selanik, Üsküb ve Gümülcine Sancakları Kanunnamesi " adı ile yayımlanmıştır.

Metnimizde "Kanunname-i Liva-yı Hersek" bab başlığı ile verilen bölüm (27a/16-27b/16), Akgündüz'de (1994 : 260-261) 8. ciltte, "III. Murad Devri Eyalet Kanunnameleri" ana başlığı altında "Bosna Eyaleti Kanunnameleri" alt bölümünde aynı adla yayımlanmıştır.

I. DİL ÖZELLİKLERİ

I. 1. Yazım Özellikleri

Metnin yazım özellikleri incelendiğinde klasik Osmanlı imla geleneğine aykırılıkların bulunduğu görülmektedir. Bu durumdaki yazımların bir bölümünde tutarsız biçimlerle karşılaşmaktayız.

Tek heceli sözcüklerde genel olarak ünlüyü harfle gösterme eğilimine karşılık metnimizdeki kimi örneklerde bu kuralın dışına çıkıldığı saptanmıştır : kar (قر) 31a/13 ; kız (قز) 1a/9 ; dört (درت) 13b/9.

Kimi sözcüklerde ise karışık kullanım görülmektedir : yıl (ييل) 6b/6, (يد) 12b/10 ; biñ (بيڭ) 2a/5, (بڭ) 2a/5 ; kul (قول) 4a/10, (قل) 4a/14 ; yün (يون) 28a/6, (ين) 28a/2.

I. 1. 1. Ünlülerin Yazımı

Metinde bazı sözcüklerde birbirini tutmayan yazımların kullanıldığı ve özellikle ünlülerin harf ile gösterilmelerinde bir tutarlılığın olmadığı görülmektedir.

Bu bölümde, sırasıyla "a", "e", "ı", "i", "o", "ö", "u", "ü" ünlülerinin başta, iç seste ve sonda nasıl yazıldığı incelenecektir.

I. 1. 1. 1. "A" Ünlüsü

Başta "a" ünlüsü, " | " elif veya " | " medli elifle gösterilmekle birlikte aynı sözcüğün hem elif " | " hem de " | " medli elif kullanılarak

yazıldığı da görülmektedir.

a ünlüsünün " آ " medli elif ile gösterildiği örnekler : ad (آد) 10a/6, at (آت) 19a/7, aş (آش) 30a/9, ayru (آبرو) 27a/17

a ünlüsünün " ا ", " آ " elif-medli elif karışık olarak gösterildiği örnekler : aç - (اچ -) 2a/16, (آچ -) 1b/16; adım (ادیم) 16a/4, (آدیم) 16a/4; al- (آل -) 30a/11, (آل -) 7b/4; ana (انا) 13b/17, (آنا) 1b/10 ; anlar (انلر) 10a/7, (آنلر) 10b/12; ay (ایه) 27b/17, (آیه) 30b/8; az (از) 5b/5, (آز) 1b/14.

İç seste "a" ünlüsünün harf ile gösterilmesinde bir tutarlılık yoktur ve " ا " elif kullanılan kimi sözcüklerin ET döneminde uzun ünlülü oldukları görülmektedir.

a ünlüsünün " ا " elif ile gösterildiği örnekler: ağaç (اچاق) 5b/ 12, bal (بال) 28a/5, baş - (باش -) 16a/10, buğday (بۇدایه) 17b/11, çayır (چایر) 17b/15, darı (داریه) 3a/13, kovan (قووان) 3b/10, tağ (طاغ) 16a/7, tam (تارم) 7a/10, toprak (تپراق) 15b/14, ulakçı (اولاقچی) 8b/4, var- (وار -) 2b/6, yağ (یاغ) 8b/15, yaz- (یاز -) 7b/12.

a ünlüsünün " ا " elif ile gösterilmediği örnekler : dağı (داغی) 1a/16, kar (قار) 31a/13.

Karışık olarak kullanılanlar : şat- (سات -) 28a/2, (صت -) 15a/2; tapu (تابو) 13b/1, (طبو) 13b/1; tarla (تارلا) 5a/11, (ترلا) 32a/13 ; tavar (طوار) 12b/5, (طور) 31a/14.

a ünlüsünün eklerdeki yazımında da aynı özellikler görülmektedir. Karındaş (قرنداش) 1a/9 sözcüğünde harfle gösterilen "a" ünlüsü, satar (سائر) 12b/5 sözcüğünde gösterilmemiştir. Bununla birlikte, karışık kullanımlara da rastlanmaktadır: bağlayup (بغليوب) 7a/10, otlak (اوتلاق) 7a/16; olanlara (اولنلره) 12b/15, dutan (دوتان) 16a/9 ; yapmaz (يابمزر) 28a/9, olmaz (اولماز) 5a/5, (اولمز) 16b/3 ; yazılmak (يازمق) 21a/10, alınmak (الفاق) 15b/8, (الفق) 15b/11 .

Sonda, " a " ünlüsünün kullanımında kural dışı herhangi bir öğeye rastlanmamıştır.

I. 1. 1. 2. " E " Ünlüsü

Başta, "e" ünlüsünün yazımında "kapalı e " sesi karşılığında " اى " elif-ye kullanıldığı görülmekle birlikte bu kullanımda bir tutarlılık yoktur: èt - (ايت-) 1b/6, et - (ات-) 12a/14 ; èl (ايل) 2a/16, el (ال) 3a/12.

e ünlüsü için iç seste ve son seste "o" güzel he kullanılmıştır ancak bu kullanımda bir tutarlılık yoktur.

e ünlüsünün yazımında " o " güzel he'nin tutarsız olarak kullanıldığı örnekler : èderüz (ايدره رز) 6a/5, èderler (ايدرلر) 10a/11 ; gelmemiş (كلمه مش) 6a 4 , verilmeye (ورميه) 17a/12.

Ekte "e" ünlüsü, bir örnekte " ا " elif ile gösterilmiştir : seferleyen (سفرليان) 2a/9.

İç seste "e" ünlüsü için kimi zaman da "ى" ye kullanılmıştır :
 dè - (- دى) 22a/14, dèril- (- دىرل) 5b/7, gèce (كىبه) 19b/12, gèrü (كىرو)
 17a/2, vèril - (- وىرل) 1a/5. Bu söyleyişe bugün Anadolu ağızlarında da
 rastlıyoruz.

Sonda, "e" ünlüsü düzenli olarak " o " güzel he ile gösterilmiştir.

1. 1. 1. 3. " ا , إ " Ünlüleri

Başta, bu ünlülerden "i" için " ا " elif, " اى " elif-ye veya her ikisi
 karışık olarak kullanılmıştır:

i ünlüsünün " اى " elif-ye ile gösterildiği örnekler : içinde
 (اىچنره) 24a/5, iki (ايكى) 19a/9, ilet- (ايلد -) 17b/6 , imdi (ايمدي) 6b/11.

i ünlüsünün " اى " , " ا " elif-ye, elif karışık olarak gösterildiği
 örnekler : içün (اىچون) 20a/10, (اچون) 19a/4.

Bu ünlüler, iç seste "ى" ye ile yazılmışlardır ancak bu yazımda
 da bir tutarlılık yoktur, hatta aynı sözcüklerin yazımında bile bu ikilik göze
 çarpmaktadır :

Yarım (ياريم) 16a/9 sözcüğünde harf ile gösterilen "i" ünlüsü,
 çıkup (چقوب) 16b/4 ve kız (قىز) 1a/9 örneklerinde gösterilmemiştir.

Kıl- (- قىل) 8b/12, (- قلد-) 11b/13; olıcağ (اولچق) 3a/8, (اولچق)
 11a/11; şığır (صفير) 28a/3, (صفر) 28a/7; yıl (يیل) 6b/6, (ید) 12b/10
 örneklerinde ise bu ünlünün harf ile gösterilmesinde kuralsızlık görülmek -
 tedir.

i ünlüsünün yazımında da aynı durum göze çarpmaktadır. Sadece "berkidüp (بركيدوب) 17a/2 örneğinde bu ünlünün harf ile gösterimi söz konusu iken, biñ (بيڭ) 2a/5, (بك) 2a/5; birisi (بريسى) 24a/15, (برسى) 24a/8; nice (نجه) 4a/10, (نه) 23a/13 sözcüklerinde karışık kullanıma rastlamaktayız.

Sonda, bu ünlüler düzenli olarak "ى" ye ile gösterilmişlerdir.

I. 1. 1. 4. " O,Ö,U,Ü " Ünlüleri

Başta, bu ünlüler düzenli olarak " او " elif-vav ile gösterilmişlerdir.

İç seste, bu ünlüler " و " vav ile gösterilmişlerdir ancak bu yazımda bir tutarlılık yoktur : Boz (بوز) 6a/8, ço - (قو-) 12a/13, şol (شور) 22b/5, yol (يول) 3a/12 sözcüklerinde "o" ünlüsü ; böyle (بويله) 24a/8, göl (گول) 26a/6, gör (گور-) 13a/13 sözcüklerinde "ö" ünlüsü ; buz (بوز) 31a/13, dul (دول) 27b/13, otuz (اوتوز) 28a/2, uzun (لوزون) 16a/4 sözcüklerinde "u" ünlüsü ; gün (گون) 17b/16, için (اچون) 21b/11, yüz (يوز) 15a/17 sözcüklerinde "ü" ünlüsü " و " vav ile gösterilirken ; boyun (بيون) 3b/16, koy- (قيد-) 19b/16, kovan (قوان) 7b/8, koyun (قيون) 4a/13, toğancı (طفا جى) 8b/4, dört (درت) 13b/9, buçuk (بچق) 17b/11, buğday (بخدايه) 3a/12, dönüm (دونم) 4a/6 sözcüklerinde bu kullanıma rastlamıyoruz.

Kimi zaman aynı sözcüklerin yazımında yukarıdaki tutarsız kullanıma rastlamaktayız : Anuñ (آنوك) 18a/4, (انك) 18a/4; kul (قول)

4a/10, (قن) 4a/14; yün (بون) 28a/2, (ين) 28a/6; édüp (ادوب) 21b/16, görüp (كورب) 3b/15.

Sonda, bu ünlüler düzenli olarak “و” vav ile gösterilmişlerdir.

I. 1. 2. Ünsüzlerin Yazımı

Bu bölümde sırasıyla “ç”, “p”, “s”, “t” ünsüzlerinin yazımı incelenecektir :

I. 1. 2. 1. “ç” Ünsüzü

Bu ünsüz; başta, iç seste ve sonda “ چ ” çim ile gösterilmektedir :
 çavuş (چاوشى) 19a/3, çık- (چىق -) 16b/4, çayır (چائىر) 1a/5; akça (اچقا)
 12a/11, buçuk (بىچىق) 17b/11, burçak (بورچاق) 3a/13, içinde (اچىندە)
 24a/5, için (اچىون) 5a/10, keçi (كىچى) 19a/7.

Özel Durumlar

Kimi sözcüklerin yazımında, EAT’de olduğu gibi “ چ ” çim yerine “ ج ” cim harfinin kullanıldığı görülmektedir: açarlara (اچانلره) 15a/13, açup (آچوب) 15a/13 ; biçerler (بىچىرلر) 9b/15, biçil - (بىچىل -) 3a/11 ; çavdar (چاچق) 27b/4, (چاچق) 3a/13 ; kaç (قاچ), (قاچ) 17b/13 ; şaçak (şaqaq) 7b/7, (şaqaq) 3b/9 ; üç (اوچ) 31b/2, (اوچ) 6b/6 ; yeñiçeri (يىكچىرى) 4a/8, (يىكچىرى) 3b/16.

Kimi sözcüklerde ise bu durumun tersi yaşanmaktadır. Özellikle geç dönemlerde ötümlüleşen “ + ç ” eki metinde “ ج ” cim , “ چ ” çim

karışık olarak yazılmıştır : toğancı (طفا نجي) 8b/4, toğancı (طفا نجي) 15b/2 ;
onıncı (اوننجي) 4b/2, yağcı (يا بنجي) 8b/4.

Bu örneklerin yanında, az sayıda kullanılan kimi sözcükler " ج " cim ile yazılmışlardır : ağaçlar (اغاچلر) 5b/12, borçları (بورچلر) 4b/7, kılıç (قلیج) 22a/15.

I. 1. 2. 2. " P " Ünsüzü

Bu ünsüz, dipleri (د بیلر) 5b/11 ve yapağı (یبا غی) 8b/16 sözcükleriyle kalıplaşmış olarak "b" ile yazılıp "p" olarak okunan "-Up" ulacının dışında " پ " pe ile yazılmıştır.

I. 1. 2. 3. " S " Ünsüzü

Bu ünsüz, art ünlülü sözcüklerde "س" sat, ön ünlülü sözcüklerde "س" sin ile yazılmıştır. Ancak aşağıdaki sözcüklerde bu kurala uyulmadığı görülmektedir :

III. tekil kişi iyelik ekinin ünsüzü, kalıplaşmış olarak "س" sin ile yazılmasına rağmen bir sözcükte "س" sin ve "س" sat karışık olarak kullanılmıştır: akçası (اچھ س) 4a/6, akçasını (اچھ صی) 21b/17. Aynı ikili yazıma saçak (سچاق) 3b/9 , (سچاق) 7b/7 ve subaşları (سوباشلر) 18a/13, subaşılar (سوباشیلر) 17a/16 sözcüklerinde de rastlıyoruz.

"Yasağ (یساق) 8b/15" sözcüğü, kalın sıralı olmasına rağmen "س" sin ile yazılmıştır.

I. 1. 2. 4. “T” Ünsüzü

Bu ünsüz, başta, “ tatar” (تاتار) 8a/13 ve “tarla” (تارلا) 5b/9 sözcükleri dışında ; sürekli olarak “ ط ” tı ile yazılmıştır: tağdup (طاغروب) 6b/12 , tam (تام) 7a/10, tapu (طاپو) 1b/3, tavar (طور) 31a/14, toğan (طغان) 15b/2, tokuz (طقوز) 18a/3, toprağında (طپرغنده) 7a/17, tuğra (طغرا) 29a/17.

İç seste ve son seste, bu ünsüz “ ت ” te ile gösterilmiştir : dutup (دوتوب) 19a/11, götür- (كتور-) 19b/15, otuz (اونوز) 16a/6, şatandan (صتانون) 28a/4, yetiş- (يتش -) 5a/15; at (آت) 19a/7, et (ات) 8b/14, ilet - (ايلت -) 7b/6.

I. 1. 3. Hemzenin Kullanımı

Hemze (ء); Türkçe sözcüklerde, Arapça sözcüklere örnekseme ile kimi zaman kısa “ı” ve “i” sesleri için kullanıldığı gibi belirtme durumu eki için de kullanılmıştır. Bununla birlikte, aynı işaretin “y” yerine kullanıldığını da görüyoruz : adım (آد.م) 16a/4 , adımıyla (ادئمله) 16a/4; ederler imiş (ايدرلى ايش) 4a/6, ederlerimiş (ايدرلى ئمىش) 7b/6; çayırları (چايرلى) 1b/3, çayır (چاير) 1a/4.

Bazı sözcüklerde ise, hemze ile birlikte “ س ” ye de kullanılmaktadır: imdi (ايمدي) 6b/11, imdi (ائمدي) 14a/6, imdi (ائمدي) 6a/6; çayırlar (چايرلى) 1a/8, çayırlar (چايرلى) 14b/11.

Hemze ile yazılan Arapça sözcüklerin bazılarında bu hemze, Türkçe söyleyişe uydurulması amacıyla "ح" ye ile birlikte yazılmıştır. Bu tip sözcüklerin hemze kullanılmadan sadece "ح" ye ile yazılı biçimleri de bulunmaktadır: ve sāir (وسائر) 1a/4, ve sāyir (وسائر) 10a/5, ve sāyir (وسائر) 8a/9; cāiz (جائز) 16b/13, cāyiz (جائز) 21a/14; ṭāʾife (طائفة) 7b/6, ṭāyife (طائفة) 8b/1; cezāyir (جزائر) 24a/6, cezāyir (جزائر) 24a/8; ʿāyid (آيد) 8a/5, ʿāyid (آيد) 3b/13; ṭavāyif (طوائيف) 9a/10; dāyire (دائرة) 26a/9; sāyir (سائر) 31a/5; šerāyif (شرايف) 29a/11; sefāyin (سفارين) 24b/12; kāyimler (قائملىرى) 10b/11.

Aynı nedenle, bazı sözcüklerin hemzeli ve hemzesiz biçimleri karışık olarak kullanılmıştır: ibkâ' (ابقا) 12b/6, ibkâ (ابقا) 12b/1; każā' (قضا) 33b/8, każā (قضا) 3a/9; mā' (ما) 26a/5, mā (ما) 26a/1; re's (راس) 15b/8, res (راس) 15a/17.

Hemze, kimi sözcüklerde belirtme durumu eki için kullanılmıştır :

"...zıkr olınan baştinayı (باشطينه) bir kaç akçaya alup re'āyā ve ehl-i kāryeyi (قريه) ta'ciz ve tazayyuk (16) eylemekle..." (11a/15)

"... feth buyurdıkları arāziyi (اراضى) , šāhiblerine (2) temlīk buyurup..." (29a/1)

"... farazā ḥāric ez-defter deyü ol cezireyi (جزيره) sipāhī alup..." (24a/12)

Kimi zaman, belirtme durumu eki ile hemze birlikte kullanılmıştır :

“... ħīn-i taħrīrde ve tevzī‘de, aĥvāl-i re‘āyāyı (ركايايے) ve berāyāyı (برايايے) diġkat ve ihtimām ile ...” (22a/5)

“... ġerü ol tarlayı (تارلايے) zeyde tefvīz eylemek...” (32a/17)

I. 1. 4. Şeddenin Kullanımı

Metin harekesiz olmakla birlikte birkaç sözcük doğru okutmak kaygısıyla tamamen harekelendirilmiştir. Bunlar dışında, metinde sadece şedde (ّ) fazlaca kullanılmıştır:

a) Yabancı sözcüklerde: İkiz ünsüze sahip olan sözcüklerde kullanılmakla birlikte bu konuda tam bir tutarlılık yoktur: ĥarāciyye (ĥرايييه) 10a/14, (ĥرايييه) 10a/13; ĥattā (ĥتتي) 25a/4, (ĥتتي) 20b/12; muvazzaf (مووظف) 12a/5, (مووظف) 12b/17; öşriyye (öشرييه) 9b/2, (öشرييه) 9b/3; rafıyyet (رافييت) 16b/4, (رافييت) 15b/6 ; taşarruf (تاشرف) 2a/7, (تاشرف) 6a/2.

b) Türkçe sözcüklerde: İkiz ünsüz bulunduran veya bir ses öbeğinin eklenmesi sonucunda çift ünsüze sahip olan sözcüklerde kullanılmıştır. Ancak bu kullanım da bir tutarlılık göstermemektedir : degüllerdür (دكلىدر) 10b/15, (دكلى) 2a/12 ; elli (اللى) 6b/16, (اللى) 5b/4, (اللى) 16a/17; oğulları (اوغلىري) 1a/3, oğullarına (اوغلىرينه) 1b/8.

I. 1. 5. Yabancı Sözcüklerin Yazımı

Metinde geçen yabancı öneklerden sadece bir tanesinin

yazımında tutarsızlık vardır :

bī - (Far.) : Hem bitişik hem de ayrı yazılmıştır : bī-ğarāz

(بیغور) 10a/7, (بیقصور) 13a/8 ; (بیغرض) 13a/7, (بیغرض) 7b/10.

I. 1. 6. Bitişik ve Ayrı Yazım

Metnimizde kimi zaman birbirini izleyen sözcüklerde, kimi zaman da eklerin getirilişinde bitişik ve ayrı yazımlar görülmektedir:

1) Herhangi bir nedene bağlı olmaksızın “ol” sözcüğü, kimi zaman kendisinden sonraki sözcükle bitişik; kimi zaman da bu sözcükten ayrı yazılmaktadır. Bu yazımda bir tutarlılık yoktur : ol dağı (اولدهی) 11b/10 , ol maḳūle (اولمقوله) 11b/8, ol miḳdār (اولمقدار) 6a/14, ol vaḳt (اولوقت) 17a/6, ol vechle (اولوجهله) 6b/9 , ol zamān (اولزمان) 13a/17 ; ol arāzī (اولاراضی) 12b/1, ol dağı (اولدهی) 11b/3, ol ḳarye (اولقریه) 21a/4, ol maḳūle (اولمقوله) 30a/14, ol yer (اولیر) 13a/12, ol ziyāde (اولزیاده) 21b/9.

“Yüz” sözcüğü, kendisinden önce gelen sayı isimleriyle kimi zaman bitişik yazılmaktadır: beş yüz (بشیوز) 20b/2, üç yüz (اوپیوز) 16a/17.

Bu örneklerin dışında, bitişik veya ayrı yazılan başka örnekler de vardır : yıldan şonra (ییلر نهکره) 1a/8, (ییلون هکره) 13b/10.

2) “İle” edatı, “içün” edatı, - (i) ken ulacı, önlerindeki sözcüklere

kimi zaman bitişik yazılmışlardır. Ancak bu yapıların ayrı yazıldığı örnekler de vardır. Bu ikili yazım, aynı sayfada bile görülmektedir:

a) "ile" edatı: Bu edatın yazımı, Türkiye Türkçesi ile paralellik göstermektedir: 'aynıla (عینیلہ) 17a/17, elile (الیلہ) 3a/14, şer'ile (شرعیله) 18b/15, olmağıla (اولمغله) 1b/15 ; el ile (ال ایله) 3a/12 , sebep ile (سبب ایله) 18b/7.

b) "içün" edatı : Kimi sözcüklere bitişik, kimi sözcüklerden ayrı yazılmıştır: anuñiçün (انوکیچون) 33a/5, huşuşiçün (هوشوچیون) 7b/12, koduklarıçün (قودوقلریچون) 7a/8, ma'ışetleriçün (مهیشتلریچون) 3b/1, yemek - leriçün (یئمعلکریچون) 3a/14 ; benüm içün (بئم ایچون) 33a/3, cezāre içün (دکنلریکو ایچون) 7a/6, mīrī içün (نطس ایچون) 19a/4, naṭas içün (نطس ایچون) 32a/6.

c) "- (i) ken" ulacı: Bu edatın yazımı, Türkiye Türkçesi ile paralellik göstermektedir : alı gelmişleriken (الیکملنلریکن) 4b/2, yoğiken (بوخیکن) 16a/1 ; geçmiş iken (بگمش ایکن) 13b/6, muḳayyed iken (مقید ایکن) 22b/6, tarlalardan iken (تارلالردن ایکن) 6b/5, var iken (وار ایکن) 13a/16, yok iken (یوق ایکن) 5a/11.

3) Bileşik zamanlı fiillerin yazılışı: Türkiye Türkçesindeki gibidir.

a) Hikaye bileşik zamanı : alınmazdı (الینمازدی) 15a/17, alınurdu (آلنوردی) 16a/11 ; denmiş idi (دنمیش ایدی) 8a/14.

b) Rivayet bileşik zamanı: ederlerimiş (ایدرلریتمیش) 8b/8, olurimiş (اولدرلریتمیش) 7a/16, olmuş imiş (اولورتمیش) 4a/1 ; ederler imiş (ایدرلریتمیش) 7a/16, olmuş imiş (اولورتمیش) 4a/1

18b/13 (اولمئش ائمش)

c) Şart bileşik zamanı: olursa (اولورسه) 26a/13, yürürse (يازمئش ايه) 18a/2 ; alurlar ise (آلورلر ايه) 19a/12, yazılmış ise (يازمئش ايه) 15b/13.

4) Ek-fiilin kiplerinin yazılışı : Türkiye Türkçesindeki gibidir.

a) Rivayet bileşik zamanı : var imiş (وار ايمئش) 4a/15.

b) Şart bileşik zamanı : yoğusa (يوغيسه) 13a/9, yoğsa (يوغسه) 13a/12 ; degiller ise (دكللر ايه) 2a/12, sakin iseler (ساكن ايه لي) 1b/2.

5) Kimi eklerin yazımında, bitişik ya da ayrı yazılmaları konusunda bir birlik yoktur. Bu bakımdan, aynı eklerin farklı yazılışlarıyla karşılaşmakta - yız : ādemīsine (آدمينه) 4a/5, emşālisine (امثالينه) 19a/7 ; gelmeyen (يازبلا نرن) 6a/12, gelmemiş (كلمه مشن) 6a/14 ; yazılandan (يازبلا نرن) 21b/8, yazılandan (يازبلا ن دن) 20b/9 ; yedide (يديده) 27b/9, yedide (يديده) 27b/6.

I. 1. 7. İkili Yazımlar

Yerli ve yabancı kimi sözcükler farklı biçimlerde yazılmışlardır:

a) Türkçe sözcüklerde : darı (داري) 3a/13, daru (دارو) 27b/4 ; eyle (ايله) 20b/16, öyle (اويله) 18b/10 ; kaçkı (قنقى) 25a/8, kaçğı (قنقى) 26a/4 ; kendi (كنري) 15a/5, kendü (كنرو) 13a/1.

Metinde, kimi sözcüklerin ilk hecelerinde bazen "ê", bazen "e" kullanılmaktadır : dërler (دبرلر) 5a/10, derler (درلر) 4b/17 ; èl (ايل) 11b/10, el (ل) 11b/11 ; èt - (- ايتد) 20a/1, et - (- اتد) 6a/9.

b) Yabancı sözcüklerde : elbette (البتة) 12b/9 , elbetde (البتده) 12b/1.

“Voyvoda” sözcüğü, üç değişik biçimde yazılmıştır : (وويوده) 18a/13, (ويوده) 18a/17, (ويوده) 18a/17.

I. 1. 8. Bileşik Fiillerin Yazımı

Bileşik fiillerin ayrı ya da bitişik yazılmaları konusunda bir tutarlılık yoktur:

a) Yardımcı fiillerle kurulan bileşik fiiller : ‘arz ol- (عرض اود-) 7a/5, fetḥ ol- (فتح اود-) 29a7 ; ḥall et- (هلئت-) 8b/1.

b) Ulaçlı bileşik fiiller : alını gel- (آلىنى كد-) 5b/4, olı gel- (اولى كد-) 28b/1 ; alı gel- (الىكد-) 4b/2, olı gel- (اوليكد) 27a/12, alı vèr- (الیوبر) 31b/3.

I. 1. 9. Yardımcı Seslerin Yazımı

Yardımcı seslerin yazımı konusunda şu özellikler görülmektedir:

1) Ünlü yardımcı sesler:

Çatı eklerinden önce gelen yardımcı seslerin harf ile gösteriminde bir tutarlılık yoktur: alın- (آلىذ-) 6b/11, vèril- (ویریل-) 1a/17 ; alın- (آلىذ-) 28a/1, olın- (اولذ-) 19a/5, yazıl- (یازد-) 20b/5.

2) Ünsüz yardımcı sesler:

Kimi sözcüklere getirilen ünsüz yardımcı seslerde bugüne göre değişiklikler görülmektedir :

“Kendi” dönüşlülük zamirine hal eklerinin getirilmesi sırasında da ünsüz yardımcı seslerde bugüne göre değişme ya da düşme olabilmektedir :
kendüyi (كندويج) 17b/12 (“n” yerine “y” kullanılmış) ; kendüden (كندودج)
28b/6 (yardımcı ses kullanılmamış).

I. 1. 10. “Mi” Soru Ekinin Yazımı

Kimi zaman edatın ünlüsü harf ile gösterilmiştir : degül midür ?

(9b/2 (عشره ميدر) ? öşriyye midür ? (9b/2 (دكيدر))

I. 1. 11. “Ki” Bağlacının Yazımı

Bu bağlacın bitişik ya da ayrı yazımı konusunda bir tutarlılık

yoktur: buyurdum ki (3a/15 (بيوردمه) , ne ān ki (21b/5 (نه آن كه)

I. 1. 12. Yazım Yanlışları

Metinde geçen yerli ve yabancı sözcüklerin kimilerinde yazım yanlışları görülmektedir. Yanlış yazımlarla birlikte kimi zaman aynı sözcüklerin doğru yazımlarına da rastlıyoruz. Bunları şu şekilde sınıflandırabiliriz :

1) Arapça ve Farsça sözcüklerde kullanılan ünlülerin yazımında görülen yanlışlıklar :

a) Kimi sözcüklerde, Türkçe söyleyişe uydurmak amacıyla yazılması gereken ünlüler gösterilmemiştir :

- ‘Abdū'l-ḥalīm (عبدالحليم) 28a/17 (doğrusu عبد الحليم 28b/2)
 ahālīsini (اهاليسينى) 25b/13 (doğrusu اهاليسينك 25b/16)
 arāzīsini (ارازيسينى) 12a/17 (doğrusu ارازيسينى 12b/5)
 ‘azīm (عظيم) 26b/8 (doğrusu عظيم 25b/4)
 bāğçe (بغچه) 17a/9 (doğrusu باغچه 3a/15)
 etrāf (اطراف) 9a/9 (doğrusu اطراف 9a/11)
 ez‘āf (اضفاف) 19a/17 (doğrusu اضافة)
 Hārūnū'r-reṣīd (هارون الرشيد) 29a/6 (doğrusu هارون الرشيد)
 hīç (هيج) 10b/15 (doğrusu هيچ 12a/8)
 mādāmki (مادامكه) 15b/16 (doğrusu مادامكه 24b/3)
 muttaşilāt (متصلات) 23a/11 (doğrusu متصلات)
 müderriṣīn (مدرسين) 15b/6 (doğrusu مدرسين)
 pāsbān (پاسبان) 19a/10 (doğrusu پاسبان)
 ṣīre (شیره) 3b/1 (doğrusu شيره 27b/9)
 tağyīr (تغيير) 25b/4 (doğrusu تغيير)
 ta‘yīn (تعيين) 3a/9 (doğrusu تعيين 29a/6)
 teftīṣ (تفتيش) 22a/6 (doğrusu تفتيش 9a/15)
 tertīb (ترتيب) 16a/15 (doğrusu ترتيب)
 yābān (يابان) 4a/4 (doğrusu يابان)
 zarūrī (ضروري) 16b/6 (doğrusu ضرورى 21a/9)

b) Arapça ve Farsça kimi sözcüklerde yazılmaması gereken ünlü -
ler gösterilmiştir :

ḥāṣıl (ḥāṣir) 16b/7 (doğrusu ḥāṣl 26a/13)

mū'minīn (مؤمنين) 29b/15 (doğrusu mū'minīn)

zūkūr (ذكور) 11b/2 (doğrusu zūkur 11b/2)

2) Yanlış harf seçimi :

‘aṣī (عاصي) 7a/1 (doğrusu ‘aṣī)

bāḥūr (باهور) 18a/3 (doğrusu bāhur)

baština (باشطنه) 17a/2 (doğrusu baština 21b/1)

ḥademe (حومه) 20b/13 (doğrusu ḥademe)

ḥākāniyye (حاقانيه) 9a/17 (doğrusu ḥākāniyye)

ḥalel (هلل) 9b/17 (doğrusu ḥalel)

ḥālī (حالي) 16b/13 (doğrusu ḥālī 3b/3)

ḥāṣṣ (حاصص) 14b/2 (doğrusu ḥāṣṣ 15a/8)

ḥattā (حتنى) 26b/17 (doğrusu ḥattā 25a/9)

ḥattāb (حطاب) 23b/2 (doğrusu ḥattāb)

ḥaṭve (حطوه) 31b/1 (doğrusu ḥaṭve)

ḥiyānet (حيانتي) 20b/9 (doğrusu ḥiyānet)

ḥiṣār (حصار) 20a/13 (doğrusu ḥiṣār 17a/17)

ḥitābet (حطابت) 8b/2 (doğrusu ḥitābet 8a/8)

ihtilāl (احتلال) 20b/4 (doğrusu 20b/16)

ihtisām (انتصام) 24a/9 (doğrusu 24a/9)

kethüdā (کتهدا) 8b/5 (doğrusu 8b/5)

maḥṣūb (محصوب) 26a/7 (doğrusu 26a/4)

mestūrāt (مستورات) 21a/4 (doğrusu 21a/4)

muhtāc (محتاج) 24b/12 (doğrusu 24b/12)

muvazzaf (موظف) 10a/4 (doğrusu 5a/9)

noḥūd (نهود) 3a/13 (doğrusu 3a/13)

sarḥoş (سرهوش) 19b/12 (doğrusu 19b/12)

taḥfif (تخفيف) 21a/6 (doğrusu 21a/11)

taḥt (تحت) 19b/3 (doğrusu 19b/3)

tefaḥḥuş (تفاحصى) 22a/6 (doğrusu 22a/6)

zevāyid (زوايد) 22a/4 (doğrusu 22a/4)

zükür (زكور) 11b/8 (doğrusu 11b/2)

3) İstinsah hatası olanlar

a) Türkçe sözcüklerde :

aldurasın (الدوره سن) 4a/8 (doğrusu 4a/8)

êrişse (ايرشه) 16b/14 (doğrusu 16b/14)

gönderüp (گونروب) 18a/12 (doğrusu 18a/12)

olur (اولور) 26a/5 (doğrusu 14a/15)

šoňra (صكره) 21b/8 (doğrusu 32a/6 صكره)
 süri (سور) 7b/2 (doğrusu 7b/2 سورى)
 tarlalar (تارلار) 32a/8 (doğrusu 6b/5 تارلار)
 üzerinde (اوزرنده) 30b/5 (doğrusu 30b/5 اوزرنده)

b) Yabancı sözcüklerde :

ahālisi (اهالىسى) 30a/13 (doğrusu اهالىسى)
 āhara (آخرا) 31a/5 (doğrusu 1b/4 آخرا)
 berāt (برات) 15b/6 (doğrusu 20a/17 برات)
 cevaz (جواز) 20b/4 (doğrusu 20b/4 جواز)
 defter (دفتر) 22a/1 (doğrusu 20a/1 دفتر)
 dūlab (دلاب) 3b/5 (doğrusu 3b/6 دولاب)
 evlād (اولاد) 11b/2 (doğrusu 11b/8 اولاد)
 kātib (كاتب) 19a/4 (doğrusu 21a/3 كاتب)
 mufaşşaldur (مضائلر) 22a/1 (doğrusu مضائلر)
 ricā (رجا) 18b/10 (doğrusu 11b/1 رجا)
 rūsūm (روم) 15b/6 (doğrusu 16b/5 روم)
 sirqat (سرقت) 19b/13 (doğrusu سرقت)
 vāhıdeye (واحديه) 24a/15 (doğrusu 24b/4 واحديه)
 yāhūd (ياهود) 16a/10 (doğrusu 14a/8 ياهود)
 ziyādeye (زياديه) 22a/16 (doğrusu 22a/8 زياديه)

4) Yanlış çoğullaştırma :

Metinde "tavzih" sözcüğü yanlış çoğullaştırılmıştır :

(توليات) [doğrusu (tavzihāt) 9b/8, (تواظيف) tavāzih]

I. 2. Ses Bilgisi

Çalışmamıza kaynaklık eden metnin -sınırlı sayıda örnek dışında - harekesiz olması kimi eklerin okunuşunda çeşitli zorluklar çıkarmaktadır. H. 1212 (1798) tarihinde istinsah edilmiş olan bu metinde düz ve yuvarlak ünlülü biçimlerin birlikte kullanılması, harfle gösterilmeyen yapıların okunuşunda bir tercih yapılmasını gerektirmektedir. Aynı nedenle, metne ağızlardan geçebilecek olan kimi sözcüklerin belirlenmesi ve doğru okunabilmesi güçleşmektedir. Bu gibi durumlarda dilin tarihi gelişimi ve dil kuralları ölçüt alınmıştır.

Metin harekesiz olmakla birlikte, geniş zaman (-Ur) ve fiilden fiil yapan ettirgenlik eki (-dUr) ile kimi eklerin daima yuvarlak ünlülü kullanımları EAT döneminin açık etkisini göstermektedir. Bu durum bize genel olarak okuyuş konusunda ipuçları vermesine rağmen tutarsız biçimlerin de varlığı görülmüştür. Bu nedenle metnin okunuşunda bu tutarsız biçimler orjinal yazımlarına sadık kalınarak yazıldıkları biçimde gösterilmişlerdir. Hatta aynı satırda bile bu farklı yazım göze çarpmaktadır.

Metnin yazıldığı dönem göz önünde tutulduğunda sözcüklerde ve özellikle eklerde tutarlılığın olmaması doğal karşılanmalıdır. EAT'nin izlerini henüz taşımakla birlikte Türkiye Türkçesine girişin etkisi özellikle ünlü uyumlarında kendisini göstermektedir. Bu konudaki örnekleri iki grupta değerlendirebiliriz :

a) Daha öne uyum dışı olup daima yuvarlak ünlü bulunduran kimi

eklerin bu dönemde yuvarlak ve düz ünlülü biçimleri karışık olarak kullanılmaktadır :

Ortaç eklerinden -dUk, belirgin olarak farklılıklar taşımakta ve daha çok düz ünlülü olarak kullanılmaktadır. Kimi zaman yuvarlak ünlülü köklerden ve gövdelerden sonra bile bu kullanım söz konusudur. Az sayıda yuvarlak ünlülü kullanımın da görülmesine rağmen örneklerin geneline bakıldığında bu ek için uyuma sokma çabası fark edilmektedir :

geldiği (کلدیگی) 6a/10, eylediği (ایلدیگی) 7a/9, vèrdiği (ویددیگی) 15a/13, ekdiği (اكدیگی) 27b/10, aldığı (اددیگی) 19a/12, gitdiği (ایتوردیگی) 31b/6. 6a/9 ; oldığı (اولدیگی) 6a/1, ètdürdiđi (ایتوردیگی) 31b/6.

İyelik eklerinden önce gelen yardımcı seslerde, EAT dönemindeki kullanımın aksine düzleşme görülebilmektedir :

kullarım (قوللریم) 4a/8, yeñiçerilerimden (یئچیچرلیریمدن) 4a/9.

Tamlayan durumu eki iki örnekte uyuma girerek düz ünlülü kullanılmıştır :

dā'ilerin (داغیدریک) 18b/3, rā'ilerin (راعیدریک) 23b/3.

b) Bu durumun tersine, daha önce daima düz ünlülü olan kimi eklerde bir yuvarlaklaşmaya rastlanabilmektedir :

3. Tekil Kişi iyelik eki, bir örnekte uyuma girerek yuvarlak ünlülü biçimiyle kullanılmıştır :

otundan (اوتونون) 7b/1.

Edilgen çatı eki " - l " den önce gelen yardımcı seslerde bir

düzleşme görölmekle birlikte kimi örnekle, bu eğilime aykırılık göstermektedir : bozıl- (- بوزیل) 14a/1, ètdüril- (ایندوریل -) 29b/7, süril- (سوریل -) 28a/16 ; alı kónul- (البقنود -) 29a/5, bırağul- (راقول -) 17b/3.

I. 2. 1. Yuvarlak Ünlülerin Korunması

1) Kök ve gövdede korunanlar :

ü > i

berü > beri

(بیری) 2a/9

demür > demir

(دمور) 28a/6

eyü > iyi

(ایو) 12b/12

gèrü > geri

(گیری) 17a/2

içün > için

(ایچون) 7a/6

2) Ekte korunanlar :

a) u > ı

yarı > yarı

(یاری) 16b/16

yazu > yazı

(یازو) 19a/17

b) ü > e

deyü > diye

(دیو) 24a/2

I. 2. 2. Ünlü Düşmesi

Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi :

a) İkinci hecesinde dar ünlü bulunduran kimi iki heceli sözcükler, ünlü ya da ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında vurgu son heceye kayar ve vurgusuz olan orta hecedeki bu dar ünlüler düşebilir. Bu olaya, daha eski dönemlerde olduğu gibi Türkiye Türkçesinde de rastlıyoruz :

ayru < ayır - u

(أ.يرو) 27a/17

oglı < ogul + ı

(اوغلی) 1a/8

b) "i -" fiilinin kendisinden önceki sözcükle bitişmesi durumunda, orta hece ünlüsünün düşmesi kuralına uygun olarak fiilin kökünü oluşturan "i" sesi düşer. Bu kural, bugün de geçerlidir :

durursa < durur ise

(دورسه) 16b/14

vêrilürken < vèrilür iken

(وبه‌لورکن) 2a/6

yoğsa < yoğ ise

(يوغه) 13a/12

c) Sözcüklere "ile, için " edatlarının eklenmesi sırasında aynı

olaya rastlanmaktadır.

huşūşçün < huşūş için

(هوشوشچون) 20a/2

şerīfle < şerīf ile

(شريفله) 8b/3

tarīkiyle < tarīki ile

(طريقيله) 4b/13

I. 2. 3. Kaynaşma

Ünlü ile biten ve ünlü ile başlayan iki sözcüğün sürekli yan yana

kullanılması sonucunda, art arda gelen iki ünlünün birleşmesidir :

böyle (بويله) 29b/3 < bu + eyle

kimesne (كمنه) 25b/11 < kim + ise + ne

nesne (ننه) 3b/14 < ne + erse + ne

şol (شول) 17b/12 < şu + ol

şöyle (شويله) 3a/10 < şu + eyle

I. 2. 4. Ünlü Uyumları

I. 2. 4. 1. Büyük Ünlü Uyumu

Metinde büyük ünlü uyumu tamdır, "ile" edatı ve " ise" sözcüğü bile ekleştiğinde uyuma girmiştir : bulunmağıla (بولنمغله) 1a/6, olmağıla (اولمغله) 24b/8 ; yoğısa (بوغيسه) 11a/13.

Sadece şu örneklerde, ekin getirilişinde uyuma aykırılık vardır : düşdüğüçün (دوشدوغيچون) 19b/3, sālāriyyelik (سالاريه لىقى) 27b/5.

I. 2. 4. 2. Küçük Ünlü Uyumu

Metinde küçük ünlü uyumu tam olarak gerçekleşmiş değildir. Bunun nedenlerini şu başlıklar altında toplayabiliriz:

I) Yuvarlak Ünlülerin Korunması : çavuş (چاوش) 18a/15, demür (دمور) 28a/6 , tapu (تپو) 2b/1, berü (برو) 29b/16, gèrü (گيرو) 17a/2, için (اچون) 21b/11 ; daru (دارو) 27b/4 [darı (داريه) 3a/13 ile

birlikte], kendü (کَنرُو) 3b/1 [kendi (کَنرِيه) 5a/10 ile birlikte], yürü -
(يورُو) 16a/4 [yürüt- (يورُتْ -) 31a/14 ile birlikte].

II) Kimi eklerin sürekli yuvarlak ünlülü olmaları :

a) - dUr (fiilden fiil yapım eki) : aldur- (اَلدور -) 3b/2 , êtdür -
(ايتدور -) 15a/2, yazdur- (يازدور -) 17b/13.

b) + IU (isimden isim yapım eki) : dikenlü (ديكَنلو) 21a/13,
yerlü (يئرلو) 2b/6

c) - mAU (ortaç eki) : vèrilmelü (وىرملو) 17a/9.

d) - sUn (kip eki) : bilsün (بلسون) 15a/10.

e) - U (fiilden isim yapım eki) : ayru (آيرو) 27a/17, yaru (يارو)
16b/16, yazu (يازو) 22a/13.

f) - U (ulaç eki) : deyü (ديو) 5a/1.

g) - Uk (fiilden isim yapım eki) : artuq (ارتوق) 22a/2.

h) - Up (ulaç eki) : girüp (گىروب) 5a/15, kılinup (قيلنوب)
10a/1, vèrilüp (ويريلوب) 11b/9.

i) - Ur : (Kip eki) : alınur (آلنور) 28a/1, ekilür (اكيلور)
16a/5.

III) Kimi eklerin sürekli düz ünlülü olmaları :

a) +cl (isimden isim yapma eki) : tuzcı (طوزجى) 8b/5.

b) - dl [Kip eki (sadece III. kişilerde)] : olındı (اولندي) 19a/14.

c) + I (Belirtme durumu eki) : kendüyi (کَنرُوِي) 17b/12.

d) + l / + sl (III. tekil kiři iyelik eki) : ođlı (اوغلی) 1a/8 , ĥudūdi (هودودی) 25a/11, maĥşūli (محصولی) 21a/4, mülki (ملكی) 30a/14 , üzümi (اوزومی) 5a/15, yüni (بنی) 28a/2.

e) - l (fiilden isim yapım eki) : süri (سوری) 7b/2.

f) - l (ulaç eki) : döki vèr- (دوکیویر-) 4b/7, olı gel- (اولیکد-) 29a/8.

g) - l (yardımcı ses) : buyurıl- (بیوریل-) 29b/1, göril- (گوریل-) 19a/5, süril- (سوریل-) 28a/16.

h) - lcaK (ulaç eki) : olıcak (اولیجق) 3a/8.

i) - mAdIn (ulaç eki) : olmadın (اولادین) 2a/2.

I. 2. 5. Ötümlüleşme

Başta :

ET'de "t"

a) Kalın ünlülü sözcüklerde " t " sesinin başta ötümlüleşmesi tutarlı değildir :

t > d : dağı (داھی) 4a/2, dul (دول) 27b/13, dur- (دور-) 7b/1, dut- (دوت-) 19b/1.

t : t : tağ (طام) 7a/10, tağ (طاغ) 16a/7, tağar (طور) 31a/14, toğan (طغان) 8b/4, toğuz (طقوز) 1a/10.

b) İnce ünlülü sözcüklerde ötümlüleşme tamdır:

t > d : degül (دکل) 6b/6, degirmen (دکر من) 27b/16, demür (دمرت) 2b/2, dört (دیرسه) 2b/2, dilerse (دیرسه) 2b/2, dört (دمرت) 2b/2, 28a/6, deyü (ديو) 1a/13, düzen (دوزن) 7a/10, düşen (دوشنی) 5b/10, düzen (دوزن) 7a/10.

Sonda :

Kalın ve ince ünlülü sözcüklerde sonda bulunan "t" sesinin ünlü ya da ünlüyle başlayan bir ek aldığında, ötümlü karşılığı olan "d" sesine döndüğü görülmektedir :

t > d : kışladup (قشلا دوپ) 31b/10, taşladup (طا خدوب) 6b/12 ; berkidüp (بركيدوب) 17a/2, édüp (ايروب) 5a/5, güdetme - (كودنه -) 31b/13, ilemeler (ايلده لى) 17b/4.

"Yasağ" (ياساغ) 19b/11 ve "yurd" (يورد) 13a/9 sözcüklerinde son seslerde ötümlüleşme görülmektedir. Bunlar, kendilerinden sonra gelen sözcük ünlü ile başlıyorsa ötümlülüklerini koruyorlar : "Yasağ olinsa", "yurd üzerinde". Bu sözcüklerin ötümlülüklerini korumaları ET'de uzun ünlülü olmalarından kaynaklanmaktadır.

Bu sözcüklerin ötümsüz ünsüzle biten "yasağ (ياق) 8b/15" ve "yurtları (يورتلى) 33a/15" biçimlerinin kullanımına da rastlanmaktadır.

Kalın ünlülü sözcüklerde sonda bulunan "k" sesleri, ünlü ya da ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ötümlüleştirmişlerdir:

k > g : birağup (برا خوب) 4a/1, bulınmağıla (بولمغله) 1a/6, ırağa (اى اغه) 17b/5, kışlağı (قشلاغى) 31b/8, oldığı (اولدییغى) 24b/5 ,

saızlığı (سا زلفی) 26a/2, toprağında (طبر اذنه) 7a/8, yoğısa (بوغیسه)
11a/13.

İnce ünlü sözcüklerde ötümlüleşme, aynı çerçevede gerçekleşmiştir :

k > g: ekinliği (اكنلیگی) 24a/11, eylediği (ایلدیگی) 7b/4.

“ èddiđi (ایلدیگی) 20a/1 ” sözcüğünde, “et-” fiili ünlü ile başlayan bir ek almadığı halde ötümlüleşmiştir.

Ötümlüleşmesi oldukça geç dönemlerde olan “+ çı” eki, metnimizde bu biçimiyle kullanıldığı gibi “+cı” ile birlikte karışık olarak da kullanılmıştır : toğançı (طغانچی) 15b/2, toğancı (طغانچی) 8b/4 ; yağçı (یاغچی) 8b/4, şāhīnçi (شاهینچی) 15b/2.

I. 2. 6. Ötümsüzleşme

Metinde kullanılan bazı ekler, EAT döneminde olduğu gibi daima ötümlü ünsüzle kullanılmaktadır :

a) + dA (kalma durumu eki) : fetħde (فتحده) 12b/4, gözetmekde (كوز تحره) 13a/13, şūretde (صورتده) 32a/12 ; eknāfda (اكنافده) 9a/9.

Bu ek, bir örnekte ünsüz benzeşmesine uyularak “+tA” biçiminde kullanılmıştır : “ ħāşşta (تا صنه) 27b/14”.

b) + dAn (ayrılma durumu eki) : çiftiden (یفتورج) 6b/16, tāriħden (لبوباتون) 31b/5 ; çayırılığdan (چایرلوقدج) 26a/5, ħubūbātđan (لبوباتون) 27b/4, iħtişāşđan (اقتصاصج) 24b/9.

- c) -dl (kip eki) : rızālaşdum (رضالشم) 18b/6.
- d) -dlk / -dUk (ortaç eki) : gitdigi (گتريگي) 6a/9 , kalkdığı (کالکدیگی) 14a/10, açdukları (اچدوکلری) 24a/1, gitdügi (گتدوگی) 16b/5 (خالقدیغی)
- e) -dUkdA (ulaç eki) : (terk) étdükde (ایتدوکه) 31b/9.
- f) +dUr (bildirme eki) : ‘ādetdür (عادتور) 28a/9, gerekdür (مخالقدور) 22a/11, fāhişdür (فاشور) 17b/2, muḥālifdür (مهروضور) 12b/15, 17b/2 ; maḥşūşdur (مخصوصور) 24b/8, ma‘rūfdur (یازلمیşdur) 16b/11, yokdur (یقور) 4b/8.
- g) -dUr (kuvvetlendirme ve ihtimal eki) : olinmişdur (اولمشور) 1a/11.

I. 2. 7. Korunma

Kimi sözcüklerdeki kimi sesler, ET ve EAT'deki biçimleriyle korunmuşlardır :

a) k-

kaŋı (قنلی) 26a/4

b) -k

yaylak (یایلاق) 31a/5

c) -g-

yigirmi (ییگرمی) 3a/2

d) -g

beg (بگ) 18a/13

I. 2. 8. Sızıcılaşma

ķ sesi, iç seste sızıcılaşarak "ħ" sesine dönmüştür :

yoksa > yoħsa

(يوفه) 5a/17

I. 3. Biçim Bilgisi

Biçim bilgisi konusunda Türkiye Türkçesinden farklı yapılar şunlardır:

I. 3. 1. İyelik Ekleri

Sözcüğe getirilen iyelik ekinin zamanla unutulması ve bunun üzerine aynı görevde bir ekin daha getirilmesi olayına birçok metinde olduğu gibi metnimizde de rastlıyoruz : emşālisine (امثاليسنه) 19a/7.

I. 3. 2. Hal Ekleri

Ad çekim eklerinin kullanımında şu özellikler görülmektedir:

I) Eklerin birbiri yerine kullanılması :

a) Yönelme durumu eki yerine belirtme durumu eki :

“ ... kâbil-i taḥfif olan maḥāları iṭtibārdan soñra ... ” (21b/8)

b) Belirtme durumu eki yerine yönelme durumu eki :

“ ... her ne zamān ‘amra redde kâdir olursa ... ” (32a/16)

“ ... eslemeyenleri resm resmleri ile 11/ astane-i sa adetime arz eylesiz...” (33b/10)

c) Bulunma durumu eki yerine yönelme durumu eki :

“ ...ol kimesnelerüñ koyunların 13/ ol kışlak üzerine güdetmemekle kâdir olur mı? ... ” (31b/13)

d) Bulunma durumu eki yerine ayrılma durumu eki :

“ ... ‘ādetince 15/ ondan bir ‘öşr vèreler ... ” (28a/15)

e) Ayrılma durumu eki yerine yönelme durumu eki :

“ ... ta‘mīre kâdir kimesnelere ücret-i mu‘accele alınup ... ” (10b/12)

“ ... birisi 9/ birine qarār içün bir miqdār aqça alup ... ” (12a/9)

f) Araç durumu eki yerine yönelme durumu eki :

“ ... çift ve çubuğın bozup, kimi yerinde āḥar şan‘ata meşgūl olup ve kimi ... ” (16a/13)

II) Eklerin kullanılmaması :

a) Eksiz belirtme hali ¹ :

“ ... bu bābda fermān-ı celīlū‘l-ḳadrūm ve ḳānūn-ı 10/ ḳādīm üzre ‘adāletnāme-i hümāyūnum(ı) ricā etmişsin...” (18b/10)

b) Bulunma durumu ekinin kullanılmaması :

“ ... ve yāḥūd temekkūn édüp başka ḳaryeler(de) olsalar ... ” (22b/12)

c) Ayrılma durumu ekinin kullanılmaması :

“ ... defter-i mufaşşalda ol ḳaryeyi icmālde yazılan(dan) beş yüz ve yāḥūd 3/ biñ ve yāḥūd ziyādeye ḳayd eylese ... ” (20b/2)

“ ... ol ḳarye maḥşūli müfredātı, icmālde 5/ yazılan(dan) ziyāde gelse ... ” (21a/5)

III) Eklerin değişik kullanımları :

¹ Timurtaş (1994:71), eksiz akuzativin belirsiz bir hal bildirdiğini söyleyerek 1. ve 2. kişi iyelik ekli kimi sözcüklerde ise anlam bakımından akuzativin belirli olmasına karşın ekin kullanılmadığını belirtmiştir.

Belirtme durumu eki, III.tekil kişi iyelik ekinden sonra “ + n “ biçiminde kullanılmıştır :

“ ... k̄ānūnnāme-i hūmāyūna ‘adem-i itā‘atleri olduğın bildürüp ...”
(20a/7)

“ ... her sipāhī kendü ra‘iyyetin 6/ ta‘şīr eylemek ... (18a/5)

Araç durum eki “ +la” ile “+ suz “ ekleri hal eki gibi kullanılmıştır² :

... taşarruf edenlerden biri fevt olup oğulları kalsa 6/ taşarrufınla olan yerler ve çayırları ...” 13a/6.

“ ... arāzī-i mīriye 5/ den taşarruflarında olan tarlaların sipāhī ma‘rifetinsüz istibdāl etmeleri ...” (28b/5)

Zarf Türetme Görevinde Kullanılan Ekler

+ la ve “ +n” ekleri kimi zaman zarf türetme görevinde kullanılmıştır:

“ ... hālā herkes yerlü yerine varmak fermān olinmağın ol ma‘kūle perākende olanlaruñ ... “ (2b/6)

“ ... kūhdan açılan yerleruñ ‘öşr ve resmi haqqları olmağın kemākān 4/ aşhāb-ı tīmāra fermān olındı ... “ (3a/3)

“ ... öte yakaya eşkiya müstevlī 5/ olmağıla re‘āyā ve berāyā ... “
(2b/5)

² Banguoğlu (1986 : 329-331), bu eklerin adın dış çekim hallerinden olduğu görüşündedir. Buna göre, “+la” eki “kimle hali” olarak adın başlıca “bilelik hali” ve “birlikte hali”ni ; “+suz” eki ise “kimsiz hali” göreviyle adın “giderme (privatif) yoksulluk hali”ni karşılar.

I. 3. 3. Fiil Çekimi

1) Fiil Çekim Eklerinin Kullanımı :

Metnimizde; belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, geniş zaman; şart ve emir kipi eklerinin kullanımında Türkiye Türkçesi ile paralellik görülmektedir.

Metinde, şimdiki zaman herhangi bir ekle ifade edilmemiştir.

İstek eki (- A), kendi görevinin dışında şu alanlarda kullanılmıştır :

I) Emir eki yerine :

“ ... on yıla degin 13/ resm-i tapu ile alup on yıldan soñra vèrilmeye deyü fermān olınmışdur ... ” (1a/13)

“... cürmine göre a'lā ve ednā ve evsat i'tibāriyla cürmiyyesi alına ...” (19b/10)

“ ... bu fermān-ı 9/ şerifün şūretlerin irsāl eyleyesin ki ...” (20a/9)

“ ... balta ve çapa ile ihyā eyledükleri yerlerden resm nāmına bir akça ve bir habbe 5/ aldurmayasız. (3b/5)

II) Şart eki yerine :

“ ... ve sāyir siyāsete mēmūr ve müstahakk olanlar ki haşmları olmaya, ancak cürmiyyelerin aldurup 13/ koyu vèrdürmeyesin ... ” (20a/12)

“... bir kısmı şol kırye 16/ ve mezāri'dür ki defter-i mufaşşalda muqayyed ola, icmālde olmaya. Bu maqūleye maḥlūl dèrler ... ” (20a/16)

“ ... mādāmki vefātı haberi şābit olmaya yāḥūd yerleri 9/ üç yıl boz ve ḥālī kalmaya; şāḥib-i arz, tapuya vèremezdi ... ” (14a/9)

“... şöyle ki mezkûrlarunñ birisi, taşarrufında olan 14/ yerlerini üç yıl ta'fîl eyleye; şer'ile elinden alınup āhara tapu ile vèrilür ... ” (10b/14)

III) Gereklilik eki yerine :

“ ... siyasete memur ve müstahakk olanlar ki hasmları olmaya ancak cürmiyyelerin aldurup ...” (20a/12)

Gelecek zaman kipi eki (-AcAk) ile gereklik kipi eki (-mAIU), yalnızca ortaç eki olarak kullanılmaktadırlar :

şığacağ (anbār)

(vefāt) èdecek ol -

(صفا بق) 17b/7

(ايربكي اولد) 9a/dn.

varmalu eyle -

(وارملو ايلد) 7b/13

2) Fiilimsiler

Ulaçlar :

EAT döneminde kullanılmakta olan kimi ulaç ekleri, metnimizde

varlıklarını sürdürmektedirler :

- dUkdA : olındukda (اولنر قده) 2b/10.

- IcAğ : olıcağ (اولجق) 3a/8, vèricek (ويريبكي) 17a/6.

- mAdIn : olmadın (اولما دومت) 28b/4, vèrmedin (ويرميدت) 14b/9.

Bileşik fiil kurmada kullanılan ulaç ekleri, bugüne göre farklılıklar

taşımaktadır. Bu ulaçlardan dar ünlülü olanlar “ -I, -U ” tercih edilmiştir :

alılmazlar (ايلمازلر) 1a/8, olınu gel- (اولنوكلد) 28b/9 .

Sürerlik fiilinde, kimi zaman bu ulaçlar tutarsız kullanılmaktadır :

ala gel- (آله كل-) 2b/15, alı gel- (الیکل-) 4b/2 ; alına gel- (آله كل-) 3b/3,
alını gel- (آلنی كل-) 5b/4.

Kimi örnekler, küçük ünlü uyumuna aykırı olarak düz ünlü ülaç
almıştır : döki ver- (دوکیوی -) 4b/7, olı gel- (اولیکل-) 27a/12.

Bununla birlikte, bir örnekte konuşma dilinin etkisiyle ünlü ülaç
kullanılmamıştır : koyu ver- (قیو وی-) 20a/13, koy ver- (قیو وی-) 19b/16.

I. 3. 4. Sıfatlar

EAT döneminde kullanılan "ol" ve "şol" sıfatları, metnimizde "o" ve
"şu" ile karışık kullanılmaktadır : ol (yerleri) 6a/4, o (yerleri) 5a/4 ; şol (karye)
20a/15, şu (kadar) 12a/11.

METİN

1 a , 1/ Kānūnnāme-i Sultān İbn-i Sultān Aḥmed Ḥān arz-ı mīriye müteʿallik olup 2/ ḥālā bu minvāl üzre ʿamel olına, sene 1118.

3/ Arāzī-i mīriyede yerler ve çayırlar taşarruf eylerken vefāt édüp oğulları 4/ ve kızları ve sâir vereşesi kalsa , cümle yerleri ve çayırları resm-i tapusuz ʿale's-seviyye 5/ oğullarına intikāl éder; ve sâirlerine yer ve çayır verilmaz. Eger müteveffānuñ oğulları, babaları 6/ vefāt eylediği zamānda şağīr bulunmağıla babaları yerleri ve çayırları āḥaruñ eline düşse 7/ taşarrufa kādir ve bāliğ oldukdan şoñra on yıla degin her kimüñ elinde bulunursa alurlar, on 8/ yıldan şoñra alımazlar; yerler ve çayırlar taşarruf édenüñ olur. Eger müteveffānuñ oğlı kalmayup kızları 9/ ve baba bir kız karındaşları kalsa, er karındaşından kız taqđim olinmişdur, bī-ğarāz Müslimānlar 10/ taqđir eyledükleri resm-i tapu ile babaları yerleri ve çayırları kızlarına verilmek toköz yüz 11/ yetmiş beş cemāzīyü'l-evvelinüñ yedinci güninde fermān olinmişdur.

Diger, bađehū müteveffānuñ 12/ kızları gerek şağīre ve gerek kebīre olsun babaları vefāt eylediği tāriḥden on yıla degin 13/ resm-i tapu ile alup on yıldan şoñra verilmeye deyü fermān olinmişdur, fī ğurre-i ramāzān sene 1014. Eger 14/ müteveffānuñ oğlı ve kızı kalmayup baba bir er karındaşları kalsa müteveffānuñ yerleri 15/ ve çayırları bī-ğarāz Müslimānlar taqđir eyledükleri resm-i tapu ile anlara verilmek kānūn-ı kādīmdür. 16/ Bunlar daḥı şağīr ve gerek kebīr olsun karındaşları vefāt eylediği günden on

yıla 17/ degin vèrilüp on yıldan şöñra vèrilmeye deyü fermān olınmışdur, fi't-tārīhü'l-mezbūr. Eger **1 b**, 1/ müteveffānuñ oğlı ve kıızı kalmayup vereşesi kalup müteveffānuñ çiftlik evleri 2/ ve āhūruların kimesne alımaz, anlara intikāl éder eger ol çiftlikde sākın iseler 3/ ev yerleri ve çayırları dağı bī-ğaraž Müslimānlar tağdır eyledükleri tapu ile anlara 4/ vèrilmek fermān olınmışdur. Anlar t̄alib iken āhara vèrilmek yokđdur. Eger müteveffānuñ 5/ çiftlik evleri ve āhūruları olmasa ve yāhūd olsa lākın ol çiftlik üzerinde ol āhūrular 6/ intikāl étmiş vereş anda olmayup āhar yerde sākın olsalar bu bābda şāhib-i 7/ arz muhtār olup diledigine vère deyü fermān olınmışdur, fī ğurre-i ramazān sene 1010.

8/ Eger müteveffāt vālidesi yerleri, çayırları tapusuz oğullarına vèrilmek k̄anūn degül 9/ iken şöñradan vèrilmek fermān olındı, sene 1012. Eger oğlı ve kıızı ve baba bir karındaşı 10/ kalmayan müteveffānuñ babası ve anası kalursa cümle yerleri ve çayırları babasına bī-ğaraž 11/ Müslimānlar tağdır eyledükleri resm-i tapu ile vèrilüp babası kalmayup anası 12/ kalursa anasına tapu ile vèrilmek fermān olınmışdur, fī ğurre-i zī'l-ka'de sene 1014.

Vech-i āhar 13/ nā-bedīd olup bir sene şihhat haberi gelmeyen müteveffānuñ yerlerin ve çayırın şāhib-i arz 14/ tapu ile vèrmek biñ on iki cemāzīyü'l-āhırinde fermān olınmışdur. Bir sene az 15/ olmağıla şöñra 'arz olınup üç seneye fermān olınmışdur.

Diger,yeri vakf16/olan arāziden bir yere ve çayır tapuya müstahakk olsave bir kimesne kūhdan yerler açmak17/murād eylese ve iki kişi çayırların

birbirine tefvîz eyleseler şâhib-i arz ma'rifetiyle **2 a**, 1/ olmak kânûn iken ol aşı müstahakk-ı tapu olan yerler ve çayırlar şâhib-i arzuñ 2/ izni olmadın taşarruf olınsa ve kûhdan açılrsa iki kişı yerlerin biri birine 3/ tefvîz eylese şâhib-i arz gerek aşlın bilsün gerek bilmesün veyâ vekîli 4/ ol maķûle yerlerden 'öşr alsa resm-i tapu sâķıt olur. İmdi, öyle ol bir çiftlik 5/ yeri İslâmbol etrâfında yigirmi otuz biñ aķçaya ve ba'zı diyârda beş on biñ 6/ aķçaya ve bi'l-cümle her diyârda hayli aķça tapuya vèrilürken kânûn-ı kadime 'amel eylemeyüp 7/ şâhib-i arzuñ resm-i tapusın vermeyüp hilâf-ı kânûn fuzûlî taşarruf édüp mücerred 8/ 'öşr veya resm vermekle resm-i tapu sâķıt olup yerler ve çayırlar anlaruñ olup bu bâbda 9/ havâşş-ı hümâyûn ve evķâf ve emlâka huşûşen yigirmi otuz yıldan berü sefer seferleyen 10/ aşâhib-i tîmâra ğadr olındığı biñ on yedi zî'l-ka'desinüñ on yedinci 11/ günü pâye-i serîr-i a'lâya arz olındukda ol vechle zî'l-yed olanlar eger resm-i tapu vèrilmek 12/ fermân olanlardan degüller ise ol aşı tapu ile vèrilmek müstahakk olan yerleri şâhib-i 13/ arz diledigine tapu ile vèrür. Eger resm-i tapu ile vèrilmek emr-i fermân olanlardan ise anlara 14/ resm-i tapu ile teklîf eyleye. Alurlar ise febihâ, almayup 'öşr ve resm verdük resm-i tapu sâķıt 15/ olup yerler ve çayırlar bizüm olur deyü ta'allül ederlerse şâhib-i arz diledigine 16/ tefvîz eyleye. Ve kûhdan açılan yerler ve çayırlar daħı açanlara el vèrdigi resm-i 17/ tapu ile teklîf olunup kabûl édüp alurlarsa anlara vèrilür, almazlarsa şâhib-i **2 b**, 1/ arz tapu ile âħara vèrür. Eger biri birinden çayır ve tarla bilâ- izn şâhib olup taşarruf 2/ eyleseler şâhib-i arz

muhtardur, dilerse k̄anūn üzre resmin alup taşarrufa 3/ izn tezkeresi v̄erür ve dilerse bey'lerin fesh' edüp yerleri ve çayırıları eski 4/ şāhiblerine taşarruf etdüre deyü fermān olınmışdur.

Nev'i diger öte yakaya eşkıya müstevlī 5/ olmağıla re'āyā ve berāyā kadīmī yerlerinde qarāra mecālleri olmayup bi'z-zarūī firār edüp 6/ hālā herkes yerlü yerine varmak fermān olınmağın ol maķūle perākende olanlaruñ yerleri 7/ ve çayırıları üç yıldan ziyāde boz ve hūālī kalmağıla bāğ ve bāğçelerinden takdīr olınan 8/ 'öşr ve resm v̄erilmemekle şāhib olanlar, aşhāb-ı münāşib ve kul t̄ayifesine ve ğayra 9/ tapu v̄erüp ve ba'zı fuzūlī taşarruf edüp bu bābda re'āyā ve berāyā ziyāde zulm 10/ oldığı pāye-i serīr-i a'lāya 'arz olındukda biñ on sekiz muharremü'l-ħarāmuñ ğurresinde 11/ üç yıla degin yerlerine varan re'āyā ve berāyānuñ yerleri ve çayırıları ve degirmen 12/ hişşelerin ve s̄air mülkleri kendülerine teslīm olinup kemākān mutaşarrıf olup 13/ anuñ gibi tapuya alanlar akçaların şāhib-i arzdan ğerüye alınmak fermān olınmışdur.

Diger, 14/ aşhāb-ı tīmār, қaryelerinüñ mümtāz sınuru dāhilinde tahrīrden soñra kūhdan açılan 15/ yerlerüñ 'öşr ve resmi hakkı olup kadīmden ala gelmiş iken ümenā ve mübāşirīn 16/ tahrīrden soñra kūhdan açılan yerler h̄āric ez-defterdür, ol yerlerde olan mahşūl 17/ mirīye'āyid olur deyü māliyye tarafından hükm ihrāc olinup dahil 3 a, 1/ eyledükleri biñ on sekiz muharremüñ ğurresinde pāye-i serīr-i a'lāya 'arz olındukda ; aşhāb-ı 2/ tīmār, yigirmi otuz yıldan berü sefer seferleyüp uğur-ı hūmāyūnda

hıdmet  d p karyelerinin 3/ m mt z sınuru d h lilinde k hdan aılan yerlerin  
  r ve resmi hakları olmağın kem k n 4/ a h b-ı t m ra ferm n olındı, f 
muharrem sene 1019.

K n n-i p di ah d r: Mezra a, mer a olmaz ; 5/ mer a dağı
mezra a olmaz .

 ret-i emr-i Şerif-i yenieriy n

Akza kuzati'l-m slim n, 6/ evl  v l ti'l-muvahhid n , ma den l-fazlı
ve'l-yak n, h cct l-hakı  ale'l-halkı ecma in, v ri u 7/  ul mi'l-enbiy  ve'l-
m rsel n, el-muhta su bi-mezidi in yeti'l-meliki'l- mu in, mevl n  k zi zide 8/
fazlıhu, tevk i- ref i- h m y n v Őil olıcağ ma l m ola ki ; d rende-i
ferm n-ı h m y n 9/ taht-ı kaź nuzda s kin derg h-ı mu all m yenierileri
ve Budin ve Egre ey letine ta y n 10/ olınan yenieriler m  dem g nder p
Ş yle  rzuhal eylediler ki, zir at ve hir set 11/  d p biilmey p elile yolınan
buğday ve arpadan sip h ler nesne taleb 12/  derimiŐ.

İmdi ekil p nesne h Őil olmamağıla biilmey p el ile yolınan
buğday 13/ ve arpa ve darı ve avdardan nesne alınmaz ve s yir noh d ve
merc mek ve burağ 14/ ve bunların emŐali elile yolınan nesnelere   r
aldurmayasın ve kendi yemekleri n 15/ h remlerinde olan b ğ ve b ğe ve
bost nlarından nesne taleb  derlerimiŐ. Buyurdum ki, 16/ h km-i Őerif mle
varduğlarında hağ  zre g resin; anu  gibi a ilup h Őil 17/ olmamak ile
biilmey p vech-i meŐr h  zre elile yolınandan   r aldurmayasın ve

müstakillen **3 b**, 1/ şiresi ve mivesi ve bāğçe, bostānları olmayup kendü ma'īšetleriçün olandan 2/ öşr taleb ederlerse men' ve def' edüp aldurmayasız ve kendüler balta ve çapa ile açup 3/ ihyā eyledükleri yerlerden resm alına gelmeyüp defterde dağı mahşūl bağlanmayup hūālī 4/ yerlerden kendülere balta ve çapa ile ihyā eyledükleri yerlerden resm nāmına bir aqça ve bir habbe 5/ aldurmayasız. Ve ba'zı kıyelerde degirmen ve dūlabları olup ziyāde resm taleb ederlerimiş 6/ anı dağı göresiz. Ol dūlab ve degirmenleri evvelden re'āyā ellerinde bulunmağıla defterde 7/ resm bağlanmış olmayup kendüler ihdās edüp kadīmi ol ocaq olmayup 8/ ol aşdan ziyāde resm taleb etdurmeyesiz ve sākın oldukları evleri öñinde 9/ ve saçakları altında kendü ma'īšetleriçün olan kıovanlarından öşr aldurmayasın 10/ ve kıovan hakkı bahānesiyle kendüleri yābānda ve seferde ve muhāfazada iken yeniçeri kıullarumuñ 11/ bu bahāne ile evlerine girmeye kat'en rızā-yı hūmāyūnum yokdur, men' ve def' edesin. Ve sipāhīler öşrlerin 12/ bāzāra ve anbāra iletmek teklīf ederlerimiş. Yeniçeri kıullarıma ol teklīf olunmaz. 13/ sipāhīlere ayīd olan öşrlerin hıarmanda teslim edüp bāzāra ve anbāra 14/ iletmek teklīf etdurmeyesin ve bāzārlarda ba'zı nesne alup şatduklarında 15/ bācdārlar, bāc taleb ederlerimiş. Anı dağı görüp men' ve def' edesin ve sipāhīler hilāf-ı 16/ kānūn boyunduruk hakkı taleb ederlerimiş. Boyunduruk hakkı, re'āyādan alınur; yeniçeri 17/ kıullarumdan kānūna muhālif boyunduruk hakkı aldurmayasın ve sipāhīler, hıarmanda **4 a**, 1/ öşrlerin almayup üzerlerinde birağup zamān geçmekle zāyi' ve telef olurimiş. Anı 2/ dağı göresin, vāki'

olan ‘öşlerin ‘aynıla vaktinde aldurup şer‘ü kânūna 3/ muhālif iş
 êtdürmeyesin. Şöyle ki, harman zamānında sipāhiler hāzır olmayup 4/
 yabānda ve yāhūd seferde bulınursa, müteveccih olan rūsūm, huķūkların
 tīmārın zabt, 5/ andan ādemīsine aldurup ve yāhūd ehl-i ma‘rifetile bir yerde
 emānet koyasın ve ol vilāyetde 6/ bāğlardan dönüm akçası kayd olunmuşiken
 ziyāde taleb êderler imiş. Anı dahı göresin, ol 7/ vilāyetde dönüm haķķı
 defterde yazılmış ise ziyāde aldurmayasın, kânūn-ı defter mūcibince 8/
 aldurasın. Ve yeñiçeri kullarım teeħhül eyledüklerinde, sipāhiler ve
 voyvodalar gerdek haķķı taleb 9/ êderler imiş. İmdi yeñiçeri kullarımdan resm
 alınmaz, men‘ êdesin ve sūdde-i sa‘ādetüm yeñiçerilerimden 10/ nice
 alınmaz ise Budin ve Egre yeñiçeri kullarımdan gerdek haķķı ve sāyirin
 aldurmayasın. 11/ Ve yeñiçeri kullarımuñ evlādından ispençe taleb
 êderlerimiş ve kendüleri seferde muhāfız iken 12/ babaların ve qarındaşların
 ve oğulların ve kayınların ve çiftlik hıdmetkārların sefere sürmek 13/
 isterlerimiş. Anı men‘ ve def‘ êdesin ve yeñiçeri kullarımdan koyun haķķı ve
 bedel-i nüzül 14/ ve ‘avāriż ve dütün haķķın voyvodalar konup bu kuldan
 taleb êderlerimiş ve bu bābda 15/ ellerinde fetvāları var imiş. Mūcibince
 ‘amel êdüp anı dahı göresin ve men‘ ve def‘ 16/ êdesin ve hilāf-ı şer‘ü kânūn
 bir nesnelere almışlar ise ba‘de’s-sübūt hükm êdüp 17/ alı vêresin. Şöyle
 bilesin. Tahriren fī evvel-i şehr-i rebī‘ü’l-evvel sene ihdā ve sülüşeyn ve mie
 ve elf **4 b**, 1/ be-medīne-i Prava el-maħrūse.

sālāriyye huşūşında fetvā

Zeyd çiftliğinde kadīmden gelen 2/ sipāhiler, onıncı demed ‘öşr alı gelmişleriken hālā olan sipāhī, elbetde ben sekizinçi 3/ demedi alı verem dēse, sekizinçi demedi şer‘an almağa kādır olur mı; ve aldığı takdīrce 4/ dōkdüre bilür mi ? Zeyd dağı ‘askerī olsa.

El-cevāb: Sālāriyye, yemlik muḳābelesindedür. 5/ Mezbūr sipāhī, anı re‘āyā arpasıyla yemleyüp ve kendü dağı re‘āyānuñ etmeklerin 6/ yer ise sālāriyye alınmaz, kānūna muḳālifdür ve eger re‘āyādan nesne almayup sālāriyye almak 7/ isterse sekizinçi demedi almağa kādır olur ammā sipāhī re‘āyā dōki vermezler, borçları 8/ degüldür ve demed alıcak ‘öşr şamandan dağı alınmış olur. Şamandan ise ‘öşr alınmak yokdur. 9/ Gufte-i Ḥayre’d-dīn.

Be-rā -yı zeyd, za‘īmüñ kıyresinde ‘amr mutaşarrıf oldığı toprağıñ 10/ za‘īmüñ ma‘rifeti olmayup Bekir’e meblağ-ı mu‘ayyene tefvizi eylese za‘īmüñ mezbūr Bekir’üñ 11/ tefvizine rāzi olmayup ol toprağı kime dilese tapu ile şer‘an vërmege kādır 12/ olur mı?

El-cevāb: Olur. Kezā fi’l- ḥulāşa ve ğayrihā, gufte-i Şālih.

Mes‘ele: Bu şüretde 13/ ‘amr, taşarrūfında olan toprağı Büşr ve bir kaç biñ akça deyni, muḳābele-i rehn tarikiyle 14/ vërüp Büşr, bilā-ma‘rifet şāhib-i arz ol toprağı dört beş sene taşarruf 15/ eylese şer‘an şāhib-i arz, ol yerleri tapu ile āḥara vërmege kādır olur mı?

16/ El-cevāb: Olur. Kezā fi’l-kütübü’l-mezbūre, gufte-i Şālih.

Mes'ele: 'Aḳār, mülk 17/ yere derler ve üzerindeki biṅā ana tābi' dūr ve sipāhī yerinde ve vaḳf 5 a, 1/ yerinde olan menḳūlāt ḳabīlindendūr deyü cevāb buyurılır. Bu taḳdīrce külliyyen memālik-i 2/ pādiṣāhī de bundan ḥālī degüldür yā sipāhī yeridür veyā vaḳf yeridür veyā ḥavāṣṣ-ı 3/ hümāyūn. Bunlarda keyfiyyet-i mülkiyyet teveccühle idigi mufaṣṣalan beyān buyurıla.

El-cevāb: Şehrler 4/ içinde olan o yerleri ve bāğlar ve bāğçeler yerleri, külliyyen mülkdür ve taşrada olan 5/ memleket gibi degüldür lākin selāṭīn temlīk édüp mülknāme vèrmeyince olmaz. 6/ Sebebi budur ki, 'anvet ile feth olunan vilāyetlerüñ ve şulhla feth olunan vilāyetlerüñ 7/ toprakların selāṭīn-i sālīfe kimesneye temlīk etmeyüp beytül-māl için 8/ alı ḳomıṣlardur. Mutaşarrıf olanlara icāre ile vèrilmışdür. Tapu adına alınan ücretidür, 9/ başma adına alınan ḥarāc-ı muvazzafıdur, 'öşr adına alınan ḥarāc-ı muḳāsesesidür. Bu maḳūle 10/ yere arz-ı memleketī dèrler. Ebu's-su'ūd el-merḥūm.

Diger, zeyd bir ḥālī yeri kendü için 11/ tarla étdükde'amr, mezbūr yeri şāḥib-i arzdan zeydüñ ḥayrı yok iken tapu ile 12/ alsa, zeyd, 'amr vèrdigini vèricek, 'amra vèrdürmemeye ḳādir olur mı ?

El-cevāb: Şāḥib-i 13/ arz elindedür. Bu fetvā-yı ḳāzī, ḥānda mestūr olana muḥālīfdür. Ḥuṣūṣen imāmeyn 14/ ḳullarıdur. El-müvelliyü'l-mezbūr, raḥmetullahi 'aleyh.

Diger, bir sipāhīnün tīmārında olan bāğların 15/ üzümü kemāline yetişüp sepete girüp bāzārda bey' olınup yemeğe k̄abil olduğdan 16/ şöhra mezbūr tīmār 'amra v̄erilüp bāğ bozumu mezbūr 'amruñ zamānında olup 17/ şer'an 'öşr-i şīre, zeyde mi lāzım olur, yohsa 'amra mı olur?

El-cevab: Zeyde **5 b**, 1/ düşer. Gufteü'l-mezbūr, rahmetullahi 'aleyh.

Diger, zeyd sipāhī re'āyāsınun terekesinden kırk 2/ kīlede beş kīle ve yigirmi iki akça çift hakki ve mücerreden altı akça ve tehhül edenlerden 3/ tokuz akça ve 'öşr-i kovan ve resm-i 'arūs deyü aldığı helāl olur mı?

El-cevāb: Kadīmden 4/ sekizde bir alını gelicek helāldür, çift akçası dağı helāldür, ba'zı yerlerde elli yedişer 5/ vaz' olınmışdur. Mücerred, müteehhilün elinde azdan yer yok ise anlardan alınan 6/ bir nesne-i şer'ī yokdur, resm-i 'arūs dağı eyledür.

'Öşrin alınur yerde hāşıl olan 7/ balun 'öşri d̄erilmek lāzımdur, el-müvelliyü'l-mezbūr.

Diger, şaban ile zira'āt olınup 8/ 'öşri, yerde eşcār-ı müsmire olmamağıla bāğçe hükminde olur mı ? Beyān buyurıla.

El-cevāb: 9/ Eşcār-ı müsmire aşhābı el v̄erdigi tapu ile olurlar. El-müvelliyü'l-mezbūr.

Diger, bir tarlanun 10/ etrafında harem olup ve dört tarafında mīve ağaçları olsa, gölgesi düşen bir 11/ mülke hüküm olur mı ?

El-cevāb: Yer, mülk olmak mümkün degüldür, ammā ağaçların dipleri ki 12/ ağaçlar şāhibler taşarruf edüp kulluğunu vērür; evin yerine şaban yürürse 13/ anı tapuya virmek cāyızdır, ammā ağaçlar şāhibine virmek evlādur. El-müvelliyü'l-mezbūr. 14/

Sultān 'Osmān 'aleyhü'r- rahme ve'l- gufrān

fermān-ı şerīfinün şūretidür

15/ Kıdvetü'l-kuzāt ve'l-hükkam, ma' denü'l-fazlı ve'l-keām, mevlānā kāzī zīde fazluhu, tevkī'-i 16/ refī'-i hümāyūn vāşıl olıcak mâ lūm ola ki dergāh-ı mu'allām müteferriķalarından dārende-i 17/ fermān, vācibü'l-iz'ān, kıdvetü'l-emācid ve'l-a'yān, 'İsā zeyd mecd 6 a, 1/ dergāh-ı mu'allama gelüp taht-ı kazañda berāt-ı şerīfle mutaşarrif oldığı ze'āmeti 2/ karyelerinün toprağında yer taşarruf edenlerden ba'zıları, üç yıldan mütecāviz nā-bedīd 3/ olup taşarruflarında olan yerlerin tapuya virmek istedükde nā-bedīd olan kimesnelerin 4/ karındaşları ve ol yerleri zira'āt edenler, nā-bedīd olanların vefātı haberi sūbit 5/ olmadı; ol yerleri biz zira'āt edüp öşr ve resmin edā ederüz deyü nizā' 6/ eyledüklerin bildürüp imdi muqaddemā , memālik-i mahrūsemde yer zira'āt edenlerden 7/ āhar diyāra gidüp nā-bedīd olup hayātı ve memātı nā-ma'lūm olanların mādāmki vefātı 8/ haberi sūbit olmaya ve yāhūd üç yıl yerleri hālī ve boz kalmaya şāhib-i arz, āhara 9/ tapuya vürmezdi lākin nā-bedīd olan kimesne, gitdiği esnāda vefāt etmiş olursa şāhib-i 10/ arzun resm-i tapusına külli ğadr olmak lāzım geldiği, biñ on üç

senesi cemāziyü'l-11/ āhiresinüñ ğurresinde pāye-i serīr-i a-lāya ʿarz olındukda, ol aşı nā-bedīd olup 12/ üç sene şihhati haberi gelmeyen kimesnelerüñ yerleri tapuya verilmek bābında fermān-ı 13/ şerīfüm şadır olmuşdur. Buyurdum ki, hükm-i şerīfümle vardukda, haşma muvācehesinde hakk 14/ üzre göresin. Mezkūrlar, ol miqdār zamān nā-bedīd olup haberi ve mektūblar gelmemiş ise 15/ ve ol yerleri zirāʿat eyleyenler, nā-bedīd olanlarıñ baba bir er qarındaşlarıysa bī-ğaraż Müslimānlar 16/ taqdīr eyledükleri resm-i tapuya nā-bedīdün baba bir er qarındaşlarına teklīf eylesiz. Alurlarsa febihā, 17/ almayup bu kadar zamān taşarrufumuz vardur deyü nizāʿ ederlerse ol yerleri şāhib-i **6 b**, 1/ arza hüküm eyleye. Kime dilerse vere.

matlab üç sene boz ve hālī kalan yerler hakkında

Ve ʿarz eyledigi zeʿāmeti qaryelerinüñ toprağında 2/ yerleri olan bāzı kimesneler, taşarruflarında olan yerlerin üç yıldan mütecāviz bilā-māniʿ 3/ boz ve hālī koyup kânūn üzre tapuya vermek istedükde; aşhābı, kadīmī 4/ yerlerimizdür deyü tapuya vermege māniʿ olurlarımış. Anı dağı göresin, ol yerler evvelden 5/ zirāʿat ve hirāşet olinup ʿoşr ve resmi alına gelen tarlalardan iken diñlendürmek 6/ için komış degüller ise; üç yıl ale't-tevālī, bilā-māniʿ boz ve hālī komışlar ise 7/ aşhābı, kadīmī yerlerimizdür deyü nizāʿ ederler ise cāyiz degüldür. Ol aşı yerleri, 8/ zī'l-yed oldukları haşbiyla el

vêrdigi resm-i tapu ile aşhâbına tekîf eylesin; 9/ almayup ol vechle ta'allül ederlerse şâhib-i arzâ hüküm eylesin ki diledigine vère.

matlab çift bozan hakkında

10/ Ve 'arz eyledigi ze'âmeti kıyâyerinüñ toprağında, ba'zı kimesneler çift bozup 11/ ta'addî eylemişler. İmdi, muqaddemâ çift bozan resmi yetmiş akça alınurdu ve lâkin 12/ re'âyânüñ ekseri, çift ve çubuğın tağıdup kimi, yerinde âhar şan'ata meşgûl 13/ olup ve kimi dahı hâric yerlere gidüp ticârete ve ğayrı meslege sâlik olmağıla 14/ evkâf-ı emlâka, huşûşâ ze'âmet ve tîmâra külli ğadr ve noşşân müterettib olmağın 15/ bu makûlelerden zecrû'l-mühimm; bütûn çifti olanlardan üç yüz akça ve nîm çifti 16/ olanlardan yüz elli akça ve nîm çiftten akall olanlardan kânûn-ı kadîm üzre 17/ yetmiş beş akça çift bozan resmi alınmak fermânum olmışdur. Anı **7 a**, 1/ dahı göresin. 'Arz olındığı üzre defterde yazılır'âşî taşarrufında olan çift 2/ ve çubuğın bozup yerleri bi'l-faşl hâlî ve mu'attal durur ise vech-i meşrûh üzre 3/ çift bozan resmini hüküm edüp alı vèresin.

matlab âharuñ toprağında ekenler hakkında

Ve 'arz eyledigi kıyâyeri toprağında 4/ zirâ'at edenlerden ba'zı taşarruflarında olan yerlerin bi't-tamâm zirâ'at etmedin 5/ âharuñ toprağında zirâ'at ederlerimiş. Anı dahı göresin. 'Arz olındığı üzre 6/ bunüñ toprağında olan yerlerin diñlendürmek için komışlar olmayup zirâ'ata şâlih 7/ ve hâşıl vürürlerken birağup âharuñ toprağında zirâ'at ederlerse ba'de't-tenbîh 8/

bunuñ toprağında olan yerlerin bi'l-fi'l hālī ve mu'atta' koduklarıçün yerin şāhib-i 9/ arza vèrin. Ra' iyyete hüküm edüp alı vèresin.

matlab yeñiden düzen bağlayanlar

Ve 'arz eylediği toprağında yeñiden 10/ düzen bağlayup tam binā edenler, tam tapusın taleb eyledükde vèrmekde ta'allüller ederler 11/ imiş. Anı dağı göresin. Ol maħaller, kadīmī ev ve tam yeri degül ise ze'āmeti 12/ toprağında yeñiden düzen bağlayup tam binā edenlerden tam tapusın almak kânündür. 13/ A' lāsından elli akça, evsatından otuz ve kırk akça, ednāsından on ve yigirmi akça tam 14/ tapusı hüküm edüp alı vèresin.

matlab resm-i otlak

Ve 'arz eylediği ze'āmeti toprağında otlak 15/ zamānında koyunlarıyla gelüp durup otından ve şuyından intifā' edenler 16/ otlak hakkın vèrmekde ta'allül ederler imiş. Anı dağı göresin. 'Arz 17/ olındığı üzre ise ze'āmeti toprağında hāricden koyunlarıyla otlak 7 b, 1/ zamānında gelüp durup otundan ve şuyından intifā' edenler, her kim olursa olsun 2/ üçer yüz koyunların bir sūri 'add edüp a' lā sūriden bir koyun ve evsat sūriden 3/ bir şişek ve ednā sūriden bir toklı otlak hakkı hüküm edüp alı vèresin. Ve 'arz 4/ eylediği ze'āmeti karyelerinde 'ošr-i küvvāre kayd olunmuş iken ba'zıları tīmār alup ve müstahfız 5/ olduk deyü ol bahāne ile toprağında durup kovanlarında hāşıl olan balından defter 6/ mūcibince hakkın vèrmekde ta'allül ederlerimüş. 'Askerī taifesinden olanlarıñ 7/ kendü ma' išetleriçün evleri öñinde ve şaçakları altında duran sekiz tokuz 8/ 'aded kovanlarından nesne alınmaz.

Sekiz tokuz  aded kovandan ziyadesinden,  aryeleri 9/ ( aryeleri) toprağında duran kovanlarından  aşıll olan ballarından  an n-ı defter m cibince 10/  oşrlerin  ukm  d p b - uş r alı veresin;  il f-ı Őer   an n kimesneye 11/ iş  td rmeyesin.

 aziyyede med ali olmayanları da l  td rmey p eslemeyeni 12/ resm resmiyle yazup  arz eylesin, bu  uŐ uŐi  n derg h-ı mu allama Őik yet olunup 13/ bir da l emr m varmalu eylemeyesin ve Ş yle bilesin, ba de'n-nazar bu  ukm-i h m y nımı elinde ib k   d p 14/  alامت-i Őerife i tim d kılasın. Tahriren fi ev hir-i cem ziy 'l-evvel , sene seb  ve  oşrin 15/ ve elf, be-mak m-ı  ostantiniyye el-mahr se.

 asker  tayifesine m te allik ferm n-ı Őerifd r

16/ Mef hir 'l- uz t ve'l- uk m, ma  den 'l-faz il ve'l-ke m, Rumeli Beglerbegiliginde 17/ v ki  olan  aziler, zide fazluhum, tevk 'i refi 'i h m y n v Őil olıca  ma l m 8 a, 1/ ola ki  lem 'l- ulem yi' l- m tebah irin ve efdal 'l-fuzal yi' l-m teverri ' in, yenb ' 'l-fazlı ve'l-yak n 2/ keŐŐaf 'l-m Őkil ti'd-d niyye,  all l 'l-mu dil ti' l-yak niyye, mift h-ı kun z 'l- ak y k, 3/ miŐb h-ı rum z 'd-dak y k, el-muht Őu bi-mezidi  in yeti' l-meliki' l-mu  in  al  Rumeli  azisi 4/ olan Mevl n  Es  ad ed me fez ilehu tarafından s dde-i sa adet me Ş yle  arz olındı ki 5/ vil yet-i mezb rda m Őar 'n-ileyhe  ayid ve r ci  olan resm-i k smet ve nik h ve  at kn me 6/ ve vakfiyye ve eŐn -yı k smetde olan  ucec ve sicill t m m -ileyh n  ass mı ve y h d 7/ vekilleri anda mevc d iken  uz t tarafından da l olunup rencide  derlerimiŐ.

8/ İmdi buyur(d)um ki, berāt-ı hümāyūnum ile hitābet ve imāmet ve tevliyet ve cibāyet , 9/ nezāret ve meşīhat ve bunuñ emşāli vaqf, mezra'a ve tekye ve sāyir dirlik 10/ taşarruf edenlerüñ ve vazīfeleri bir akça ve nīm akça, küllī ve cüzī askerīdür. Fevt 11/ olduğda müşārü'n-ileyhüñ kassāmı kısmet edüp kânūn üzre rüsūmın 12/ alup kabz ede. Kuzāt tarafından aşlā dahil olmaya. Ve baba ve müselleme ve mensūh ve ğayr-ı 13/ mensūh ve yörük ve tatar ve canbāz ve voynuk külliyyen askerīdür lākin sābıkda 14/ resm-i kısmetler yüz akçadan aşğa olsa vilāyet kâzīlerinüñdür denmiş idi. 15/ El-hāletü hāzihi zıkr olınan dahil müşārü'n-ileyhe ta'yīnī ve tahşīş olınmışdır. Evlād-ı 16/ askerī ve sādāt-ı kirām dahil külliyyen askerīdür. Mu'tak ve mu'takaları ve müdebber 17/ ve müdebbereleri ve mükāteb ve mükātebeler ve evlādları külliyyen askerīdür. Askerinüñ zevcātı **8 b**, 1/ dahil askerīdür. Mādāmki fevt olduğdan sonra re'āyā tayıfesine nikāhlanmış olmaya 2/ ve berāt-ı şerīf ile şabī hitābet ve imāmet ve kitābet ve meşīhat ve cibāyet 3/ ve tevliyet ve sāir bunuñ emşāli cihet taşarruf edenler askerīdür ve berāt-ı şerīfle 4/ toğancı ve yuvacı ve derbendci ve güyerici ve ulakçı ve yağçı ve haymāneci ve çeltükçi 5/ ve tuzcu ve celeb ve bakırcı ve kâzī nāibleri ve şehir kethüdāları ve tekālīf-i örfiyyeden 6/ mu'āf olanlar, külliyyen askerīdür ve mansıb taşarruf etmeyen mülāzımlar askerīdür. Ve bu makūle 7/ kimesneler fevt olduğda aşında avāriz hānesinde ve re'āyā tayıfesinden 8/ idi, sonra ehl-i berāt olmışdır deyü kâzīler dahil ederlerimiş. Vākıf ise men' 9/ ve def' edüp eger zıkr olınan tayıfenüñ rüsūmından kuzāt tayıfesi nesne 10/ almışlar ise

gèrù mûmâ-ileyhûñ kassâmlarına alı vèresin. ‘Inâd êdenleri yazup 11/ bildüresin ve ba‘de’n-nazar bu hükmi-hümâyûnumı kassâmlaruñ yedinde ibkâ edüp ‘alâmet-i 12/ şerîfe f‘timâd kılasın. Tahîrîren fî evâil-i şehr-i rebî‘ü'l-âhîr, sene hams ve ‘öşrin ve elf 13/ be-makâm-ı Kostantîniyye el-mahrûse .

Deryâya vèrilmesi memnû‘ olan bunlardır ki zıkr olunur : 14/ tereke, barut, yarak, et, penbe, rişte-i penbe, kurşun, 15/ bal mumı, sahtiyân, toñ yağı. Kânûn-ı kadîmden yasağ bunlardır : 16/ gön, meşin, koyun derisi, zift, yapığı, kükürd. Bunlar ref‘ olunmak 17/ fermân olınmışdur. Kânûn-ı cedîdden şoñra İslâmbol’dan me’küliât 9 a, 1/ dağı vèrilmek menf olınmışdur.

Zeyd sipâhînüñ re‘âyâsı, kendi karyelerinden 2/ yaprak biçüp debbâğ tâyifesine bey‘ eyleseler, sipâhîleri olan zeyd , yaprak 3/ ‘öşrin re‘âyâdan mı alur yohsa iştirâ eden debbâğ tâyifesine ne mi beyân buyurıla?

(4) El-cevâb: Yaprak ‘öşri maşşûşen kendüye maşşûl kayd olınmış ise biçenden alur. 5/ Guft-e Mehmed, ‘afiye ‘anh.

Merhûm Ebu’s-su‘ûd Efendi Hazretleri’nüñ arâzi için

taşvîr eylediği şüretdür

6/ Hakk-ı sübhâne ve ta‘âlâ, tevâtür-i ‘ale’l-berâyâ, bize ve tevâlî pâdişâh-ı heft iklîm hazretlerini tevfiq-i 7/ rabbânî ve te’mîn-i subhânî ile serîr-i sultânât, şâmiyü’l-‘imâd ve kürsî-i hilâfet, râsihetü’l-evtâd, 8/ cülûs-ı hümâyûnları ile teşrîf buyurduklarında ; havza-i hükümet-i tämme ve dâyre-i eyâlet 9/ ‘âmmelerinde münderic olan memâlik-i fesîhetü’l-eknâfda mütemekkin ve ekâlîm-i seb‘atü’l-etrafda 10/ mütevattîn

olan řavāyif-i enām ve řavābil-i řavāřř ve ‘avāmuñ řurā ve aşşarda ve eknāf-ı 11/eřrāfda ve sevāřil-i cibāalde ve evdiye ve tilāalde medār-ı ma‘āřları ve menāř-ı intifā‘ 12/ ve inti‘āřları olan dār ve diyārdan ve menķıl ve ‘aķārdan ve emlāk ve řiyā‘dan 13/ ve ebniye ve biķā‘dan ve mezāri‘ ve merā‘iden ve menāl ve menāhilden ve besātīn ve řadāyıkdan 14/ ve sāir celāil ve daķāyıkdan ķabza-i taşarruflarında olan biķā‘aları kāinān mā-kān 15/ teftiş ve tenķir olup şalil ve keşir ve naķir ü ķiřmīr silk-i suşura nazm olup 16/ ebā-yı kirām ve ecdād-ı ‘izāmlarınun sūnnet-i seniyye ve ‘ādet-i behiyyeleri minhācı űzre 17/ defātir-i sedīde-i sultāniyye ve cezāyir-i cerīde-i řāķāniyye ‘aķd olup lākin defātir-i kerīme-i ¹

¹ mařlab kānūn-ı rāiyyet

Mes‘ele: Zeyd sipāhīnūñ řaryesi re‘āyāsı, řarye-i mezbūre mer‘asından bir miķdārnı, tekālīflerini edā için bey‘ etmek řer‘an ķādir olur mı?

El-cevāb: Olmaz. Ketebehū el-fakīr Muřammed El-Muķī.

Bu řūretde, řarye-i mezbūre ahālisi tekālīflerin edā için bey‘ eyledükleri mer‘a - nun ‘aķcasın mezbūrılarun yedinden almaęa řarye-i mezbūre sipāhisi řer‘an ķādir olur mı?

El-cevāb: Olur.

Arz-ı memleketde zeyd sipāhīnūñ tīmārını şaryesinde sādāt-ı kirāmdan ve sāir ‘askerlerun çiftlikleri olup, eküp biçüp aldıkları ğallenun řarāc-ı muķāsemelerin - aña řālā ‘ořr derler - ve řarāc-ı muvazzafların - aña řālā çift resm derler - edā etmedin ekli cāiz olur mı?

El-cevāb: Olmaz. ‘Oşr ve řarāc edā olmadın řāhib-i arz vefāt edecek olursa, muřallefātından alınur ve edā olunmadın ğallenun ekli řelāl olmaz. **والخراج مساوار ما محات في عليه العشر والخراج او اومات. يؤخذ ذلك في ركنه ولا يكل الا صاحب الارض باكل الفلة حتى يؤ**

Arāziye mutařarrıf olanlar, mařşūllerinden ‘ořr ma‘a-sālāriyye sekizde bir vēreler deyū defter-i sultānide meřtūr olup bu minvāl űzre emr-i řerīf vārid olmiřiken ol arāziye mutařarrıf olanlar; biz, ‘askerī ve sādātdañız deyū vech-i muřarrer űzre sekizde bir vērmemeęe ķādir olur mı?

El-cevāb: Olmaz. Ebu’s-sū‘ūd.

9 b, 1/ kadîmeden arâzi-i memâlik-i mahmiyyenüñ tefâşîl-i ahvâline ta'arruz olunmayup ve künh ü 2/ haqîkati nedür; 'öşriyye midür, harâciyye midür ve taşarruf edenlerüñ mülkleri midür ve degül midür 3/ keşf ve beyân olunmadığı sebebden, re'âyâ, ellerinde olan yerleri 'öşriyye şanup sekizde 4/ bir vèrmekde 'inâd édüp ve kendülerinüñ mülkleri şanup sâyir mülkleri gibi biri 5/ birine bey' ü şirâ édüp ve ba'zı dağı zu'mlarınca vakf édüp velâyet-i hükâm dağı 6/ haqîkat-ı hâle vâkıf olmayup hilâf-ı şer'-i şerîf, bey' ü şirâ hücetleri ve vakfiyyeler 7/ vèrmekle nizâm-ı umûra ve meşâlih-i cumhûra halel-i 'azîm gelmegin defâtir-i şerîfe-i hâkâniyyenün 8/ matla'larında arâzi-i memâlik-i mahmiyyenüñ künh ü haqîkati keşf ve tavâziğ ve mutaşarrıflarıñ 9/ keyfiyyet-i taşarrufları beyân ve taşriğ olunmak fermân buyurılıp bu fıkra, vilâyet-i Rumeli'nde 10/ vâki' livâ -yı Üsküb ve livâ -yı Selânik taşriir tefvîz buyurılıp mütevekkilen 'alallah-i ta'âla 11/ taşriire mübâşeret ve taşaddî olunup muqaddemâ şerh ve tafşîl ve ta'yiñ ve tekmiil olunur ki 12/ bilâd-ı İslâmiyye'de olan arâzi, muqtezâ-yı şerî'at-ı şerîfe üzerine üç kısmdur :

13/ Bir kısmı arz-ı 'öşriyyedür ki hîn-i fethde, ehl-i İslâm'a temlik olınmışdur. Şahîğ mülkleridür. 14/ Sâyir mâlları gibi nice dilerse taşarruf ederler. İbtidâ, ehl-i İslâm üzerine harâc 15/ vaz'ı nâ-meşrû' olmağın 'öşr vaz' olınmışdur. Ekerler ve biçerler, hâşıl olan ğallenüñ 16/ 'öşrinden ğayrı aşlâ bir habbe alınmaz. Anı dağı, kendüler fuqarâ ve mesâkîne vèrürler. Sipâhîden 17/ ve ğayrıdan aşlâ bir ferde helâl degüldür. Arz-ı Hicâz ve arz-ı Basra **10 a**, 1/ böyledür. Ve bir kısmı dağı arz-ı harâciyyedür ki hîn-i fethde

kefere ellerinde muḳarrer ḳılınup kendülere 2/ temlik olınup üzerlerine ḥaşıllarından   öşr yāḥūd şümün yāḥūd sub  yāḥūd südü 3/ yāḥūd nişfa degin, arzuñ taḥammüline göre ḥarāc-ı muḳāseme vaz  olınup yılda bir mikdār 4/ aḳça daḥı ḥarāc-ı muvazḫaf vaz  olınmışdur. Bu kısım daḥı şāḥiblerinüñ mülk-i şāḥihleridür. Bey  ü şirāya 5/ ve sāyir envā ı taşarrufāta ḳādirler, iştirā edenler daḥı vech-i meşrūḥ üzre ekerler ve biçerler ve ḥarāc-ı 6/ muḳāsesimini   öşr adına ve ḥarāc-ı muvazḫafın çift aḳçası adına verürler. Ehl-i İslām iştirā 7/ etseler, anlar daḥı kefereden alınan ḥarācları sākıt olmayup bī-ḳuşūr edā ederler egerçi 8/ ehl-i İslām'a ibtidā' ḥarāc vaz  olınmak meşrū  degüldür; ammā beḳāen alınmak meşrū dur. 9/ Mutaşarrıf olanlar eger ehl-i zimmetdür ve eger ki ehl-i İslām'dur, mādāmki ellerinde olan yerleri 10/ zirā at ve ḥirāşet edüp ta il eylemeyeler aşlā daḥı ve ta arruz olınmaz, nice dilerlerse 11/ taşarruf ederler. Fevt olduklarında, sāyir envālleri gibi vereşeye intikāl eder. Sevād-ı  Irāk 12/ arāzisi böyledür. Kütüb-i şer iyede meşḫūr ve meşhūr olan arāzī, bu iki kısmdur. Bir kısmı 13/ daḥı vardur ki ne   öşriyye ve ne vech-i meşrūḥ üzre ḥarāciyyedür. Aña arz-ı memleketi dērler. 14/ Aşlı ḥarāciyyedür lākin şāḥiblerine temlik oldığı taḳdirce fevt oldukda, vereşei 15/ kebire mābeynde taḳsım olınup her birine bir cüzī ḳıḫ a degüp her birinüñ ḥişşesine 16/ göre ḥarācları tevzī  ve ta yın olınmakda kemāl-i şu ubet ve işkāl olup 17/ belki  ādete muḥālif olmağın raḳabe-i arāzī-i beytü'l-māl, Müslimīn için alı ḳonılup **10 b, 1/** re ayāya  ariyyet ḫarīḳiyle verilüp zirā at ve ḥirāşet edüp bāğ ve bāğçe 2/ ve bostān

 d p h sıl olandan h r c-ı mu k sesinin ve h r c-ı muvaz zafın 3/ v rmek
 emr olunmuştur. Sev d-ı  r k'ın ar zisi, ba'zı eimme-i d n mezheplerinde 4/
 bu kabiledendir. Amm  bu diy r-ı bereket- aru'n ar zisi dahil bu  sl b
  zerine 5/ arz-ı memleketidir ki arz-ı miri demekle meşh r ve ma'rifettir. Re'‐
  yan'ın m lkleri 6/ deg ld r.  riyyet t rikiyle taşarruf  d p zir at ve
 h r sete ve sair v c h ile 7/ istikl l  d p  şr adına h r c-ı mu k sesinin ve
 çift akçası n mina h r c-ı 8/ muvaz zafın v r p m damki ta'til etmey p
 v c h-i merk me  zerine ta'mir  d p 9/ h k k'ın ed  edeler, kimesne dahil
 ve ta'arruz etmey p fevt olıncaya deyin 10/ ni e dilerse taşarruf edeler. Fevt
 oldu da, o ulları kend lerinin ma amlarına 11/ kayimler olup tafsil-i mezb r
  zre taşarruf  de ve o ulları kalmazsa h ricden 12/ ta'mire kadir
 kimesnelere  cret-i mu'accele alınp tapu ile veril r. Anlar dahil tafsil-i 13/
 mezb r  zre taşarruf ederler. Ş yle ki, mezk rların birisi taşarrufunda olan
 14/ yerlerini    yıl ta'til eyleye, şer' ile elinden alınp a ara tapu ile veril r.
 15/ Bunların hi  birisi, v c h-i mezb reye muh lif taşarrufa kadir
 deg llerdir. Bey'leri 16/ ve şir ları ve hibeleri ve sair v c h ile temlikleri ve
 vakf etmeleri 17/ cem'an batıldır ve an'ın  zerine kuzat'ın verdikleri
 h ccetleri **11 a**, 1/ ve vakfiyeleri k lliyyen batıldır. Amm  bir kimesne,
 taşarrufundan fer gat etmek istey p şahib-i 2/ arz ma'rifetiyle a ar
 kimesneden hakq-ı kar ri un bir mi dar ak a alıp fer gat etmekde 3/ şahib-i
 arz, ol kimesneye tapuya v rmek meşr  ve makb ld r. Ketebeh 
 Ebu's-su'ud. 4/

Arāzī-i huşūşîçün Hâfız Ahmed Paşa'ya vârid olan

hük-m-i şerîfdür

Düstür-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, 5/ nizâmü'l-âlem, müdebbirü umûri'l-cumhûr, bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmimu mehâmi'l-enâm, bi'r-reyi's-şâyib, 6/ mümehhidü bünyâni'd-devlet ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkâni's-sa'âdet ve'l-iclâl el-mahfûf be-şunûf-ı 7/ 'avâtıfı'l-meliki'l- a' lā, vezîrüm Ahmed Paşa , edâmu'llahu iclâlehu ve kıdvetü erbâbi'l- 8/ ikbâl ve 'umdetü aşhâbi'l-iclâl, cami'u vücûhi'l-emvâl, 'âmirü'l-hazâyin, bâ-hüsnü'l-a'mâl, 9/ el-muhtaşşu bi-mezîdi 'inâyeti'l-mâliki'l-bâri, hazâne-i 'âmirem defterdârı Mehmed, dâme uluvvuhu 10/ ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm, ma'denü'l-fazlı ve'l-ikelâm, muḳâta'ât müfettişi Mevlânâ 'Abdu'r- 11/ rahman zîde fazlıhu, tevki'-i refi'-i hümâyün vâşıl olıcaḳ ma'lûm ola ki; señ ki vezîrüm 12/ müşârün-ileyhesin, hâliyâ defterdâr mûmâ-ileyh ile ma'an dersa'âdetüme 'arz gönderüp ḳadîmden 13/ re'âyâdan birisinüñ baştinası maḳlûl olup hâlî ḳalsa; oḒlı var ise aña, yoḒısa 14/ şâhib-i arz ma'rifetiyle akrabâsına, yoḒısa ehl-i ḳaryeden ḫâlib olanlara verilmek ḳânûn 15/ iken hâlâ ba'zı Müslimânlar zıkr olınan baştinayı bir ḳaç aḳçaya alup re'âyâ ve ehl-i ḳaryeyi ta'ciz ve tazayyuk 16/ eylemekle cümlesi perâkende ve perîşân olmaḒa mütevecih olmuşlardur. Min- ba'd üslûb-ı sâbıḳ 17/ üzre 'amel olınup re'âyâ ve berâyâ, rencide ve remide olınmamak bâbında emr-i şerif **11 b**, 1/ ricâsına i'lâm eylemegin huşûş-ı mezbûr 'arz olınduḒda, re'âyâdan biri vefât

ëtdükde 2/ taşarrufında olan baştinanın evlād-ı zükūrı var ise bilā-ı tapu taşarruf ëtdürile; evlād-ı zükūrı 3/ yoğısa ata bir qarındaşına vërile ve ol dağı yoğısa, ehl-i qar yeden talib edenlere tapu ile 4/ vërilüp hāricden kimesneye vërmeye ve vërilmiş ise dağı elinden alınıp ehl-i qar yeye 5/ vërmek emr ëdüp buyurdum ki varakda bu bābda şādır olan fermān-ı celilü'l-ıqadrüm 6/ mūcibince 'amel ëdüp dağı huşūş-ı mezbūra muqayyed olup göresiz. Fi'l-vāki' hāl bu minvāl 7/ üzre olup re'āyāya ol vechle zulm ve ta'addī olındığı muqarrer ise min-ba'd vech-i meşrūh 8/ üzre 'amel ëdüp ol maqūle baştina maḥlūl olduğda, evlād-ı zükūrı olanların bilā-ı tapu 9/ evlādına vërilüp yoğısa kızına tapu ile vërilüp kızını dağı yoğısa tapu ile ata bir er qarındaşına 10/ vërmeye. Ol dağı yoğısa, ehl-i qar yeden talib olanlara el vërdiği ḥaqq-ı qarārı tapu ile 11/ vërup āḥara vërmeyesiz ve şimdiye degin vërilmiş ise ol maqūle zulmenün ellerinden 12/ alup yine ehl-i qar yeye vëresin. Bu bābda kânūn-ı kadīme muḥālif bir ferde iş ëtdürmeye. 13/ Şöyle bile, 'alāmet-i şerīfe itimād kılasız. Tahriren fi'l-yevmü's-sāliş, min-şehr-i ramazān-ı şerīf 14/ sene ḥams ve elf, be-maḥām-ı Kostantiniyye, bi-ḥasbū's-şer'ī's-şerīf.

Rumeli'nde re'āyā elinde 15/ olan arāzī-i 'öşriyyenün ve ḥarāciyyenün bey'ı ve hibesi ve rehni ve vediatı ve i'āresi 16/ ve şüf'ası ve istibdāli üzerine te'āmül-i nās vāki' olup kuzātuñ ḥüccet vërmeleri 17/ şer'ī midür?

El-cevāb: Arz-ı ḥarāciyye ve 'öşriyye, aşḥābınun mülki olur. Taşarrufāt-ı **12 a**, 1/ mezkūre ve mīrās ve vakf ve vaşiyet cārī olur. Ammā

Rumeli'nün re'āyāsı 2/ elinde olan arāzī-i memleketdür ki arz-ı mīrī demekle maf rūf-ı meşhūrdur. Ne 3/ öşriyyedür ve ne 3/ vech-i meşrūh üzere arz-ı harāciyyedür. Taşarruf eden re'āyā, akkār menzilesindedür. Raqabe-i 4/ arz, beytü'l-māluñdur. Anlara 5/ ariyyet tārīkiyle vèrilmışdür, eküp ve biçüp harāc-ı 5/ muvazzafın çift akçası nāmına vèrürler; harāc-ı muķāsemesin 6/ öşr adına vèrürler. Bir ra'iyet 6/ fevt olup oğlı ķalsa kendü yerine durur, kimesne dahil edemez. Kimesnesi 7/ ķalmasa şāhib-i arz āhara tapuya vèrür. Kızı ķalsa el vèrdiđi tapu ile aña vèrürler. 8/ Mutaşarrıf olanlar, ašlā taşarrufāt-ı mezbūreden hiç birine ķadir olmazlar. Birisi 9/ birine ķarār için bir miķdār akça alup taşarrufın tefvīz eylese şāhib-i arz 10/ eger cāyiz görürse taşarrufa ķadirdür ve illā degüldür. Kuzāt, bey 11/ ü şirāya hücçet vèrmek 11/ bātil-ı maḥzudur. Anuñ gibi vāķi 12/ olıcaķ şāhib-i arz izniyle filāndan řu ķadar akça 12/ alup yeruñ taşarrufını aña tefvīz edüp şāhib-i arz dahilı haķķ-ı ķararın aña 13/ tapuya vèrdi deyü yazmak gerekdür vedīat ve 14/ ariyyet koķak, bir hükm-i şer'ī icāb 14/ eder nesne degüldür. Re'āyā, yerin ķullanmađa veyā hıfz etmeğe bir kimesneye vèürse, dilediği 15/ vaķt gerü almağa ķadir. Ketebehü Ebu's-su'ūd, bi-ḥasbū's-şer'ī's-şerīf.

maḥlab arāzī-i 6/ öşriyye ve harāciyye

Arāzī-i harāciyye 16/ ve arāzī-i 6/ öşriyye neye dèrler? Tafşilen beyān buyurıla.

El-cevāb: İmām, bir memleketi feth 17/ edüp arāzisini ğānimīn mābeyninde ķismet eylese yāḥūd ķilū'l- feth ehli, umūmen İslām'a 12 b, 1/

gelüp imām arāzisi ellerinde ibk̄ā eylese ol arāzī için vaz̄ olınan vaz̄ife, elbetde 2/ ʿöşriyyedür. Zīrā müsellemler üzerine vaz̄ olınan vaz̄ife, ʿibādet maḳūlesinden olmak 3/ lāzımdur. Ḥarāc-ı meūnet maḳzedür. İbtidāen müsellemler üzerine ḥarāc vaz̄ olınmak mümkün 4/ degüldür, hemān ʿöşr vaz̄ olunur. Eger imām, ḥīn-i fetḥde ehli kefere iken kırmayup 5/ ve esīr etmeyüp belki yine yerlerinde muḳarrer ʿedüp arāzisini kendülere satar. Ṭavarları 6/ gibi mülk olmak üzerine ibk̄ā temlīk ʿedüp ve kendülere cizye vaz̄ ʿedüp 7/ yerlerine vaz̄ife taʿyīn ʿederse, ol arāzīye vaz̄ olınan vaz̄ife elbetde ḥarāc 8/ olur. ʿÖşr olmak ihtimāli ve imkānı yokdur. Zīrā ʿöşrde ʿibādet maʿnāsı vardır, 9/ kāfirde ise aña ehliyyet yokdur. Elbette ḥarāc vaz̄ olunur. Ḥarācuñ daḫı baʿzı muvazzafdur ki 10/ yılda bir miḳdār akça alınur ve baʿzı daḫı ḥarāc-ı muḳāsemedür. Ḥāşıl olan ḡallenüñ ʿöşri midür, 11/ şümünü midür arzuñ taḥammüline göre nişfa dek taʿyīn olur ve nişfına dek taʿyīn 12/ olınmak şerʿidür. Arz ḡāyet eyü olıcaḫ bu iki nevʿ arz ki zıkr olındı, 13/ ikisi daḫı şāhiblerinüñ mülkleridür. Ammā bu diyār-ı bereket-şiʿāruñ ʿāmmē arāzisi 14/ bunlaruñ gibi degüldür. Ne ʿöşriyye ve ne ḥarāciyyedür. Belki arāzī-i memleketdür ki arz-ı 15/ mīrī demekle maʿrūfdur. Raḳabesi beytü'l-māluñdur, taşarrufına mutaşarrıf olanlara temlīk 16/ olınmayup ʿāriyyet üşlūbı üzerine raʿiyyet ve sāire vērür. Taşarruf 17/ ʿedüp ḥarāc-ı muḳāsesinin ve ḥarāc-ı muvazzafın şāhib-i arzā vēreler. Taşarruf ederler, beyʿ **13 a**, 1/ ve temlīke ḳādir olmazlar. Fevt olup oḫlı ḳalursa kendü gibi taşarruf ʿederler. 2/ Ve illā şāhib-i arz āḫara ṭapuya vērür, sāir vereseye mīrās olmaz. Bu maḳūle

yerler 3/ pādişāh-ı İslām tarafından temlīk olmayınca kimesneye mülk olmaz. Arz-ı ʿöşriyye ve hārāciyye 4/ ise aşhābinuñ mülkidür. Ebu's-suʿūd.

matlab temessük-i tapu

Der-beyān-ı ahvāl-i tapu : Raʿiyyetden ve erbāb-ı timār 5/ ve ğayrıdan yerler ve çayırlar taşarruf edenlerden biri fevt olup oğulları kalsa 6/ taşarrufınla olan yerler ve çayırları tapuya müstahakk olmaz, oğullarına bilā-tapu intikāl eder. 7/ Oğulları kalmayup kızları kalursa bī-ğarāz kimesneler taqdīr eyledükleri tapu ile 8/ kızlarına, kızları kalmayup baba bir karındaşı kalursa yine bī-ğarāz kimesneler taqdīr eyledikleri 9/ resm-i tapu ile karındaşına, baba bir er karındaşı yoğısa yurd üzerinde sākine tapu ile 10/ hemşiresine, hemşiresi olmayup babası kalursa tapu ile babasına, babası kalmayup 11/ vālidesi kalursa tapu ile vālidesine ve vālidesi kalmayup müşrikleri kalursa 12/ tapu ile müştereklerine, müşterekleri yoğısa ol yer üzerinde eşcār olup vereşeye 13/ intikāl ederse ol eşcārda olan hāşılı mīve görüp gözetmekde şuʿūbet 14/ olmağın eşcārı intikāl eyleyen vereşeye tapu ile vèrile. Anlar müşterekden taqdīm 15/ olinmişdur. Anlar dağı yoğısa yere ve çayıra zarūreti olup tapu ile tālīb 16/ olanlara vèrilüp anlardan tālīb var iken hārice vèrilmek hilāf-ı kânūndur. 17/ Karye halkından tālīb olup tapu ile almazlarsa, ol zamān şāhib-i arz muhtār olup **13 b, 1/** istedüğine tapuya vèrür. Yoğısa şāhib-i arz olan kimesne, tapuya müstahakk yeri ve çayırı kendü 2/ taşarruf eylemek ve oğlına vèrmek kaʿen cāyiz degüldür. İmdi, bu

maḳūle müteveffānuñ 3/ yerleri ṭālibe olan kızlarına bī-ğaraḫ Müslimānlar taḳdīr eyledükleri ṭapu ile vèrilmek sene 975 4/ zī'l-kaḏesinüñ ğurresinde fermān olınmışdur, lākin babası vefātından ṣoñra ne zamāna degin 5/ vèrilmek taṣrīḥ olunmamağın ol aṣl müteveffānuñ yerleri, re'āyā ṭāyifesi ṣāḥib-i 6/ arzdan ṭapu ile alup elden ele düşüp zamān geçmiş iken müteveffānuñ kızları 7/ gelüp ṭālibe olup almağıla yer aḥvāli re'āyā beyninde küllī ihtilāl vāқи' olmağın ne miḳdār 8/ zamāna degin vèrilmek fermān olunur deyü pāye-i serīr-i a'lāya 'arz olınduğda, biñ 9/ dört ramazānı ğurresinde anuñ gibi oğlı ḳalmayan müteveffānuñ yerleri , ṭālibe olan 10/ kızlarına babaları vefātından on yıla degin vèrilüp on yıldan ṣoñra vèrilmeye 11/ deyü fermān olınmışdur. Kız gerek ṣağīre ve gerek kebīre ve baba bir er ḳarındaşı gerek ṣağīr ve gerek 12/ kebīrdür. Bu minvāl üzre aḥkām olunur.

Evlādı ve baba bir er ḳarındaşı ḳalmayan 13/ müteveffānuñ yerleri, yurd üzerinde oturan kız ḳarındaşa ṭapu ile vèrilmek ḥuṣūṣı 14/ biñ on ramazānı ğurresinde fermān olınmışdur. Beş seneye varınca vèrilür, zamān 15/ geçmiş olıcaḳ olmaz.

Babaya oğlı maḥlūlı, biñ iki ṣevvālinüñ on beşinci ğüninde bī-ğaraḫ 16/ kimesneler taḳdīr eyledükleri ṭapu ile vèrilmek fermān olınmışdur.

Bundan aḳdem, müteveffānuñ 17/ oğlı yeri ve çayırı babasına ve anasına vèrilmemekle oğlı fevt olanlar, **14 a**, 1/ oğlı yerlerinden ve çayırlarından maḥrūm oldukları için çiftlik bozulup 2/ ḥarāb oldığı pāye-i

serîr-i a'lāya ʿarz olındukda anuñ gibi müteveffānuñ evlādı 3/ ve baba bir er karındaşı kalmayup babası ve anası kılursa, cümle yerleri ve çayırları bî-garaż kimesneler 4/ taqdir eyledükleri resm-i tapu ile babasına ve babası kalmayup anası kılursa anasına verile 5/ deyü biñ on yedi zi'l-kaʿdesinüñ on beşinci güninde fermān olınmışdur.

matlab arz-ı nā-bedīd

6/ Nā-bedīdün yeri tapu ile verilmek beyānındadır: İmdi memālik-i maħrūsede 7/ muqaddemā yer zirāʿat edenlerden āhar diyāra gidüp nā-bedīd olup hayātı 8/ ve memātı nā-maʿlūm olanlarıñ mādāmki vefātı haberi şābit olmaya yāhūd yerleri 9/ üç yıl boz ve hālī kalmaya, şāhib-i arz tapuya vèremezdi lākin nā- bedīd olan kimesne 10/ gitdügi eşnāda vefāt etmiş olursa; şāhib-i arzuñ resm-i tapusına küllī ğadr 11/ olmak lāzım geldügi biñ on üç senesi cemāzīyü'l-āhiresinüñ ğurresinde pāye-i 12/ serîr-i a'lāya ʿarz olındukda, ol aşl nā-bedīdün üç sene şihhāti haberi gelmeye, yerleri 13/ tapuya verilmek bābında fermān-ı şerīf şādır olmışdur.

Mes'ele: Zeyd müteveffānuñ 14/ müstaħakk-ı tapu olan tarla ve çayırları zeydün anası hind, el verdügi resm-i tapuyı 15/ verüp almağa kādire olur mı ?

El-cevāb: Emr-i cedīd ile olur. Ketebehū Meħmed bin Sā dū'd-dīn.

16/ Kānūn-ı cedīddür

Zamān-ı Muhammed Paşa Muʿallim-zāde El-Tevfīkī Hāzretleri, üç

yıl  ale't-tevālī 17/ boz alan yerler apuya m stahaqq olmiş iken fuz lī abt olunduda imdi ol ma le **14 b**, 1/ hilāf-ı k n n resm-i apusuz fuz lī taşarruf olinan yerlerden şaib-i arz veya vekili  oşr ve resm 2/ almaıla resm-i apu s kıt olup anlaruñ olıca hav şş-ı h m y n ve v zer  h şşlarına ve evk f 3/ ve erb b-ı t m ra k ll  adr olduı biñ on yedi zi'l-a desin ñ on birinci 4/ g ninde, p ye-i serir-i a'laya  arz olunduda, anuñ gibi yerleruñ şaib-i arz aşlın 5/ bils n bilmes n m cerred  oşr ve resm almaıla resm-i apu s kıt olup ol yerler hilāf-ı k n n 6/ resm-i apusuz fuz lī taşarruf eyleyenleruñ olup erb b-ı t m ra adr olduına rız -yı 7/ h m y num olmayup bu aşlı yerlere şaib-i arz muhtar olup kend  zamanında v ki  8/ olmiş ise diledigine resm-i apu ile v re dey  ferm n olınmişdur.

matlab şaib-i arzuñ edn  yerlerin biri birine

fer gat etmek hakında bu daı

k n n-ı cedidd r

İmdi şaib-i arzuñ 9/ k n n  zre resmin v rmedin izni yoiken hilāf-ı k n n fuz lī alınıp şatılan 10/ yerlerden ve ayırlardan şaib-i arz y  vekili  oşr ve resm almaıla şaib-i arzuñ k n n  zre 11/ resm s kıt olup ol yerler ve ayırlar resm-i apusuz, hilāf-ı k n n fuz lī alanlaruñ olıca 12/ hav şş-ı h m y n ve v zer  h şşlarına ve evk f ve erb b-ı t m ra k ll  adr olduı biñ 13/ on yedi zi'l-a desin ñ on birinci g ninde p ye-i serir-i a'laya  arz olunduda, 14/ anuñ gibi yerleruñ ve ayırlaruñ şaib-i arz gerek aşlın

bilsün gerek bilmesün 15/ mücerred ‘öşr ve resm almağıla şāhib-i arzuñ k̄anūn üzre resmi sākıt olup yerler 16/ ve çayırlar h̄ilāf-ı k̄anūn, resm-i tapusuz fużulī alanlaruñ olup erbāb-ı tīmāra ğadr 17/ olduğına rizā-yı hūmāyūnum bu bābda şāhib-i arz muhtār olup dilerse k̄anūn **15 a** , 1/ üzre resm alup taşarrufa izn vērür ve dilerse bey’lerin fesh edüp eski şāhiblerine 2/ taşarruf étdürür, bu minvāl üzre fermān olınmışdur. Ammā şatalı yedi, sekiz veyā on 3/ yıl olsa veyā bir sipāhī zamānı dağı geçse; sonra gelen sipāhī, bu yeri şāhib-i arz 4/ ma’rifeti eylemedin şatmışsın deyü da‘vā édemez. Bu huşūş, ancak şāhib-i arzuñ 5/ kendi zamānındadır.

İmdi şāhib-i arzuñ izni yoğıken h̄ilāf-ı k̄anūn resm-i 6/ tapusuz fużulī kūhdan açılan yer ve çayırlardan şāhib-i arz yā vekīli ‘öşr ve resm 7/ almağıla resm-i tapu sākıt olup ol yerler h̄ilāf-ı k̄anūn, resm-i tapusuz fużulī 8/ açanlaruñ olıcağ havāşş-ı hūmāyūn ve vūzerā haşşlarına ve evkāf ve erbāb-ı tīmāra 9/ küllī ğadr olındığı biñ on yedi zil-ka‘desinūñ on birinci güninde pāye-i serīr-i 10/ a‘lāya arz olındukda, anuñ gibi yerleri şāhib-i arz gerek aşlın bilsün gerek 11/ bilmesün ‘öşr ve resm almağıla resm-i tapu sākıt olup ol yerler h̄ilāf-ı k̄anūn, resm-i tapusuz 12/ fużulī açanlaruñ olup erbāb-ı tīmāra ğadr olındığına rizā-yı hūmāyūn olmayup 13/ ol yerleri açanlara el vèrdigi resm-i tapu ile teklif eyleye, almayup kūhdan açup 14/ zirā‘at ve h̄irāset edüp ‘öşr ve resm vērürüm, baltalanmadur deyü resm-i tapu vèrmekde ta‘allül 15/ ve nizā‘ éderlerse şāhib-i arza hüküm olınup diledigine vère deyü fermān olınmışdur.

16/ Şahîhü'n-neseb sādâtdan rüsûm-ı bennâk alınmaz. Sâbıkda mülk koyunlarından 17/ dağı 'âdet-i aġnâm alınmazdı. Kendi ma'îşetleriçün yüz elli res koyunlarından **15 b**, 1/ alınmayup ziyâdesinden alına deyü fermân olınmışdur. Ra'yyet oġlı, ra'yyet olmayup 2/ ebâ'an-ceddin şâhînci ve toġancıdan mādâmki her sene mürde bahâsın çakırcı 3/ ve şâhînci başlarına edâ eyleyeler; rüsûm-ı ra'yyet alınmaz. İmâm ve hâtib ve tekye-nişîn 4/ olanlardan rüsûm-ı ra'yyet ve 'avâriz-ı dīvâniyye ve tekâlif-i 'örfiyye alınmaz, muktedâ-yı 5/ nâs oldukları eelden. Ve lâkin 'âdet-i aġlamdan hâlâş olmazlar. Bi'l-fi'l 6/ berât-ı pâdişâhile kâzî ve müderrisîn olanlardan rüsûm-ı ra'yyet alınmaz. Evvelden 7/ mülk koyunlarından dağı 'âdet-i aġnâm dağı alınmadı. Kendü ma'îşetleriçün olan 8/ yüz elli re's koyunlarından alınmayup ziyâdesinden alınmak fermân olınmışdur. 9/ Defter-i cedîd-i hâkânîde mukayyed ra'yyet oġlı, ra'yyet olmayup ebâ'an-ceddin sipâhî-10/ zâde ise rüsûm-ı ra'yyet alınmaz. Kâzî'nün babası ve karındaşı, defterde mukayyed re'âyası 11/ iseler; resm-i ra'yyetden hâlâş olmazlar. Meger tahşîl-i 'ilmde ise talebe tâyifesinden alınmak 12/ münâsib degüldür.

Bir ra'yyet, defterde iki yerde re'âyâ kayd olınsa tahrîrden on sene 13/ evvel kangısınun toprağında sâkin olmağıla ra'yyet yazılmış ise resm-i ra'yyetini 14/ ol toprak şâhibi alur. Ammâ hâric ez- deftersin deyü dağı etmek câiz degüldür.

15/ 'Abd-ı mu'tak, mevlâsına tâbi'dür; mevlâsı kimün ra'yyeti ise resm-i ra'yyetin ol alur. 16/ Ra'yyet oġlı, defterde yazılmak lâzım degül.

Mādāmki h̄in-i taḥrīrde āḥara ra'iyet 17/ yazılmaya, babasına fābi'dür. Babası kimüñ ra'iyeti ise; velāyet, mücerreden **16 a**, 1/ taḥrīr olıncaya degin rūsūm-ı ra'iyeti aña verür.

Bir ra'iyetüñ taşarrufında yer yoğiken şāhib-i 2/ arz, defterde üzerine çift resmi yazılmışdur deyü rencide etmek istedükde bu bābda 3/ i'tibār deftere degüldür; taşarrufadır. Taşarrufında yeri yoğisa resm-i çift alınmaz.

Der-beyān-ı 4/ çiftlik: Yürüme adımıyla eni ve uzunı kırık adım yere bir dönüm derler. Şu başar, 5/ her yıl ekilür a'lā yerlerden yetmiş ve seksen dönüm yere bir çiftlik derler ve evsaṭü'l- 6/ hāl olan yerde yüz dönüm yere bir çiftlik derler ve ednā yerlerde yüz otuz, 7/ yüz elli dönüm yere bir çiftlik derler. Bu zıkr olınan ovalarda olduğu taqdirce. Tağlarda 8/ çiftlik olmayup dönüm i'tibārı isti'māl olunur. Bu hesāb üzre tamām çift 9/ dutandan bütün çift resmi, yarım çift dutandan yarım çift resmi alınur. 10/ Evvel ise, begāyet ḥāşşa yere ekilür ise yāḥūd şu başar ise iki dönüme bir aqça; 11/ evsaṭ yerden ise üç dönüme bir aqça; ednā yerden beş dönüme bir aqça alınurdi ve's- selām.

maṭlab resm-i çift bozan

12/ İmdi muḳaddemā çift bozan resmi yetmiş beş aqça alınurdi. Ol sebebden re'āyānuñ 13/ ekşeri çift ve çubuğın bozup kimi yerinde āḥar şan'ata meşğül olup ve kimi 14/ daḥı āḥar yerlere gidüp ticārete ve ğayrı

mülke sâlik olmağıla evkâf-ı emlâka hüşûşâ 15/ ze'âmet ve tîmâra küllî ğadr ve nokşân tertîb etmegin hüşûş-ı mezbûr, pâye-i serîr-i a'lâya 16/ 'arz olındukda sene erba'a ve elf muharremiñ ğurresinde ol aşl ra'iyetden her sene 17/ zecrû'l-mühimm bütün çifti olanlardan üç yüz akça, nîm çifti olanlardan yüz elli akça, **16 b**, 1/ nîm çiftten akall olanlardan kânûn-ı kadîm üzre yetmiş beş akça çift bozan 2/ resmi alına deyü fermân olınmışdur.

matlab re'âyâ kaldurmak

İmdi bir ra'iyet yerinden kalkup âhar diyârda 3/ on seneden ziyâde sâkin olunmış bulinsa kaldurmak olmaz, hilâf-ı kânûndur. 4/ Nihâyet velâyet muharriri çıkup anı sâkin bulunduğı karyeye ra'iyet yazınca eski 5/ sipâhîsine ancak rüsûm-ı ra'iyetin vürür.

Diger, ve bir ra'iyet, kalkdığı karyede kalan 6/ yerlerin zirâ'at etmeyüp tafîl eylediği eçden sipâhiye zarûrî olmağın âhara 7/ tapuya vürüp hâşıl olan 'öşr ve resmin ol yerleri taşarruf êdenden aldukdan sonra 8/ ve yâhûd karyesinden gidüp âhar karyede sâkin ra'iyet her yıl varup 9/ yerlerin zirâ'at êdüp 'öşr ve resmini vèrdükden sonra mücerred âhar yerde sâkinsin 10/ deyü çift bozan resmi taleb olınmak câyiz degüldür.

Diger, taşarrufında yer yoğiken babañ 11/ ve senüñ üzerüñde resm-i çift yazılmışdur dedüklerinde, ol vechle dahl êden 12/ şâhib-i arzuñ toprağında yeri yoğisa, mücerred defterde yazılmışdur deyü dahl olınmak 13/

câiz degüldür. Bu bâbda deftere i'tibâr yokdur, 6 amel olınan taşarrufadur. Bi'l-fî'î hâli 14/ durursa alınur.

maṭlab yerin şatanlar ve tapuya müstahakk olanlar

Bir ra'yyet fevt olup oğluna fakr ü fâka erişse 15/ ğāyet mezāyıkasından elinde olan baştinasın, bir tarlasın ve yāhūd 16/ bir miqdār yerin alup āhara şatmağıla ve yarusın komağıla niçe baştinalar zāyi 17/ ve telef olup cizye ve ispençeleri dağı bālig olur imiş. Bādehū baştina yeri 17 a, 1/ şatılmayup ve alınmayup ref' olına. Re' āyādan bu vaz' sādır olıcağ zecr ile şāhib-i arz 2/ cümle baştina alandan ve şatandan ğerü berkidüp bir tālibine vére ki cizye-i pādişāhī ve rūsūm-ı sipāhī 3/ zāyi 6 ve telef olmaya.

Diger, ve bir ra'yyet fevt olup oğlı kalsa, baştinası kânūn-ı kadīm 4/ üzre oğluna intikāl eder. Sipāhī, andan tapu akçası taleb edemez lākin oğlı kalmayup 5/ karındaşı ve kız karındaşı ve sāyir akrabāsı kalsa, baştina anlara intikāl etmez; sipāhiye ā'yd 6/ olur. Ol vaqt, el-i resm-i tapu anlar véricek sipāhī āhara véremez. El vérdigi resm-i tapuyı 7/ véremezler ise, ol zamān sipāhī muhtār olup kime dilerse véür; kızları ve karındaşları 8/ ve sāyir akrabāsı māni' olınmazlar.

Diger, ve bir ra'yyet fevt olup baştinası tapu ile 9/ vérimelü olıcağ degirmeni ve bāğ ve bāğçesi ve ev yeri içün sipāhīler baştinadandur deyü cebren alup 10/ ğayra tapuya vérmek isterlerimiş. Öyle olsa degirmen ve bāğ ve bāğçesi baştinadan degüldür, 11/ irşle evlādına ve akrabāsına intikāl

eder. Baştına dedükleri zirâ'at olınur yerlerdür, min-ba'd 12/ bu maķûleler âhara verilmeye.

Diger, ve bir râ'yyet fevt olup oğlı kalmayup baştınası, kıızı 13/ ve kız karındaşı ve akrabâsı taşarruflarında iken şonradan bir şâhib-i arz gelüp bu baştınanuñ 14/ eliñüzde tapu-nâmesi yokdur; eliñüzden alup gayra tapuya verürüm demek lâzım degüldür. Meger ki 15/ cizye-i pâdişâhi ve rüsüm-ı sipâhi edâ olınmaya. Şöyle ki sâl be-sâl cizye ve ispençesin 16/ edâ edeler, ellerinden alınması memnû'dur.

‘usr-ı maḥşûşidür

Sancaķ begi âdemîleri ve şubaşılar ve ümenâ 17/ ve sipâh ve ḥişâr erenleri bi'l-cümle tîmâra mutaşarrıf olanlar, ‘aynıla terekelerin ve şîrelerin 17 b, 1/ ve sâyir ‘öşrlerin almayup re‘âyâ fukarâsı üzerlerinde birağup ziyâde bahâ ile 2/ tahmîl ederler imiş. Bu huşûş, bid‘at-ı fâhişdür ve emr-i ḥümâyûna muḥâlifdür, ref‘ olındı. 3/ Cemî‘ ḥubûbât cinsi ve cinsi üzerine ‘öşr ve sâlâriyyeleri alına ve üzerlerine birağulup 4/ ziyâde aķça alınmaya. Ve re‘âyânuñ ḥâşıl olan ‘öşrini aķreb bâzâra iledeler, zulm ve ta‘addî 5/ edüp ırağa iletdürmeyeler. Ve ḥâricden zirâ'at eden kimesne ‘öşrlerin aķreb bâzâra 6/ dağı iletmek kânûn degüldür ancak sipâhinüñ kendi re‘âyâsına maḥşûşdur. Ve re‘âyânuñ 7/ köyinde, sipâhinüñ ‘öşri ve sâlâriyyesi şığacak anbâr re‘âyâya yapmak kânûndur. 8/ Ve re‘âyâ, ‘öşrlerin köylerinde der-anbâr êtdükden şonra yine aķreb bâzâra iletmek 9/ kânûnlarıdır.

matlab ispençe ve çayır-ı hâşşa ve

‘öşr-i kovan-ı mahşûsî

Derbend köylerinde yazılan re‘āyānuñ eger müzevec ve eger mücerred yer erinden 10/ her neferden on akça ispençe alınur ve h̄āricden gelen şīrenüñ her yükinden ikişer akça 11/ bāc alınur ve müzeveclerinden, İstānbol kīlesiyle bir buçuk kīle buğday ve bir buçuk kīle 12/ arpa ve bād-ı hevā ve resm-i ‘arūs alınur. Ammā şol re‘āyā gibi h̄īn-i kitābetde, kendüyi 13/ yazdurmayup defterden h̄āric kosa; kaç nefer ise bu maķūle h̄āric olanlardan 14/ yigirmi beş akça ispençe ve ikişer akça resm-i bostān ve ‘öşr, sālāriyyeleri zecren ele alına. 15/ Ve bir karyedeki çayır, h̄āşşa olsa; re‘āyā sipāhīsine çayırını biçüp yerinde yigmak 16/ k̄ānūndur lākin ‘arabalara tahmīl édüp taşımak memnū‘dur. Ve üç gün h̄ıdmet 17/ etmeleri dahı borçları degüldür. Sipāhīler, haber etmek istedüklerinde h̄ākimü'l-18 a, 1/ vakt olanlar merf ve def‘ édeler.

Diger, ve ra‘iyyetüñ h̄inzırları içün āh̄ar sipāhīnüñ 2/ sınırında yürürse, resminüñ nişfın şāhib-i ra‘iyyet ve nişf-i āh̄arın kimüñ 3/ yerinde yürürse ol alur. Ve resm-i h̄inzır, temmūzuñ on tokuzıncı günü ki eyyām-ı bāh̄urdur 4/ ol zamān alınur. ‘Öşr-i kovan dahı anuñ olur. Ve bid‘at-ı h̄inzır dahı anuñ olur. 5/ Ve şol karyeler ki mābeynlerinde mümtāz ve mu‘ayyen sınırı olmaya, her sipāhī kendü ra‘iyyetin 6/ ta‘şīr eylemek k̄ānūndur. Ammā velāyet tahrīr olındukda bir çiftlik maħlūl olup tapuya 7/ verilmek lāzım olsa,

sınırı mümtāz olmayan āḥar karye re'āyāsına vērilmeye ve eger vērilürse 8/ daḡı velāyet taḥrīr olındukda ra'ıyyet üzerine yazılursa   öşrin ve sālāriyyesin 9/ ol bir ra'ıyyet-i sipāhī alur ve's-selām.

matlab vilāyet ḥākimleri ve zābitleri üzerine vārid olan

kānūn-ı fermān-ı şerīfdür

Fahrū'l-kuzāt ve'l-ḥukkām, ma  denū'l-fazlı ve'l-keleām, 10/ mümeyyüzü'l-ḥāl  ani'l-ḥarām, muḳāta āt müfettişi, Atina kāzisi mevlānā zīde fazlıhu, tevķi  -i refi  -i 11/ hümāyūn vāşıl olıcaḡ ma' lūm ola ki; ḥālā sen ki Atina kāzisisin ve muḳāta āt 12/ müfettişisin, dergāh-ı sa'ādet-i destgāha  arz ile ādemūñ gönderüp demiş 13/ sin ki livā-yı mezbūrede sancaḡ begi voyvodaları ve pāre subaşıları ve zu'amā 14/ ve alay begleri ve çeribaşıları ve dergāh-ı mu'allām çavuşları ve mīr-i mīrān ve defter 15/ çavuşları ve sāyir dirlikleri serbest olan ḡullarum ve ümenā ve kütfāb ve mültezimīn 16/ ve mübāşirīn ve ḡāşşa-i beytū'l-māl emīnleri ve mīrāḡūr ağalarının arpalıklar zābitleri 17/ ve düstūr-ı mükerrrem, müşīr-i mufahḡam, vezīr-i a'zam voyvodaları ve sāyir vūzerā voyvodaları **18 b, 1/** ve ḡāşşları zābitleri, re'āyādan birinūñ cürm-i ḡalīzi şādır olup şer' ü kānūn 2/ mücrim olup ḡafıyyeten ḡāyife-i mücrim, cürmiyyelerin aşḡabına vērüp ḡaḡ'en bu ḡaḡire ve sāyir livā-yı 3/ mezbūrede vāķi   kuzāt-ı dā'ilerīñ taḡt-ı ḡükümetlerinde bunuñ emsāli ḡuşūşlardandır. 4/ Biz zābit ile ḡaḡklaşduk, kāzīnūñ bu bābda ne ḡaḡķı vardır deyü sicill aḡçası vermeyüp 5/ bu bahāne ile bu dā'ilerīñ

maḥşūl kaşasına ve sâyir du'âcılarına ḥayf olındığından 6/ ğayrı; eşkiyâ ve ehl-i fesâd, şâhib-i cürmle rızâlaşdum min-bâd kimden ne bağum vardur deyü 7/ 'inâd 'edüp daḥı tecâvüz 'edüp memâlik-i pâdişâhîde bu sebep ile fuḳarâ 8/ ve re'âyâ kullarına ta'addîler fevke'l-ḥadd olmağın ahâlî-i vilâyetüñ zabt ve şiyâneti müşkil ve taḥşîl-i 9/ mâl-ı pâdişâhî kemâ-yenbağî tekâsül muḳarrer fehmi olınmağıla bu bâbda fermân-ı celîlü'l-ḳadrüm ve ḳânün-ı 10/ ḳadîm üzre 'adâletnâme-i hümâyûnum ricâ etmişsin .

Öyle ceddüm Sultân Meḥmed Ḥân ve Sultân 11/ Bâyezîd Ḥân 'aleyhü'r-raḥme ve'l-ġufrân zamânlarında, Gelibolı ḳâzîsi Mevlânâ 'Alâa'd-dîn Ḳaraḥan 12/ nişâncı olduğda bu huşûşı Bursa ḳâzîsi Mevlânâ Baylık istifsâr eyledükde 13/ ḳânün-ı şerîf-i 'âlî-şân bu vechle olmuş imiş. Ol zamânlarda cürm alınmağ ḥilâf-ı 14/ 'âdet ve ḥilâf-ı ḳânün olup ancak bir ferdüñ cürmi şâdir olduğda 15/ mukteżâ-yı şer'î şerîf üzre ḳat'ı yed ve yâḥûd siyâset-i şer'île müteveccih olduğda 16/ icrâ olunurken Bursa ahâlîsinüñ eşkiyâsı fevke'l-ḥadd olmağıla ḥafiyyeten işledükleri 17/ fesâdları, şer'île şübüt bulmayup bir ḳânün-ı ḳadîm vaz' olup **19 a**, 1/ töhmet sâyika ile müttehim olanları ve bi'l-fi'l şaḳî nâmına mevşûf olanları kefilleyüp 2/ ve be-râ -yı kefâlet otuz ikişer aḳçaları alınmağ, sekiz aḳçası ḳâzîñ sicill 3/ aḳçası alınup ve dört aḳça ḥâşıl-ı ḥarc, emîn olan çavuşum alup ve bir aḳça 4/ sîn re's-i 'ases ve bir aḳçasın kâtib alup bâḳi sekiz aḳçası mîrî için 5/ şandûḳa ḳonilup her ay başında kâtib defteriyle sicille tatbîḳ olup, muḥâsebesi görölüp 6/ bir mûcib-i muḥâsebe ḥazîne-i 'âmireye teslîm 'edeler deyü ve daḥı

yāveye müte^ʿallik eger kaçkun kul 7/ ve eger at ve katır ve eşek, şığır ve şu şığırı ve koyun ve keçi ve sāyir bunun emsālisine dağı 8/ dutıldukda kezālik kazīler ma^ʿrifeti ile edüp ve bir mādde ki tamām kırk ve elli akça bahā eder olsa, resm-i sicill kazīye tamām verüp şöyle ki kırk akçadan nokşān üzre yigirmi beş akçaya varınca nişf 9/ resm-i sicill akçasın verüp, yigirmi beş akçadan eksik oldukda iki akça verüp, 10/ kazīye defter edürüp ve nişf^ü-leyde ^ʿasesler ve pāsbānlar ve sāyir memālik-i mahrūse 11/ zābitleri; yolda, şehirde ve köylerde bi-vakt ādem dutup kazīye götürmedin 12/ kalil ve keşir her ne miqdār akçaların alurlar ise aldığı akçadan resm-i sicill deyü kazīye dağı 13/ haqqın verüp teslim eyleye.

Memālik zabt olunmağa ve ehli fesād ve eşkiyā ele götürilmege āsān 14/ ve münāsib görilüp kânūn-ı kadīm vaz^ʿ olındı deyü defātir-i ^ʿatīkadan mestūr bulinup 15/ ve merhūm ve mağfūr, şehid ve sa^ʿid ceddüm Sultān Süleymān tābe serāhu zamānında Selānik 16/ kazāsında defterdār olan Mevlānā Bayram, dergāh-ı mu^ʿallāma geldükde; maḥşūl-ı kuzāt, kânūn-ı 17/ şehensāhī mūcibince terakķidedür deyü rüzmerre maḥşūllerine yazusından ez^ʿāf-ı **19 b**, 1/ muzā^ʿaf dutar deyü timārlaruñ ka^ʿine sebep olmışdur; soñra cumhūr-ı kuzāt, dergāh-ı mu^ʿallāma 2/ ^ʿarz edüp ^ʿadāletnāme-i² ricā eyledüklerinde anuñcayı re^ʿāyā rūsūmindan 3/ otuz ikişer akça ve kezālik hüccetden dağı lākin taht kazīleri yigirmi ikişer akça alurlarımış; anlaruñ maḥşūlleri, ziyāde düşdüğüçün ve

² Okunamadı.

resm-i sicill yedi ve ba'zı yerlerde sekiz dağı alurlarımıř. 4/ Ve řuret-i sicill, on dört ve 'atāknāme, altmıř altı akça ve 'arż, otuz iki akça ve keřf-i 5/ sicillāt, beř akça ve resm-i kıřmet verüp re'āyā-yı ehl-i İslām'dan biñ akçada on beř 6/ ve kefere ve fecere ve Yehūd on, yigirmi beř akça alınmak fermān olınup ve sāyiri cürm řādır 7/ olanlardan řer'le hıřma muvācehesinde talepleriyle s̄abit ve zāhir olan huřuřları 8/ sicill-i maħfūza kayd edüp resm-i sicill, cürmiyye almağıla memūr olanlardan alınur; řonra 9/ da'vā etdikleri sebebden nesne alınmaz ve mücrim olandan dağı kānūn bunuñ 10/ üzerinedür ki cürmine göre a'lā ve ednā ve evsā' i'tibāriyla cürmiyyesi alına. 11/ řöyle ki, bir ferdüñ hıřm-ı kavīsi olmayup mücerred re'y-i hākimle bir nesneye yasağı 12/ olinsa, halk i'tibār eylemese; farzen sarhoř gezmeye, gece ile meyhānelerde ādem 13/ oturmaya veyā bir nesne sirkat olinsa řehirlerde ve bāzārlarda ve yāhūd hıřsuz 14/ dutılduğda ellerinde nesne bulunmayup mücerred ehl-i fesād hey'etinde olmağıla 15/ memūru's-siyāset olanlar, bir miqdār akçaların alup hākim huřurına götürmeyüp 16/ koy verürlerse; anuñ emsāli huřuřlarda dağı kāziye tamām sicill akçasın vereler 17/ ve ol maķūle ne ařl fesādlarda bulunmıřdur ve ne vaķt dutılmıřdur ve tōhmeti **20 a**, 1/ ne eddigin esāmīleriyle kāziye defter etdürüp sicill-i maħfūza kayd etdüre ki tekrār 2/ ol řaķilere bir huřuřřün aħz lāzım geldüğde tōhmet-i s̄abıķaları olmıř bulunur bināen 3/ 'aleyh, sicille kayd olına. Hāliyā kānūnnāme-i hümāyūn-ı sa'ādet-maķrūnı verdüm; ba'de'l-yevm 4/ mūcibiyle 'amel olına.

‘Arz olunan tavāyifden biri, k̄az̄īlere mūrāca‘at eylemeyüp 5/ ve k̄anūn üzre ehl-i fesāddan dutup ve bulduğum maḥallde ḥaḫkumı aldum deyü k̄az̄īye rūsūm-ı 6/ sicill vèrmemekde ‘inād edüp bu sebeb ile kuzāt maḥşūlātına nokşān müterettib 7/ olduğundan mā‘adā, k̄anūnnāme-i hūmāyūna ‘adem-i itā‘atleri olduğın bildürüp 8/ sen ki mukāta‘āt müfettişisin, etrāfuñda ve müfettişligüñde olan kuzāta bu fermān-ı 9/ şerīfūñ şūretlerin irsāl eylesin ki her birisi temessük edineler ve eslemeyenleri 10/ ‘arz eylesin ki ḥaḫklarından gelinüp ve ma‘rifet-i k̄az̄īsüz aldıkları aḫça, mīrī için 11/ aḫz ve zabt olına. Dirlikleri olursa alınup āḫara tevcīh olinsa ve kaḫ-ı yed 12/ ve sāyir siyāsete me‘mūr ve müstahaḫk olanlar ki ḥaşmları olmaya ancak cürmiyyelerin aldurup 13/ koyu vèrdürmeyesin. Ḥişār erleriyle dergāh-ı mu‘allāma gönderesin. Şöyle bilesin, ‘alāmet-i 14/ şerīfe i‘timād kılasın. Tahriren fī evāil-i şehri rebī‘ü'l-evvel, sene 999, be-maḫām-ı Kostantiniyye el-maḫrūse.

15/ Pes imdi ma‘lūm ola ki maḥlūl-i mufaşşal, iki kısım üzerinedür: Bir kısmı, şol karye 16/ ve mezārī‘dür ki defter-i mufaşşalda muḫayyed ola; icmālde olmaya. Bu maḫūleye maḥlūl dèrler, mufaşşal 17/ her kim alup berāt ètdürse timāri olur. Min-ba‘d men‘ yokdur. Ve bir kısmı **20 b**, 1/ daḫı budur ki meselen bir karyeyi velāyet kātibi, ḥīn-i tevzī‘de beş biñ aḫçalık üzre 2/tevcīh ve kayd-ı icmāl eylese; ba‘dehū defter-i mufaşşalda, ol karyeyi icmālde yazılan beş yüz ve yāḫūd 3/ biñ ve yāḫūd ziyādeye kayd eylese, bu maḫūle ziyādeler daḫı maḥlūl-i mufaşşal olur ve lākin 4/ bu

kısmuñ cevāzında ihtilāl eylemişlerdür ya'ni ekser-i mütekkaddimīn, 'adem-i cevāzına 5/ zāhib olup ma'cūlūn bih olan icmāl defteridür. Mufaşşalda ziyāde yazıldığına 6/ i'tibār yokdur dēmişler, zīra muharrirūñ tezkeresi hemān defter-i icmālūñ şūretidür. 7/ Her sipāhiye, muharrirden aldığı tezkeresi mūcibince berāt-ı 'ālī-şān şıdk olıdukdan 8/ sonra muharrirdür ki maqbūl-i sultānī olmuş olur.

Pes imdi ne icāb eder ki 9/ bir karye, defter-i icmālde yazılardan mufaşşalda ziyāde kayd olınsa; mücerred muharrirūñ hıyānet 10/ ve 'adem-i diyānetleridür ki bir timāruñ defter-i icmālde 'adedin ta'yīn edüp vėrdükleri 11/ tezkereleri mūcibince berāt olmuş iken şonradan defter-i mufaşşalda ziyāde edüp 12/ bi-ğayr-ı hākkın bir müsterek dahı zamm ederler hattā maḥlūl-i mufaşşal ašlā cāiz degüldür deyü hüküm 13/ eylemişlerdür. Ve hālā hademe-i kānūn-ı hūmayūn olan küttāb-ı zevīü'l-ictinābuñ dahı 14/ ekser bu mesleke sālīk olmuşlardır. Fī'l-hākiqa, muharrirler bu ma'cūlūnı kaşd ederlerse 15/ hilāf-ı kānūn olduğundan mā'adā 'azīm vebāle girüp bir müstakill timāri bu vechle 16/ ihtilāle vėreler. Eyle olsa, vech-i meşrūh üzre zuhūr eder. Ziyāde, maḥlūl-i mufaşşaldur 17/ deyü tālib ve rāğib olanlara vėrilmek ve berāt olmamak gerekdür, zīrā kadīmden **21 a**, 1/ memnū'dur ve lakin memnū'iyeti mutlak degüldür. Zīrā ba'zı 'avārizāt hasbiyla bir iki vardur. 2/ Mufaşşal maḥlūl-ı itlāk olınması şahih olur.

Diger, pes imdi, bir nev' dahı budur ki; 3/ Kātibü'l-velāyet, mā-sebakda zıkr olıdığı üzre bir karye beş biñ aqçalık üzre tevcih 4/ ve

kayd-ı icmāl eylese ve lākin meşūrāt, defter-i mufaşşalda ol karye maḥşūli müfredātı icmālde 5/ yazılan ziyāde gelse muḥarrire lāzım ve lāzib belki vācibdür ki mufaşşal defterinüñ taḥḫīḥ 6/ beyāzında ‘alā-ḳadri’l-ımkān ol karyenüñ maḥşūlāt ve rüsümātın taḥḫīf edüp 7/ erkāmını icmāle taḫbīḳ eyleye ki tevḫīḳ-i defter-i icmāl ve mufaşşal, ḳānūn-ı muḳarrerdür. Meger ziyādesi 8/ bir ḫayṣıyyetle ola ki taḥḫīfden ṣoñra daḫı küllī icmālde muḫābakat mümkün olmaya. Ol zamānda 9/ bi-ḫasbū’l-müfredāt ol karyenüñ ḫāşılı, mufaşşal defterine bi’z-żarūrī ‘alā-veḫ 10/ ü’l-ıcāb icmālde yazılandan ziyādeye yazılmak lāzım gelür. Zīrā ba’zı maḥşūlāt 11/ ve mersümāt vardır ki ḳābil-i taḥḫīf degüldür. Ol cümleden biri, rüsüm-ı ra‘ıyyet 12/ vèrilendür. Rüsüm-ı çiftlik ve baştına ve bennāk ve mücerred ve ispençe gibi ki vilāyet-i 13/ Anadolı, bunlara caba ve ḳara dikenlü daḫı dèrler, min-ba‘d mufaşşal beyāzında bunlaruñ 14/ taḥḫīfi cāyiz degüldür. Şol eçlden ki; bir ḳaç baştına, tevḫīḳ-i erkām-ı defter-i icmāl 15/ içün taḥḫīf olınup defter-i mufaşşal-ı cedīdde noḳşān üzre yazılursa 16/ ol çiftliklerüñ ve baştınalaruñ tarlaları ve çayırılar defterden ḫāric ḳalup mevḳūf 17/ olmak lāzım geldüğinden ḡayrı, defter-i ‘atīḳde ḳadīmden meşūr ve muḳayyed olan ba’zı çiftlik **21 b**, 1/ ve baştınalar ‘amden defter-i cedīdde yazılmayup tarḫ olınmak ḳānūna ziyāde muḫālīfdür ve yāḫūd 2/ ve bennāk ve mücerred ve ispençeden aṣāḡa varılıp bir ḳaç nāḳıṣ yazılursa; ol 3/ yazılmayan re‘āyā, defterden ḫāric ḳalmak lāzım gelür.

Diger, bir karyenüñ ba’zı re‘āyāsı 4/ dāḫil ve ba’zı ḫāric ḳalmak

h od bir k n nda yokdur. Z r  tah r r-i vel yetden d r-ı h ric-i 5/ defter olanlar, d hil-i defter olmakdur. Ne  n ki d hil, h ric ola; ma a-haz  r s m-ı re y  6/ ve ar zin n da v  ve niz da defter-i mufa sal ka   der. Min-ba d defter-i icm le m r ca  at 7/ olunmaz. Oyle olsa bu ma ule z r r t, ma z r t hasbıyla bir k ryen n h şılı 8/ k bil-i tah fif olan ma n ları i tib rdan Őnra, icm lde yazılandan mufa saldaki ziy deye 9/ yazılsa ol ziy de ne mi d r olursa mufa sal, ma l l olur?

Nih yet k n n-ı kad m 10/ budur ki vel yet mu arriri, bu ma ule iztir r  mufa sal ziy delerin h ricden kimesneler 11/ alup ihtil le b  is olmamak i in yine k rye Őahiblerine ma l l ve mufa sal dey  tevc h 12/  d p ba ka tezkere v re ki m cibince emr-i Şerif-i  ali-Şan Şıdk olind ktan Őnra 13/ ber t-ı h m y n v ril p t marlarına ilh k olına. Amm  bu ma ule mufa sal ziy deler 14/ defter-i mufa saldur, devlet-i mu a şşıla teslim olmadık a kimesneye v ril p ber t 15/ olması hil f-ı k n ndur; min-ba d c iz deg ld r.

ma lab nev -i dig r

Diger, ve bir nev i da ı budur ki 16/ k tib 'l-vel yet, h n-i tevzi de bir k rye eski yazusından f r -nih de  d p 17/ me el   c bi  iken bi  a casını ketm  d p iki bi  a çalık **22 a**, 1/  zre tevc h ve kayd ve icm l eylese ba deh  defter-i mufa saldur. Bil -z r ret yine eski yazusına 2/ ba lasa z hird r ki Ő ret-i mezk re gibi icm lde eksik, mufa saldaki artuk olmu  3/ olur. Ve l kin kel m Őundadur ki ol f r -nih de olan bi  a ca vardur.

Şahih, maḥlūl-i 4/ mufaşşal olur mı? Yoḥsa medḥūl-i selef olan, zevāyid ve ğayr olur. İmdi velāyet 5/ muḥarrirleri, ḥin-i taḥrīrde ve tevzī' de aḥvāl-i re 'āyāyı ve berāyāyı diġkat ve ihtimām ile 6/ teftiř ve tefahḥuř ve envā'-ı tecessüsten Őnra bir karyenüñ erġāmını muġtezayāt-ı 7/ maḥşulātına göre iḥrāc ve ifrāz için irtifā'ına me'mūr oldukları gibi 8/ inḥitātına me'mūrlar ise; i'tibār, defter-i icmāledür. Ol maġūleler, mufaşşalda ziyādeye 9/ yazdıġına i'tibār yokdur ve mu'teber degüldür. Ve illā eger me'mūrlar degüller ise ol biñ 10/ aġçalık hiřşeye maḥlūl-i mufaşşal olmasında 'nizā' kalmaz. Zīrā bir karyenün erġām-ı ařliyyesinde 11/ fūrū-nihāde olmak noġşānını mūcib bir Őey gerekdür. Ḥattā bu maġūle mektūbāt, 12/ defter-i mufaşşalda daġı tarḥ olunup icmāle muvāfiġ yazılsa yine maḥlūl olur. 13/ Zīrā bir karyenüñ bilā-emr yazusından ařaġa varılması ḥilāf-ı kānūn olduġından 14/ ġayrı beytū'l-māla 'azīm ḥiyānetdür. Ḥuřuřā kim kavānīn olan müteġaddi-mīn demiřlerdür ki 15/ muḥarrirler tekřir-i beytū'l-māl ve tevķir-i cünd-i řāh senüñdür. Miřāl için kılıġ tīmār ziyāde 16/ olsun deyü bir karye maḥşulüne göre eski yazusından ziyādeye tevġihine me'mūrlardur, 17/ ammā taḥfife degüllerdür. Meger bi-ḥāřıl olmaġıla ḥaġķında emr-i řerif-i 'ālī-řān řādır ola.

22 b, 1/ Ve illā velāyet kātibi bir karye eski yazusından fūrū-nihāde eylemesi ḥilāf-ı kānūndur. Eyle olsa 2/ bu taġdīr üzerine bu nev' daġı řahih maḥlūl-i mufaşşal olmak lāzım gelür. İmdi mufaşşal maḥlūluñ 3/ cāyiz olanları bu üç nev'dür. Mā'adāsı memnū' ve merfū'dur. Mīr-i mīrān, cānib-i dīvān-ı 4/ 'ālī-řāndan kimesne alup berāt eylemesi ḥilāf-ı kānūndur; min-ba' d cāyiz

degüldür.

matlab h̄āric ez-defter olanlar

5/ Ve h̄āric ez-defter dahı iki kısmdur : Bir kısmı şol k̄urā ve mezāri‘dür ki defātir-i ‘atīkada mestūr 6/ ve mukayyed iken h̄īn-i tahrīr kimesne verilmemekle defter-i icmālden ve mufaşşaldan h̄āric kalmıř 7/ olsa ol maķūlelere h̄āric ez-defter dērler. Bir sipāhī, bu tarīkle berāt eylese; 8/ tīmārı olur. Min-bā‘d men‘ yokdur. Ve bir kısmı dahı budur ki tahrīrdēn sonra ba‘zı k̄urā, 9/ mezāri‘nūñ h̄udūdlarından h̄āric kimesnenūñ ‘alākası ve nizā‘ olmayan ba‘zı mevāzı‘i müstakille 10/ ve beyābān ve orman ve kūhistān etrāf-ı cevānibden re‘āyā ve yāhūd haymānegān idi.

11/ Ba‘zı re‘āyā gelüp bir maħalli zirā‘atgāh ēdinüp ve orman ve eřcārın kırup 12/ ihyā ēdüp müstakill mezra‘a eyleseler ve yāhūd temekkūn ēdüp başka karyeler olsalar bu maķūle 13/ k̄urā ve mezāri‘e dahı h̄āric ez-defter dērler. Erbāb-ı istihkākdan t̄alib olanlara bir vech-i 14/ tīmār tevcih olup berāt eyleseler cāizdür ve lākin ekser-i müteķaddimīn, bu kısmūñ cevāzına 15/ sālīk olmamıřlardur. Zīrā memālik-i maħrūsedē ‘umūmen vāķi‘ olan bilād, kılā‘ ve k̄urā 16/ ve mezāri‘nūñ ahālisi ve arāzisi kerrāt ve merrāt ile tahrīr olup h̄udūd-ı tevābi‘i 17/ ve levāhiki ve cibāl ve tilāli demēge deryā-yı sefid ve siyāhīnūñ ‘arzi ve t̄ulı **23 a**, 1/ ve cezāyir ve menāzil ve mesākini, suķātı, kudret ve kuvvet ve devlet-i sulṭāniyye ile 2/ bi‘l-külliyeye

dāhīl-i defter olmuşdur. Eyle olsa zerrā⁶, vāhīd miqdārı defātirden 3/ hāric arz-ı hālīye kalmamış iken iki karye mābeyninde bilā-nizā⁴ zirā⁴at 4/ ve hīrāsete şālīh ne maqūle mevzi⁵ olmak gerekdür ki hāric ez-defter itlākı şahīh ola. 5/ İmdi bu taqdīr üzerine hāric ez-defter min-ba⁶d olmamak lāzım gelür. Zīrā 6/ her kūrā ve mezārī⁶nūñ hudūdları ikiden hālī degüldür, yā mümtāz ve mu⁷ayyen ve yāhūd 7/ meşā⁶, ğayr-ı mu⁸ayyendür. ⁶Alā kile't-takdīreyn mu⁹karrerdür ki memālik-i ma¹⁰hrūsedde vāki⁸ olan 8/ bilād ve kılā⁶ ve kūrā ve mezārī⁶, biri birine muttasıldur. Huşūşa, meşā⁶ ve müşterekü'l-hudūd 9/ olan karyeler meşā⁶ıyyet üzre olmaları arza mezāyıklararı olup kemāl-i 10/ ittīşāl ittīhādındur; hāric ez-defter olmağıla hūd iki karye mābeyninde mevāzī⁶-i ecnebiyyenūñ 11/ tavassu¹¹ında lā-büddür. Öyle olsa ⁶indü'l-ahālī, muttasīlatü'l-hudūd olan karyeteyn 12/ beyninde bi-tarīkū'l-faşl bir müstakīll mevzi⁶ bulunup hāric ez-defter itlāk 13/ olınması nice mümkündür. Fī'l-ha¹²kiqa mezheb-i selef üzre lāyık olan budur ki hāric ez-defter 14/ bir vechle mümkün olmaya ve lākin bunuñ da¹³ı ⁶adem-i cevāzı mutlak degüldür. Şol 15/ ecluden ki ba¹⁴zı vūcūh-i mu¹⁵ktezīyesi vardur ki hāric ez-defter itlāk olınması şahīh 16/ olur.

Diger, pes imdi bir vechi budur ki iki karye beyninde ba¹⁴zı beyābān ve orman 17/ ve kūhistān vāki⁶ olmuşdur ki evvelī, karyeler birbirinden ba¹⁵id olmağıla mezra¹⁶a ve mer¹⁷aları, **23 b**, 1/ zıkr olınan orman tağları, kadr ve hācetlerinden ziyāde olmağıla ol orman ve beyābān 2/ ve kūhistān vāsītaşıyla mābeynleri faşl olup hattā dih¹⁸kān ve ha¹⁹şāiş ve hattāb 3/

ve rā'īleriñ birbirine ittişāl ve ittiḥādları münkaṭı' olmışdur. Huşūşā kim bu'diyyet 4/ daḡı ola. Öyle olsa mābeynlerinde māzbūt-ı ḡudūda ḡacet kalmaz. Şol ecden 5/ ki lüzūm-ı ḡudūd iki ḡarye mābeyninde mezra'a ve mer'aların bilüp biri birin tecāvüz 6/ etmemekdür. Tecāvüz ise tāyife-i mezbūrenüñ ittişāl ve ittiḥādlarına menūṭdur. Bu maḡūle 7/ orman ve beyābān ve kūhistān bī-pāyān ḡod mezkūrenüñ 'adem-i ittiḥād ve ittişāleri 8/ muḡarrerdür. Meger ki velāyet kātibi defter-i mufaşşal-ı ḡākānīde ol ḡaryelerüñ ittişāl, 9/ ittiḥādlarına müşevveş bir ḡayd ve işāret etmiş ola ve illā bu taḡdırce üzerine 10/ ḡudūdlar nice ma'lūm olsun farazā kendü zu'mlarınca ol vādī-i şu'ūbete 'alāmet 11/ 'edüp mābeynlerinde ḡudūd tā yīn eyleseler ḡadr-i ḡacetlerinden ziyāde olduğdan şonra 12/ i'tibār olınmaz. Zīrā bu maḡūle beyābān ve orman ve kūhistān mubāḡātındur, hemān iki 13/ ḡaryeye maḡşūl degüldür. Belki etrāf ve cevānibde vāḡı' olan ahālī-i ḡurā ve nice erbāb-ı 14/ ḡācātüñ intifā' ḡuşūşında ḡişşe-i şāyi'aları vardur. İmdi bu maḡūle iki ḡarye 15/ mābeynindeki birbirinden ba'īd olup ḡadr-i ḡacetlerinden ziyāde olan beyābān ve orman 16/ ve taḡıstānuñ zirā'at ve ḡirāsete şāliḡ bir mevzi'de ba'zı ḡaymāne re'āyā varup 17/ ḡafr-ı ābār ve ḡaṭ'-i eşcār ve orman kūhsār 'edüp baltalarıyla **24 a**, 1/ açduḡları yerleri iḡyā 'edüp mezra'a eyleseler ol maḡūle ḡurā ve mezāri' ḡāric 2/ ez-defterdür deyü itlāḡ-ı şaḡiḡ ḡattā velāyet kātibi, böyleleri ḡāric ez-defter deyü erbāb-ı 3/ istiḡḡāka tevcīh ve tevzi' eyleseler cāyızdūr. Belki ḡabl-ı taḡrīr ba'zı erbāb-ı tīmār daḡı 4/ bir taḡrīkile alup berāt eyleseler şaḡiḡ olur, merf yokdur.

Diger, ve bir vechi dađı budur ki 5/ deryālar ve ba‘zı göller içinde kenāra qarīb, zirā‘at ve ħirāsete şālīh cezāyir vardır ki 6/ sevāhilinde vāqı‘ olan ba‘zı ħurā ahālīsi ol cezāyirden ba‘zı cezīrede bāğ 7/ ve bāğçe ħars edüp ve ba‘zısı sefine ile çift geċürüp zirā‘at ve ħirāset 8/ ederler. Ol maċūle cezāyir ħuşūşında i‘tibār böyledür ki ol cezāyirden birisi kemāl-i 9/ ihtişāmla ancak bir ħarye ħalkına maċşūş olup ve yāĥūd ħīn-i taĥrīrde, ħāşılı ol 10/ ħarye maċşūli ile maċşūb olmuş ise zāhirdür ki ihtişāş-ı tāmı ciheti ile ol cezīre, 11/ ol ħaryenūñ ħudūdı ħükminde olup ekinligi ve bāğ, bāğçeligi olmuş olur. 12/ Farazā ħāric ez-defter deyü ol cezīreyi sipāhī alup berāt eyleye cāyiz degüldür. 13/ Zīrā velāyet taĥrīrinde zıkr olınan cezīrenūñ maċşūli, ħarye-i mezbūreye maċşūş; 14/ maċşūb olması hemān ħükm-i vāhid menzilesindedür. Ammā şöyle ki, bu maċūle cezāyirden 15/ birisi, ħarye-i vāhideye maċşūş veyā ħāşılları birbiriyle maċşūb olmaya ve yāĥūd bir iki 16/ ħarye, ol cezīreyi zirā‘atgāh edinüp bir vech-i iştirāk mutaşarrıf olalar. 17/ Muċarrerdür ol cezīre-i mezbūre, ol ħaryelerden müteferrid olup müstakıll bir mevzi **24 b**, 1/ olmuş olur. Zīrā iştirāk, mānī‘-i ihtişāşdur. ħuşūşā kim mābeynlerinden deryā ve mā, faşl 2/ etmiş ola. Öyle olsa bu maċūle munfaşıl ve münferid olan cezāyirden biri, bir kaç 3/ ħaryenūñ ħudūdından ‘add olinmak memnū‘dur. Mādāmki ħīn-i taĥrīrde cezīre-i mezbūre, 4/ ħarye-i vāhideye veya müteaddideye ihtişāş-ı tām ile maċşūş ve yāĥūd ħāşılları birbiriyle 5/ maċşūb oldığı defter-i mufaşşal-ı ħākānīde muċayyed olmaya lā-büdd; ol cezīre, müstakıll ve münferid 6/ ve ħaċķında

h̄āric ez-defter itlākı vārid olur. Sevāhilinde istiklāl ve iştirāk 7/ üzre zirā[‘]at eden kurā ahālisi, ol cezire için ekinligümüzdür ve bize 8/ mahşūşdur dēmege kādır degüllerdür. Zīrā mücerred ihtişāş-ı menzile, hük-m-i vāhid olmağıla 9/ kāfī ve ol cezirenüñ istiklālını münāfī degüldür. Belki kemāl-i ihtişāşdan ve yāhūd 10/ defter-i hākāniden bir kayd ve işāretten lā-büddür. Pes imdi vech-i meşrūh üzre 11/ isti[‘]māl olınan cezireler, h̄āric ez-defter olmasında kelām yokdur. Bir vech-i timār, erbāb-ı 12/ istihkākā tevzī[‘] ve tevcih olinsa cāizdür hattā [‘]ubūri mümkün olmayup muhtāc-ı sefāyin 13/ olan enhār-ı [‘]azīmenüñ dağı aḥvāl-i cezāyiri böyledür. Lākin şu kadar vardur ki 14/ ol maḳūle enhār cānibinde vāki[‘] olan ḳaryelerüñ hudūdlarında h̄āric gerekdür. 15/ Meşelā iki ḳaryenüñ mābeyninde bir nehr-i [‘]azīm cārī olsa, tarafeynden ol ḳaryelerüñ 16/ inḳitā[‘]-i hudūdları hemān kenār-ı nehr olup nef-i nehre dāhil olmamak gerekdür. 17/ Vech-i meşrūh üzre nehr-i mezbūruñ mevzi[‘]-i cirmi ve vāki[‘] cezāyiri, mevāzi[‘]-i **25 a**, 1/ ecnebiyye hükminde olup h̄āric ez-defter itlāk olınması şahih ola. Zīrā ba[‘]zı nehr vardur ki 2/ iki cānibinde vāki[‘] olan ḳaryelerüñ nihāyet ve ḡāyet hudūdları ol nehri 3/ tecāvüz eylemişdür, ya[‘]nī nef-i nehr dağı hudūdlarında dāhil olup ba[‘]zı mezra[‘]a ve mer[‘]aları 4/ nehrüñ cānib-i āḡarında vāki[‘] olmuşdur hattā ol maḳūle ḳaryelerüñ ba[‘]zı ahālisi, sefine ile 5/ çift geçürüp hudūdları dāhilinde kendülere mahşūş olan tarla ve çayırların 6/ isti[‘]māl edüp anda ḡarman ederler. Belki faşl-ı temmūzda nehr-i mezbūr nokşān bulmağıla [‘]ubūri 7/ mümkün olursa cemī[‘] mahşūllerin semtlerine götürürler. Öyle olsa bu maḳūle

dāh̄il-i 8/ h̄udūd olan cezāyir ve maḥall, cirmi ḳanḳı ḳaryenūñ h̄udūdında vāḳi^ʿ olmiş ise ol 9/ ḳaryeye maḥşūş olmiş olur ḥattā ol nehr, müddet-i tuḡyānda ve şiddet-i seyelānda 10/ semt-i āḫara ʿudūl ʿetmekle bir ḳaç bel miḳdārı belki daḫı ziyāde vādī-i 11/ ʿatīḳden münḳatī^ʿ olup ḫaraf-ı āḫarında, ḳaryenūñ h̄udūdı dāh̄ilinde 12/ cereyān eylese daḫı mūrūr-ı zamānile ol vādī-i ʿatīḳūñ baʿzī cezāyir ve mevāzī^ʿı zirāʿat 13/ ve ḫirāsete şāliḫ olup mezraʿa olsa, ol ḫaraf āḫarında olan ḳarye ahālīsi, nehr-i mezbūr 14/ iḡün h̄udūdımız taḡallūb ve teḡazzūb etmişdür; mezraʿa-i mezbūreyi ol maḡlūb ve maḡşūb-ı 15/ nehr olan h̄udūdımıza bedel zirāʿat ʿederüz deyü cevāb eyleseler ḳādir degüllerdür. 16/ Ḥattā erbāb-ı istiḫḳāḳdan biri, ol vādī ḫāric ez-defterdür deyü alup berāt 17/ eylese sehv etmiş olur; min-baʿd iʿtibār olunmaz. Her ḳarye ḫalkı, yine kendü ḳadīmden **25 b**, 1/ h̄udūdları dāh̄ilinde olan mevāzī^ʿı istiʿmāl ʿederler. Bu ḫuşūşda enhār ve mā, müstevlī 2/ olması muʿteber degüldür; zirā ekşer vāḳi^ʿ olur ki bu maḳūle enhār, yine mecrā-yı ʿatīḳine 3/ rücūʿ ʿeder. Maʿa-hazā ḳaryeteyn mābeyninde ʿindü'l-ahālī mümtāz ve muʿayyen olan h̄udūdun 4/ tebdīl ve taḡyiri min-baʿd cāyiz degüldür. Ammā şol nehr-i ʿazīm ki şayf ve şitāda ʿubūrı mümkün 5/ olmamaḡıla bālāda zıkr olındıḡı üzre iki cānibinde vāḳi^ʿ olan ḳaryelerun h̄udūdlarına 6/ dāh̄il olmaya. Cihet-i iḫtişāş-ı tāmı yogısa muḳarrerdür ki nehr-i mezbūrun nefsi ve cezāyiri 7/ semt-i āḫardan seylāb cereyān etmekle vādī-i ʿatīḳinde vāḳi^ʿ olan mezārī^ʿı cümlesi 8/ mevāzī^ʿ-i müstāḳille ḫükminde olur. Ḥāric ez-defter deyü her kim alup berāt eyleser cāizdür, 9/ timār olur.

maṭlab vech-i diger

Diger, ve bir vechi daḥı budur ki ba‘zı qurā beyninde göller vāqı‘ olmuştur ki etrāf 10/ ve sevāhilde ‘azım çayırılık ve sazlık olup zıkr olınan qurā halkınınuñ qadr-i hācetlerinden 11/ ziyāde olmağıla hāricden nice kimesne gelüp, ol çayırı ve sazlıklarını biçüp müntefi‘ 12/ olurlar. İmdi ol maḳūle göller deyü i‘tibārī etmişlerdür ki sevāhilde muttaşıl olan 13/ qurā ahālīsiniñ külliyyet ile cihet-i intifā‘ları faḳaṭ ol göle maḥşūş olup 14/ ve yāḥūd ol qaryelerün taḥt-ı hācetlerinde velāyet kātibi, resm-i giyāh ve sazlık 15/ ve qamışlık deyü defter-i mufaşşal-ı sultānide hāşıl kayd eylemiş olsa lā-büdd ol qurā 16/ ahālīsiniñ külliyyet ile cihet-i intifā‘ları ve qadīmden biçe gelüp ihtisāş-ı tām 17/ ile kendülere maḥşūş ve münāsib olan maḥaller, qadr-i hācetlerinden ziyāde **26a**, 1/ olsun gerek olmasun bā-nefs māya varınca kendülere müte‘allik olup hemān müstakill 2/ ḥudūdları gibi olmuş olur ve sazlığı ve qamışlığı gerek ol qarye ahālisi taşarruf 3/ eylesün ve gerek hāric qurādan ba‘zı kimesneler gelüp biçsünler, bālāda zıkr olındığı 4/ üzre ‘öşr ve resmi qanğı qaryeye münāsib ve maḥşūş ve maḥşūb ise ol qarye sipāhīsiniñ 5/ olur. Ve lākin kelām şundadır ki ol çayırılıqdan ve sazlıqdan mā‘adā müstecmī mā’ olan 6/ maḥall ki göl itlāq olınmıştır, anuñ nefsi daḥı sevāhilde muttaşıl olan qaryelere 7/ maḥşūş olur mı yohsa mevāzi‘-i müstakille ve müteferrideden mi ‘add olunur?

Öyle olsa 8/ bu maḳūle göller de şaḡir ve kebīr i‘tibār olınmıştır.

Şöyle ki, böyle göllerde birinüñ aqşā-yı 9/ neyistānından şavt-ı a'fā ile bir kimesne na'ra ile dāyiresinüñ cānib-i āharında vākıf 10/ olanlar istimā' eyleseler yāhūd iki taraflarınüñ mābeyni meyl-i vāhid miqdārı 11/ ve dağı ziyāde olsa lā-büdd ol şağır hükminde olur. Sazlığı ve kāmışlığı, mütē'allik 12/ oldığı nefsi dağı ol sevāhilinde muttaşıl olan karyelere maşşūş olur. Ol gölde 13/ eger şayd-ı māhī ve eger resm-i neyistān giyāhīdūr, her ne hāşıl olursa ol karye 14/ lerüñ sipāhīleri ra'iyyetlü, ra'iyyetinden 'öşr ve resmin alurlar. Farzen ol gölde bir kaṭre 15/ mā' kalmayup maḥv olsa ba'dehū ol mevzi' zirā'at ve hīrāsete şālih olup 16/ mezra'a olsa mevzi'-i mezbūr, lā-büdd yine ol karyelere maşşūş olur. Bir vech-i 17/ iştirāk, müşā'iyet üzre taşarruf ederler. Hattā ol mevzi'-i istiḥkākdan **26 b**, 1/ bir kimesne, hāric ez-defterdür deyü alup berāt min-ba'd cāiz degüldür. Ammā emr, ber-'akıs 2/ olup vüçüh-i mezküre ḥilāfı olıcaḳ olursa muḳarrerdür ki ol göl, kebīr hükminde 3/ olur ve ol ḳurā ahālīsınüñ ittişālleri ciheti ile ol gölden ancak hācetleri 4/ miqdārı ḳadīmden huşūsiyyet ile taşarruf ve isti'māl ede geldükleri göller kendülere 5/ hüküm olunur. Mā'adāsı mubāḥāt ve mevāt kıbelinden olur. Zīrā bu maḳūle göller ve 'azīm 6/ sazlıklar, karye-i vāhıdeye ve yāhūd mütē'addideye maşşūş olmaları elbetde kemāl-i iḥtişāşından 7/ ve yāhūd maşşūlleri ḥīn-i taḥrīrde ol göl sevāhilinde muttaşıl olan ḳurānuñ hāşılları ile 8/ maşşūb olup defter-i mufaşşal-ı hāḳānīde ḳayd-ı işārātdan lā-büdddür ve illā böyle 'azīm 9/ göllerde iḥtişāş-ı tāmm maḳşūd degüldür. Şol eclden ki etrāf-ı cevānibden 10/ ve ḳurb ve bu'dından olan ahālī ve ḳurā

ve niçe erbāb-ı hācātuñ dahı işşe-i şāyi'aları 11/ vardur, zīrā kadīmden biçe gelüp müntefi'olı gelmişlerdür. Ol taqdırce mūcib-i 12/ iştirāk olmış olur, iştirāk ise mānif-i ihtişāşdur. Öyle olsa vech-i meşrūh 13/ üzre iştirāk tarīkiyle taşarruf ve isti'māl olınan göllerde ve sazlıklarda 14/ ve sevāhilinde muttaşıl olan kurā ahālīsinüñ kadr-i hācetlerinden ziyādesi, mevāzi'-i 15/ müstakille-den olmuş olur:

Pes imdi muharrirler, bu maqūle 'azīm gölleri ve sazlıkları 16/ hāric ez-defter deyü erbāb-ı istihkāka tevcih édüp defter-i icmāl-i sultānide 17/ timār kayd eyleseler cāyiz hattā kable't-tahrīr ba'zı erbāb-ı timār dahı bu tarīkile **27a**, 1/ hāric ez-defterdür deyü alup berāt eyleseler timārları olur.

matlab vech-i diger

Ve lākin kā'ide-i muqarrere 2/ ve zābıta-i muqarreredendür ki velāyet kātibleri, bu maqūleleri defter-i hākāniye istisnā 3/ ile kayd eyleyeler ki ol sevāhilde muttaşıl olan kurā ahālīsinüñ kadīmden huşūşiyāt 4/ ile isti'māl eyledükler yerleri da'vā ve nizā'a müeddī olmaya ve serhadd-i mansūrda dahı 5/ böyle hāric ez-defterüñ ahvāli ve ahkāmı zıkr olınan vücūh üzre i'tibār olunur. 6/ Ya'nī hīn-i muşālaḥa ve mu'āhedede ta'yīn ve tebyīn olınan hudūddan tecāvüz olunmaz, 7/ belki kadīmden olı geldigi üzre 'amel olunur. Meger re'āyāsı dār-ı İslām'a müte'allik ba'zı 8/ mevāzi'-i müstakille, maḥşūşa-i menşūbe ki hīn-i tahrīrde defterden hāric kalmış ola 9/ yāḥūd kadr-i hācetlerinden ziyāde ola; eger nakz-i 'ahdi ve ba'zı fesādı mūcib 10/

degül ise ol maqûleler dahı h̄āric ez-defter olmasında kelām yokdur. İhyā 11/ ve ābādān etmek için sükkān-ı serhadden müstahak̄ olanlara h̄āric ez-defterdür deyü 12/ bir vech-i tīmār tevcih olınup berāt eyleseler olı gelmişdür. Tīmārları olur, 13/ min-ba‘d men‘ yokdur. İmdi h̄āric ez-defterüñ cāiz olanlar vücūh-i mezkūreye 14/ dāhil olandur ve illā h̄āric ez-defter min-ba‘d cāiz degüldür. Mīr-i mīrān ve cānib-i 15/ dīvān-ı ‘ālī-şān kimesneye verilüp berāt olması h̄ilāf-ı k̄ānūndur. Temmet 16/ ü'l-maqāle.

Kānūnnāme-i livā-yı Hersek

Müslimān olan re‘āyānuñ müzevec 17/ olup ayru olandan yigirmi iki akça resm-i çift alınur. Karındaşlarıyla **27 b**, 1/ yā atasıyla bir evde müzevec olandan tokuz akça alınur ve mücerred olan Müslimān’dan 2/ altışar ve yedişer akça ispençe alınur. Ve kefereden müzevec olsun, mücerred olsun ‘ale’s-seviyye 3/ yigirmi beş akça ispençe alınur ve harāc alınur. Ve buğday ve arpadan ve ‘alef 4/ ve daru ve çavdar ve sāyir keyl olinan hubūbātndan, Müslimān olandan ‘öşr ve kefereden 5/ ‘öşrden şöña yetmiş beş kileden iki buçuğ keyl sālāriyyelik alınur. Ol 6/ taqdīrce; yedide, sekizde bir olur. Ve h̄āneden h̄āneye resm-i bostān ikişer akça 7/ ve resm-i polaçine ikişer akça ve resm-i kettān ikişer akça ve otluğ olan yerlerde 8/ ‘öşr ve yāhūd her h̄āneden beşer akça resm-i giyāh alınur. Ve bāğ olan yerde 9/ şīreden, Müslimān’dan ‘öşr ve kefereden yedide ve sekizde bir alınur. Ve kendü yerin 10/ koyup ğayrı tīmār eri köyinde iken re‘āyānuñ ‘öşrin, köyinde

ekdiği 11/ tîmâr eri alır. Ve hem kendü tîmâr eri tekrâr alır. Ve kovana olduğu yerde 12/ iki kovana üç akça ve ‘âdet-i aġnâm dahil iki koyuna bir akça ve gerdek 13/ hakkı, kızdandan otuz akça ve dul ‘avratdan on beş akça alınur. Ve sipâhiye 14/ mütelaik olan hâşşa, tarladan ‘öşür alınur. Ve derbend olan kırye halkından hâneden 15/ hâneye otuz akça ispençe alınur. Ve altmış vakıyye hesâbı üzere her hâneden iki buğday ve 16/ keyl arpa alınur. Ve ‘avârîz-ı dîvâniyyeden mu‘âf olanlardan ve ‘umûmen degirmen 17/ olan yerlerden; bütûn yıl yürürse otuz akça, altı ay yürürse on beş **28 a**, 1/ akça resm-i âsiyâb alınur. Ve bazar olan yerlerde fi'l-cümle mahmûl olan nesnelere, 2/ her yükden iki akça bâc alınur. Ve satılan aygır yünü kebesinden ve kettân bezinden, otuz 3/ arşundan bir akça alınur. Ve bazarda satılan kebeden bir akça alınur. Ve şığır 4/ şatandan bir akça ve alandan bir akça alınur. Ve bārgir şatandan iki akça, alandan iki 5/ akça alınur. Ve satılan koyundan, iki koyuna bir akça alınur. Ve satılan baldan ve yağdan 6/ ve yünden ve demürden fi'l-cümle vezn olunan nesnelere kantardan şatandan 7/ bir akça ve alandan bir akça alınur. Ve koyun boğazlansa dört koyundan bir akça ve şığırın 8/ birinden bir akça alınur. Ve re‘âyâ ‘öşür-i hıfzı için sipâhiye anbar yapmak kânûndur. 9/ Ve köyünde anbar yapmazsa akreb bazara iletmek ‘âdetdür. Ve hisâr eri ra‘iyyeti 10/ ‘öşürün hisâra iletmek kânûn-ı kadîmdür. Ve bazı serf kurâları toprağı 11/ hâlî kalup Eflâklar mütemekkin olmuşlardır ve bazıları defter-i ‘atîkde mukayyed olmayup 12/ ve bazıları hîn-i tahrîrde kayd olup aña göre serf toprağında

mütemekkin olan 13/ Eflāklar, filuriciye filuri vèrdükden şöñra serf ‘ādetince sipāhīye ‘öşrin 14/ vèreler ve hāriclerden serf toprağını zirā‘at eden Eflāklar, serf ‘ādetince 15/ ondan bir ‘öşr vèreler deyü şūret-i k̄ānūnnāme-i cedīd livā-yı mezbūrdur ki naql olındı. 16/ Tahīren fī sene 1047.

matlab şūret-i fetāvā

Feth-i hākānīden berü hāşş ve sürilür çayır, mülk deyü ‘akār 17/ olınur mı?

El-cevāb: Olmaz. Ketebehū ‘Abdü'l-ḥalīm.

Mes'ele: Bu şūretde çayır üzerinde saz **28 b**, 1/ nābit olup demed ile bey' olı gelirse mülk deyü ‘akār olınur mı?

El-cevāb: Olmaz. 2/ Ketebehū ‘Abdü'l-ḥalīm el-mezbūr.

Mes'ele: Zeyd sipāhī, tīmāri toprağında maḥlūl olup re‘āyāsı bilā-temessük 3/ taşarruf ètdükleri yerleri mutaşarrıf olanlardan alup āḥar tapu ile vèrmege kādır olur mı?

4/ El-cevāb : Olur , temessüki olmadın zabt etdilerse. Ketebehū Şun‘u’llah rahmetullahi ‘aleyh.

Mes'ele: Zeyd ve ‘amr, arāzi-i mīriye 5/ den taşarruflarında olan tarlaların sipāhī ma‘rifetinsüz istibdāl etmeleri cāiz olur mı?

6/ El-cevāb: Olmaz, Allahu a‘lem. Ketebehū Meḥmed bin Sa‘dü'd-dīn.

Mes'ele: Zeyd müteveffānuñ mutaşarrıf oldığı arāzī-i mīriye, kendüden 7/ muqaddem fevt olan oğlınuñ oğlu 'amra intikāl eder mi?

El-cevāb: Etmez, tapu ile 8/ alur. Ketebehū Yaḥyā Efendi.

maṭlab huşūşī arāzī

Mes'ele: Yetmiş seksen yıldan yā ziyādeden bir ve ba'zı yerler vakfiyyet 9/ üzre taşarruf olınu gelse ḥālā sipāh yāḥūd mültezim-i zālim, bu arāzīnūñ vakfiyyetini ibtāl 10/ edüp şer'an almağa kâdir olur mı?

El-cevāb: Olmaz. Ketebehū Ḥāmid.

Bu şüretde arāzī-i 11/ mezbūrenūñ vakfiyyesi zāyī³ olup vākıf ne keyfiyyetle mālīk olup vakf êtdüğü 12/ kimesne bilmese lâkin vakf, âtīde³ el-mehādat ve yāḥūd bunca zamāndan berü 13/ vakfiyyet üzre taşarruf olınmağı kifāyet eder mi?

El-cevāb: Eder. Ketebehū Ḥāmid el-mezbūr.

14/ Bu şüretde evkāf-ı mezbūrenūñ ibtālīne sâ'ī ve mesācid ve cevāmi'nūñ batıl 15/ olmasına bā'ış olan sipāh ve mültezime i'ānet ve bu bid'at-i seyyienūñ icrāsına 16/ delālet edenlere **سَعِدَةٌ وَأَمَّا أَنَّهُ عَلَىٰ ذِي بَيْتٍ لَّوْنَهُ** mışdākıncı 17/ **عِندُ الْكَاهِنِ** la'netine müstaḥakk olup mes'ul olurlar mı?

El-cevāb: Olurlar. Ketebehū Ḥāmid el-mezbūr.

³ **سَعِدَةٌ وَأَمَّا أَنَّهُ عَلَىٰ ذِي بَيْتٍ لَّوْنَهُ** şeklinde yazılan sözcük okunamadı.

⁴ " Artık ölünün vasiyetini işittikten sonra onu değiştirenin günahı ölüye değil, değiştirenin üzerinedir..." Kur'an, 11/181.

29 a, 1/ Pādişāhān selef-i ʿaleyhüm er-raḥme. Eger şulḥen ve eger cengle feth buyurdukları arāzīyi, şāhiblerine 2/ temlīk buyurup Müslimān olana ʿöşr vazʿ buyurup kāfir elinde olana 3/ ḥarāc vazʿ eylemişler. Bu sebebdan ʿasākir-i İslām ve rikāb-ı selāṭin-i fiḥām ile 4/ feth olunan vilāyetlerüñ arāzīsini sāyir ḡanīmete kıyās buyurmayup raḡabesi 5/ beytül-māl için alı ḡonulup taşarrufların idrār-ı tīmārī vechi üzerine cünd-i İslām'a 6/ taʿyīn buyurılmaḡ cāyizdür deyü ḡalīfe-i ʿahd olunan Hārūnür-reşīd Ḥazretleri zamānlarında 7/ baʿzı vilāyet feth olınup ile'l-ān arāzīsini beytül-māl için zabt 8/ olı gelüp aña arz-ı ḡavz ve memleket deyü ad vèrmişlerdür ki bu diyār da arz-ı 9/ mīrī dèmekle meşhūr-ı ʿāmm olmışdur.

Merḡūm Sultān Süleymān Ḥazretleri'nüñ ʿaşr-ı şerīflerinden 10/ berü alınan arāzī, arz-ı memleketī yaʿnī arz-ı mīrī olduğında şekk ve şübhe 11/ yokdur. Ve anlaruñ şalāḡ-ı ḡālleri ve maḡāsın aʿmālleri ve sūnen-i şerāyife ḡuşūşen 12/ vazʿ-ı ceybu'llaha kemāl-i etbāʿları ve ḡazret-i ḡātemü'n-nebiyyīn şallallahü ʿaleyhi ve sellem 13/ ile'l-yevmü'd-dīn cenābına, ḡulefā'-i rāşidīn ḡıdmetlerine iḡtidār buyurmaları 14/ zāhir ḡāldür. Bundan māʿadā , defter-i sultāniyyede ʿöşr ve ḡarāc ibāretin ḡayd buyur 15/ dukları daḡı ḡuzāt-ı sālifeden çokluḡ muftemedü'n-ʿaleyh ḡāzīler olmamaḡıla reʿāyā ellerinde 16/ olan arāzīye mülkiyyet üzre ḡüccet vèrmeleri ve vaḡfiyye yazmaları ve tevrīş üzre 17/ mütemessik vèrmeleri cāyiz olmayup ancak bunlaruñ üzerine tuḡra-i sultānī **29 b**, 1/ vazʿ buyurılıp tenḡid buyurıldığı, ḡudemā-yı āl-i ʿOsmān ʿaleyhür-raḥme ve'l-ḡufrān ḡazret-i resūl 2/ üs-

saḳaleyne ve ḥulefā'-i rāşidîne itbā' edüp arāzi-i mülknāme ile şāhiblerine 3/ temlik buyurmaları kavī şāhiddür.

Pes böyle feth olınan arāzi, zikr olınan deliller 4/ üzre şāhib-i yed olanlarıñ mülkleri olmak ğālib ihtimāldür. Mülk olıcaḳ, vaḳfiyyeti 5/ şāhiḥ olur ve daḫı şāhib-i timār,  oşr ve ḥarācın alup; mīri arāzi, vaḳf tarafından 6/ zirā'at olınup küllī yerler ise vaḳf cānibinden ḳullar alınup ve zirā'at 7/  tdürilüp ziyāde, nafaḳalarına ve kefaflarına şarf olınup bāḳi maşārifi vaḳfa 8/ şarf ḳılınmaḳ meşr  ve ḥelāldür deyü fetvā vermişlerdür. Ve eşbāh, bu ḳadar eimme-i 9/ ḥuḫebā' ve müezziniñ ve  ulemānuñ kefafları, ḥarāc-ı arzuñ maşārifindendür. Ya'ni nafaḳaları 10/ andandur. Öyle olsa arāzi-i mezk re, tafşil olındığı üzre arz-ı meml ke oldığı 11/ taḳdirce vaḳfiyyetin ñ lüz mına ve ihtimāl-i şāni üzre arz-ı ḥavz ve memleket 12/ oldığı taḳdirce fetvā-yı şerifede buyurıldığı üzre vaḳf cānibinden 13/ taşarruf olınmasıñ meşr  ve ḥelāl olmasına ḥ km olındı. Min-ba'd her kim 14/ naḳş ve naḳzına taşaddī, bu ḥaber bozmağıla ta'addī  derse ḥudā-yı rabbi'l- alemīn ñ 15/ ve melāike-i muḳarrebīn ñ ve  amme-i m minīn ñ la'neti  zerinde olup muḳarrer saḳar ola.

16/ Mes'ele: Feth-i ḥāḳāniden ber  bu sene vilāyet ñ re'āyāsı firār etmey p s bit-ḳadem olduklarına 17/ bināen arāzisin ñ vaḳfiyyeti, şer'an şāhiḥ ve meşr  mıdur?

El-cevāb: **30 a**, 1/ Arāzi-i  oşriyyeden veyā ḥarāciyyeden ise şāhiḥ olur. Arz-ı  oşriyye, imām feth 2/  td kden sonra ğānimine ḳısmet ed p

veyā kablū'l-feth, ehl-i mutaşarrıf oldukları 3/ yerler taşarruflarında iken Müslimān olmuş olsalar aña dەرler. Ve arz-ı harāciyye, imām 4/ feth ەtdigi diyāruñ halkını kırmayup ve esİR etmeyüp ve yerlerin ellerinden almayup 5/ ibkā ەdüp  şre bedel birer miqdār aqça taqdİR etmiş olsa aña dەرler.

Mes'ele: 6/ Bu şüretde zeyd, arāzi-i merkūmeden bir kıt'a çayırını vakf ەdüp ve mütevellİ 7/ olan  amra beher sene rūhum iün birer sofrata  am tedārik ەdüp i  am 8/ ەdesin deyü şart ەdüp bu minvāl üzre yigirmi beş yıl mürür ەdüp 9/ ilā yevminā hāzā aş ve mİRiye resm ve  şrin vەرürken hāricden Bekir dahl ەdüp 10/  akāruñ vakfiyyeti şahih degüldür ve tapuya müstahakqdur demekle tapuya talib olup mezbür 11/ çayırları almağa kādİR olur mı?

El-cevāb: MİRİ cānibine harācı edā olıcaq dahlı vakf 12/ oldığı taqdİRce tapuya vەرilmek imkānı yokdur.

Mes'ele: Bir vilāyet hİN-i 13/ fethde şulhla alınıp ehli, yerlerinde qarār kılınsa veyā  anveten alınıp arāzisi, ahālisi elinde 14/ qarār kılınsa; ol maqūle yerler ahālisinüñ mülki olup vakfı ve bey'i şer'an cāiz midür?

15/ El-cevāb: Arz-ı mİRİ demekle meşhūr olan arz, memleket kısmından degül ise cāyizdür. 16/ Ketebehū Fazlu'llah.

Kirācı, bārgİRine yük urmaq lāzım geldükde ne miqdār yük 17/ urmaq gerekdür ve andan ziyādesi ta'addİdür; bārgİR ölse zamān lāzım gelür mi ?

30 b, 1/ El-cevāb: Kānūn-ı pādışāhi, yüz yigirmi vakıyyedür;

andan ziyādesi ta‘addīdūr. Bārgīr 2/ helāk olsa, zamān lāzım gelür.
Ketebehū Şun‘u’llah.

**matlab arāzī huşūşına müte‘allik kânūnlar ki
biñ tārīhinde ‘arz olinup fermān olinmışdur,
mūcibi ile ‘amel olına**

Bir tarla mutaşarrıfı yabānda iken 3/ āhar kimesne, ol tarlanuñ
üzerinde izn-i sipāhī ile binā ihdāş eylese; 4/ geldükde ol bināyı ref‘ étdürür.
Bir tarla qurbında degirmen ihdāş éden 5/ şāhib-i arz, mutaşarrıf olanuñ izni
olmadın ol tarla üzerinde hark, 6/ hafr édemez.

Evkāf-ı sultāniyyeden icāre-i mu‘accele ve müeccele ile arāzī ve
menāzil 7/ ve dekākini taşarruf édenler, birbirine ferāğ étdüklerinde ve yāhūd
babaları ve anaları vefāt 8/ étdüklerinde bilā-‘özü üç ay ihmāl édüp, izn
almayup vaqf defterine 9/ kayd étdürmeyicek; mütevellī, diledüğine tefvīz ve
īcār éde deyü biñ otuz dört 10/ tārīhi ile müverrahı emr-i ‘ālī vārid olmışdur.

Müteveffānuñ maḥlūl olan yeri; 11/ kızına, yoğısa li-eb er
qarındaşına, yoğısa ol maḥalde sākin kız qarındaşına, 12/ yoğısa babasına,
yoğısa anasına, bunlardan biri yoğısa haqq-ı tapu ile ğayr ekāribine 13/
vērile. Müteveffānuñ maḥlūl olan yeri, tapusuz ancak oğlınadur. Müteveffā
14/ zimmīnuñ yeri Müslim oğlına intikāl etmez.

Mes‘ele: Müşterek yer taşarruf 15/ édenlerden biri fevt olduğda
yāhūd hāricden bir kimesneye tefvīz étdükde 16/ şerīk-i āhar, āhara

vêrdürmeyüp resm meseli ile alur. Beş seneye dek hakk-ı 17/ tapu vardır. Üç sene ta'til ile hakk-ı tapuya müstahakk olan biri, yine **31 a**, 1/ tapu ile mutasarrıf sâbık olur. Dilerse, dilemezse âhara verilir. Bir tarla mutasarrıfı, âhar 2/ diyâra gidüp üç sene ta'til eylemekle tapuya müstahakk olmağıla şahib-i arz muhayyerdür. Dilerse 3/ hakk-ı tapusu olanlara verir, isterse âhara verir; vefâta göre degüldür. Hudâyi- 4/ nâbit eşcârı şahib-i arz tapuya vermege murâd êtdükde muhayyerdür. İsterse kadîmden 5/ mutasarrıf olana verir, isterse âhar verir. Yaylak ve kışlağın ahkâmı, sayir 6/ arâzî gibidür. Şigârûn yeri, mu'attal kalmağıla tapuya müstahakk olmaz. Şigârûn 7/ yeri âhara tapuya verilse ba'de'l-bülûğ on seneye dek alur.

Müşterek 8/ orman taşarruf edenlerden biri, baltasıyla yer açup tarla êtdükde şeriki dahı ol tarlaya müşterek olur 9/ (olur). İzn-i şahib-i arzsuz tarla tefvizi mu'teber olmaz, şarihan izn lâzımdur. 10/ Tarla tefvizinden timârda şerik olanlardan birinün izni kifâyet eder. Tarla taşarruf 11/ edenler, zer'lerin kaldurduktan sonra âharun koyunların ra'y êtdürüp bir mikdâr 12/ akçasın alsalar; şahib-i arz, mezbûrları ra'ydan men'e kâdir olur.

Bir karye 13/ halkınun taşarruflarında olan yerlerden buz ve kar kalup zirâ'at olinmayan yerlün 14/ üzerinde ba'zı kimesneler tavarların kadîmden yüride geldük, cebren yürütmege kâdir degüllerdür. 15/ Şahib-i arz dahı bir kaç akçaların alup yürütmege kâdir olmaz.

Zirâ'at olinup 16/ hâşıl ve yarar a'lâ yerlerden yetmiş seksen dönüm ve evsatü'l-hâl olan yerlerden 17/ yüz dönüm ve ednâ olan yerlerden

yüz otuz ve yüz elli dönüm yer, bir çiftlik **31 b**, 1/ i'tibār olınmışdur. Dönüm, haṭavāt-ı mutavassıta ile kırk haṭve yerdür. Resm-i çiftlik, 2/ hāşşa penbe biter yerden iki dönüme bir aqça, evsatü'l-hāl olan yerden üç dönüme 3/ bir aqça, ednā olandan beş dönüme bir aqça resm-i dönüm alı vèresin deyü fermān-ı şerīf 4/ vārid olmışdur.

Mes'ele: Bir tīmār zeyde berāt-ı pādişāhile tevcīh olınsa maḥşūl, 5/ tīmār zeyde tevcīh olındığı tārīhden düşer yoḥsa ol vilāyete varup zabt-ı 6/ sicille kayd êtdürdigi günden mi düşer?

El-cevāb: Sābıkuñ vefātından 7/ eylese tevcīh tārīhinden zabt êder, 'azlinden eylese kayd tārīhinden zabt êder.

8/ Mes'ele: Zeyd ile 'amra babalarından intikāl êden kışlağı resmin sipāhiye vèrüp 9/ mutaşarrıflariken zeyd fevt olup oğulları Bekir ve Büşr'i terk êtdükde 'Amruñ 10/ koyunları olup, kışladup Bekir ve Büşr'ün koyunları olmasa; hālā Bekir ve Büşr, 11/ ba'zı kimesnelerden bir miqdār aqça alup 'amruñ koyunları miqdār koyunları ol kışlak 12/ üzerine götürdüklerinde 'amr, ol koyunlar sizün degüldür deyü ol kimesnelerün koyunların 13/ ol kışlak üzerine güdetmemekle kâdir olur mı?

El-cevāb: Olmaz.

Havāşş-ı hümāyūndan 14/ bir muḳāta'a'yı mültezim alup başında üç ay miqdārı mutaşarrıf olduğdan şoñra 15/ ol muḳāta'a, cānib-i sultāniden amra hāşş ta'yīn olınap ba'dehū 'amr, ta'yīn 16/ olındığı gündən şoñra zeyd, mültezime haber vuşulından muḳaddem ol muḳāta'a qurblarından 17/ birinde

bilā-veled fevt olan Bekir'ün taşarrufında olan tarlasını zeyd, t̄alib **32 a**, 1/ olan Büşr'e tapu ile vèrüp h̄alā 'amruñ şubaşısı olan H̄alid, mücerred Bekir'ün 2/ 'amruñ taḥvīli t̄arīḥinde fevt olmışdur deyü ol tarlaları Büşr'ün elinden alup 3/ ve zeyd'ün vèrdigin dutmayup āḥara tapu ile vèrmege k̄adir olur mı?

El-cevāb: 4/ Olmaz.

Mes'ele: Zeyd, taşarrufında olan bir kıṭ'a tarlasını naṭas ètdükden soñra 5/ bilā-veled fevt olup tarla müstahakk-ı tapu olmağıla, şāḥib-i arz 'amra tapu ile 6/ vèrdükden soñra vereşse zeyd, naṭas için 'amrdan ecr-i mişl taleb èdüp şer'an almağa 7/ k̄adir olurlar mı?

El-cevāb: Olmazlar.

Zeyd ve 'amr, şağīrlere babalarından intikāl èden 8/ vaḳf tarlaları, vaşīleri ihmāl èdüp bir kaç sene zirā'at etmemekle h̄alā şāḥib-i 9/ arz; ol tarlalar, zeyd ve 'amr yedlerinde ta'ṭīl olındı deyü yedlerinden alup āḥara 10/ tapuya vèrmege k̄adir olur mı?

El-cevāb: Olmaz.

Rumèli'nde, re'āyā yedlerinde 11/ olan arāzī; 'ošriyye midür yāḥūd ḥarāciyye midür?

El-cevāb: Ne 'ošriyye ve ne ḥod ḥarāciyyedür. 12/ Arz-ı memle - ketdür, arz-ı mīrī demekle meşhūrdur.

Bu şūretde ol arāzī, mīrī olıcaḳ 13/ bir қarye қurbında ol arāzīden olan tarla üzerinde zeyd, mecrūḥen maḳtūl bulınup 14/ қātili ma' lūm olmasa

ol maqtülün diyeti beytü'l-māl üzerine mi lâzım olur yohsa ol tarlayı mutaşarrıf olan ʿamr üzerine mi lâzım olur ve yāhūd ehl-i kırye üzerine lâzım olur?

15/ El-cevāb: Ehl-i kırye üzerine lâzımdur.

Zeyd, bir kıtʿa tarlayı ʿamra şāhib-i arz 16/ maʿrifetiyle tefvīz étdükde aldığı bedelün mişli her ne zamān ʿamra redde kâdir olursa 17/ redd étdükde ʿamra gérü ol tarlayı zeyde tefvīz eylemek üzre tefvīz étmış olup **32 b**, 1/ baʿdehū bir zamān ʿamruñ taşarrufından soñra zeyd mücerred şart-ı mezkūra bināen ol aldığı 2/ bedel-i tefvīzün mişlini tedārik ve ʿamra redd ile ol tarlayı 3/ ʿamrdan almağa kâdir olur mı?

El-cevāb: Olmaz.

Mesʿele: Zeyd, ʿÖmer oğulları ʿamr ve Bekir ile 4/ bir miqdār tarlayı meşāʿ ve müşterek taşarruf üzereler iken zeyd fevt oldukça hisşesin 5/ hāricden Hālid, şāhib-i arzdan tapu ile alsa; hālā ʿamr ve Bekir biz şerīküz deyü Hālidʼden 6/ vėrdigi resm-i tapuyı üzerine redd ile Hālidʼün yedinden şerʿan almağa kâdir olur mı?

7/ El-cevāb: Olurlar.

Hind, fevt oldukça taşarrufında olan tarlaları müstahakk-ı tapu olmağıla 8/ şāhib-i arz, hindün kıızı Zeynebʼe tapu ile vėrse; hālā hindün āhar kıızı 9/ Hādīce, Zeynebʼe vėrdigi resm-i tapununı nışfın, üzerine redd édüp tarlalarını 10/ nışfın almağa kâdire olur mı?

El-cevāb: Olur.

Mes'ele: Zeyd fevt olup mutaşarrıf 11/ olduğu tarlaları, oğulları 'amr ve Bekir'e intikāl edüp ve mezbūrlar ol tarlalara 12/ meşā'en mutaşarrıflar iken 'amr dağı vefāt edüp kıızı hindi terk etdükte 13/ 'amruñ hişşesin 'Ömer, Bekir vaşisi olmak hasbıyla hind için tapu ile alı vërüp 14/ bir niçe zamān hind ile Bekir, ol tarlalara meşā'en mutaşarrıflar iken Bekir dağı fevt 15/ olup oğulları Büşr ve Hâlid'i terk etmekle hind ol tarlalardan hişşesin 16/ ifrāz edüp başka taşarruf etmek murād etdükte mezbūrlar rāzı olmayup 17/ meşā'en taşarruf ederüz dêmekle kâdir olurlar mı?

El-cevāb: Olurlar.

33 a, 1/ Bilā-veled fevt olan zeydüñ müstaḥakk-ı tapu olan tarlalarını ol maḥalde sâkine li-eb 2/ kız qarındaşı hind, şâhib-i arzından tapu ile almak murād etdüğinde zeydüñ vâlidesi 3/ Zeyneb, benüm için dağı ḥakk-ı tapu olmağıla ol tarlalarıñ sülüşü miqdārın ben tapulayup 4/ alurum deyü almağa kâdire olur mı?

El-cevāb: Olmaz. Li-eb kız qarındaşı var iken 5/ anuñ için ḥakk-ı tapu yokdur.

Kıdvetü kuzâti'l-İslām, 'umdetü vülâti'l-enām, mümeyyizü'l-hāl 6/ 'ani'l-ḥarām Mevlânâ Üsküb kâzisi zide fazluhu; tevki'-i refi'-i hümâyün vâşıl olıcağ 7/ ma'îüm ola ki sen ki kâzisin, dergâh-ı mu'allāma 'arz edüp kazâ-yı mezbūrede yerler 8/ ve çayırlar taşarruf eden re'âyâ ve ğayrıdan biri vefāt edüp oğulları qalmayanlarıñ 9/ yerleri ve çayırları şâhib-i arz olanlar istediklerine vermeleriyle tapu huşuşında küllî 10/ ihtilâl vâki' olduğın

bildürdügüñ eçlden; imdi kazâ-yı mezbûrda yerler ve çayırar 11/ taşarruf edenlerden biri fevt olduğda yerler ve çayırar, oğulları olanlaruñ oğullarına 12/ bilâ-ı tapu intikâl eder. Oğulları kalmayup kızları olanlara, bî-ğaraž Müslimânlar taqdîr 13/ eyledükleri resm-i tapu ile kızlarına ve kızları kalmayup baba bir er karındaşları kalduğda 14/ anlara dağı bî-ğaraž Müslimânlar taqdîr eyledükleri resm-i tapu ile verilir. Baba bir er karındaş- 15/ lardan kızlar taqdîm olunur. Ve baba bir er karındaşları kalmayanlaruñ yurtları üzerinde 16/ sâkine hemşirelerine el vèrdigi tapu ile verilir. Hemşireleri kalmayup 17/ müteveffâ olanlaruñ babalarına, kalmayup vâlideleri kalursa vâlidelerine tapu ile verilir. ⁵ **33 b**, 1/ Vâlideleri kalmayup tapu ile müştereklerine; müşterekleri yoğısa ol yerler ve çayır üzerinde 2/ eşcâr-ı müşmire olup eşcâr, vârişe intikâl etmekle eşcâr intikâl eden vârişlerine 3/ dağı tapu ile verilir. Anlar dağı yoğısa, karye halkından yere zarûreti olup 4/ tâlib olanlara hakk-ı karârı tapu ile verilir. Tapu ile karye halkından almağa tâlib var iken 5/ hârice verilmek hilâf-ı kânündür. Ferâğat ederlerse ol zamân şâhib-i arz muhtârlardur, 6/ kime dilerler ise tapu ile

⁵ Tapuya müstahakk tarla ve çayır, şâhib-i arz olan kimesne, tâliblere tefvîz êtdükde resm-i tapu deyü ne miqdâr aqça alınur ?

El-cevâb: Tefvîz êtdigi tarla ve çayıruñ bir senelik icâresi ne miqdâr alınsa ol miqdâr alınur. Kemâl Paşa merhûm, hattûş-şerîf.

Mesele: Zeydün tarlasın, ‘amr tağallüben zabt ve tohum zer’ edüp ba‘dehü ol tohum nâbit olup ‘amr kal’ ile deyü teklîf êtdükde, ‘amr imtinâ’ êtmegin zeyd ‘amra bezirün arz-ı gayrda ma‘zûr olduğı hâlde kıymetini verüp mahşûli zabta şer‘an kâdir olur mı ?

El-cevâb: Olur. Muştafâ El-Muķî 3.

vürürler ve şāhib-i arz olanlar, tapuya müstahakk olan yerleri 7/ ve çayırları kendüleri ve oğulları taşarruf eylemek kaç'en cāiz degüldür.

Buyurdum ki, şerīfümle 8/ vardukda kazā-yı mezbūrda müstahakk-ı tapu olan yerler ve çayırlar huşūşında vech-i meşrūh 9/ üzre olan kânūn ile 'amel edüp hilāf-ı şer' ü kânūn ve muğāyir-i emr-i hümāyūn 10/ kimesneye ta'allül ve nizā' ve ta'addī ve tecāvüz ètdürmeyesin. Eslemeyenleri resm resmleri ile 11/ āstāne-i sa'ādetüme 'arz eylesiniz. Şöyle bilesin, 'alāmet-i şerīfe i'timād kılasız. 12/ Tahriren fī evāhir-i şehir-i cemāziyü'l-evvelī, sene sub' ve şülüşeyn ve elf, min-hicret, min-led el-'arz ve'l-şerīf. 13/

Ġanem-i imām	Ma'z-ı imām	Bakar-ı imām
12	26	25
Deve-i imām	Esb-i imām	Ester-i imām
100	40	40

14/ Āded-i cāriye-i imām

100

Ķānūnnāme-i sultānī⁶ olındı.

15/ **Ķānūnnāme-i tevcihāt-ı ze'āmet ve timār lā velā dāim**

16/ **Ķānūn-ı mutaşarrıf-ı dergāh-ı 'ālī**

⁶ Okunamadı.

17/ Fevtinden ze‘āmetüñ iki ođlınıñ birine 8000 aqça ve birine 7000 aqça, üçinçi oğlına merhameten verilir.

34 a, 1/

Ḳānūn-ı çavuşān-ı dergāh-ı ‘ālī

2/ Fevtinden ze‘āmetüñ iki oğlına altışar biñ aqça verilir, üçinçi oğlına merhameten verilir. 3/

Ḳānūn-ı küttābān-ı dergāh-ı ‘ālī

4/ Çavuşān gibidür. 5/

Ḳānūn-ı zu‘amā

6/ Fevtinden iki ođlınıñ birine 5000 aqça ve birine 4000 aqça verilir. 7/

Ḳānūn-ı tīmār

8/ Ancaq büyük oğlına kılıcuñ üç biñ aqçası verilir.

9/ Mes‘ele : 10/ Bir tīmār, zeyde berāt-ı pādişāhīle tevcīh olınsa; mahşūl, tīmār zeyde 11/ tevcīh olıduğı tārīhden mi düşer yoğsa ol vilāyete varup berātını 12/ sicille kayd étdürdüđi gündən mi düşer?

El-cevāb: 13/ Sābıkuñ vefātından ise tevcīh tārīhinden zabt éder, ‘azlinden 14/ ise berāti sicille kayd étdürdüđi tārīhinden zabt éder. Ketebehū el-fakīr Yahyā, ‘afiye ‘anh.

DİZİN

A

- ābādān** : (Far.) şen, mamur, bayındır, 27a/11.
- ābār** : (Ar.) su kuyuları, ḥafr-ı ā. 23b/17.
- ‘abd** : (Ar.) köle, kul.
- ‘a. -ı mu‘taḳ** 15b/15.
- ‘Abdü’l-ḥalīm** : sembolik bir kişi adı, 28a/17
A. el-mezbūr 28b/2
- aç -** : açmak, çevresini genişletmek.
a.-anlara 2a/16, 15a/13.
a.-anların 15a/8, 15a/12.
a.-dukları 24a/1.
a.-maḳ 1b/16.
a.-up 3b/2, 15a/13, 31a/8.
- açıl -** : açılmak, çevresi genişletilmek.
a.-an 2a/16, 2b/14, 2b/16, 3a/3, 15a/6.
a.-sa 2a/2.
- ad** : ad, isim.
a. vēr- 29a/8.
a.-ına 5a/8, 5a/9, 5a/9, 10a/6, 10a/6, 10b/7,
12a/5.
- ‘adāletnāme** : (Ar.+Far.) adalet emri, adalet fermanı.

- ‘a-i hümāyūn 18b/10.
- ‘a.-i 19b/2.
- ‘add : (Ar.) kabul, var sayma.
- ‘a. èt- 7b/2.
- a. olın- 24b/3, 26a/7.
- ‘aded : (Ar.) tane, sayı, 7b/8, 7b/8.
- ‘a.-in 20b/10.
- ‘a.-i cāriye-i imām 33b/14.
- ‘adem : (Ar.) yokluk, bulunmama.
- ‘a.-i cevāz 20b/4, 23a/14.
- ‘a.-i diyānet 20b/10.
- ‘a.-i itā‘at 20a/7.
- ‘a.-i ittiḥād 23b/7.
- ādem : (Ar.) adam, insan, 3a/10, 19a/11, 19b/12.
- ā.-üñ 18a/12.
- ādemī : (Ar.) insanoğlu, kişi.
- ā.-sine 4a/5.
- ‘ādet : (A:) görenek, usûl, alışkanlık, ḥilāf-ı ‘ā.
- 18b/13.
- ‘ā.-dür 28a/9.
- ‘ā.-e 10a/17.
- ‘ā.-ince 28a/13, 28a/14.

‘ā.-i ağıl : (resm-i ağıl) koyunlarla keçilerden
alınan vergilerden biri, ağıl vergisi,
15b/5.

‘ā.-i aġnām : koyun ve keçiden alınan vergi,
15a/17, 15b/7, 15b/7, 27b/12
27b/12.

‘ā.-i behiyye 9a/16.

adım : adım, 16a/4.

a.-ıyla 16a/4.

aġa : aġa, yüksek mevki sahipleri.

a.-ları, mīrāḥūr a.-ları 18a/16.

aġaç : aġaç.

a.-lar 5b/12, 5b/13.

a.-ları 5b/10.

a.-larıñ 5b/11.

aġıl : aġıl.

a.-amdan, ‘ādet-i a.-amdan 15b/5.

aġnām : (Ar.) koyunlar, ‘ādet-i a. 15a/17, 15b/7,
27b/12.

ahālī : (Ar.) halk , 26b/10, ‘indü'l-ā. 23a/11, 25b/3.
a.-si 22b/16, 24a/6, 24b/7, 25a/4, 25a/13,
26a/2, 30a/13.

a.-sinüñ 18b/16, 25b/13, 25b/16, 26b/3,
26b/14, 27a/3, 30a/14.

a.-i kūrā 23b/13.

a.-i vilāyet 18b/8.

āhar

: (Ar.) başka, diğer, gayrı, dış, 1b/6, 6a/7,
6b/12, 11a/2, 14a/7, 16a/13, 16a/14, 16b/2,
16b/8, 16b/9, 18a/1, 18a/7, 28b/3, 30b/3,
31a/1, 31a/5, 32b/8, şerīk-i ā. 30b/16,
vech-i ā. 1b/12.

ā.-a 1b/4, 2b/1, 4b/15, 6a/8, 10b/14, 11b/11,
12a/7, 13a/2, 15b/16, 16b/6, 16b/16,
17a/6, 17a/12, 20a/11, 30b/16, 31a/1,
31a/3, 31a/7, 32a/3, 32a/9, semt-i ā.-a
25a/10.

ā.-dan semt-i ā.-dan 25b/7.

ā.-ın nişif-i ā.-ın 18a/2.

ā.-ında 25a/13, 26a/9, cānib-i ā.-ında, 25a/4.

taraf-ı ā.-ında 25a/11.

ā.-uñ 1a/6, 7a/3, 7a/5, 7a/7, 31a/11.

‘ahd

: (Ar.) 1) devir, zaman, gün, hālīfe-i ‘ā.

29a/6.

2) söz verme.

- ‘a.-i (Ak.) nakz-ı ‘a.-i 27a/9.
- aḥkām** : (Ar.) hükümler; fermanlar.
a. olın- 13b/12.
a.-i (İy.) 27a/5, 31a/5.
- aḥşār** : (Ar.) hisarlar. (?)
a.-da 9a/10.
- āḥūr** : (Far.) ahır.
a.-lar 1b/5.
a.-ları 1b/5.
a.-ların 1b/2.
- aḥvāl** : (Ar.) oluşlar, haller, bulunuşlar, durumlar.
a.-i (İy.) 13b/7, 27a/5.
a.-ine tefāsīl-i a.-ine 9b/1.
a.-i cezāyir 24b/13.
a.-i re‘āyā 22a/5.
(der) beyān-ı a.-ı tapu 13a/4.
- aḥz** : (Ar.) alma, kabul etme, 20a/2, 20a/11.
- aḥall** : (Ar.) pek az, çok az, 6b/16, 16b/1.
- ‘akār** : (Ar.) para getiren mülk (ev, tarla, dükkan, bağ, bostan), 4b/16, 28a/16, 28b/1.
‘a.-dan 9a/12.
‘a.-uñ 30a/10.

- akd** : (Ar.) sözleşme, bağıt.
- a. alın-** 9a/17.
- akça** : akça, Osmanlılarda kullanılan gümüş para,
 2a/6, 3b/4, 4b/13, 5b/2, 5b/2, 5b/3, 6b/11,
 6b/15, 6b/16, 6b/17, 7a/13, 7a/13, 7a/13,
 8a/10, 8a/10, 10a/4, 11a/2, 12a/9, 12a/11,
 12b/10, 16a/10, 16a/11, 16a/11, 16a/12,
 16a/17, 16a/17, 16b/1, 17b/4, 17b/10, 17b/10,
 17b/14, 17b/14, 19a/3, 19a/8, 19a/9, 19b/3,
 19b/3, 19b/4, 19b/4, 19b/5, 19b/6, 20a/10,
 22a/3, 27a/17, 27b/1, 27b/2, 27b/3, 27b/6,
 27b/7, 27b/7, 27b/8, 27b/12, 27b/12, 27b/13,
 27b/13, 27b/15, 27b/17, 28a/1, 28a/2, 28a/3,
 28a/3, 28a/4, 28a/4, 28a/4, 28a/5, 28a/5,
 28a/7, 28a/7, 28a/7, 28a/8, 30a/5, 31b/2,
 31b/3, 31b/3, 31b/11, 33b/17, 33b/17, 34a/2,
 34a/6, 34a/6.
- a.-da 19b/5.
- a.-dan 8a/14, 19a/8, 19a/9, 19a/12.
- a.-ları 19a/2.
- a.-ların 2b/13, 19a/12, 19b/15, 31a/15.
- a.-sı 19a/2, 19a/4, 34a/8, çift a.-sı 5b/4,

- 10a/6, 10b/7, 12a/5, dönüm a.-sı 4a/6,
 sicill a.-sı 18b/4, 19a/2, tapu a.-sı 17a/4.
 a.-sın 19a/3, 19a/4, 31a/12, sicill a.-sın
 19b/16, resm-i sicill a.-sın 19a/9.
 a.-sını 21b/17.
 a.-ya 2a/5, 2a/6, 11a/15, 19a/8.
- akçalık** : akça değerinde, 20b/1, 21a/3, 21b/17,
 22a/10.
- akdem** : (Ar.) önce, önceki, daha önceki, 13b/16.
- akkār** : (Ar.) çiftçi, 12a/3.
- akrabā** : (Ar.) akraba.
 a.-sı 17a/5, 17a/8, 17a/13.
 a.-sına 11a/14, 17a/11.
- akreb** : (Ar.) yakın, 17b/4, 17b/5, 17b/8, 28b/9.
- akṣā** : (Ar.) son, en son, uzak.
 a.-yı neyistān 26a/8.
- āl** : (Ar.) soy, sülale.
 kudemā-yı ā.-i Osmān 29b/1.
- al -** : almak, elde etmek.
 a.-a gel- 2b/15, 4b/2.
 alı g.- 4b/2.
 a.-ı ko- 5a/8.

a.-ı k̇onul- 10a/17.

a.-ı k̇onul- 29a/5.

a.-ımaz 1b/2.

a.-ımazlar 1a/8.

a.-ı v̇er- 4a/17, 4b/3, 7a/3, 7a/9, 7a/14, 7b/3,
7b/10, 8b/10, 31b/3, 32b/13.

ızn a.- 30b/8.

a.-andan 17a/2, 28a/4, 28a/4, 28a/7.

a.-anlar 2b/13.

a.-anlaruñ 14b/11, 14b/16.

a.-dığı 4b/3, 5b/3, 19a/12, 20b/7, 32a/16,
32b/1.

a.-dukdan 16b/7.

a.-dukları 20a/10.

a.-dum 20a/5.

a.-ıcağ 4b/8.

a.-mağa 4b/3, 4b/7, 12a/15, 14a/15, 28b/10,
30a/11, 32a/6, 32b/3, 32b/6,
32b/10, 33a/4, 33b/4.

a.-mağıla 13b/7, 14b/2, 14b/5, 14b/10,
14b/15, 15a/7, 15a/11, 19b/8.

a.-mağ 4b/6, 7a/12, 33a/2.

a.-mayup 2a/14, 4a/1, 4b/6, 6a/17, 6b/9,
15a/13, 17b/1, 30a/4.

a.-mazlarsa 2a/17, 13a/17.

a.-mışlar 4a/16, 8b/10.

a.-sa 2a/4, 5a/12, 32b/5.

a.-salar 31a/12.

a.-up 1a/13, 2b/2, 3b/14, 7b/4, 8a/12, 11a/2,
11a/15, 11b/12, 12a/9, 12a/12, 13b/6,
15a/1, 16b/16, 17a/9, 17a/14, 19a/3,
19a/4, 19b/15, 20a/17, 21b/11, 22b/4,
24a/4, 24a/12, 25a/16, 25b/8, 26b/1,
27a/1, 28b/3, 29b/5, 31a/15, 31b/11,
31b/14, 32a/2, 32a/9.

a.-ur 9a/3, 9a/4, 15b/14, 15b/15, 18a/3,
18a/9, 27b/11, 27b/11, 28b/8, 30b/16,
31a/7.

a.-urlar 1a/7, 2a/14, 19a/12, 26a/14.

a.-urlarımış 19b/3, 19b/3.

a.-urlarsa 2a/17, 6a/16.

a.-urum 33a/4.

a'īā

: (Ar.) yüksek, yüce, 7b/2, 16a/5, 19b/10,

31a/16, şavt-ı a. 26a/9, 'avāṭıfı'l-melīki'l-a.

11a/7.

a.-sından 7a/13.

a.-ya pāye-i serīr-i a.-ya 2b/10, 2b/11, 3a/1,
6a/11, 13b/8, 14a/2, 14a/11, 14b/4,
14b/13, 15a/9, 16a/15.

‘alā

: (Ar.) üst, üzere.

‘a. ḳadri’l-imkān, 21a/6.

‘a. kile’t-taḳdīreyn 23a/7.

‘a. vechi’l-īcāb 21a/9.

‘a.’l-berāyā (tevātūr-i a. 9a/6.)

‘a.’s-seviyye 1a/4, 27b/2.

‘a.’t-tevālī 6b/6, 14a/16.

‘alāḳa

: (Ar.) ilgi, ilişki.

‘a.-sı 22b/9.

‘alāmet

: (Ar.) belirti, işaret, iz, nişan, belge.

‘a. ét- 23b/10.

‘a.-i şerīf 7b/14, 8b/11, 11b/13, 20a/13,
33b/11.

alay

: alay

a. begleri : vaktiyle miralay rütbesinde olan,
vilayet merkezlerindeki jandarma kuman-
danları, 18a/14.

- aldur -** : aldirmek, elde ettirmek, kazandırmak.
a.-asın 4a/8.
a.-mayasın 3a/14, 3a/17, 3b/2, 3b/9, 3b/17,
4a/7, 4a/10.
a.-mayasız 3b/5.
a.-up 4a/2, 4a/5, 20a/12.
- ‘alef** : (Ar.) ot, saman, yulaf, 27b/3.
- ‘aleyhüm** : (Ar.) karşılar, karşıtlar, selef-i ‘a. 29a/1.
- alın -** : alınmak, elde edilmek, ele geçirilmek.
a.-a gel- 3b/3, 6b/5.
a.-ı gel- 5b/4.
a.-a 15b/1, 16b/2, 17b/3, 19b/10.
a.-an 5a/8, 5a/9, 5b/5, 10a/7, 29a/10.
a.-madı 15b/7.
a.-mağ 2b/13, 4b/8, 6b/17, 10a/8, 15b/8,
15b/11, 18b/13, 19a/2, 19b/6.
a.-ması 17a/16.
a.-maya 17b/4.
a.-mayup 15b/1, 15b/8, 17a/1.
a.-maz 3a/13, 4a/9, 4a/10, 4b/6, 7b/8, 9b/16,
15a/16, 15b/3, 15b/4, 15b/6, 15b/10,
16a/3, 19b/9.

a.-mazdı 15a/17.

a.-miş 4b/8.

a.-up 10b/12, 10b/14, 11b/4, 14b/9, 19a/3,
20a/11, 29b/6, 30a/13, 30a/13.

a.-ur 3b/16, 5b/6, 12b/10, 16a/9, 16b/14,
17b/10, 17b/11, 17b/12, 18a/4, 19b/8,
27a/17, 27b/1, 27b/2, 27b/3, 27b/3,
27b/5, 27b/8, 27b/9, 27b/13, 27b/14,
27b/15, 27b/16, 28a/1, 28a/2, 28a/3,
28a/3, 28a/4, 28a/5, 28a/5, 28a/7,
28a/8.

a.-urdu 6b/11, 16a/11, 16a/12.

‘āli

: (Ar.) yüce, ulu, emr-i ‘ā. 30b/10, k̄ānūn-ı
çavuşān-ı dergāh-ı ‘ā. 34a/1, k̄ānūn-ı
küttābān-ı dergāh-ı ‘ā. 34a/3, k̄ānūn-ı
mutaşarrıf-ı dergāh-ı ‘ā. 33b/16.

‘ālī-şān

: (Ar.) şān ve şerefi büyük olan, berāt-ı ‘ā.
20b/7, cānib-i dīvān-ı ‘ā. 27a/14, emr-i şerīf-i
‘ā. 21b/12, 22a/17, k̄ānūn-ı şerīf-i ‘ā. 18b/13.
a.-dan cānib-i dīvān-ı ‘ā.-dan 22b/3.

alt

: alt, bir şeyin yere bakan yanı.
a.-ında 3b/9, 7b/7.

- altı** : altı, 5b/2, 27b/17.
a.-şar 27b/2.
a.-şar biñ 34a/2.
- altmış** : altmış, 27b/15.
a. altı 19b/4.
- a'māl** : (Ar.) işler.
a.-leri 29a/11.
- ‘amden** : (Ar.) isteyerek ve bilerek, 21b/1.
- ‘amel** : (Ar.) iş.
‘a. èt- 4a/15, 11b/6, 11b/8, 33b/9.
‘a. eyle- 2a/6.
‘a. olın- 1a/2, 11a/17, 16b/13, 20a/4, 27a/7, 30b/2.
- ‘āmīr** : (Ar.) imar eden, şenlendiren.
‘a.ü'l-ḥazāyin 11a/8.
- ‘āmīre** : (Ar.) devlete ait.
a.-m ḥazāne-i ‘ā.-m 11a/9.
a.-ye ḥazāne-i ‘ā.-ye 19a/6.
- ‘āmm** : (Ar.) genel, herkese ait, kamu.
meşhūr-ı ‘ā. 29a/9.
- ammā** : (Ar.) ama, fakat, lakin, ancak, 4b/7, 5b/11, 5b/13, 10a/8, 10b/4, 11a/1, 12a/1, 12b/13,

15b/2, 15b/14, 17b/12, 18a/6, 21b/13, 22a/17,
24a/14, 25b/4, 26b/1.

‘āmmē

:(Ar.) 1) kamuya ait, açık olan, 12b/13.

‘ā.-lerinde 9a/9.

2) halkın bütünü, kamu.

‘ā.-i mü'minīn 29b/15.

‘amr

:(Ar.) zeyd ismiyle beraber “falan” yerinde ,
örnek için söylenen sembolik kişi, 4b/9,
4b/13, 5a/11, 5a/12, 28b/4, 31b/12, 31b/15,
32a/7, 32a/9, 32a/14, 32b/3, 32b/5, 32b/11,
32b/12.

a.-a 5a/12, 5a/16, 28b/7, 30a/7, 31b/8,
31b/15, 32a/5, 32a/15, 32a/16, 32a/17,
32b/2.

a.-a mı 5a/17.

a.-dan 32a/6, 32b/3.

a.-uñ 5a/16, 31b/9, 31b/11, 32a/1, 32a/2,
32b/1, 32b/13.

ān

:(Ar.) an, zaman, 21b/5, ile'l-ā. 29a/7.

ana

: anne.

a.-ları 30b/7.

a.-sı 1b/10, 1b/11, 14a/3, 14a/4, 14a/14.

- a.-sina 1b/12, 13b/17, 14a/4,30b/12.
- aña** : ona, 4b/17, 10a/13, 11a/13, 12a/7,12a/12,
12a/12, 12b/9, 16a/1, 28a/12, 29a/8,30a/3,
30a/5.
- anbār** : (Far.) ambar, 17b/7, 28a/8, 28a/9.
(der) a. ãt - : ambara koymak, teslim etmek,
17b/8.
a.-a 3b/12, 3b/13.
- ancak** : ancak, yalnız, sadece,15a/4,16b/5,17b/6,
18b/14, 20a/12, 24a/9, 26b/3, 29a/17,
30b/13, 34a/8.
- anda** : orada, 1b/6, 8a/7, 25a/6.
- andan** : ondan, 4a/5, 17a/4, 30a/17, 30b/1.
a.-dur 29b/10.
- anı** : onu, 3b/6, 3b/15, 4a/1, 4a/6, 4a/13, 4a/15,
4b/5, 5b/13, 6b/4, 6b/17, 7a/5, 7a/11,
7a/16,
9b/16, 16b/4.
- añıl -** : anılmak.
a.-up 3a/16.
- anlar** : onlar, 1b/4, 10a/7, 10b/12, 13a/14,
13a/15,17a/6, 33b/3.

a.-a 1a/15, 1b/2, 1b/3, 2a/13, 2a/17, 12a/4,
17a/5, 33a/14.

a.-dan 5b/5, 13a/16.

a.-uñ 2a/8, 14b/2, 19b/3, 29a/11.

anuñ

: onun, 2b/13, 3a/16, 10b/17, 12a/11, 13b/9,
14a/2, 14b/4, 14b/14, 15a/10, 18a/4, 18a/4,
19b/16, 26a/6.

a.-içün 33a/5.

anuñca

: onun gibi.

a.-yı 19b/2.

anvet

: (Ar.) zorlama, zor, kuvvet, 5a/6.

anveten

: (Ar.) zorla, cebren, 30a/11.

araba

: araba.

a.-lara 17b/16.

arāzi

: (Ar.) arazi, 9a/5, 9b/12, 10a/12, 12b/1, 28b/8,
29a/10, 29b/3, 29b/5, 30b/2, 30b/6, 31a/6,
32a/11, 32a/12.

a.-den 1b/16, 32a/13.

a.-nün 21b/6, 28b/9.

a.-si 10a/12, 10b/3, 10b/4, 12b/1, 12b/13,
22b/16, 29a/7, 30a/13.

a.-sini 12a/17, 12b/5, 29a/4.

a.-sinũñ 29b/17.

a.-ye 12b/7, 29a/16.

a.-yi 29a/1.

a.-i ħarāciyye: öşür yerine götürü vergi
alınan yerler, 12a/15.

a.-i ħuşūşīçün 11a/4.

a.-i memālik-i maħmiyye : sahipliği devlet
hazinesine ait olan araziden kimseye veril -
meksizin halkın kullanımı için ayrılan koru,
mera, pazar yeri gibi yerler, 9b/1, 9b/8.

a.-i memleket:sahipliği devlet hazinesine ait
olarak ihale ve dağıtımı devlet tarafından
görevlendirilen memur aracılığıyla yapılan
arazi, 12a/2, 12b/14.

a.-i merķūme 30a/6.

a.-i mezbūre 28b/10.

a.-i mezkūre 29b/10.

a.-i mīriyye : bk. arazi-i memleket, 1a/3,
28b/4, 28b/6.

a.-i mülknāme 29b/2.

- a.-i   şriyye : hasılatından   ş r alınan yerler, 11b/15, 12a/15, 12a/16, 30a/1.
rakabe-i a.-i beyt 'l-m l 10a/17.
-   ariyyet : (Ar.)  d n , 10b/1, 10b/6, 12a/4, 12a/13, 12b/16.
- arpa : arpa, 3a/13, 17b/12, 27b/16.
a.-dan 3a/11, 27b/3.
a.-sıyla 4b/5.
- arpalık : memurlara bir t r ek  denek ve işten  ıkarılan ya da emekli edilen devlet g revlilere - rine işten  ıkarma, emeklilik maaŐı t r nden verilen arazi geliri.
a.-lar z b tleri 18a/16.
- arŐun : (Gr.) yaklaşık olarak 68 cm'ye eŐit olan uzunluk  l s .
a.-dan 28a/3.
- artuk : artık, fazla, 22a/2.
-   ar s : (Ar.) d Ğ n, resm-i  a. 5b/3, 5b/6, 17b/12.
-   arz (I) : (Ar.) bir b y Ğe sunma, bildirme, g s - terme,  n ne koyma, 11a/12, 18a/12, 19b/4.

‘a.  t - 19b/2, 33a/7.

‘a. eyle - 6b/1, 6b/10, 7a/3, 7a/9, 7a/14,
7b/3, 7b/12, 20a/10, 33b/11.

‘a. olın -1b/15, 2a/11, 2b/10, 3a/1, 6a/11,
7a/1, 7a/5, 7a/16, 8a/4, 11b/1, 13b/8,
14a/2, 14a/12, 14b/4, 14b/13, 15a/10,
16a/16, 20a/4, 30b/2.

‘arz (II) : (Ar.) en, genişlik.

‘a.-ı (İy.) 22b/17.

arz

: (Ar.) toprak, 12b/12, 12b/12, 30a/15,
rakabe-i a. 12a/3, řāhib-i a. 1b/6, 1b/13,
1b/17, 2a/2, 2a/12, 2a/15, 2a/17, 2b/2,
4b/14, 4b/15, 5a/12, 6a/8, 11a/1, 11a/3,
11a/14, 12a/7, 12a/9, 12a/11, 12a/12, 13a/2,
13a/17, 13b/1, 14a/9, 14b/1, 14b/4, 14b/7,
14b/10, 14b/14, 14b/17, 15a/3, 15a/6, 15a/10,
16a/1, 17a/1, 17a/13, 30b/5, 31a/2, 31a/4,
31a/12, 31a/15, 32a/5, 32a/8, 32a/15, 32b/8,
33a/9, 33b/5, 33b/6.

a.-a 23a/9, řāhib-i a.-a 6a/17, 6b/9, 7a/8,
12b/17, 15a/15.

a.-dan řāhib-i a.-dan 2b/13, 5a/11, 13b/5,

32b/5.

a.-ından şāhib-i a.-ından 33a/2.

a.-suz izn-i şāhib-i a.-suz 31a/9.

a.-uñ 10a/13, 12b/11, ħarāc-ı a.-uñ 29b/9,
 şāhib-i a.-uñ 2a/1, 2a/7, 6a/9, 14a/10,
 14b/8, 14b/8, 14b/10, 14b/15, 15a/4,
 15a/5, 16b/12.

a.-ı Başra 9b/17.

a.-ı ħālī 23a/3.

a.-i ħarāciyye : bk. arāzī-i ħarāciyye 10a/1,
 11b/17, 12a/3, 30a/3.

a.-ı ħavz : bk. arāzī-i memleket, 29a/8,
 29b/11.

a.-ı Ħicāz 9b/17.

a.-ı memleket : bk. arāzī-i memleket,
 32a/12.

a.-ı memleketī : bk. arāzī-i memleket, 5a/10,
 10a/13, 10b/5, 29a/10.

a.-ı memlūke : sahipliği, sahibine ve kullanıcı-
 cısına ait olup mülkiyet yöntemiyle kullanılan yerler, 29b/10.

a.-ı mīrī : bk. arāzī-i memleket ,1a/1,10b/5,

12a/2, 12b/14, 29a/8, 29a/10, 30a/15,
32a/12.

a.-ı nā-bedīd 14a/5.

a.-ı ʿoşriyye: bk arāzī-i ʿoşriyye 9b/13, 13a/3,
30a/1.

ʿarzuḥāl : (Ar.) halin bildirilmesi.

ʿa. eyle - 3a/10.

aşāḥīb : (Ar.) sahipler.

a.-i timār 2a/10.

ʿasākīr : (Ar.) askerler, erler.

ʿa.-i İslām 29a/3.

āsān : (Far.) kolay, 19a/13.

ʿases : (Ar.) gece bekçileri, re's-i ʿa. 19a/4.

ʿa.-ler 19a/10.

aşḥāb : (Ar.) sahipler, malikler, kullananlar,

a.-ı (ly.) 5b/9, 6b/3, 6b/7.

a.-ına 6b/8, 18b/2.

a.-inuñ 11b/17, 13a/4.

a.i'l-iclāl 11a/8.

a.-ı münāsib 2b/8.

a.-ı timār 2b/14, 3a/1, 3a/4.

- ‘āṣī : (Ar.) haydut, 7a/1.
- āsiyāb : (Far.) su değirmeni, resm-i ā. 28a/1.
- ‘askerī : (Ar.) askere özgü; askere, askerliğe ait, 4b/4, 7b/6, evlād-ı ‘a. 8a/15.
- ‘a.-dür 8a/10, 8a/13, 8a/16, 8a/17, 8b/1, 8b/3, 8b/6, 8b/6.
- ‘a.-nūñ 8a/17.
- ‘a. ṭāyifesi 7b/15.
- asī : (Ar.) 1) asıl, gerçek, temel, esas, 2a/1, 2a/12, 6a/11, 6b/7, 13b/5, 14a/12, 14b/7, 16a/16, 19b/17.
- a.-ı (İy) 10a/14.
- a.-in 2a/3, 14b/4, 14b/14, 15a/10.
- a.-ında 8b/7.
- 2) yer.
- a.-dan 3b/8.
- asīā : (Ar.) asla, hiçbir zaman, 8a/12, 9b/16, 9b/17, 10a/10, 12a/8, 20b/12.
- asliyye : (Ar.) asli, asıl.
- a.-sinde erkām-ı a.-sinde 22a/10.
- ‘aşr : (Ar.) yüzyıl, asır.
- ‘a.-ı şerīf 29a/9.

- āstāne** : (Far.) başkent.
 ā.-i sa'ādet : sultan sarayı 33b/11.
- aş** : yemek, aş, 30a/9.
- aşağa** : aşağı, -den daha az, 8a/14, 21b/2, 22a/13.
- at** : at, 19a/7.
- ata** : baba, 11b/3, 11b/9.
 a.-sıyla 27b/1.
- ‘atākname** : (Ar.+Far.) azat edilen köle ve cariyelere, sahipleri tarafından azat edildiklerine dair verilen kağıt, 8a/5, 19b/4.
- ātī** : (Ar.) gelecek zaman, istikbal.
 ā.-de 28b/12.
- ‘atīk** : (Ar.) eski.
 ‘a.-de defter-i ‘a.-de 21a/17, 28a/11.
 ‘a.-den vādī-i ‘a.-den 25a/10.
 ‘a.-inde vādī-i ‘a.-inde 25b/7.
 ‘a.-ine mecra-i ‘a.-ine 25b/2.
 ‘a.-ün vādī-i ‘a.-ün 25a/12.
- ‘atīka** : (Ar.) eski.
 ‘a.-da defātir-i ‘a.-da 22b/5.
 ‘a.-dan defātir-i ‘a.-dan 19a/14.
- ‘avām** : (Ar.) halk.

- ‘a.-uḥ 9a/10.
- ‘avāriz : (Ar.) olağanüstü hallerde, özellikle savaş nedeniyle alınan vergi. Bu anlamda “avarız-ı divaniyye” terimi de kullanılmıştır, 4a/14, 8b/7.
- ‘a.-ı dīvāniyye 15b/4, 27b/16.
- ‘avārizāt : (Ar.) olağan dışı durumlar, savaş, kaza v.b. 21a/1.
- ‘avrat : (Ar.) kadın.
- ‘a.-dan 27b/13.
- ay : ay, yılın on iki bölümünden her biri, 19a/5, 27b/17, 30b/8, 31b/14.
- aygır : aygır, 28a/2.
- ‘āyid : (< Ar. ‘āid) ait, ilgili, ilişkili, 8a/5.
- ‘a. ol - 2b/17, 3b/13, 17a/5.
- ‘ayn : (Ar.) aslı, kendisi.
- ‘a.-ıla 4a/2, 17a/17.
- ayru : ayrı, 27a/17.
- az : az, 1b/14.
- a.-dan 5b/5.
- ‘azīm : (Ar.) büyük, ulu, 20b/15, 22a/14, 25b/10, 26b/5, 26b/8, 26b/15, ḥalel-i ‘a. 9b/7, nehr-i

- ‘a. 24b/15, 25b/4.
- ‘azīme : (Ar.) büyük, ulu.
- ‘a.-nũñ enhār-ı a.-nũñ 24b/13.
- ‘azl : (Ar.) işinden çıkarma, görevden alma.
- ‘a.-inden 31b/7, 34a/13.

B

- bāb : (Ar.) iş, şekil, mesele, yol; konu.
- b.-da 1b/6, 2a/8, 2b/9, 4a/14, 11b/5, 11b/12,
14b/17, 16a/2, 16b/13, 18b/4, 18b/9.
- b.-ında 6a/12, 11a/17, 14a/13.
- baba : baba; tarikatların kimisinde tekke büyüğü.
- 1a/9, 1a/14, 1b/9, 6a/15, 6a/16, 8a/12, 13a/8,
13a/9, 13b/11, 13b/12, 14a/3, 33a/13, 33a/14,
33a/15.
- b.-ları 1a/5, 1a/6, 1a/10, 1a/12, 13b/10, 30b/7.
- b.-ların 4a/12.
- b.-larına 33a/17.
- b.-larından 31b/8, 32a/7.
- b.-ñ 16b/10.
- b.-sı 1b/10, 1b/11, 13a/10, 13a/10, 13b/4,
14a/3, 14a/4, 15b/10, 15b/17.

b.-sına 1b/10,13a/10,13b/17,14a/4 ,15b/17,
30b/12.

b.-ya 13b/15.

bāc : (Far.) vergi, harç, 3b/15, 17b/11, 28a/2.

bācdār : (Far.) vergi tahsildarı.

b.-lar 3b/15.

bād : (Far.) yel, rüzgar.

b.-ı hevā : Bir kimsenin mal,mülk ve davarı-
na zarar verenlerden alınan vergi, 17b/12.

ba'de : (Ar.) sonra.

b.'l-bülūğ 31a/7.

b.'s-şübūt 4a/16.

b.'n-nazar 7b/13, 8b/11.

b.'t-tenbīh 7a/7.

b.'l-yevm 20a/3.

ba'dehū : (Ar.) ondan sonra, 1a/11, 16b/17, 20b/2,
22a/1, 26a/15, 31b/15, 32b/1.

bağ : bağ, ilgi, ilişki.

b.-um 18b/6.

bāğ : (Far.) bağ,2b/7,3a/15,10b/1,17a/9,17a/10,
24a/6, 24a/11, 27b/8.

b.-lar 5a/4.

- b.-lardan 4a/6.
b.-laruñ 5a/14.
b. bozumı 5a/16.
- bāğçe** : (Far.) bahçe, 3a/15, 3b/1, 5b/8, 10b/1, 24a/7.
b.-ler 5a/4.
b.-lerinden 2b/7.
b.-si 17a/9, 17a/10.
- bāğçelik(g)** : bahçelik
b. -i (Ak.) 24a/11.
- bağla -** : bağlamak ; ayırmak, tahsis etmek.
b. -sa 22a/2.
b.-yanlar 7a/9.
b.-yup 7a/10, 7a/12.
- bağlan -** : bağlanmak ; ayrılmak, tahsis edilmek.
b.-mayup 3b/3.
b.-miş - 3b/7.
- bahā** : (Far.) kıymet, bedel, değer, 17b/1.
b. ÷t- 19a/8.
b.-sın 15b/2.
- bahāne** : (Far.) bahane, sebep, 3b/11, 7b/5, 18b/5.
b.-siyle 3b/10.
- bāhūr** : (Ar.) çok sıcak, fazla sıcaklık.

	b.-dur eyyām-ı b.-dur 18a/3.
ba'īd	: (Ar.) uzak, irak, 23a/17, 23b/15.
bā'is	: (Ar.) sebep olan, 21b/11, 28b/15.
bakar	: (Ar.) sığır. b.-ı İmām 33b/13.
bakırcı	: bakırcı, 8b/5.
bāki	: (Ar.) artan, geri kalan, 19a/4, 29b/7.
bal	: bal. b.-dan 28a/5. b.-ından 7b/5. b.-larından 7b/9. b.-uñ 5b/7.
bālā	:(F.) yukarı, üst. b.-da 25b/5, 26a/3.
bālig	: (Ar.) 1) erişmiş, ulaşmış. b. ol - 1a/7 2) birikmiş, yekun. b.ol - 16b/17.
bal mumı	: balmumu, 8b/15.
balta	: balta, 3b/2, 3b/4. b.-larıyla 23b/17. b.-sıyla 31a/8.

- baltalan -** : baltalanmak, balta ile kesilmek.
b.-madur 15a/14.
- bā-nefs** : (Far.+Ar.) kendisiyle, 26a/1.
- bārgīr** : (Far.) yük hayvanı, 28a/4, 30a/17, 30b/1.
b.-ine 30a/16.
- barut** : (Ar. barud < Gr.) barut, 8b/14.
- baş -** : basmak, kaplamak, bürümek; kullanmak.
b.-ar 16a/4, 16a/10.
b.-ma 5a/9.
- baş** : baş,başlangıç;bir topluluğu yöneten kimse
b.-ında 19a/5, 31b/14.
b.-larına 15b/3.
- başka** : değişik, farklı, 21b/12, 22b/12, 32b/16.
- baştina** : (Sl.) kalıtım yoluyla geçen arazi, 11b/8,
16b/17,17a/2, 17a/5,17a/11,21a/12,21a/14.
b.-dan 17a/10:
b.-dandur 17a/9.
b.-lar 16b/16, 21b/1.
b.-larıñ 21a/16.
b.-nuñ 17a/13.
b.-sı 11a/13, 17a/3, 17a/8, 17a/12.
b.-sın 11b/2, 16b/15.

- b.-yı 11a/15.
- bāṭıl** : (Ar.) boş, beyhude, yalan, çürük.
b.-dur 10b/17, 11a/1.
b.-ı maḥẓ 12a/11.
- battāl** : (Ar.) işe yaramaz, hantal.
b. ol- 28b/14.
- bāzār** : (Far.) pazar, çarşı, 28a/1.
b.-a 3b/12, 3b/13, 17b/4, 17b/5, 17b/8, 28a/9.
b.-da 5a/15, 28a/3.
b.-larda 3b/14, 19b/13.
- baʿzī** : (Ar.) bazı, birkaç, bir miktar, 2a/5, 2b/9,
3b/5, 3b/14, 5b/4, 6b/2, 6b/10, 7a/4, 9b/5,
10b/3, 11a/15, 12b/9, 12b/10, 19b/3, 21a/1,
21a/10, 21a/17, 21b/3, 21b/4, 22b/8, 22b/9,
22b/11, 23a/15, 23a/16, 23b/16, 24a/3,
24a/5, 24a/6, 24a/6, 25a/1, 25a/3, 25a/4,
25a/12, 25b/9, 26a/3, 26b/17, 27a/7, 27a/9,
28a/10, 28b/8, 29a/7, 31a/14, 31b/11.
b.-ları 6a/2, 7b/4, 28a/11, 28a/12.
b.-sı 24a/7.
- bedel** : (Ar.) karşılık, 25a/15, 30a/5.
b.-ün 32a/16.

- b.-i nüzul :menzil teşkilatı masrafına,mahallerince senelik masraflar arasında paylaş - tırma yoluyla alınan vergi, 4a/13.
- b.-i tefvīz 32b/2.
- beğāyet** : (Ar.) pek çok, aşırı, pek fazla, 16a/10.
- beher** : (Far.) her, her bir, 30a/7.
- behiyye** : (Ar.) güzel.
- b.-leri ‘ādet-i b.-leri 9a/16.
- beķāen** : (Ar.) sürekli, devamlı olarak, 10a/8.
- Bekir** : sembolik bir kişi adı, 30a/9, 31b/9, 31b/10, 31b/10, 32b/3, 32b/5, 32b/13, 32b/14, 32b/14.
- B.-e 4b/10, 32b/11.
- B.-ün 4b/10, 31b/17,32a/1.
- bêl** : dağ sırtlarında geçit veren çukur yer, 25a/10.
- belki** : (Far.) belki, muhtemel olarak, 10a/17, 12b/5, 12b/14, 21a/5, 23b/13, 24a/3, 24b/9, 25a/6, 25a/10, 27a/7.
- ben** : ben, 4b/2, 33a/3.
- b.-üm 33a/3.
- bennāk** : (Ar.) raiyyet yazılı olanların, tımar sahibine

verdikleri vergilerden biri. Bu vergi, kazanç vergisi türünden bir vergiydi, 21a/12, 21b/2, rüsūm-ı b. 15a/16.

be-rā

: (Far.) yoluyla, için.

b.-yı kefālet 19a/2.

b.-yı zeyd 4b/9.

ber-⁵aķis

: (Far.+Ar.) tersine, aksine , 26b/1.

berāt

:(Ar.) Osmanlı Devleti teşkilatında bazı görev, hizmet ve memurluklara atananlara görevlerini yapma yetkisini emanet etmek üzere padişah tuğrası ile verilen izin veya atama emirleri, 26b/1, ehl-i b. 8b/8.

b. êtdür- 20a/17.

b. eyle- 22b/4, 22b/7, 22b/14,24a/4,24a/12,

25a/16, 25b/8, 27a/1, 27a/12.

b. ol - 20b/11, 20b/17, 21b/14, 27a/15.

b.-ı (Ak.) 34a/14.

b.-ını 34a/11.

b.-ı ⁶ālīşān 20b/7.

b.-ı hümāyūn 8a/8, 21b/13.

b.-ı pādīshāhī 15b/6, 31b/4, 34a/10.

b.-ı şerīf 6a/1, 8b/2, 8b/3.

- berāyā** : (Ar.) halkın haraç ve vergi vermeyen Müslüman ve kılıç ehli kısmı, 2b/5, 2b/9, 11a/17.
tevatür-i 'ale'l-b. 9a/6.
b.-nuñ 2b/11.
b.-yı 22a/5.
- bereket-şî'ār** : (Ar.) bereket, bolluk veren; bereketli.
b.-uñ diyār-ı b.-uñ 10b/4, 12b/13.
- berkit (d) -** : berkitmek, sağlamlaştırmak, takviye etmek.
b.-üp 17a/2.
- berü** : beri, 2a/9, 3a/2, 28a/16, 28b/12, 29a/10, 29b/16.
- besātīn** : (Ar.) bostanlar, 9a/13.
- beş** : beş, 5b/2, 13b/14, 16a/11, 19b/5, 30b/16, 31b/3.
b.-er 27b/8.
b. biñ 20b/1, 21a/3.
b. yüz 20b/2
b. on biñ 2a/5.
- bey^c** : (Ar.) satma, satış, satılma, satın alma
12b/17.
b^c eyle- 9a/2.

b.^ç olı gelin- 28b/1.

b.^ç olın- 5a/15.

b.^ç -i (iy.) 11b/15, 30a/14.

b.^ç -leri 10b/15.

b.^ç -lerin 2b/3, 15a/1.

b.^ç ü şirā 9b/5, 9b/6, 10a/4, 12a/10.

beyābān : (Far.) kır, çöl, 22b/10, 23a/16, 23b/1, 23b/7, 23b/12, 23b/15.

beyān : (Ar.) anlatma, açık söyleme, bildirme, 9b/9.

b. buyurıl- 5a/3, 5b/8, 9a/3, 12a/16.

b. olın- 9b/3.

b.-indadır 14a/6.

(der) b.-ı çiftlik 16a/3.

(der) b.-i aḥvāl-i ṭapu 13a/4.

beyāz : (Ar.) aydınlık.

b.-ında 21a/6, 21a/13.

beyn : (Ar.) ara.

b.-inde 13b/7, 23a/12, 23a/16, 25b/9.

beyt : (Ar.) mesken, hane, ev, oda.

b.ü'l-māl : padişah hazinesi, devlet hazinesi ve maliye dairesi yerlerine kullanılan bir terim, 5a/7, 12a/4, 12b/15, 22a/14, 29a/5,

	29a/7, 32a/14.
	tekşir-i b.ü'l-māl 22a/15.
	rakabe-i arāzī-i b.ü'l-māl 10a/17.
	hāşşa-i b.ü'l-māl emīnleri 18a/16.
bez	: (Ar.) bez.
	b.-inden 28a/2.
bıdā'a	: (Ar.) sermaye, ana para.
	b.-ları 9a/14.
birāğul -	: bırakılmak, tutulmak.
	b.-up 17b/3.
bırak(g) -	: bırakmak.
	b.-up 4a/1, 7a/7, 17b/1.
biç -	: biçmek, kesmek.
	b.-e gel- 25b/16, 26b/11.
	b.-enden 9a/4.
	b.-erler 9b/15, 10a/5.
	b.-sünler 26a/3.
	b.-üp 9a/2, 12a/4, 17b/15, 25b/11.
biçil -	: biçilmek, kesilmek.
	b.-meyüp 3a/11, 3a/12, 3a/16.
bid'at	: (Ar.) sonradan meydana çıkan şey, 18a/4.
	b.-ı fāhiş 17b/2.

- b.-ı seyyie 28b/15.
- bī-ġarāz** : (Far.+Ar.) tarafsız, taraf tutmayan, 1a/9,
1a/15, 1b/3, 1b/10, 6a/15, 13a/7, 13a/8,
13b/3, 13b/15, 14a/3, 33a/12, 33a/14.
- bī-ħāşıl** : (Far.+Ar.) verimsiz, 22a/17.
- bikā^c** : (Ar.) yerler, topraklar, ülkeler.
b.^c-dan 9a/13.
- bī-ķuşūr** : (Far.+Ar.) kusursuz, 7b/10, 10a/7.
- bil -** : bilmek, anlamak, öğrenmek.
b.-e 11b/13.
b.-esin 4a/17, 7b/13, 20a/13, 33b/11.
b.-mese 28b/12.
b.-mesün 2a/3, 14b/5, 14b/14, 15a/11.
b.-sün 2a/3, 14b/5, 14b/14, 15a/10.
b.-üp 23b/5.
dökdüre b.- 4b/4.
- bilā** : (Ar.) -siz.
b.-emr 22a/13.
b.-iẓn 2b/1.
b.-māni^c 6b/2, 6b/6.
b.-ma^rrifet 4b/14.
b.-nizā^c 23a/3.

b.-^oözr 30b/8.

b.-tapu 11b/2, 11b/8, 13a/6, 33a/12.

b.-temessük 28b/2.

b.-veled 31b/17, 32a/5, 33a/1.

b.-zarūret 22a/1.

bilād : (Ar.) memleketler , şehirler , kasabalar,
22b/15, 23a/8.

b.-ı İslāmiyye 9b/12.

bi'l-cümle : (Ar.) bütünüyle, 2a/6, 17a/17

bildür - : bildirmek, haber vermek.

b.-dügin 33a/10.

b.-esin 8b/11.

b.-üp 6a/6, 20a/7.

bi'l-faşl : (Ar.) aralıklı olarak ,7a/2.

bi'l-fi'l : (Ar.) gerçekten, hakiki olarak, 7a/8, 15b/5,
16b/13, 19a/1.

bi'l-külliyeye : (Ar.) büsbütün, bütün bütün, 23a/2.

biñ : bin (sayı ismi);4b/13,19b/5, 20b/3, 21b/17,
22a/3, 22a/9, 30b/2.

b. dört 13b/8.

b. iki 13b/15.

b. on 13b/14.

b. on iki 1b/14.

b. on sekiz 2b/10, 3a/1.

b. on üç 6a/10, 14a/11.

b. on yedi 2a/10, 14a/5, 14b/3, 14b/12,
15a/9.

b. otuz dört 30b/9.

binā

: (Ar.) bina, yapı, 4b/17, 30b/3.

b. ét - : yapmak, kurmak, 7a/10, 7a/12.

b.-yı 30b/4.

bināen

: (Ar.) -den dolayı, -den ötürü, için, dayanarak
29b/17, 32b/1.

bināen ʿaleyh

: (Ar.) bunun üzerine, bundan dolayı, 20a/2.

bī-pāyān

: (Far.+Ar.) sonsuz, tükenmez, 23b/7.

bir

: bir ; aynı, eş, 1a/9, 1a/14, 1b/9, 1b/13,
1b/14, 1b/16, 1b/16, 2a/4, 3b/4, 3b/4, 4a/5,
4a/16, 5a/10, 5a/14, 5b/6, 5b/9, 5b/10, 6a/15,
6a/16, 7b/2, 7b/2, 7b/3, 7b/3, 7b/13, 8a/10,
9b/13, 9b/16, 9b/17, 10a/1, 10a/3, 10a/12,
10a/15, 11a/1, 11a/2, 11b/3, 11b/9, 11b/12,
12a/5, 12a/9, 12a/13, 12a/14, 12a/16, 12b/10,
13a/8, 13a/9, 13b/11, 13b/12, 14a/3, 15a/3,
15b/12, 16a/1, 16a/4, 16a/5, 16a/6, 16a/7,

16a/10, 16a/11,16a/11,16b/2,16b/5,16b/14,
16b/15, 16b/16, 17a/2, 17a/3,17a/8,17a/12,
17a/13, 17b/15,18a/6,18a/9,18b/14,18b/17,
19a/3, 19a/4, 19a/6, 19a/8, 19b/11, 19b/11,
19b/13, 19b/15,20a/2,20a/15,20a/17,20b/1,
20b/9, 20b/10, 20b/12, 20b/15,21a/2,21a/3,
21a/8, 21b/3, 21b/4, 21b/7, 21b/15, 21b/16,
22a/6, 22a/10,22a/11,22a/13,22a/16,22b/1,
22b/5, 22b/7, 22b/8, 22b/11,22b/13,23a/12,
23a/14, 23a/16, 23b/9, 23b/16,24a/4,24a/4,
24a/9, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24b/10,
24b/11, 24b/15,25b/9,26a/9,26a/14,26a/16,
26b/1, 27a/12, 27b/1, 27b/12, 28a/3, 28a/3,
28a/4, 28a/4, 28a/5, 28a/7, 28a/7, 28a/7,
28a/8, 28b/8, 30a/6, 30a/12, 30b/2,30b/4,
30b/15, 31a/1,31a/11,31a/12,31a/17,31b/2,
31b/3, 31b/3, 31b/4, 31b/11, 31b/14, 32a/4,
32a/13, 32a/15,32b/1,32b/4,32b/14,33a/13,
33a/14, 33a/15, 34a/10.

b.-er 30a/5, 30a/7.

b. b.-inden 23a/17, 23b/15.

b. b.-ine 1b/17, 23b/3, 30b/7.

- b. b.-iyle 24a/15, 24b/4.
- b. buçuk 17b/11, 17b/11.
- b. iki 21a/1.
- b. kaç 4b/13, 11a/15, 21a/14, 21b/2, 24b/2, 25a/10, 31a/15, 32a/8.
- biri** : biri, 11b/1, 13a/5, 20a/4, 21a/11, 24b/2, 25a/16, 30b/12, 30b/15, 30b/17, 31a/8, 33a/8, 33a/11.
- b.-nde 31b/17.
- b.-nden 28a/8.
- b.-ne 12a/9, 33b/17, 33b/17, 34a/6, 34a/6.
- b.-nün 18b/1, 26a/8, 31a/10.
- b.-si 10b/13, 12a/8, 24a/8, 24a/15, her b.-si 20a/9, hiç b.-si 10b/15.
- b.-sinün 11a/13.
- b. birin 23b/5.
- b. birinden 2b/1.
- b. birine 2a/2, 9b/4, 14b/8, 23a/8.
- bit -** : bitmek, çıkıp yetişmek.
- b.-er 31b/2.
- bi't-tamām** : (Ar.) tamamıyla, 7a/4.
- bī-vaqt** : (Far.+Ar.) vakitsiz, zamansız, 19a/11.

- biz** : biz, 6a/5, 18b/4, 32b/5.
b.-e 9a/6, 24b/7.
b.-üm 2a/15.
- bi'z-żarūī** : (Ar.) zorunlulukla, mecburiyetten, 2b/5, 21a/9.
- boğazlan -** : boğazlanmak, kesilerek öldürülmek.
b.-sa 28a/7.
- borç** : borç.
b.-ları 4b/7, 17b/17.
- bostān** : (Far.) bostan, 10b/2, resm-i b. 17b/14, 27b/6.
b.-ları 3b/1.
b.-larından 3a/15.
- boyunduruk** : çift sürülen veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember.
b. hāḳḳı : tımarlılarla sipahilere ayrılmış olan yerlerden ziraat edilen arazinin dönümü oranında senelik, toptan alınan vergi, 3b/16, 3b/16, 3b/17.
- boz** : açılmamış, sürülmemiş toprak, 2b/7, 6a/8, 6b/1, 6b/3, 6b/6, 14a/9, 14a/17.

- boz -** : bozmak; bırakmak, dağıtmak.
 b.-an çift b.-an 6b/10, çift b.-an resmi 6b/11,
 6b/17, 7a/3.
 b. -mağıla 29b/14.
 b.-up çift b.-up 6b/10, çift ve çubuğın b.-up
 7a/2, 16a/13.
- bozıl -** : bozulmak, dağılmak.
 b.-up 14a/1.
- böyle** : böyle, bunun gibi, buna benzer, 26a/8,
 26b/8, 27a/5, 29b/3.
 b.-dür 10a/1, 10a/12, 24a/8, 24b/13.
 b.-leri 24a/2.
- bu** : bu, 1a/2, 1b/6, 2a/8, 2b/9, 3b/11, 4a/14,
 4a/14, 4b/12, 5a/1, 5a/9, 5a/13, 6a/17,
 6b/15, 7b/12, 7b/13, 8b/6, 8b/11, 9b/9,
 10a/4, 10a/12, 10b/4, 10b/4, 10b/4, 11b/5,
 11b/6, 11b/12, 12b/12, 12b/13, 13a/2, 13b/2,
 13b/12, 14b/7, 14b/8, 14b/17, 15a/2, 15a/3,
 15a/4, 16a/2, 16a/7, 16a/8, 16b/13, 17a/1,
 17a/12, 17a/13, 17b/2, 17b/13, 18b/2, 18b/4,
 18b/5, 18b/5, 18b/7, 18b/9, 18b/12, 18b/13,
 20a/6, 20a/8, 20a/16, 20b/3, 20b/4, 20b/14,

20b/14, 20b/15, 21b/7, 21b/10, 21b/13,
 22a/11, 22b/2, 22b/2, 22b/3, 22b/7, 22b/12,
 22b/14, 23a/5, 23b/6, 23b/9, 23b/12, 23b/14,
 24a/14, 24b/2, 25a/7, 25b/1, 25b/2, 26a/8,
 26b/5, 26b/15, 26b/17, 27a/2, 28a/17, 28b/9,
 28b/10, 28b/14, 28b/15, 29a/3, 29a/8, 29b/8,
 29b/14, 29b/16, 30a/6, 30a/8, 32a/12.

b.-dur 5a/6, 20b/1, 21a/2, 21b/10, 21b/15,
 22b/8, 23a/13, 23a/16, 24a/4, 25b/9.

b.-ndan 5a/2, 13b/16, 29a/14.

b.-nuñ 7a/6, 7a/8, 8a/9, 8b/3, 18b/3, 19a/7,
 19b/9, 23a/14.

bu⁶d : (Ar.) uzaklık.

b.-ından 26b/10.

bu⁶diyyet : (Ar.) uzaklık, 23b/3.

buğday : buğday, 3a/11, 3a/12, 17b/11, 27b/3, 27b/15.

bul - : bulmak.

b.-duğum 20a/5.

b.-mağıla noqşān b.-mağıla 25a/6.

b.-mayup şübūt b.-mayup 18b/17.

bulın - : bulunmak; var olmak, sağlanmak.

b.-digi sākin b.-digi 16b/4.

b.-mağıla 3b/6, şağīr b.-mağıla 1a/6.

b.-mayup 19b/14.

b.-mışdur fesādīlarda b.-mışdur 19b/17.

b.-sa 16b/3.

b.-up 23a/12, 32a/13, mestūr b.-up 19a/14.

b.-ur olmuş b.-ur 20a/2.

b.-ursa 1a/7, 4a/4.

bunca

: bunca, bu kadar, bu denli, 28b/12.

bunlar

: bunlar, 1a/16, 8b/16.

b.-a 21a/13.

b.-da 5a/3.

b.-dan 30b/12.

b.-dur 8b/13, 8b/15.

b.-uñ 3a/14, 10b/15, 12b/14, 21a/13, 29a/17.

burçak

: bir yem bitkisi, 3a/13.

buyur -

: buyurmak, emretmek.

b.-dum 3a/15, 6a/13, 8a/8, 11b/5, 33b/7.

b.-duqları feth b.-duqları 29a/1, kayd b.-

duqları 29a/14.

b.-duqlarında teşrīf b.-duqlarında 9a/8.

b.-maları iktidār b.-maları 29a/13, temlīk b.-

maları 29b/3.

- b.-mayup kıyās b.-mayup 29a/4.
b.-up temlīk b.-up 29a/2, vāz' b.-up 29a/2.
- buyurıl -** : buyurulmak, emredilmek.
b.-a beyān b.-a 5a/3, 5b/8, 9a/3, 12a/16.
b.-dığı 29b/12, tenkīd b.-dığı 29b/1.
b.-mağ ta'yīn b.-mağ 29a/6.
b.-up fermān b.-up 9b/9, tefvīz b.-up 9b/10,
vāz' b.-up 29b/1.
b.-ur cevāb b.-ur 5a/1.
- buz** : buz, 31a/13.
- bülūğ** : (Ar.) erginlik, ba^sde'l-b.31a/7.
- Büşr** : sembolik bir kişi adı, 4b/13, 4b/14, 31b/10,
32b/15.
B.-e 32a/1.
B.-i (ly.) 31b/9.
B.-ün 31b/10, 32a/2.
- bütün** : bütün, eksiksiz, tam, 6b/15, 16a/9, 16a/17,
27b/17.
- büyük** : büyük, 34a/8.
- C**
- caba** : timar usulünün geçerli olduğu zamanlarda

sorumluluğunda arazi bulunmayan ve ticaretle uğraşanlardan alınan bir tür vergi, 21a/13.

cāiz

: (Ar.) uygun, olabilir, olur, 15b/14, 16b/13, 20b/12, 21b/15, 26b/1, 27a/14, 33b/7.

c. ol- 27a/13, 28b/5

c.-dür 22b/14, 24b/12, 25b/8.

c. midür 30a/14.

canbāz

: (Far.) Osmanlıların ilk devirlerinde kurulan askeri kuvvetlerden biri, 8a/13.

cānib

: (Ar.) taraf, cihet, yan.

c. -inde 24b/14, 25a/2, 25b/5.

c.-inden 29b/6, 29b/12.

c.-ine 30a/11.

c.-i āḥar 25a/4, 26a/9.

c.-i sultānī 31b/15.

c.-i dīvān-ı ‘ālīṣān 22b/3, 27a/14.

cārī

: (Ar.) akan, geçen, cereyan eden.

c. ol- 12a/1, 24b/15.

cāriye

: (Ar.) para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız.

- aded-i c.-i İmām 33b/14.
- cāyīz** : (< Ar. cāiz)uygun, olur, 6b/7, 12a/10, 13b/2, 16b/10, 21a/14, 22b/4, 24a/12, 25b/4, 26b/17.
c. ol- 22b/3, 29a/17.
c.-dür 5b/13, 24a/3, 29a/6, 30a/15.
- cebren** : (Ar.) zorla 17a/9, 31a/14.
- cedd** : (Ar.) dede, büyükbaba, ata.
c.-üm 18b/10, 19a/15.
- cedīd** : (Ar.) yeni, emr-i c. 14a/15, defter-i c.-i ḥākānī 15b/9, şūret-i k̄ānūnnāme-i c.28a/15.
c.-de defter-i c.-de 21b/1, defter-i mufaşşal-ı c.-de 21a/15.
c.-den k̄ānūn-ı c.-den 8b/17.
c.-dür k̄ānūn-ı c.-dür 14a/16, 14b/8.
- celāil** : (Ar.) büyük olanlar, yüceler, 9a/14.
- celeb** : (Ar.) koyun tüccarı, 8b/5.
- celīl** : (Ar.) büyük, ulu.
fermān-ı c.ū'l-ḳadr 11b/5, 18b/9.
- cem'an** : (Ar.) topluca, hep, bütün, 10b/17.
- cemī^c** : (Ar.) cümle, hep, bütün, 17b/3, 25a/7.
- cemāzīyü'l-āḥir** : (Ar.) Arabi ayların altıncısı.
c.-inde 1b/14.

- cemāziyü'l-āhire** : (Ar.) bk. cemaziyü'l-ahir.
c.- sinüñ 6a/10, 14a/11.
- cemāziyü'l-evvel** : (Ar.) Arabi ayların beşincisi.
c.-inüñ 1a/11.
- cemāziyü'l-evvelī** : (Ar.) cemaziyülevvel ayına ait, evāhir-i c.
7b/14, (fī) evāhir-i şehri c. 33b/12.
- cenāb** : (Ar.) hazret; şeref, onur ve büyüklük terimi.
c.-ina 29a/13.
- ceng** : (Far.) savaş, vuruşma.
c.-le 29a/1.
- cereyān** : (Ar.) akma, akım, geçme.
c. et- 25b/7.
c. eyle- 25a/12.
- cerīde** : (F.) yalnız, تنها.
cezāyir-i c.-i hākāniyye 9a/17.
- cevāb** : (Ar.) cevap, (el) c. 4b/4, 4b/12, 4b/16, 5a/3,
5a/12, 5a/17, 5b/3, 5b/8, 5b/11, 9a/4, 11b/17,
12a/16, 14a/15, 28a/17, 28b/1, 28b/4, 28b/6,
28b/7, 28b/10, 28b/13, 28b/17, 29b/17,
30a/11, 30a/15, 30b/1, 31b/6, 31b/13, 32a/3,
32a/7, 32a/10, 32a/11, 32a/15, 32b/3, 32b/7,
32b/10, 32b/17, 33a/4, 34a/12.

- c. buyurıl- 5a/1.
- c. eyle- 25a/15.
- cevāmi^c** : (Ar.) ibadet yerleri, camiler, mescitler.
c.^c- nūñ 28b/14.
- cevānib** : (Ar.) taraflar, yanlar.
c.-de 23b/13,
c.-den etrāf-ı c.-den 22b/10, 26b/9.
- cevāz** : (Ar.) caiz olma, izin, müsaade.
c.-i (ly.)^c adem-i c.-i 23a/14.
c.-ına 22b/14, ^cadem-i c.-ına 20b/4.
c.-ında 20b/4.
- ceyb** : (Ar.) cep, kese.
vaż^c-ı c.u'llah 29a/12.
- cezāyir** : (< A. cezāir) adalar, 23a/1, 24a/5, 24a/8,
25a/8, 25a/12.
c.-den 24a/6, 24a/8, 24a/14, 24b/2.
c.-i (ly.) 24b/17, 25b/6, ahvāl-i c.-i 24b/13.
c.-i cerīde-i hāḳāniyye 9a/17.
- cezīre** : (Ar.) ada, 24a/10, 24b/5, 24b/7.
c.-de 24a/6.
c.-ler 24b/11.
c.-nūñ 24a/13, 24b/9.

- c.-yi 24a/12, 24a/16.
c.-i mezbūre 24a/17, 24b/3.
- cibāl** : (Ar.) dağlar, 22b/17.
c.-de sevāhil-i c.-de 9a/11.
- cibāyet** : (Ar.) vergi, kira gibi vakfa veya hazineye ait paraların toplanması, 8a/8, 8b/2.
- cihet** : (Ar.) yön, sebep, 8b/3.
c.-i (İy.) 24a/10, 26b/3.
c.-i intifā^c 25b/13, 25b/16.
c.-i ihtisāş-ı tamm 25b/6.
- cins** : (Ar.) tür, çeşit.
c.-i (İy.) 17b/3, 17b/3.
- cirm** : (Ar.) cisim, hacim.
c.-i (İy.) 25a/8, mevzi^c-i c.-i 24b/17.
- cizye** : (Ar.) İslam devletlerince Hristiyan tebea - dan alınan vergilerden biri, 12b/6, 16b/17, 17a/15.
c.-i pādişāhī 17a/2, 17a/15.
- cumhūr** : (Ar.) halk, ahali.
c.-a meşālih-i c.-a 9b/7.
c.-i kuzāt 19b/1.
- cülūs** : (Ar.) tahta çıkma.

- c.-i hümāyūn** : Padişahın tahta çıkışı. 9a/8.
- cümle** : (Ar.) bütün, hep, 1a/4, 1b/10, 14a/3,17a/2.
c.-den 21a/11.
c.-si 11a/16, 25b/7.
- cünd** : (Ar.) asker, asker topluluğu.
c.-i İslām 29a/5.
tevkīr-i c.-i şāh 22a/15.
- cürm** : (Ar.) 1) suç, 19b/6.
c.-i (İy.) 18b/14.
c.-ine 19b/10.
c.-le şāhib-i c.-le 18b/6.
c.-i galīz 18b/1.
2) bk. cürmiyye, 18b/13.
- cürmiyye** : (Ar.) (cürüm ve cinayet resmi)tımar usulü -
nün kullanıldığı zamanlarda, tımar dahilindeki topraklarda yaşayanların işledikleri kabahat ve cinayet üzerine tımar sahiplerinin ceza olarak aldıkları para, 19b/8.
c.-si 19b/10.
c.-lerin 18b/2, 20a/12.
- cüz'i** : (Ar.) az, pek az, 8a/10,10a/15.

Ç

- çakırcı** : yeniçeri ocağı teşkilatında bir sınıfın adı,
15b/2.
- çapa** : (< İt. zappa) çapa, 3b/2, 3b/4.
- çavdar** : çavdar, 27b/4.
ç.-dan 3a/13.
- çavuş** : Osmanlı İmparatorluğunda, çeşitli işlerde kullanılmış olan memurlardan biri.
ç.-ları defter ç.-ları 18a/14, dergāh-ı mu‘ālla ç.-ları 18a/14.
ç.-um 19a/3.
- çavuşān** : (Far.) çavuşlar, 34a/4.
kānūn-ı ç.-ı dergāh-ı ‘ālī 34a/1.
- çayır** : çayır, 1a/5, 1b/16, 2b/1, 17b/15, 28a/16
28a/17, 33b/1.
ç.-a 13a/15.
ç.-ı (İy.) 13b/17,
ç.-ı (Ak.) 13b/1, 17b/15, 25b/11.
ç.-in 1b/13.
ç.-ını 30a/6.
ç.-lar 1a/3, 1a/8, 2a/1, 2a/8, 2a/15, 2a/16,

13a/5,14b/11,14b/16, 21a/16,33a/8,33a/10,
33b/8.

ç.-lardan 14b/10, 15a/6.

ç.-ları 1a/4, 1a/6, 1a/10, 1a/15, 1b/3, 1b/8,
1b/10, 2b/3, 2b/7, 2b/11, 13a/6, 14a/3,
14a/14, 30a/11, 33a/9, 33a/11, 33b/7.

ç.-ların 1b/17, 25a/5.

ç.-larından 14a/1.

ç.-ların 14b/14.

ç.-ı hāṣṣa 17b/9.

çayırılık : çayırılık, 25b/10.

ç.-dan 26a/5.

çeltükçi : çeltikçi, 8b/4.

çeri başı : sipahi, müsellim, voynuk, evlad-ı fatihan
ve benzeri askeri kuruluşların subayların-
dan birinin adı.

ç.-ları 18a/14.

çık - : çıkmak, gelmek.

ç.-up 16b/4.

çift :(Far.) 1)kanunen iki öküzle işlenebilecek
yer, 16a/8, 16a/9, resm-i ç.16a/3,16b/11,
27a/17.

ç.-den 6b/16, 16b/1.

ç.-i (Ak.) 6b/15, 6b/15, 16a/17, 16a/17.

ç. akçası: bk. resm-i çift 5b/4,10a/6,10b/7,
12a/5.

ç. hakkı 5b/2.

ç. resmi : bk.resm-i çift 16a/2,16a/9,16a/9.

2) toprağı sürmek için birlikte koşulan iki
hayvan, 24a/7, 25a/5.

ç. boz- : kullandıkları araziyi sebepsiz üç
sene ekip biçmemek suretiyle terk etmek.

6b/10, 6b/10.

ç. bozan resmi: bk. resm-i çift bozan, 6b/11,
6b/17, 7a/3, 16a/12,16b/1, 16b/10.

resm-i ç. bozan 16a/11.

ç.ve çubuk:çiftçilik yapabilmek için gereken
her türlü araç, 6b/12, 7a/1, 16a/13.

çiftlik(g)

: çiftlik, 1b/1, 1b/5, 1b/5, 2a/4, 4a/12, 14a/1,
16a/5, 16a/6, 16a/7, 16a/8, 18a/6, 21a/17,
31a/17, (der) beyān-ı ç.16a/3, resm-i ç.
31b/1, rūsūm-ı ç. 21a/12.

ç.-de 1b/2.

ç.-inde 4b/1.

ç.-lerüñ 21a/16.

çokluk

: çoğunluk, 29a/15.

D

da

: dahi, da, 29a/8.

dahı

: dahi, da; daha, 1a/16, 1b/3, 2a/16, 3a/5, 3b/3, 3b/6, 3b/15, 4a/2, 4a/6, 4a/15, 4b/4, 4b/5, 4b/8, 5b/4, 5b/6, 6b/4, 6b/13, 7a/1, 7a/5, 7a/11, 7a/16, 7b/13, 8a/15, 8a/16, 8b/1, 9a/1, 9b/5, 9b/5, 9b/16, 10a/1, 10a/4, 10a/4, 10a/5, 10a/7, 10a/13, 10b/4, 10b/12, 11b/3, 11b/4, 11b/6, 11b/9, 11b/10, 12a/12, 12b/9, 12b/10, 12b/13, 13a/15, 14b/8, 15a/3, 15a/17, 15b/7, 15b/7, 16a/14, 16b/17, 17b/6, 17b/17, 18a/4, 18a/4, 18a/8, 18b/7, 19a/6, 19a/7, 19a/12, 19b/3, 19b/3, 19b/9, 19b/16, 20b/1, 20b/3, 20b/12, 20b/13, 21a/2, 21a/8, 21a/13, 21b/15, 22a/12, 22b/2, 22b/5, 22b/8, 22b/13, 23a/14, 23b/4, 24a/3, 24a/4, 24b/13, 25a/3, 25a/10, 25a/12, 25b/9, 26a/6, 26a/11, 26a/12, 26b/10, 26b/17, 27a/4, 27a/10, 27b/12, 29a/15, 29b/5, 30a/11, 31a/8, 31a/15, 32b/12,

- 32b/14, 33a/3, 33a/14, 33b/3, 33b/3.
- dāhil** : (Ar.) dahil ; iç, içeri, içinde, 21b/4, 21b/5.
 d. ol- 24b/16, 25a/3, 25b/6, 27a/14.
 d.-inde 2b/14, 3a/3, 25a/5, 25a/11, 25b/1.
 d.-i defter 21b/5, 23a/2.
 d.-i hudūd 25a/7.
- dahl** : (Ar.) karışma, 10a/10, 10b/9.
 d. êt- 8b/8, 12a/6, 15b/14, 16b/11, 30a/9.
 d. êtdür- 7b/11.
 d. eyle- 2b/17.
 d. olın- 8a/7, 8a/12, 16b/12.
- dā'ī** : (Ar.) dua eden, duacı.
 d.-leriñ 18b/5, kuzāt-ı d.-leriñ 18b/3.
- daḳāyık** : (Ar.) ince, anlaşılması güç ve dikkat gerektiren şeyler.
 d.- dan 9a/14.
- dār** : (Ar.) yurt, yer, 9a/12.
 d.-ı ḥāric-i defter 21b/4.
 d.-ı İslām 27a/7.
- dārende** : (Far.) getiren, ulaştıran.
 d.-i fermān 5b/16.

- d.-i fermān-ı hūmāyūn 3a/8.
- darı** : krş. daru ; darı, mısır, 3a/13.
- daru** : krş. darı ; darı, mısır, 27b/4.
- da'vā** :(Ar.) dava, 21b/6, 27a/4.
- d. et- 15a/4,19b/9.
- dāyire** : (< Ar. dāire) sınır içi.
- d.-sinūñ 26a/9.
- d.-i eyālet 9a/8.
- de** : de, dahi, 5a/2, 26a/8.
- de -** : demek, söylemek ; ad vermek.
- d.-dükleri 17a/11.
- d.-düklerinde 16b/11.
- d.-mege 22b/17, 24b/8.
- d.-mek 17a/14.
- d.-mekle 10b/5, 12a/2,12b/15,29a/9,30a/10,
30a/15, 32a/12, 32b/17.
- d.-mişler 20b/6.
- d.-mişlerdür 22a/14.
- d.-mişsin 18a/12.
- d.-rler 4b/17, 5a/10, 10a/13, 12a/16, 16a/4,
16a/5, 16a/6, 16a/7, 20a/16, 21a/13,
22b/7, 22b/13, 30a/3, 30a/5.

d.-se 4b/3.

d.-yü 1a/13, 1a/17, 1b/7, 2a/15, 2b/4, 2b/17,
 5a/1, 5b/3, 6a/5, 6a/17, 6b/4, 6b/7,
 7b/5, 8b/8, 12a/13, 13b/8, 13b/11,
 14a/5, 14b/8, 15a/4, 15a/14, 15a/15,
 15b/1, 15b/14, 16a/2, 16b/2, 16b/10,
 16b/12, 17a/9, 18b/4, 18b/6, 19a/6,
 19a/12, 19a/14, 19a/17, 19b/1, 20a/5,
 20b/12, 20b/17, 21b/11, 22a/16,
 24a/2, 24a/2, 24a/12, 25a/15, 25a/16,
 25b/8, 25b/12, 25b/15, 26b/1, 26b/16,
 27a/1, 27a/11, 28a/15, 28a/16, 28b/1,
 29a/6, 29a/8, 29b/8, 30a/8, 30b/9,
 31b/3, 31b/12, 32a/2, 32a/9, 32b/5,
 33a/4.

debbāġ : (Ar.) meşin, kösele yapmak için hayvan derilerini sepileyen sanat sahipleri.

d. ṭāyifesi 9a/2.

d. ṭāyifesine mi 9a/3.

def^c : (Ar.) ortadan kaldırma, uzaklaştırma.

d.^c êt- 3b/2, 3b/11, 3b/15, 4a/13, 4a/15,
 8b/9, 18a/1.

defātir

: (Ar.) defterler, birlikte dikilmiş kağıtlar.

d.-den 23a/2.

d.-i 'atīka 19a/14, 22b/5.

d.-i kerīme-i qadīme 9a/17.

d.-i sedīde-i sultāniyye 9a/17.

d.-i ŧerīfe-i hākāniyye 9b/7.

defter

: (Ar.) defter, dikilmiş kağıt mecmuası ; cilt,

7b/5, dāhīl-i d. 21b/5, 23a/2, qānūn-ı d.

4a/7, 7b/9, dār-ı hāric-i d. 21b/4, hāric ez-d.

22b/4, 22b/5, 22b/7, 22b/13, 23a/4, 23a/5,

23a/10, 23a/12, 23a/13, 23a/15, 24a/2,

24a/12, 24b/6, 24b/11, 25a/1, 25b/8, 26b/16,

27a/10, 27a/14.

d. ētdür-: yazdırmak, kaydettirmek, 19a/10,

20a/1.

d.-de 3b/3, 3b/6, 4a/7, 7a/1, 15b/10, 15b/12,

15b/16, 16a/2, 16b/12.

d.-den 17b/13, 21a/16, 21b/3, 27a/8.

d.-dür hāric ez-d.-dür 2b/16, 24a/1, 25a/16,

26b/1, 27a/1, 27a/11.

d.-e 16a/3, 16b/13.

d.-idür icmāl d.-idür 20b/5.

d.-ine 30b/8, mufaşşal d.-ine 21a/9.

d.-inüñ mufaşşal d.-inüñ 21a/5,

d.-iyle 19a/5.

d.-sin h̄āric ez-d.-sin 15b/14

d.-ün h̄āric ez-d.-ün 27a/5, 27a/13.

d.-i 'atīk 21a/17, 28a/11.

d.-i cedīd 21b/1.

d. çavuşları 18a/14.

d.-i h̄ākānī : kişisel kullanımların, tımar, zea-
met ve hasların, mülk ve vakıfların ve bun-
larda olan değişikliklerin kaydıyla yükümlü
olan; senetleri veren dairenin adı, 24b/10,
27a/2.

d.-i icmāl : para işlerine ait hesapların toplu
olarak kaydedildikleri defter, 20b/6, 20b/9,
20b/10, 21b/6, 22a/8, 22b/6.

d.-i mufaşşal : arazi kaydı sırasında tutulan
defterlerden biri , 20a/16, 20b/2, 20b/11,
21a/4, 21b/6, 21b/14, 22a/1, 22a/12.

d.-i sultāniyye 29a/14.

d.-i cedīd-i h̄ākānī 15b/9.

d.-i icmāl-i sultānī 26b/16.

d.-i mufaşşal-ı cedīd 21a/15.

d.-i mufaşşal-ı hākānī 23b/8, 24b/5, 26b/8.

d.-i mufaşşal-ı sultānī 25b/15.

tevfīk-i d.-i icmāl 21a/7.

tevfīk-i erkām-ı d.-i icmāl 21a/14.

defterdār : (Ar.+Far.) Osmanlı devleti mali işlerinin başındaki memur, 11a/12, 19a/16.
d.-ı (İy.) 11a/9.

deg - : miras kalmak, düşmek (miras için).
d.-üp 10a/15.

degin : degin, kadar,dek, 1a/7,1a/12,1a/17,2b/11, 10a/3, 10a/9, 11b/11, 13b/4, 13b/8, 13b/10, 16a/1.

degirmen : deginmen, 2b/11, 3b/5, 17a/10, 27b/16, 30b/4.
d.-i (İy.) 17a/9.
d.-leri 3b/6.

degül : değil, 1b/8, 7a/11,15b/16, 27a/10, 30a/15.
d.-dür 4b/8, 5a/2, 5a/5, 5b/11, 6b/7,9b/17, 10a/8, 10b/6, 12a/10, 12a/14,12b/4,12b/14, 13b/2,15b/12, 15b/14,16a/3,16b/10,16b/13, 17a/10,17a/14, 17b/6,17b/1, 20b/12, 21a/1,

21a/11, 21a/14, 21b/15, 22a/9,22b/4,23a/6,
23a/14, 23b/13, 24a/12, 24b/9,25b/2,25b/4,
26b/1, 26b/9, 27a/14, 30a/10,31a/3,31b/12,
33b/7:

d.-ler 2a/12, 6b/6, 22a/9.

d.-lerdür 10b/15, 22a/17, 24b/8, 25a/15,
31a/14.

d. midür 9b/2.

dek : dek, değin, kadar, 12b/11, 12b/11,30b/16,
31a/7.

dekākīn : (Ar.) dükkanlar.
d.-i (Ak.) 30b/7.

delālet : (Ar.) kılavuzluk, öncü olma.
d. ét - 28b/16.

delīl : (Ar.) delil, şahit, belge, tanık.
d.-ler 29b/3.

demed : (Gr.) demet, deste, bağlam. 4b/2, 4b/8,
28b/1.

d.-i (Ak.) 4b/3, 4b/3, 4b/7.

demür : demir.

d.-den 28a/6.

den - : denmek, söylenmek.

- d.-miş 8a/14.
- derbend** : (Far.) sınır üzerinde bulunan küçük kale; dağ üzerindeki geçitlerde ve boğazlarda bulunan karakolhane ; iki dağ arasındaki geçit ve boğaz. 17b/9, 27b/14.
- derbendci** : Tanzimattan önce, geçit yerlerini koruyanlar, 8b/4.
- dergāh** : (Far.) kapı yeri, kapı önü.
- d.-ı mu^ʿallā : padişah sarayı, 3a/9, 5b/16, 6a/1, 7b/12, 19a/16, 19b/1, 20a/13, 33a/7.
- d.-ı mu^ʿallā çavuşları : dīvān-ı hümāyūn çavuşları, 18a/14.
- d.-ı sa^ʿādet-i destgāh 18a/12.
- ḳānūn-ı çavuşān-ı d.-ı ʿālī 34a/1.
- ḳānūn-ı küttābān-ı d.-ı ʿālī 34a/3.
- ḳānūn-ı mutaşarrıf-ı d.-ı ʿālī 33b/16.
- deri** : deri.
- d.-si 8b/16.
- deril -** : toplanmak, derlenmek, devşirilmek.
- d.-mek 5b/7.
- deryā** : (Far.) deniz, 24b/1.
- d.-lar 24a/5.

	d.-ya 8b/13.
	d.-yı sefīd 22b/17.
	(d.-yı) siyāhī 22b/17.
destgāh	: (Far.) zenginlik.
	d.-a dergāh-ı saʿādet-i d.-a 18a/12.
deve	: deve.
	d.-i imām 33b/13.
devlet	: (Ar.) devlet.
	d.-i muhaşşıl, 21b/14.
	d.-i sultāniyye 23a/1.
deyn	: (Ar.) borç.
	d.-i (Ak.) 4b/13.
dip	: dip.
	d.-leri 5b/11.
diğer	: diğer, başka, öbür, 1a/11, 1b/15 , 2b/13, 5a/10, 5a/14, 5b/1, 5b/7, 5b/9, 16b/5, 16b/10, 17a/3, 17a/8, 17a/12, 18a/1, 21a/2 , 21b/3, 21b/15, 23a/16, 24a/4, 25b/9, nevf-i d. 2b/4, 21b/15, vech-i d. 25b/9, 27a/1.
dihkān	: (Ar.) çiftçi, köylü, 23b/2.
dikkat	: (Ar.) dikkat, 22a/5.
dile -	: dilemek, arzu etmek, istemek.

d.-digi 12a/14.

d.-digne 1b/7, 2a/13, 2a/15, 6b/9, 14b/8,
15a/15.

d.-düğine 30b/9.

d.-mezse 31a/1.

d.-rler 33b/6.

d.-rlerse 10a/10.

d.-rse 2b/2, 2b/3, 6b/1, 9b/14, 10b/10, 14b/17,
15a/1, 17a/7, 31a/1, 31a/2.

d.-se 4b/11.

d̄in : (Ar.) din, eimme-i d. 10b/3, ile'l-yevmü'd-d.
29a/13.

dinlendür - : nadasa bırakmak.
d.-mek 6b/5, 7a/6.

dirlik :geçim için devlet tarafından verilen maaş
ve buna yarayan tımar, ulufe ve aylıklar,
8a/9.

d.-leri 18a/15, 20a/11.

d̄ivān : (Ar.) devlet işlerinin idaresiyle ilgili
encümen.

cānib-i d.-ı 'ālīṣān 22b/3, 27a/14.

d̄ivāniyye : (Ar.) divana ait, divanla ilgili, 'avārız-ı d.

- 15b/4.
- d.-den ʿavārız-ı d.-den 27b/16.
- diyānet** : (Ar.) dindarlık, din duygusu.
- d.-leridür ʿadem-i d.-leridür 20b/10.
- diyār** : (Ar.) diyar, memleket, ülke, 29a/8.
- d.-a 6a/7, 14a/7, 31a/2.
- d.-da 2a/5, 2a/6, 16b/2.
- d.-dan 9a/12.
- d.-uñ 30a/4.
- d.-ı bereket-şi ʿār 10b/4, 12b/13.
- diyēt** : (Ar.) kan bahası.
- d.-i (İy.) 32a/14.
- dök -** : dökmek, vermek.
- d.-i vēr- 4b/7.
- dökdür -** : dökdürmek, verdirmek.
- d.-e bil- 4b/4.
- dönüm** : her kenarı 40 arşın olmak üzere yüzeyi 1600 mimar arşını olan yer, 4a/6, 4a/7, 16a/4, 16a/5, 16a/6, 16a/7, 16a/8, 31a/16, 31a/17, 31a/17, 31b/1, resm-i d. 31b/3.
- d.-e 16a/10, 16a/11, 16a/11, 31b/2, 31b/2, 31b/3.

- dört** : dört, 5b/10, 19a/3, 28a/7.
d. beş 4b/14.
- du'acı** : duacı..
d. -larına 18b/5.
- dul** : dul, 27b/13.
- dūlāb** : (Ar.) kuyudan su çıkarmaya yarayan, ağaçtan veya demirden yapılmış çark, 3b/6.
d.-ları 3b/5.
- dur -** : durmak
d.- an 7b/7, 7b/9.
d. -up 7a/15, 7b/1, 7b/5.
d.-ur 7a/2, 12a/6.
d.-ursa 16b/14.
- dut -** : tutmak.
d.-andan 16a/9, 16a/9.
d.-ar 19b/1.
d.-mayup 32a/3.
d.-up 19a/11, 20a/5.
- dutıl -** : tutulmak, yakalanmak, ele geçirilmek.
d.-dukda 19a/8, 19b/14.
d.-mışdur 19b/17.
- düstūr** : (Ar.) vezir, mareşal.

- d.-ı mükerrerem : sadrazamlarla vezirlere ululamak için verilen ünvan, 18a/17.
- düş -** : ödevi veya yetkisi içinde bulunmak ; vurmak, değmek, rastlamak ; olmak.
- d.-dügüçün 19b/3.
- d.-en 5b/10.
- d.-er 5b/1, 31b/5, 31b/6, 34a/11, 34a/12.
- d.-se eline d.-se 1a/6.
- d.-üp elden ele d.-üp 13b/6.

- dütün** : tütün.
- d. hakkı 4a/14.
- düzen** : düzen, nizam, sistem, 7a/9, 7a/10, 7a/12.

E

- ebā** : (Ar.) atalar.
- e.-yı kirām 9a/16.
- ebniye** : (Ar.) binalar, yapılar, 9a/13.
- ecdād** : (Ar.) atalar, dedeler.
- e.-ı ʿizām 9a/16.
- ecl** : (Ar.) sebep, neden.
- e.-den 15b/5, 16b/6, 21a/14, 23a/15, 23b/4, 26b/9, 33a/10.

- ecnebiyye** : (Ar.) yabancı, mevāzī⁶-i e. 24b/17.
e.-nüñ mevāzī⁶-i e.-nüñ 23a/10.
- ecr** : (Ar.) ücret.
e.-i mişl : bir malın kullanılmasından doğan çıkarın para ölçüleriyle değeri, 32a/6.
- edā** : (Ar.) borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme, yerine getirme.
e. ét- 6a/5, 10a/7, 10b/9, 17a/16.
e. eyle- 15b/3.
e. ol- 30a/11.
e. olın- 17a/15.
- edin -** : edinmek.
e.-eler 20a/9.
e.-üp 22b/11, 24a/16.
- ednā** : (Ar.) pek aşağı, en bayağı, sıradan, 7b/3, 14b/8, 16a/6, 16a/11, 19b/10, 31a/17, 31b/3.
e.-sından 7a/13.
- eger** : (Far.) eğer, şayet, 1a/6, 1a/8, 1a/13, 1a/17, 1b/2, 1b/4, 1b/8, 1b/9, 2a/11, 2a/13, 2b/1, 4b/6, 8b/9, 10a/9, 10a/9, 12a/10, 12b/4, 17b/9, 17b/9, 18a/7, 19a/6, 19a/7, 22a/9, 26a/13, 26a/13, 27a/9, 29a/1, 29a/1.

- egerçi** : (Far.) eğer, gerçi 10a/7.
- ehl** : (Ar.) 1) bir yerde oturan.
 e.-i (İy.)12a/17, 30a/13.
 e.-i k̄arye 11a/14, 11a/15, 11b/3, 11b/4,
 11b/10, 11b/12, 32a/14, 32a/15.
 2) sahip olan, kullanan.
 e.-i berāt 8b/8.
 e.-i fesād 18b/6, 19a/13, 19b/14, 20a/5.
 e.-i İslām 9b/13, 9b/14, 10a/6, 10a/8,10a/9.
 e.-i kefere 12b/4.
 e.-i maʿrifetile 4a/5.
 e.-i mutaşarrıf 30a/2.
 e.-i zimmet : bir İslam devletinin himaye ve vatandaşlığında olan Hristiyanlar, 10a/9.
 reʿāyā-yı e.-i İslām 19b/5.
- ehliyyet** : (Ar.) ehliyet, yeterlik, 12b/9.
- eimme** : (Ar.) imamlar.
 e.-i dīn 10b/3.
 e.-i h̄uṭebā 29b/8.
- ek -** : ekmek, ekip biçmek.
 e.-digi 27b/10.
 e.-enler 7a/3.

- e.-erler 9b/15, 10a/5.
- e.-üp 12a/4.
- ekālim** : (Ar.) memleketler, diyarlar.
e.-i seb'atü'l-etrāf 9a/9.
- ekārib** : (Ar.) yakın akraba, hısımlar.
e.-ine 30b/12.
- ekil -** : ekilip biçilmek
e.-üp 3a/12.
e.-ür 16a/5, 16a/10.
- ekinlik(g)** : ekinlik.
e.-i (İy.) 24a/11.
e.-ümüzdür 24b/7.
- eknāf** : (Ar.) yanlar, taraflar.
e.-da memālik-i fesihetü'l-e.-da 9a/9.
e.-i etrāf 9a/10.
- ekşer** : (Ar.) en çok, daha fazla, 20b/14, 25b/2.
e.-i (İy.) 6b/12, 16a/13.
e.-i mütekaddimīn 20b/4, 22b/14.
- eksik** : eksik, az, 19a/9, 22a/2.
- el** : el ; sahiplik, mülkiyet; izin, yetki ; yurt, il.
3a/12.
è. vèr - 2a/16, 5b/9, 6b/8, 11b/10, 12a/7,

14a/14, 15a/13, 17a/6, 33a/16.

e.-e 19a/13.

e.-ile 3a/11, 3a/14, 3a/17.

e.-inde 1a/7, 5b/5, 7b/13, 11b/14, 12a/2,

16b/15, 29a/2, 30a/13.

e.-indedür 5a/13.

e.-inden 10b/14, 11b/4, 32a/2.

e.-ine 1a/6.

e.-lerinde 3b/6, 4a/15, 9b/3, 10a/1, 10a/9,

12b/1, 19b/14, 29a/15.

e.-lerinden 11b/11, 17a/16, 30a/4.

e.-üñüzde 17a/14.

e.-üñüzden 17a/14.

e.-i resm-i tapu 17a/6.

e.-e alın- 17b/14.

e.-den e.-e düş- 13b/6.

elbetde : (Ar.) krş. elbette ; elbette , 4b/2, 12b/1,

12b/7, 26b/6.

elbette : (Ar.) krş. elbetde ; elbette, 12b/9.

elli : elli, 7a/13, 19a/8.

e. yedişer 5b/4.

emānet : (Ar.) emanet.

- e. koy- 4a/5.
- emīn** : (Ar.) çeşitli hizmetlerde kullanılmış olan memura verilen ünvan, 19a/3.
e.-leri h̄aṣṣa-i beytül-māl e.-leri 18a/16.
- emlāk** : (Ar.) emlak, 9a/12.
e.-a 2a/9, evkāf-ı e.-a 6b/14, 16a/14.
- emr** : (Ar.) emir, buyruk, 26b/1, bilā-e. 22a/13.
e. ʿet- 11b/5.
e. olın- 10b/3.
e. -üm 7b/13.
e.-i ʿālī : padişah tarafından verilen emir.
30b/10.
e.-i cedīd 14a/15.
e.-i fermān 2a/13.
e.-i hümāyūn 17b/2.
e.-i şerīf 11a/17.
e.-i şerīf-i ʿālīşān 21b/12, 22a/17.
muğāyir-i e.-i hümāyūn 33b/9.
şūret-i e.-i şerīf-i yeniçeriyān 3a/5.
- emṣāl** : (Ar.) eş, benzer.
e.-i (İy.) 3a/14, 8a/9, 8b/3, 18b/3, 19b/16.
e.-isine 19a/7.

- emvāl** : (Ar.) mülkler, para ile alınan şeyler.
e.-leri 10a/11.
- en** : en.
e.-i (ly.) 16a/4.
- enām** : (Ar.) halk, insanlar, tavāyif-i e. 9a/10.
- enhār** : (Ar.) nehirler, ırmaklar, 24b/14, 25b/1, 25b/2.
e.-i ʿazīme 24b/13.
- envāʿ** : (Ar.) çeşitler, türüler.
e.-ı taşarrufāt 10a/5.
e.-ı tecessüd 22a/6.
- er** : erkek ; asker, nefer ; insan, kişi, birey,
1a/9, 1a/14, 6a/15, 6a/16, 11b/9, 13a/9,
13b/11, 13b/12, 14a/3, 30b/11, 33a/13,
33a/14, 33a/15.
e.-i hişār e.-i 28a/9, tīmār e.-i 27b/10,
27b/11, 27b/11.
e.-inden yer e.-inden 17b/9.
e.-leriyle hişār e.-leriyle 20a/13.
- erbāb** : (Ar.) sahipler.
e.-ı hācāt 23b/13, 26b/10.
e.-i istihkāk 22b/13, 24a/2, 24b/11, 25a/16,
26b/16.

e.-i tīmār 13a/4, 14b/3, 14b/6, 14b/12, 14b/16,
15a/8, 15a/12, 24a/3, 26b/17.

eriş - : erişmek, gelip çatmak.

e.-se 16b/14.

erkām : (Ar.) rakamlar.

e.-ını 21a/7, 22a/6.

e.-ı aşliyye 22a/10.

tevfik-i e.-ı defter-i icmāl 21a/14.

esāmī : (Ar.) isimler.

e.-leriyle 20a/1.

esb : (Far.) at, beygir.

e.-i imām 33b/13.

esīr : (Ar.) esir, tutsak.

e. et- 12b/5, 30a/4.

eski : eski, bir önceki, 2b/3, 15a/1, 16b/4, 21b/16,

22a/1, 22a/16, 22b/1.

esle - : önem vermek, aldırış etmek.

e.-meyeni 7b/11.

e.-meyenleri 20a/9, 33b/10.

eşnā : (Ar.) ara, aralık, vakit, sıra.

e.-da 6a/9, 14a/10.

e.-yı kısmet 8a/6.

- ester** : (Far.) katır.
e.-i İmām 33b/13.
- eşbāh** : (Ar.) eşler, benzerler, 29b/8.
- eşcār** : (Ar.) ağaçlar, 13a/12, 33b/2, 33b/2, kaç-ı e.
23b/17.
e.-da 13a/13.
e.-ı (Ak.) 13a/14, 31a/4.
e.-in 22b/11.
e.-i müşmire 5b/8, 5b/9, 33b/2.
- eşek** : eşek, 19a/7.
- eşkiyā** : (Ar.) eşkiya, 2b/4, 18b/6, 19a/13.
e.-sı 18b/16.
- et** : et, 8b/14.
- èt (d) -** : etmek, eylemek.
e.-digin 20a/1.
e.-dükde 5a/11, 31a/8.
e.-er 28b/13.
e.-erse 29b/14.
e.-mek 27a/11.
e.-mez 28b/7.
e.-üp 9b/5, 10b/2, 17b/5, 19a/8, 20b/11,
23b/17.

- etbāʿ** : (Ar.) birinin sözüne, işine uyanlar.
eʿ-ları kemāl-i eʿ-ları 29a/12.
- etmek** : ekmek.
e.-lerin 4b/5.
- etrāf** : (Ar.) etraf, çevre, 23b/13, 25b/9.
e.-da eknāf-ı e.-da 9a/10, ekālīm-i sebʿatü'l-
e.-da 9a/9.
e.-ında 2a/5, 5b/10.
e.-uñda 20a/8.
e.-ı cevānib 22b/10, 26b/9.
- ev** : ev, 1b/3, 7a/11, 17a/9.
e.-de 27b/1.
e.-in 5b/12.
e.-leri 1b/1, 1b/5, 3b/8, 7b/7.
e.-lerine 3b/11.
- evāhır** : (Ar.) ayın son günleri.
(fī) e.-i cemāziyü'l-evvelī 7b/14.
(fī) e.-i şehr-i cemāziyü'l-evvelī 33b/12.
- evāil** : (Ar.) ilk zamanlar, başlangıçlar, önceler.
(fī) e.-i şehr-i rebīʿü'l-āhır 8b/12.
(fī) e.-i şehr-i rebīʿü'l-evvel 20a/14.
- evdiye** : (Ar.) vadiler, 9a/11.

- evkâf** : (Ar.) cami, medrese, imaret gibi hayratın idaresine ayrılan arazi, bina v.b. , 2a/9, 14b/2, 14b/12, 15a/8.
e.-ı emlāk 6b/14, 16a/14.
e.-ı mezbūre 28b/4.
e.-ı şultāniyye 30b/6.
- evlā** : (Ar.) daha iyi, daha uygun.
e.-dur 5b/13.
- evlād** : (Ar.) evlat.
e.-ı (ly.) 13b/12, 14a/2.
e.-ına 11b/9, 17a/11.
e.-ından 4a/11.
e.-ları 8a/17.
e.-ı ʿaskerī 8a/15.
e.-ı zükūr 11b/2, 11b/2, 11b/8.
- evsat** : (Ar.) orta, orta halli, 7b/2, 16a/11, 19b/10.
e.-ından 7a/13.
e.ü'l-hāl 16a/5, 31a/16, 31b/2.
- evtād** : (Ar.) direkler, rāsihetü'l-e. 9a/7.
- evvel** : (Ar.) evvel, önce; başlar, 15b/13, 16a/10.
e.-den 3b/6, 6b/4, 15b/6.
e.-i şehri rebī'ü'l-evvel 4a/17.

- evvelī** : (Ar.) eskiden, en önce, 23a/17.
- eyālet** : (Ar.) eyalet, dāyire-i e. 9a/8.
e.-ine 3a/9.
- eyle** : krş. öyle ; öyle, o şekilde, 20b/16, 22b/1,
23a/2.
e.-dür 5b/6.
- eyle -** : eylemek, etmek, yapmak.
e.-medin 15a/4.
e.-mişler 6b/11.
e.-se 4b/10, 20b/2, 21a/4, 31b/7, 31b/7.
e.-seler 22b/12, 24a/1.
- eyü** : iyi, 12b/12.
- eyyām** : (Ar.) günler, gündüzler.
e.-ı bāḥūr 18a/3.
- eẓāf** : (Ar.) fazlalıklar, katlar.
e-ı muzāaf 19a/17.

F

- fāhiş** : (Ar.) ahlaksız, çirkin, pek kötü.
f.-dür bidat-ı f.-dür 17b/2.
- fāka** : (Ar.) fakirlik, yoksulluk.
faqr ü f. 16b/14.

- fakāt** : (Ar.) fakat, 25b/13.
- faķīr** : (Ar.) (alçakgönüllülük göstererek) ben.
(el) f. Yaħyā 34a/14.
- fakr** : (Ar.) fakirlik, yoksulluk.
f. ü fāķa 16b/14.
- farazā** : (Ar.) farz edelim ki, diyelim ki, turalım ki ,
23b/10, 24a/12.
- farzen** : (Ar.) farz edelim, diyelim, 19b/12, 26a/14.
- faşl** : (Ar.) 1) ayırma, kesme; kesinti.
f. et- 24b/1.
f. ol- 23b/2.
(bi) tarīķü'l-f. 23a/12.
2) mevsim.
f.-ı temmüz 25a/6.
- Fażlu'llah** : sembolik bir kişı adı, 30a/16.
- febihā** : (Ar.) ne ala, ne güzel, 2a/14, 6a/16.
- fecere** : (Ar.) fena huylular, günahkarlar, 19b/6.
- feh̄m** : (Ar.) anlama, anlayış.
f. olın- 18b/9.
- ferāġ** : (Ar.) bir mülkün kullanım ve sahip olma
hakkını başkasına terk etme
f. èt- 30b/7.

- ferāġat** : (Ar.) vazgeçme, el çekme.
f. et- 11a/1, 11a/2, 14b/8, 33b/5.
- ferd** : (Ar.) fert, şahıs, kişi.
f.-e 9b/17, 11b/12.
f.-üñ 18b/14, 19b/11.
- fermān** : (Ar.) ferman, dārende-i f. 5b/16, emr-i f. 2a/13.
f. buyurıl- 9b/9.
f. ol- 2a/12.
f. olın- 1a/11, 1a/13, 1a/17, 1b/4, 1b/7, 1b/9, 1b/12, 1b/14, 1b/15, 2b/4, 2b/6, 2b/13, 3a/4, 8b/17, 13b/4, 13b/8, 13b/11, 13b/14, 13b/16, 14a/5, 14b/8, 15a/2, 15a/15, 15b/1, 15b/8, 16b/2, 19b/6, 30b/2.
f.-um 6b/17.
f.-ı şerif 5b/14, 6a/12, 7b/15, 14a/13, 20a/8, 31b/3.
f.-ı celilü'l-ġadr 11b/5, 18b/9.
dārende-i f.-ı hümāyün 3a/8.
ġānün-ı f.-ı şerif 18a/9.
- fesād** : (Ar.) fesat, fenalık, kötülük, ara bozanlık,

ehl-i f. 18b/6, 19a/13, 19b/14.

f.-larda bulun - 19b/17.

f.-dan ehl-i f.-dan 20a/5.

f.-i (İy.) 27a/9.

f.-ları 18b/17.

fesh : (Ar.) bozmak, dağıtmak, iptal etmek.

f. èt- 2b/3, 15a/1.

fesihet : (Ar.) geniş, açık.

memālik-i f.ü'l-eknāf 9a/9.

fetāvā : (Ar.) fetvalar, şūret-i f. 28a/16.

feth : (Ar.) fetih, kuşatma, zaptetme, kıablü'l-f.

30a/2.

f. buyur- 29a/1.

f. èt- 12a/16, 30a/1, 30a/4.

f. olın- 5a/6, 5a/6, 29a/4, 29a/7, 29b/3.

f.-de hīn-i f.-de 9b/13, 10a/1, 12b/4, 30a/12.

f.-i hākānī 28a/16, 29b/16.

fetvā : (Ar.) fetva, 4b/1, 29b/8.

f.-ları 4a/15.

f.-yı kâzī 5a/13.

f.-yı şerīfe 29b/12.

fevk : (Ar.) üst, fazla.

- f.e'l-ḥadd 18b/8, 18b/16.
- fevt** : (Ar.) ölüm.
- f. ol - 8a/10, 8b/1, 8b/7, 10a/11, 10a/14,
10b/9, 10b/10, 12a/6, 13a/1, 13a/5,
13b/17, 16b/14, 17a/3, 17a/8, 17a/12,
28b/7, 30b/15, 31b/9, 31b/17, 32a/2,
32a/5, 32b/4, 32b/7, 32b/10, 32b/14,
33a/1, 33a/11.
- f. -inden 33b/17, 34a/2, 34a/6.
- fıkra** : (Ar.) kanun maddelerinin paragraflarından
her biri, 9b/9.
- fiḥām** : (Ar.) itibar sahibi olan kimseler, ulular,
büyükler, rikāb-ı selāṭin-i f. 29a/3.
- filān** : (Ar.) falan, her hangi biri.
- f.-dan 12a/11.
- fi'l-cümle** : (Ar.) sonunda, 28a/1, 28a/6.
- fi'l-ḥaḳīka** : (Ar.) gerçekte, gerçekten, 20b/14, 23a/13.
- fi'l-ḥulāṣa** : (Ar.) özetle, özet olarak, 4b/12.
- filuri** : (İt.) Osmanlılarda altın paralar hakkında
kullanılan bir terim , 28a/13.
- filurici** : tahsildar.
- f. -ye 28a/13.

- fi'l-vāki^c** : (Ar.) gerçekten, 11b/6.
- firār** : (Ar.) kaçma, izinsiz olarak ortadan kaybolma
f. èt- 2b/5, 29b/16.
- fukarā** : (Ar.) fakirler, yoksullar, 9b/16, 18b/7.
f.-sı 17b/1.
- fuzūli** : (Ar.) boşuna, yersiz, lüzumsuz, haksız,
2a/7, 2b/9, 14a/17, 14b/1, 14b/6, 14b/9,
14b/11, 14b/16, 15a/6, 15a/7, 15a/12.
- fürū-nihāde** : (Far.) indirilmiş, azaltılmış.
f. èt- 21b/16.
f. eyle- 22b/1.
f. ol- 22a/3, 22a/11.

G

- ğadr** : (Ar.) haksızlık, 6b/14, 16a/15.
ğ. ol- 6a/10, 14a/10, 14b/3, 14b/6, 14b/12,
14b/16.
ğ. olın- 2a/10, 15a/9, 15a/12.
- ğālib** : (Ar.) daha kuvvetli, 29b/4.
- ğālīz** : (Ar.) kaba, terbiye dışı, çirkin.
ğ.-i (ly.) cürm-i g.-i 18b/1.

- ğalle** : (Ar.) zahire, mahsul, ekin.
ğ.-nüñ 9b/15, 12b/10.
- ğanem** : (Ar.) koyun.
ğ.-i imām 33b/13.
- ğanīmet** : (Ar.) ganimet.
ğ.-e 29a/4.
- ğānimīn** : (Ar.) ganimetten hissesi olan Müslüman gaziler, 12a/17.
ğ.-e 30a/2.
- ğars** : (Ar.) ağaç dikme.
ğ. èt- 24a/7.
- ğāyet** (Ar.) 1) çok, fazla, 12b/12, 16b/15.
2) uç, son, 25a/2.
- ğayr** (Ar.) 1) başka kimse, başkası.
ğ.-a 2b/8, 17a/10, 17a/14.
2) diğer, başka, ayrı, 22a/4, 30b/12.
3.) -sız, değil.
ğ.-ı mensūh 8a/12.
(bi) ğ.-ı hākkın 20b/12.
ğ.-ı mufayyen 23a/7.
- ğayrı** : (Ar.) 1) başka kimse, başkası.
ğ.-dan 9b/17, 13a/5, 33a/8.

- 2) başka, diğer, ayrı, 6b/13, 9b/16, 16a/14,
18b/6, 21a/17, 22a/14, 27b/10.
- ğayrnhā** (Ar.) başkaları, diğerleri, 4b/12.
- gece** : gece, 19b/12.
- geç -** : geçmek, geride bırakmak.
- g.-mekle 4a/1.
- g.-miş 13b/6, 13b/15.
- g.-se 15a/3.
- geçür -** : geçirmek, bir şeyi bir yandan öbür yana
götürmek.
- g.-üp 24a/7, 25a/5.
- gel -** : gelmek.
- g.-digi lāzım g.-digi 6a/10, olı g.-digi 27a/7.
- g.-dügi lāzım g.-dügi 14a/11.
- g.-düginden lāzım g.-düginden 21a/17.
- g.-dük yüride g.-dük 31a/14.
- g.-dükde 19a/16, 30b/4, lāzım g.-dükde
20a/2, 30a/16.
- g.-en 4b/1, 15a/3, 17b/10, alına g.-en 6b/5.
- g.-icek alını g.-icek 5b/4.
- g.-megin 9b/7.
- g.-memiş 6a/14.

g.-meye 14a/12.

g.-meyen 1b/13, 6a/12.

g.-meyüp alına g.- 3b/3.

g.-miş ala g.-miş 2b/15.

g.-mişdür olı g.-mişdür 27a/12.

g.-mişleriken alı g.-mişleriken 4b/2.

g.-se 21a/5.

g.-üp 6a/1, 7a/15, 7b/1, 12b/1, 13b/7, 17a/13,

22b/11, 25b/11, 26a/3, biçe g.-üp

25b/16, 26b/11, z̄abı olı g.-üp 29a/7.

g.-ür lāzım g.-ür 21a/10, 21b/3, 22b/2,

23a/5, 30b/2.

g.-ür mi lāzım g.-ür mi 30a/17.

gelin - : gelinmek.

g.-se bey^c olı g.-se 28b/1.

gerdek : (Far.) gerdek.

g. ḥaqqı : bk. resm-i ʿarūs , 4a/8, 4a/10,

27b/12.

gerek : gerek, ister; lazım, 1a/16, 26a/1, 26a/2,

26a/3.

g.-dür 12a/13, 20b/17, 22a/11, 23a/4, 24b/14,

24b/16, 30a/17.

g. gerek, 1a/12, 2a/3, 13b/11,13b/11,
14b/14, 15a/10.

gèrû : geri, tekrar, sonradan, 8b/10, 12a/15,
17a/2, 32a/17.

g.-ye 2b/13.

gez - : gezmek, dolaşmak, yürüme.

g.-meye 19b/12.

gibi : gibi, 2b/13, 3a/16, 5a/5, 9b/4, 9b/14,
10a/11,12a/11,12b/6, 12b/14, 13a/1, 13b/9,
14a/2,14b/4, 14b/14,15a/10,17b/12,21a/12,
22a/2, 22a/7, 26a/2.

g.-dür 31a/6, 34a/4.

gir - : girmek, dahil olmak.

g.-mege 3b/11.

g.-üp 5a/15.

gît (d) - : gitmek, ayrılmak.

g.-digi 6a/9.

g.-dügi 14a/10.

g.-üp 6a/7, 6b/13, 14a/7, 16a/14, 16b/8,

31a/2.

giyāh : (Far.) bitki, taze ot, resm-i g. 25b/14,27b/8.

giyāhī : (Far.) otla ilgili.

	g.-dür 26a/13.
göl	: göl, 26a/6, 26b/2, 26b/7. g.-de 26a/12, 26a/14. g.-den 26b/3. g.-e 25b/13. g.-ler 24a/5, 25b/9, 25b/12, 26a/8, 26b/4, 26b/5. g.-lerde 26a/8, 26b/9, 26b/13. g.-leri 26b/15.
gölge	: gölge. g.-si 5b/10.
göñ	: tabaklanmış deri, 8b/16.
gönder -	: göndermek, yollamak. g.-esin 20a/13. g.-üp 3a/10, 11a/12, 18a/12.
gör -	: görmek. g.-esin 3a/16, 4a/2, 4a/6, 4a/15, 6a/14, 6b/4, 7a/1, 7a/5, 7a/11, 7a/16. g.-esiz 3b/6, 11b/6. g.-üp 3b/15, 13a/13. g.-ürse 12a/10.
göre	: göre, uygun olarak, 10a/3, 10a/16, 12b/11,

19b/10, 22a/7, 22a/16, 28a/12, 31a/3.

görl -

: görölmek, sayılmak, kabul edilmek.

g.-üp muḥāsebesi g.-üp, 19a/5, münāsib

g.-üp 19a/14.

götür -

: götürmek, ulaştırmak.

g.-düklerinde 31b/12.

g.-medin 19a/11.

g.-meyüp 19b/15.

g.-ürler 25a/7.

götüril -

: götürölmek, ulaştırılmak.

g.-mege 19a/13.

gözet -

: gözetmek, korumak, bakmak.

g.-mekde 13a/13.

gufte

: (Far.) ifade.

g.-i Ḥayre'd-dīn 4b/9.

g.-i Mehmed 9a/5.

g.-i Şālih 4b/12, 4b/16.

g.ül-mezbūr 5b/1.

gurre

: (Ar.) Arabi ayın birinci gecesi ve günü.

g. -sinde 2b/10, 3a/1, 6a/11, 13b/4, 13b/9,

13b/14, 14a/11, 16a/16.

ğ.-i ramazān 1a/13, 1b/7.

ğ.-i z̄i'l-ka'fe 1b/12.

güdet - : gütme.

g. -memekle 31b/13.

gün : gün; tarih, an, 17b/16.

g.-den 1a/16, 31b/16.

g.-den mi 31b/6, 34a/12.

g.-i (İy.) 2a/11, 18a/3.

g.-inde 1a/11, 13b/15, 14a/5, 14b/4, 14b/13,
15a/9.

güyerici : su yolu, ark açma işiyle uğraşanlar, 8b/4.

H

habbe : (Ar.) buğday, arpa gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler, 3b/4, 9b/16.

haber : (Ar.) haber, 29b/14, 31b/16.

h̄. et- 17b/17.

h̄.-i (İy.) 1b/13, 6a/4, 6a/8, 6a/12, 6a/14,
14a/8, 14a/12.

hācāt : (Ar.) istekler, dilekler.

h.-uñ erbāb-ı h̄.-uñ 23b/13, 26b/10.

hācet : (Ar.) ihtiyaç, lüzum, gereklilik, 23b/4.

ḥ.-leri 26b/3.

ḥ.-lerinde taht-ı ḥ.-lerinde 25b/14.

ḥ.-lerinden 23b/1, ḳadr-i ḥ.-lerinden 23b/11,
23b/15, 25b/10, 25b/17, 26b/14,
27a/9.

ḥadāyık : (Ar.) bahçeler, bağ ve bostanlar.

ḥ.-dan 9a/13.

ḥadd : (Ar.) gerçek değer, fevke'l-ḥ. 18b/8, 18b/16.

ḥademe : (Ar.) hizmetçiler, odacılar.

ḥ.-i ḳānūn-ı ḥümāyūn 20b/13.

Ḥadīce : sembolik bir kişi adı, 32b/9.

ḥafiyeten : (Ar.) gizli olarak, gizlice, 18b/2, 18b/16.

ḥafr : (Ar.) kazma, kazılma.

ḥ. ét- 30b/6.

ḥ.-ı ābār 23b/17.

ḥākānī : hakan ile ilgili, hakana ait.

ḥ.-de defter-i cedīd-i ḥ.-de 15b/9, defter-i
mufaşşal-ı ḥ.-de 23b/8, 24b/5, 26b/8.

ḥ.-den defter-i ḥ.-den 24b/10, feth-i ḥ.-den
28a/16, 29b/16.

ḥ.-ye defter-i ḥ.-ye 27a/2.

ḥākāniyye : hakanla ilgili, hakana ait, cezāyir-i cerīde-i

- ḥ. 9a/17.
- ḥ.-nüñ defātir-i şerīfe-i ḥ.-nüñ 9b/7.
- ḥakīkat** : (Ar.) hakikat, gerçek.
- ḥ.-i (ly.) künh ü ḥ.-i 9b/1, 9b/8.
- ḥ.-ı ḥāl 9b/6.
- ḥākim** . (Ar.) kadı ; vali ; amir ; hükümdar, emir,
19b/15.
- ḥ.-le re'y-i ḥ.-le 19b/11.
- ḥ.-leri 18a/9.
- ḥ.ül-vakt 17b/17.
- ḥakīre** : (Ar.) itibarsız, değersiz, aşağı, adi, 18b/2.
- ḥakk** : (Ar.) hak ; pay, hisse; adalet ; yetki ; konu.
3a/16, 6a/13.
- ḥ.-larından gelin- 20a/10.
- ḥ.-ı (ly.)2b/15,18b/4, boyunduruk ḥ.-ı 3b/16,
3b/16,3b/17, çift ḥ.-ı 5b/2,dönüm ḥ.-ı
4a/7, gerdek ḥ.-ı 4a/8, 4a/10,27b/12,
kovan ḥ.-ı 3b/10, koyun ḥ.-ı 4a/13,
otlak ḥ.-ı 7b/3
- ḥ.-ın 7b/6, 19a/13, dütüñ ḥ.-ın 4a/14, otlak

ḥ.-ın 7a/16, (bi)- ğayr-ı ḥ.-ın 20b/12.

ḥ.-ında 6b/1, 6b/10, 7a/3, 14b/8, 22a/17,
24b/6.

ḥ.-ları 3a/3.

ḥ.-umı 20a/5.

ḥ.ı karār 11b/10, 12a/12, 33b/4.

ḥ.-ı karāriçün 11a/2.

ḥ.-ı sübhāne 9a/ .6.

ḥ.-ı tapu 30b/12, 30b/16, 30b/17, 31a/3,
33a/3, 33a/5.

ḥaḳḳlaş -

: anlaşmak.

ḥ.-duk 18b/4.

ḥāl

: (Ar.) hal, durum, oluş, 11b/6, evsatü'l-ḥ.

16a/5, 31a/16, 31b/2, mümeyyizü'l-ḥ.

18a/10, 33a/5.

ḥ.-dür 29a/14.

ḥ.-e ḥaḳikat-ı ḥ.-e 9b/6.

ḥ.-leri 29a/11.

- h. ol- 15b/5, 15b/11.
- halel** : (Ar.) bozma, bozukluk, eksiklik.
- h.-i 'azīm 9b/7.
- hālī** : (Ar.) تنها, boş, sahipsiz, 2b/7, 3b/3, 5a/2, 5a/10, 6a/8, 6b/1, 6b/3, 6b/6, 7a/2, 7a/8, 11a/13, 14a/9, 16b/13, 23a/6, 28a/11.
- h.-ye arz-ı h.-ye 23a/3.
- Hālid** : sembolik bir kişi adı, 32a/1, 32b/5.
- H.-den 32b/5.
- H.-i (Ak.) 32b/15.
- H.-üñ 32b/6.
- hālīfe** : (Ar.) halife.
- h.-i 'ahd 29a/6.
- hāliyā** : (Ar.) şimdiki zamanda , şimdiki halde, 11a/12, 20a/3.
- halk** : (Ar.) halk, insanlar, 19b/12.
- h.-ı (İy.) 25a/17.
- h.-ına 24a/9.
- h.-ından 13a/17, 27b/14, 33b/3, 33b/4.
- h.-ını 30a/4.
- h.-inuñ 25b/10, 31a/13.
- Hāmid** : sembolik bir kişi adı, 28b/10.

Ḥ. el-mezbūr 28b/13, 28b/17.

ḥān : (Far.) hakan, hükümdar.

ḥ.-da 5a/13.

ḥāne : (Far.) 1) ev.

ḥ.-den 27b/6, 27b/8, 27b/14, 27b/15.

ḥ.-ye 27b/6, 27b/15.

2..) bölüm.

ḥ.-sinde 8b/7.

ḥarāb : (Ar.) harap, yıkık, viran.

ḥ. ol- 14a/2.

ḥarāc : (Ar.) devletçe bireylerden alınan vergi,
9b/14, 10a/8, 12b/3, 12b/7, 12b/9, 27b/3,
29a/3, 29a/14.

ḥ.-ı (İy.) 30a/11.

ḥ.-in 29b/5.

ḥ.-ları 10a/7, 10a/16.

ḥ.-uñ 12b/9.

ḥ.-ı arz 29b/9.

ḥ.-ı meūnet 12b/3.

ḥ.-ı muḳāseme : haraç alınan toprakların
ürünlerinden onda birden yarısına kadar
alınan vergi, 5a/9, 10a/3, 10a/5, 10b/2,

10b/7, 12a/5, 12b/10, 12b/17.

ḥ.-ı muvazzaf :haraç alınan toprakların üzerine yerin gücüne göre götürü yoluyla belirlenen vergi , 5a/9, 10a/4, 10a/6, 10b/2, 10b/7, 12a/4, 12b/17.

ḥarāciyye

: (Ar.) haraçla ilgili, haraca ait, 12a/15, 13a/3, arāzi-i ḥ. 12a/15, arz-ı ḥ. 11b/17, 30a/3.

ḥ.-den 30a/1.

ḥ.-dür 10a/13, 10a/14, 12b/14, 32a/11, arz-ı

ḥ.-dür 10a/1, 12a/3.

ḥ. midür 9b/2, 32a/11.

ḥ.-nüñ 11b/15.

ḥarām

: (Ar.) kutsal, mubarek.

ḥ.-un muḥarremü'l-ḥ.-uñ 2b/10.

ḥarem

: (Ar.) herkesin girmesine izin verilmeyen saygıdeğer ve kutsal yer, 5b/10.

ḥ.-lerinde 3a/15.

ḥarc

: (Ar.) gider, sarf, ḥāşıl-ı ḥ. 19a/3.

ḥāric

: (Ar.) 1) hariç, dış, dışarı; dışarda, 6b/13, 17b/13, 22b/9, 23a/3, 24b/14, 26a/3,

ḥ. kal- 21a/16, 21b/3, 21b/4, 22b/6, 27a/8.

ḥ. ol- 17b/13, 21b/5.

ḥ.-den 7a/17, 10b/11, 11b/4, 17b/5, 17b/10,
21b/10, 25b/11, 30a/9, 30b/15, 32b/5.

ḥ.-lerden 28a/14.

ḥ. ez-defter 2b/16, 15b/14, 22b/4, 22b/5,
22b/7, 22b/13, 23a/4, 23a/5,
23a/10, 23a/12, 23a/13, 23a/15,
24a/1, 24a/2, 24a/12, 24b/6,
24b/11, 25a/1, 25a/16, 25b/8,
26b/1, 26b/16, 27a/1, 27a/5,
27a/10, 27a/11, 27a/13, 27a/14.

dār-ı ḥ.-i defter 21b/4.

2) başkası.

ḥ.-e 13a/16, 33b/5.

ḥark : su akacak yarık, ark, 30b/5.

ḥarman : (Far.) harman, 4a/3.

ḥ. èt- 25a/6.

ḥ.-da 3b/13, 3b/17.

ḥasb : (Ar.) -den dolayı, için, gereğince.

ḥ.-ıyla 6b/8, 21a/1, 21b/7, 32b/13.

(bi)-ḥ.ü'l-müfredāt 21a/9.

(bi)-ḥ.ü'ş-şer'î'ş-şerîf 11b/14, 12a/15.

ḥāsıl : (Ar.) ortaya çıkan , oluşan ; ürün, 7a/7,

25b/15, 31a/16.

ḥ. ol- 3a/12, 3a/16, 5b/6, 7b/5, 7b/9, 9b/15,
10b/2, 12b/10, 16b/7, 17b/4, 26a/13.

ḥ.-ı (İy.) 21a/9, 21b/7.

ḥ.-ı (Ak.) 13a/13, 24a/9.

ḥ.-ları 24a/15, 24b/4, 26b/7.

ḥ.-larından 10a/2.

ḥ.-ı ḥarc 19a/3.

ḥaşm

: (Ar.) muhalif, karşı taraf.

ḥ.-a 6a/13, 19b/7.

ḥ.-ları 20a/12.

ḥ.-ı kavî 19b/11.

ḥāss

: (Ar.) yüz bin akçeden fazla hasılat sağla -
yan tımarlar, 28a/16, 31b/15.

ḥ.-ları 18b/1.

ḥ.-larına 14b/2, 14b/12, 15a/8.

ḥ.-ta 27b/14.

ḥāssa

: (Ar.) padişahlara ve saraylara özgü hiz -
metler, 16a/10, 17b/15, 31b/2, çayır-ı ḥ.
17b/9.

ḥ.-i beytü'l-māl emînleri 18a/16.

ḥaşâiş

: (Ar.) kuru otlar toplayan, 23b/2.

- ḥaṭavāt** : (Ar.) adımlar.
ḥ.-i mutavassıta 31b/1.
- ḥātem** : (Ar.) en son.
Ḥazret-i ḥ.ü'n-nebiyyīn 29a/12.
- ḥaṭīb** : (Ar.) hatip, camide hutbe okuyan, 15b/3.
- ḥattā** : (Ar.) hatta, bundan başka, 20b/12, 22a/11, 23b/2, 24a/2, 24b/12, 25a/4, 25a/9, 25a/16, 26a/17, 26b/17.
- ḥattāb** : (Ar.) oduncu, 23b/2.
- ḥaṭve** : (Ar.) adım, 31b/1.
- ḥavāṣṣ** : (Ar.) muhterem, saygın olanlar; ileri gelenler
ḥ.-i ḥümāyūn : Osmanlı Devleti'nin gelişme devirlerinde zaptedilen araziden hazine sorumluluğunda alıkonulanlar, 2a/9, 5a/2 14b/2, 14b/12, 15a/8, 31b/13, ḥavābil-i ḥ. 9a/10.
- ḥavz** : (Ar.) havuz, arz-i ḥ. 29a/8, 29b/11.
- ḥavza** : (Ar.) bir hükümetin idaresi altında bulunan ülkelerin bütünü.
ḥ.-i ḥükümet-i tāmme 9a/8.
- ḥayāt** : (Ar.) dirilik, canlılık.
ḥ.-i (Ak.) 6a/7, 14a/7.

- ḥayf** : (Ar.) haksızlık, zulüm.
ḥ. olın- 18b/5.
- ḥayli** :(Far.) hayli, epeyce, 2a/6.
- ḥaymāne** : (Far.) kayıtlara geçmemiş kişi, 23b/16.
- ḥaymāneci** : haymaneci, 8b/4.
- ḥaymānegān** :(Far.) haymaneler, 22b/10.
- ḥayr** : (Ar.) çıkar, fayda.
ḥ.-ı (İy.) 5a/11.
- Ḥayre'd-dīn** : sembolik bir kişi adı, gufte-i Ḥ. 4b/9.
- ḥayṣiyyet** : (Ar.) haysiyet, şeref, onur, itibar.
ḥ.-le 21a/8.
- ḥazāne** : (Ar.) hazine.
ḥ.-i 'āmire 11a/9.
- ḥāzır** : (Ar.) hazır, meydanda.
ḥ. ol- 4a/3.
- ḥazīne** : (Ar.) devlet malının , devlet parasının saklandığı yer.
ḥ.-i 'āmire : devlet hazinesi, 19a/6.
- Ḥazret** : (Ar.) hazret (saygı sözü)
Ḥ.-leri Ebu's-su'ūd Efendi Ḥ.-leri 9a/5,
Hārūnūr - reṣīd Ḥ. -leri 29a/6,
pādiṣāh-ı heft - iklīm ḥ. -leri 9a/6,

Sultān Süleymān H̄.-leri 29a/9.

h̄.-i h̄ātemü'n-nebiyyīn 29a/12.

h̄.-i resūlü's-saḳaleyn 29b/1.

heft : (Far.) yedi (sayı ismi).

pādişāh-ı h̄.-iḳlīm ḥāzretleri 9a/6.

helāk : (Ar.) mahvolma, ölme.

h. ol- 30b/2.

helāl : (Ar.) helal, 5b/3, 9b/17, 29b/13.

h.-dür 5b/4, 5b/4, 29b/8.

hem : (Far.) hem, 27b/11.

hemān : (Far.) 1) hemen, derhal, 12b/4, 23b/12,
24a/14.

2) aşağı yukarı, 20b/6, 24b/16, 26a/1.

hemşīre : (Far.) kızkardeş.

h.-leri 33a/16.

h.-lerine 33a/16.

h.-si 13a/10.

h.-sine 13a/10.

her : (Far.) her, her bir, 2a/6, 15b/2, 16a/5, 16a/16,
16b/8, 17b/10, 17b/10, 18a/5, 19a/5, 20b/7,
23a/6, 25a/17, 27b/8, 27b/15, 28a/2.

h. biri 10a/15, 10a/15.

	h. birisi 20a/9.
	h. kim 1a/7, 7b/1, 20a/17, 25b/8, 29b/13.
	h. ne 19a/12, 26a/13, 32a/16.
herkes	: (Far.) herkes, 2b/6.
hesāb	: (Ar.) hesap, tutar, 16a/8.
	ḥ.-ı (İy.) 27b/15.
hevā	: (Ar.) heves, istek, bād-ı h. 17b/12.
hey'et	: (Ar.) heyet, kurul.
	h.-inden 19b/14.
ḥidmet	: (Ar.) iş, hizmet, görev.
	ḥ. et- 3a/2, 17b/16.
	ḥ.-lerine 29a/13.
ḥidmetkār	: (Ar.+Far.) hizmetkar, hizmetçi.
	ḥ.-ların 4a/12.
ḥifz	: (Ar.) saklama.
	ḥ. et- 12a/14.
	ḥ.-ı (İy.) ⁶ öşr-i ḥ.-ı 28a/8.
ḥinzır	: (Ar.) domuz, 18a/4, resm-i ḥ. 18a/3.
	ḥ.-ları 18a/1.
ḥırsuz	: hırsız, 19b/13.
ḥiyānet	: (Ar.) hainlik, 20b/9.
	ḥ.-dür 22a/14.

- hibe** : (Ar.) hibe, bağışlama, bağış.
 h.-leri 10b/16.
 h.-si 11b/15.
- hiç** : (Far.) hiç.
 h. biri 12a/8.
 h. birisi 10b/15.
- h̄ilāf** : (Ar.) karşı, zıt.
 h̄.-ı (l̄y.) 26b/2.
 h̄.-ı ‘ādet 18b/13.
 h̄.-ı k̄ānūn 2a/7, 3b/15, 13a/16, 14b/1, 14b/5,
 14b/9, 14b/11, 14b/16, 15a/5, 15a/7,
 15a/11, 16b/3, 18b/14, 20b/15,
 21b/15, 22a/13, 22b/1, 22b/4,
 27a/15, 33b/5.
 h̄.-ı şer‘-i şerīf 9b/6.
 h̄.-ı şer‘ ü k̄ānūn 4a/16, 7b/10, 33b/9.
- h̄ilāfet** : (Ar.) halifelik, kürsī-i h̄. 9a/7.
- h̄in** : (Ar.) an, zaman, vakit, sıra.
 h̄.-i fetḥ 9b/13, 10a/1, 12b/4, 30a/12.
 h̄.-i kitābet 17b/12.
 h̄.-i müşālaḥa 27a/6.
 h̄.-i taḥrīr 15b/16, 22a/5, 22b/6, 24a/9, 24b/3,

26b/7, 27a/8, 28a/12.

ḥ.-i tevzī^c 20b/1, 21b/16.

hind

: (Ar.) fetva ve şeriat işlerinde yalın olarak kadından bahsedildiğinde kullanılan sembolik kişi, 14a/14, 32b/7, 32b/13, 32b/14, 32b/15, 33a/2.

ḥ.-i (Ak.) 32b/12.

ḥ.-üñ 32b/8, 32b/8.

ḥirāset

: (Ar.) ekincilik, çiftçilik, 10b/6.

ḥ. ét- 3a/10, 10a/10, 10b/1, 15a/14, 24a/7.

ḥ. olın- 6b/5.

ḥ.-e 23a/4, 23b/16, 24a/5, 25a/13, 26a/15.

ḥişār

: (Ar.) hisar, kale.

ḥ.-a 28a/10.

ḥ. erenleri : kale muhafızları, 17a/17.

ḥ. eri 28a/9.

ḥ. erleri : bk. ḥişār erenleri 20a/13 .

ḥişşe

: (Ar.) hisse, pay, nasip.

ḥ.-lerin 2b/12.

ḥ.-sin 32b/4, 32b/13, 32b/15.

ḥ.-sine 10a/15.

ḥ.-ye 22a/10.

	ḥ.-i ş̣āyī'ā :hissedarların ayrılmamış, bölünmemiş maldaki hisseleri, 23b/14, 26b/10.
ḥiṭābet	: (Ar.) hutbe okuma ;hitabe, nutuk söyleme, 8a/8, 8b/2.
ḥod	: (Far.) kendi, 21b/4, 23a/10, 23b/7, 32a/11.
ḥubūbāt	: (Ar.) hububat, tahıl, 17b/3. ḥ.-dan 27b/4.
Hudā	: (Far.) Allah. ḥ.-yı rabbi'l-ālemīn 29b/14.
ḥudāyī-nābit	: (Far.+ Ar.) ekilmeksizin kendiliğinden biten, 31a/3.
ḥudūd	: (Ar.) hudut, sınır, 23b/11, dāḥil-i ḥ. 25a/7, lüzūm-ı ḥ. 23b/5, muttaşılātü'l-ḥ. 23a/11, müşterekü'l-ḥ. 23a/8. ḥ.-a mazbūt-ı ḥ.-a 23b/4. ḥ.-dan 27a/6. ḥ.-ı (İy.) 24a/11, 25a/11. ḥ.-ımuza 25a/15. ḥ.-ımuza 25a/14. ḥ.-ında 25a/8. ḥ.-ından 24b/3. ḥ.-lar 23b/10.

ḥ.-ları 23a/6, 25a/2, 25a/5, 25b/1, 26a/2,
inkıṭā^c-i ḥ.-ları 24b/16.

ḥ.-larına 25b/5.

ḥ.-larında 24b/14, 25a/3.

ḥ.-larından 22b/9.

ḥ.-uñ 25b/3.

ḥ.-ı tevābi^c 22b/16.

ḥukūḡ

: (Ar.) haklar.

ḥ.-ın 10b/9.

ḥ.-ların 4a/4.

ḥulefā'

: (Ar.) halifeler.

ḥ.-i rāşidīn : (ilk dört halife) Hz. Ebubekir,
Ömer, Osman, Ali, 29a/13, 29b/2.

ḥuşūş

: (Ar.) bakım,iş ;şekil,yol, konu,15a/4,17b/2,

ḥ.-çün 20a/2.

ḥ.-da 25b/1.

ḥ.-ı (İy.) 13b/13.

ḥ.-ı (Ak.) 18b/12.

ḥ.-ına 30b/2.

ḥ.-ında 4b/1, 23b/14, 24a/8, 33a/9, 33b/8.

ḥ.-içün 7b/12.

ḥ.-larda 19b/16.

- ḥ.-lardandır 18b/3.
ḥ.-ları 19b/7.
ḥ.-ı mezbūr 11b/1, 11b/6, 16a/15.
- huṣūṣā** : (Ar.)başkaca, ayrıca,6b/14,16a/14,22a/14,
23a/8, 23b/3, 24b/1.
- huṣūṣen** : (Ar.) özel olarak, ayrıca,2a/9,5a/13,29a/11.
- huṣūṣī** : (Ar.) birisine, bir şeye özgü, 28b/8.
ḥ.-çün arāzī-i ḥ.-çün 11a/4.
- huṣūṣiyyāt** : (Ar.) birinin özel hayatına ait şeyler,27a/3.
- huṣūṣiyyet** : (Ar.) kişiselik, özellik, 26b/4.
- huṭebā'** : (Ar.) hutbe okuyanlar, eimme-i ḥ. 29b/8.
- huḏūr** : (Ar.) makam, ön, kat.
ḥ.-ına 19b/15.
- hüccet** : (Ar.) senet, belge, 11b/16, 12a/10, 29a/16.
ḥ.-den 19b/3.
ḥ.-leri 9b/6, 10b/17.
- hücec** : (Ar.) senetler, belgeler, 8a/6.
- hükām** : (Ar.) hakimler, velāyet-i ḥ. 9b/5.
- hüḳm** : (Ar.)hüküm, emir; yargı; egemenlik ;değer,
2b/17, 5b/11
ḥ. ét- 4a/16, 7a/3, 7a/9, 7a/14, 7b/3, 7b/10.
ḥ. eyle- 6b/1, 6b/9, 20b/12.

ḥ. olın- 15a/15, 26b/5, 29b/13.

ḥ.-i hümāyūn 7b/13, 8b/11.

ḥ.-i şerfī 12a/13.

ḥ.-i şerif 3a/16, 6a/13, 11a/4.

ḥ.-i vāhid 24a/14, 24b/8.

ḥ.-inde ol- 5b/8, 24a/11, 25a/1, 25b/8,
26a/11, 26b/2.

ḥükümet

: (Ar.) hükümet, devlet.

ḥ.-lerinde taht-ı ḥ.-lerinde 18b/3.

ḥavza-i ḥ.-i tāmme 9a/8.

hümāyūn

: (Far.) padişaha ait, berāt-ı h. 21b/13,

ḥavāşş-ı h. 2a/9, 5a/2, 14b/2, 14b/12, 15a/8,

riżā-yı h. 15a/12, dārende-i fermān-ı h. 3a/8,

ḥademe-i k̄anūn-ı h. 20b/13, muğāyir-i emr-i

h. 33b/9, tevkī^e-i refī^e-i h. 3a/8, 5b/15, 7b/17,

11a/11, 18a/10, 33a/6.

h.-a emr-i h.-a 17b/2, k̄anūnnāme-i h.-a
20a/7.

h.-da uğur-ı h.-da 3a/2.

h.-dan ḥavāşş-ı h.-dan 31b/13.

h.-ları cülūs-ı h.-ları 9a/8.

h.-um ‘adāletnāme-i h.-um 18b/10, berāt-ı

h.-um 8a/8, rızā-yı h.-um 3b/11, 14b/6,
14b/17,

h.-umı hük-m-i h.-umı 7b/13, 8b/11.

kānūnnāme-i h.-ı sa'ādet-makrūn 20a/3.

I

irak(g)

: uzak.

i.-a 17b/5.

itlāk

: (Ar.) salıverme, koyuverme.

i. olın- : ad verilmek, adı olmak, 21a/2,
23a/12, 23a/15, 25a/1, 26a/6.

i.-ı (İy.) 23a/4, 24b/6.

i.-ı şahih 24a/2.

iztirār

: (Ar.) zorunluluk, çaresizlik, ihtiyaç.

i.-ı (Ak.) 21b/10.

I

i -

: imek.

i.-di 8a/14, 8b/8, 22b/10.

i.-digi 5a/3.

i.-ken 1b/4, 1b/9, 2a/1, 2b/15, 3b/10, 4a/11,

5a/11, 6b/5, 7b/4, 8a/7, 11a/15, 12b/4,
 13a/16, 13b/6, 14a/17, 17a/13, 20b/11,
 21b/17, 22b/6, 23a/3, 27b/10, 30a/3,
 30b/2, 32b/4, 32b/12, 32b/14, 33a/4,
 33b/4.

i.-miş 4a/6, 4a/9, 4a/15, 7a/11, 7a/16,
 16b/17, 17b/2, 18b/13.

i.-se 2a/12, 2a/13, 2a/14, 4a/7, 4a/10, 4a/16,
 4b/6, 4b/8, 5b/5, 6a/14, 6b/6, 6b/6, 6b/7,
 7a/2, 7a/11, 7a/17, 8b/8, 8b/10, 9a/4,
 11a/13, 11b/2, 11b/4, 11b/7, 11b/11,
 12b/9, 13a/4, 14b/8, 15b/10, 15b/11,
 15b/13, 15b/15, 15b/17, 16a/10, 16a/10,
 16a/10, 16a/11, 17a/7, 17b/13, 19a/12,
 22a/8, 22a/9, 23b/6, 24a/10, 25a/8,
 26a/4, 26b/12, 27a/10, 29b/6, 30a/1,
 30a/15, 33b/6, 34a/13, 34a/14.

i.-seler 1b/2, 15b/11.

īānet : (Ar.) yardım, 28b/15.

īāre : (Ar.) ödünç verme.

i.-si 11b/15.

ībādet : (Ar.) tapınma, kulluk etme, 12b/2, 12b/8.

- ‘ibāret** : (Ar.) bir şeyin aynı.
‘i.-in 29a/14.
- ibkâ’** : (A) 1) baki, daim, devamlı, 12b/6.
i. êt- 7b/13, 8b/11.
2) yerinde, önceki halinde bırakma.
i. êt- 30a/5.
i. eyle- 12b/1.
- ibn** : (Ar.) oğul.
Kānūnnāme-i Sultān i.-i Sultān Aḥmed Han,
1a/1.
- ibtāl** : (Ar.) iptal.
i. êt- 28b/9.
i.-ine 28b/14.
- ibtidā’** : (Ar.) ilkin, en önce, başta, 9b/14, 10a/8.
- ibtidāen** : (Ar.) başlangıç olarak, en önceden, 12b/3.
- īcāb** : (Ar.) icap, lazım gelme, gerek, ‘alā vechi’l-i.
21a/9.
i. êt- 12a/13, 20b/8.
- īcār** : (Ar.) kiraya verme, verilme.
i. êt- 30b/9.
- icāre** : (Ar.) kira, irat, gelir, 5a/8.
i.-i mu‘accele : peşin kira, 30b/6.

- icmāl** : (Ar.) kısaltma, özetleme; tutulan hesapları toplu bir halde ve kısaltarak gösteren defter veya cetvel, kayd-ı i. 20b/2, 21a/4, tevfiq-i defter-i i. 21a/7, tevfiq-i erkām-ı defter-i i. 21a/14.
- i. eyle- 22a/1.
- i. -de 20a/16, 20b/2, 21a/4, 21a/8, 21a/10, 21b/8, 22a/2, defter-i i.-de 20b/9, 20b/10, 21b/6,
- i.-den defter-i i.-den 22b/6.
- i. -e 21a/7, 22a/12.
- i.-edür defter-i i.-edür 22a/8.
- i.-ün defter-i i.-ün 20b/6.
- i. defteri : bk. defter-i icmāl, 20b/5.
- defter-i i.-i. sultānī 26b/16.
- icrā** : (Ar.) yapma, yerine getirme, bir işi yürütme.
- i. olın- 18b/16.
- i.-sına 28b/15.
- ictināb** : (Ar.) sakınma, çekinme, uzaklaşma.
- i.-ün küttāb-ı zevīü'l-i.-ün 20b/13.
- iç** : iç.
- i.-inde 5a/4, 24a/5.

- içün** : için, 5a/7, 5a/10, 6b/6, 7a/6, 9a/5, 10a/17, 12a/9, 12b/1, 14a/1, 17a/9, 18a/1, 19a/4, 20a/10, 21a/15, 21b/11, 22a/7, 22a/15, 24b/7, 25a/14, 27a/11, 28a/8, 29a/5, 29a/7, 30a/7, 32a/6, 32b/13, 33a/3.
- idrār** : (Ar.) gelir.
i.-i timārī 29a/5.
- ifrāz** : (Ar.) bir bütünden bir parça ayırma; ayrılma, 22a/7.
i. êt- 32b/16.
- iḥdās** : (Ar.) meydana getirme, ortaya çıkarma.
i. êt- 3b/7, 30b/4.
i. eyle- 30b/3.
- iḥmāl** : ihmal, önem vermeme, boşlama.
i. êt- 30b/8, 32a/8.
- iḥrāc** : (Ar.) çıkarma, dışarı atma, 22a/7.
i. olın- 2b/17.
- iḥtilāl** : (Ar.) ihtilal, bozukluk, karışıklık, düzensizlik, 13b/7, 33a/10.
i. eyle- 20b/4.
i.-e vēr- 20b/16.
i.-e 21b/11.

- ihtimāl** : (Ar.) ihtimal, olabilirlik, olasılık.
i.-dür 29b/4.
i.-i (İy.) 12b/8.
i.-i ṣānī 29b/11.
- ihtimām** : (Ar.) ihtimam, özen gösterme, 22a/5.
- ihtişām** : (Ar.) husumet, düşmanlık etme.
i.-la kemāl-i i.-la 24a/8.
- ihtişās** : (Ar.) hususilik, özellik.
i.-dan kemāl-i i.-dan 24b/9.
i.-dur mānī^c-i i.-dur 24b/1, 26b/12.
i.-ından kemāl-i i.-ından 26b/6.
i.-ı menzile 24b/8.
i.-ı tām̄m 24a/10, 24b/4, 25b/16, 26b/9.
cihet-i i.-ı tām̄m 25b/6.
- ihyā** : (Ar.) diriltme, canlandırma, tazelik verme,
27a/10.
i. ét- 22b/12, 24a/1.
i. eyle- 3b/3, 3b/4.
- iki** : iki, 1b/17, 2a/2, 10a/12, 12b/2, 15b/12,
16a/10, 19a/9, 20a/15, 22b/5, 23a/3, 23a/10,
23a/16, 23b/5, 23b/12, 23b/14, 24a/15,
24b/15, 25a/2, 25b/5, 26a/10, 27b/12,

27b/12, 27b/15, 28a/2, 28a/4, 28a/4, 28a/5,
31b/2, 33b/17, 34a/2, 34a/6.

i. -den 23a/6.

i.-si 12b/13.

i. -şer 17b/10, 17b/14, 27b/6, 27b/7, 27b/7.

i. biñ 21b/17.

i. buçuk 27b/5.

iktidār

: (Ar.) güç yetme, yapabilme.

i. buyur- 29a/13.

ilā

: (Ar.) ... ye kadar, ... dek, ... değin.

i. yevminā hāzā 30a/9.

ile'l-ān 29a/7.

ile'l-yevmü'd-dīn 29a/13.

i'lām

: (Ar.) bildirme, anlatma.

i. eyle- 11b/1.

ile

: ile; ve, 1a/10, 1a/13, 1a/15, 1b/3, 1b/11,
1b/12, 1b/14, 2a/12, 2a/13, 2a/13, 2a/14,
2a/17, 2b/1, 3a/11, 3a/12, 3a/16, 3b/2,3b/4,
3b/11, 4b/11, 4b/15, 5a/6, 5a/8, 5a/11,5b/7,
5b/9, 6b/8, 7b/5, 8a/8,8b/2,9a/7,9a/8,10b/6,
10b/12, 10b/14,10b/16,11a/12,11b/3,11b/9,
11b/9, 11b/10, 12a/7, 13a/7, 13a/9,13a/9,

13a/10, 13a/11 , 13a/12 , 13a/14, 13a/15,
 13a/17, 13b/3, 13b/6, 13b/13,13b/16,14a/4,
 14a/6, 14a/15, 14b/8, 15a/13, 17a/1, 17a/8,
 17b/1, 18a/12, 18b/4, 18b/5, 18b/7,19a/1,
 19a/8, 19b/12, 20a/6, 22a/5, 22b/16, 23a/1,
 24a/7, 24a/10, 24a/10, 24b/4,25a/4,25b/13,
 25b/16, 25b/17, 26a/9, 26a/9, 26b/3, 26b/4,
 26b/7, 27a/3, 27a/4, 28b/1, 28b/3, 28b/7,
 29a/3, 29b/2, 30b/2, 30b/3, 30b/6, 30b/10,
 30b/12, 30b/16, 30b/17, 31a/1,31b/1,31b/8,
 32a/1, 32a/3, 32a/5, 32b/2, 32b/3, 32b/5,
 32b/6, 32b/8, 32b/13, 32b/14,33a/2,33a/13,
 33a/14, 33a/16, 33a/17, 33b/1,33b/3,33b/4,
 33b/4, 33b/6, 33b/9, 33b/10.

ilet (d) - : iletmek, götürmek, ulaştırmak, nakletmek,

i. -eler 17b/4.

i.-mek 3b/12, 3b/14, 17b/6, 17b/8, 28a/9,

28a/10.

iletdür - : ilettirmek, ulaştırmak, naklettirmek.

i.-meyeler 17b/5.

ilhāk : (Ar.) katma, katılma.

i. olın- 21b/13.

- illā** : (Ar.) aksi halde, 12a/10, 13a/2, 22a/9, 22b/1, 23b/9, 26b/8, 27a/14.
- ilm** : (Ar.) ilim.
 ‘i.-de taḥṣīl-i i.-de 15b/11.
- imād** : (Ar.) sütun, direk, ṣāmiḥū'l-i. 9a/7.
- imām** : (Ar.)1) önde bulunan ve kendisine uyulan anlamında Hz. Peygambere vekil olarak önderliğe sahip kişi, 12a/16, 12b/1, 12b/4 30a/1, 30a/3, baḳar-ı i. 33b/13, deve-i i. 33b/13, esb-i i. 33b/13, ester-i i. 33b/13, ğanem-i i. 33b/13, ma‘z-ı i. 33b/13, ‘aded-i cāriye-i i. 33b/14.
 2) namazda kendisine uyulan kimse, 15b/3.
- imāmet** : (Ar.) imamlık, 8a/8, 8b/2.
- imāmeyn** : (Ar.) iki imam (bazen İmam-ı A‘zam, İmam-ı Şafii; çok defa İmam-ı Ebu Yusuf ile İmam-ı Muhammed için kullanılır.) 5a/13.
- imdi** : şimdi, 2a/4, 3a/12, 4a/9, 6a/6, 6b/11, 8a/8, 13b/2, 14a/6, 14a/17, 14b/8, 15a/5, 16a/12, 16b/2, 20a/15, 20b/8, 21a/2, 22a/4, 22b/2, 23a/5, 23a/16, 23b/14, 24b/10, 25b/12, 26b/15, 27a/13, 33a/10.

- imkān** : (Ar.) imkan, olabilirlik, ⁶alā kadri'l-i. 21a/6.
i.-ı (İy.) 12b/8, 30a/12.
- ⁶inād** : (Ar.) inat, direnme.
⁶i. ʿet- 8b/10, 9b/4, 18b/7, 20a/6.
- ⁶ind** : (Ar.) yanında, göre, düşüncesine göre.
⁶i. ü'l-ahālī 23a/11, 25b/3.
⁶i. ü'l-kaḥhār 28b/17.
- inḥitāt** : (Ar.) düşme, aşağı inme.
i.-ına 22a/8.
- inkitā⁶** : (Ar.) kesilme, kesinti.
i⁶-i ḥudūd 24b/16.
- inti⁶āş** : (Ar.) doğrulup kalkma.
i.-ları 9a/12.
- intifa⁶** : (Ar.) faydalanma, 23b/14, menat-ı i. 9a/11.
i⁶. ʿet- 7a/15, 7b/1.
i.-ları cihet-i i⁶-ları 25b/13, 25b/16.
- intikāl** : (Ar.) geçme.
i. ʿet - 1a/5, 1b/2, 1b/6, 10a/11, 13a/6, 13a/13,
17a/4, 17a/5, 17a/11, 28b/7, 30b/14
31b/8, 32a/7, 32b/11, 33a/12, 33b/2,
33b/2.
i. eyle - 13a/14.

- irs** : (Ar.) veraset, soya çekim.
i.-le 17a/11.
- irsāl** : (Ar.) gönderme, yollama.
i. eyle- 20a/9.
- irtifā'** : (Ar.) yükselme, 22a/7.
- İslām** : (Ar.) Müslüman, Müslümanlık, 'asākir-i İ.
29a/3, ehl-i İ. 9b/14, 10a/6, kuḏāti'l-İ. 33a/5.
pādişāh-ı İ. 13a/3.
İ.-a 12a/17, cünd-i İ.-a 29a/5, dār-ı İ.-a
27a/7, ehl-i İ.-a 9b/13, 10a/8
İ.dan re'āyā-yı ehl-i İ.-dan 19b/5.
İ.-dur ehl-i İ.-dur 10a/9.
- İslāmiyye** : (Ar.) İslam dinine, İslam halkına mensup ve
bunlarla ilgili olan.
İ.-de bilād-ı İ.-de 9b/12.
- ispençe** : (?) bir tür kişisel vergi. Müslümanlardan
22, gayr-i Müslimlerden 25 akça olmak
üzere alınırdı, 4a/11, 17b/9, 17b/10, 17b/14,
21a/12, 27b/2, 27b/3, 27b/15.
i.-den 21b/2.
i.-leri 16b/17.
i.-sin 17a/15.

iste - : istemek, dilemek, arzu etmek.

i.-dügine 13b/1.

i.-dükde 6a/3, 6b/3, 16a/2.

i.-düklerinde 17b/17.

i.-düklerine 33a/9.

i.-rlerimiş 4a/13, 17a/10.

i.-rse 4b/7, 31a/3, 31a/4, 31a/5.

i.-yüp 11a/1.

istibdāl : (Ar.) değiştirmek, değiştirilmek.

i. et- 28b/5.

i.-i (İy.) 11b/16.

istifsār : (Ar.) sorma, sorulma.

i. eyle- 18b/12.

istiḥkāk : (A) hakkı olma, hak kazanma.

i.-a erbāb-ı i.-a 24a/2, 24b/11, 26b/16.

i.-dan erbāb-ı i.-dan 22b/13,25a/16,mevzi^ç-i

i.-dan 26a/17.

istiqlāl : (Ar.) kendi başına olma,bağımsızlık,24b/6.

i.-ini 24b/9.

i. èt - 10b/7.

istimā^ç : (Ar.) işitme, dinleme.

i.^ç eyle- 26a/10.

isti'māl	: (Ar.) kullanma. i. �t- 25a/6, 25b/1. i. �de gel- 26b/4. i. eyle- 27a/4. i. olın- 16a/8, 24b/11, 26b/13.
istišnā	: (Ar.) ayırma, ayrı tutma, 27a/2.
iş	: iş. i. �td�r- 4a/3, 7b/11, 11b/12.
iřārāt	: (Ar.) işaretler, alametler. kayd-ı i. 26b/8.
iřāret	: (Ar.) işaret, iz. alamet, nişan. i. et- 23b/9. i.-den 24b/10.
iřkāl	: (Ar.) g�cl�k, zorluk, 10a/16.
işle -	: işlemek, yapmak. i.-d�kleri 18b/16.
iřtirā	: (Ar.) satın alma, alınma. i. �t- 9a/3, 10a/5, 10a/6.
iřtirāk	: (Ar.) ortaklık, ortak olma, 24b/1, 24b/6, 26b/12, 26b/13, m�cib-i i. 26b/11, vech-i i. 24a/16, 26a/16.
itā'at	: (Ar.) itaat, boyun eğme, dinleme.

- i.-i (Ak.)  adem-i i.-i 20a/7.
- iṭʿām** : (Ar.) yemek yedirme, yemek verme.
i.  et- 30a/7.
- itbāʿ** : (Ar.) tabi kılma; arkasına, ardına katma.
i.  et- 29b/2.
- iʿtibār** : (Ar.) 1)  nem verme, 16a/3, 16b/13, 20b/6, 22a/8, 22a/9.
i. eyle- 19b/12.
i. olın- 23b/12, 25a/17.
i.-dan 21b/8.
2) değerlendirme 24a/8.
i.-ı (iy.) 16a/8.
i.-ıyla 19b/10.
i. olın- 26a/8, 27a/5, 31b/1.
- iʿtibārī** : (Ar.) gerek olmayan, var sayılan.
i. et- 25b/12.
- iʿtimād** : (Ar.) dayanma, g venme.
i. kııl- 7b/14, 8b/12, 11b/13, 20a/14, 33b/11.
- ittihād** : (Ar.) bir olma, birleşme,  adem-i i. 23b/7.
i.-ındur 23a/10.
i.-ları 23b/3.
i.-larına 23b/6, 23b/9.

ittisāl	: (Ar.) 1) bitişme, birleşme, 23b/3 , 23b/6, 23b/8. i.-leri 23b/7. 2) yakınlık, kemāl-i i. 23a/9. i.-leri 26b/3.
‘izām	: (Ar.) büyükler, ulular. ‘i.-larının ecdād-ı ‘i.-larının 9a/16.
izn	: (Ar.) izin, ruhsat, 2b/3, 15a/1, 31a/9, bilā-i. 2b/1. i. al- 30b/8. i.-i (İy.) 2a/2, 14b/9, 15a/5, 30b/5, 31a/10. i.-iyle 12a/11. i.-i sipāhī 30b/3. i.-i şāhib-i arz 31a/9.

K

kaḅīl	: (Ar.) sınıf, tür. k.-indendür 5a/1.
kābil	: (Ar.) mümkün, olabilir. k. ol- 5a/15. k.-i taḅfif 21a/11, 21b/8.
kaḅīle	: (Ar.) sınıf, tür, soy.

	ķ.-dendür 10b/4.
ķabl	: (Ar.) önce, evvel, evvelki. ķ.-ı taħrīr 24a/3. ķ.e't-taħrīr 26b/17. ķ.ü'l-feth 30a/2.
ķabül	: (Ar.) kabul. ķ. êt- 2a/17.
ķabz	: (Ar.) elinde tutma. ķ. êt- 8a/12.
ķabza	: (Ar.) bir tutam, bir avuç dolusu şey. ķ.-i taşarruf 9a/14.
ķaç	: kaç, ne kadar, 17b/13. bir ķ. 4b/13, 11a/15 ,21a/14, 21b/2, 24b/2, 25a/10, 31a/15, 32a/8.
ķaçķun	: başıboş, sahipsiz, 19a/6.
ķadar	: (Ar.) kadar, 6a/17, 12a/11, 24b/13, 29b/8.
ķadem	: (Ar.) ayak. şābit-ķ. 29b/16.
ķadīm	: (Ar.) eski ; eski zaman, ķānūn-ı ķ. 6b/16, 16b/1, 17a/3, 18b/9, 18b/17, 19a/14, 21b/9. ķ.-den 2b/15, 4b/1, 5b/3, 11a/12, 20b/17, 21a/17,25a/17,25b/16,26b/4,26b/11,

27a/3, 27a/7, 31a/4, 31a/14, k̄ānūn-ı
k̄.-den 8b/15.

k̄.-dür k̄ānūn-ı k̄.-dür 1a/5, 28a/10.

k̄.-e k̄ānūn-ı k̄.-e 2a/6, 11b/12.

k̄.-i (İy.) 3b/7.

k̄ādīme

:(Ar.) eski.

k̄.-den defātir-i kerīme-i k̄.-den 9a/17.

k̄ādīmī

:(Ar.) eskiden beri var olan , daimi, 2b/5,
6b/3, 6b/7, 7a/11.

k̄ādīr

:(Ar.) güçlü, gücü yeten, yapabilen (erkek),
1a/7, 10b/12, 10b/15, 12a/15, 24b/8, 25a/15,
31a/14.

k̄. ol - 4b/3, 4b/7, 4b/11, 4b/15, 5a/12,
12a/8, 13a/1, 28b/3, 28b/10, 30a/11,
31a/12, 31a/15, 31b/13, 32a/3, 32a/7,
32a/10, 32a/16, 32b/3, 32b/6, 32b/17.

k̄.-dür 12a/10.

k̄.-ler 10a/5.

k̄ādīre

:(Ar.) güçlü, gücü yeten, yapabilen (kadın).

k̄. ol- 14a/15, 32b/10, 33a/4.

k̄adr

:(Ar.) 1) derece, ölçü, miktar, 23b/1.

k̄.-i h̄ācet 23b/11, 23b/15, 25b/10, 25b/17,

26b/14, 27a/9.

‘alā k. i’l- imkān 21a/6.

2) onur, şeref, haysiyet, meziyet.

ķ.-üm fermān-ı celilü’l-ķ.-üm 11b/5, 18b/9.

kāfī

: (Ar.) kafi, yeter, yetişen, 24b/9.

kāfir

: (Ar.) kafir, 29a/2.

k.-de 12b/9.

ķahhār

: (Ar.) fazlasıyla kahreden, kahredici ; yok edici, batırıcı (Allah’ın sıfatlarındandır) ,

‘indü’l-ķ. 28b/17.

ķāide

: (Ar.) kaide, usul, yol, kural, nizam.

ķ.-i muķarrere 27a/1.

ķal -

: kalmak.

ķ.-an 6b/1, 14a/17, 16b/5.

ķ.-dukda 33a/13.

ķ.-ıcaķ 34a/8.

ķ.-mağıla 2b/7, 31a/6.

ķ.-mamış 23a/3.

ķ.-masa 12a/7.

ķ.-maya 6a/8, 14a/9 .

ķ.-mayan 1b/10, 13b/9, 13b/12.

ķ.-mayanların 33a/8, 33a/15.

ķ.-mayup 1a/8 , 1a/14 , 1b/1,1b/11, 13a/7,
 13a/8 , 13a/10 , 13a/11 , 14a/3,
 14a/4 ,17a/4 , 17a/12 , 26a/15,
 33a/12 ,33a/13 , 33a/16, 33a/17,
 33b/1.

ķ.-maz 22a/10, 23b/4.

ķ.-mazsa 10b/11.

ķ.-sa 1a/4, 1a/9, 1a/14, 11a/13, 12a/6,
 12a/7, 13a/5, 17a/3, 17a/5.

ķ.-up 1b/1, 28a/11, 31a/13.

ķ.-ursa 1b/10, 1b/12, 13a/1, 13a/7, 13a/8,
 13a/10, 13a/11,13a/11,14a/3,14a/4,
 33a/17.

ķaldur - : kaldırmak, gtrmek ; toplamak, taşımak .

ķ.-duķdan 31a/11.

ķ.-mak 16b/2, 16b/3.

ķalil : (Ar.) az, 9a/15, 19a/12.

ķalk - : kalkmak.

ķ.-digi 16b/5.

ķ.-up 16b/2.

ķamiřliķ(ġ) : kamişlik, 25b/15.

ķ.-ı (ly.) 26a/11.

	ķ.-ı (Ak.) 26a/2.
ķanġı	: krş. ķankı ; hangi, 26a/4. ķ.-sinuñ 15b/13.
ķankı	: krş. ķanġı ; hangi, 25a/8.
ķantār	: (Ar.) kantar. ķ.-dan 28a/6.
ķānūn	: (Ar.) kanun, yasa, 1b/8, 2a/1, 2b/2, 6b/3, 8a/11, 11a/14,14b/9,14b/10,14b/15,14b/17, 17b/6, 19b/9, 20a/5, 33b/9, ħilāf-ı ķ. 2a/7, 3b/15, 14b/1, 14b/5, 14b/9, 14b/11, 14b/16, 15a/5, 15a/7,15a/11,18b/14,20b/15,22a/13, şer [°] ü ķ. 18b/1, ħilāf-ı şer [°] ü ķ. 4a/16, 7b/10, 33b/9. ķ.-a 3b/17, 4b/6, 21b/1, şer [°] ü ķ.-a 4a/2. ķ.-da 21b/4. ķ.-dur 7a/12, 17b/7, 17b/16, 18a/6, 28a/8, ħilāf-ı ķ.-dur 13a/16, 16b/3, 21b/15, 22b/1, 22b/4, 27a/15, 33b/5. ķ.-lar 30b/2. ķ.-larıdur 17b/9. ķ.-ı cedīd 8b/17, 14a/16, 14b/8. ķ.-ı defter 4a/7, 7b/9.

ķ.-ı ķadīm 1a/15, 2a/6, 6b/16, 8b/15,11b/12,
16b/1,17a/3,18b/9,18b/17,19a/14,
21b/9, 28a/10.

ķ.-ı muķarrer 21a/7.

ķ.-ı pādīşāhī 3a/4, 30b/1.

ķ.-ı şehenşāhī 19a/16.

ķ.-ı timār 34a/7.

ķ.-ı zu‘amā 34a/5.

ķ.-ı fermān-ı şerīf 18a/9.

ķ.-ı şerīf-i ‘ālīşān 18b/13.

ķ.-ı çavuşān-ı dergāh-ı ‘ālī 34a/1.

ķ.-ı küttabān-ı dergāh-ı ‘ālī 34a/3.

ķ.-ı mutaşşarīf-ı dergāh-ı ‘ālī 33b/16.

ħademe-i ķ.-ı hümāyūn 20b/13.

ķānūnnāme

:(Ar.+Far.)bir hükümet tarafından idare usu-
lüne ve kamunun işlerine dair düzenlenip
herkes tarafından uygulanması zorunlu
olmak üzere konulan ve ilan edilen hüküm-
leri içeren kitap.

ķ.-i hümāyūn 20a/7.

ķ.-i hümāyūn-ı sa‘ādet-maķrūn 20a/3.

ķ.-i livā-yı Hersek 27a/16

ķ.-i Sultān İbn.-i Sultān Aħmed Hān 1a/1.

ķ.-i sultānī 33b/14.

ķ.-i tevcīhāt-ı zeāmet ve tīmār 33b/15.

şūret-i ķ.-i cedīd 28a/15.

ķar : kar, 31a/13.

ķara dikenlü : bir tür vergi, 21a/13.

ķarār : (Ar.) durma, 12a/9.

ķ. kılın - 30a/11, 30a/14.

ķ.-a 2b/5.

ķ.-ı (Ak.) ħaķķ-ı ķ.-ı 11b/10, 33b/4.

ķ.-ın ħaķķ-ı ķ.-ın 12a/12.

ķ.-içün ħaķķ-ı ķ.-içün 11a/2.

ķarındaş : kardeş.

ķ.-a 13b/13.

ķ.-ı (İy.) 1b/9, 13a/8, 13a/9, 13b/11, 13b/12,

14a/3, 15b/10, 17a/5, 17a/5, 17a/13,

33a/2, 33a/4.

ķ.-ına 11b/3, 11b/9, 13a/9, 30b/11, 30b/11.

ķ.-ından 1a/9.

ķ.-lardan 33a/14.

ķ.-ları 1a/9, 1a/14, 1a/16, 6a/4, 17a/7, 33a/13,

33a/15.

	k.-ların 4a/12.
	k.-larına 6a/16.
	k.-larıyla 27a/17.
	k.-larıysa 6a/15.
karīb	: (Ar.) yakın, 24a/5.
karye	: (Ar.) köy, 13a/17, 18a/7, 20a/15, 20b/9, 21a/3, 21a/4, 21b/11, 21b/16,22a/16,22b/1, 23a/3, 23a/10, 23a/16, 23b/5,23b/14,24a/9, 24a/10, 24a/16,25a/13,25a/17,26a/2,26a/4, 27b/14, 31a/12, 32a/13, 33b/3, 33b/4, ehl-i k. 32a/14, 32a/15. k.-de 16b/5, 16b/8. k.-den ehl-i k.-den 11a/14, 11b/3, 11b/10. k.-deki 17b/15. k.-ler 18a/5, 22b/12, 23a/9, 23a/17. k.-lerde 3b/5. k.-lerden 24a/17. k.-lere 26a/6, 26a/12, 26a/16. k.-leri 7a/3, 7b/8. k.-lerüñ 23b/8,24b/14,24b/15,25a/2,25a/14, 25b/5, 25b/14, 26a/13. k.-lerinde 7b/4.

ķ.-lerinden 9a/1.

ķ.-lerinũ 2b/14, 3a/2, 6a/2, 6b/1, 6b/10.

ķ.-nũ 21a/6, 21a/9, 21b/3, 21b/7, 22a/6,

22a/10, 22a/13, 24a/11, 24b/3,

24b/15, 25a/8, 25a/11.

ķ.-sinde 4b/9.

ķ.-sinden 16b/8.

ķ.-ye 16b/4, 23b/13, 25a/9, 26a/4, ehl-i ķ.-ye

11b/4, 11b/12.

ķ.-yi 20b/1, 20b/2, ehl-i ķ.-yi 11a/15.

ķ.-i mezbũre 24a/13.

ķ.-i vāh̄ide 24a/15, 24b/4, 26b/6.

ķaryeteyn

: (Ar.) iki kũy, 23a/11, 25b/3.

ķaṣa

: (< İt. cassa) kasa.

ķ.-sına 18b/5.

ķaṣd

: niyet, amaç.

ķ. êt- 20b/14.

ķassām

: (Ar.) ōlũlerin bıraktığı Şeylerin bũlũŕũm

işiyle uğraşan Şer'i memurlar.

ķ.-ı (İy.) 8a/6, 8a/11.

ķ.-larũ 8b/11.

ķ.-larına 8b/10.

- kaṭʿ** : (Ar.) 1) kesme, kesilme.
 kaṭʿ -ine 19b/1.
 kaṭʿ-i eṣcār 23b/17.
 kaṭʿ-ı yed 18b/15, 20a/11.
 2) halletme, karar verme, sona erdirme,
 bitirme.
 kaṭʿ ét- : 21b/6.
- kaṭʿen** : (Ar.) asla, hiçbir zaman, 3b/11, 13b/2, 18b/2,
 33b/7.
- katır** : katır, 19a/7.
- kātib** : (Ar.) katip, yazan, yazıcı, 19a/4, 19a/5.
 k.-i (İy.) 20b/1, 22b/1, 23b/8, 24a/2, 25b/14.
 k.-leri 27a/2.
 k.-ü'l-velāyet 21a/3, 21b/16.
- kātil** : (Ar.) katil.
 k.-i (İy.) 32a/14.
- kaṭre** : (Ar.) damla 26a/14.
- kaṭābil** : (Ar.) kabileler.
 kaṭ.-i ḥavāṣṣ 9a/10.
- kaṭānīn** : (Ar.) kanunlar, 22a/14.
- kaṭī** : (Ar.) 1) güvenilir, sağlam, 29b/3.
 2) kuvvetli, güçlü.

- ḳayd** : (Ar.) kayıt, yazma, yazılma, 22a/1, 23b/9, 24b/10, 31b/7.
- ḳ. buyur- 29a/14.
- ḳ. ʿet- 19b/8.
- ḳ. ʿetdūr- 20a/1, 30b/9, 31b/6, 34a/12, 34a/14.
- ḳ. eyle- 20b/3, 25b/15, 26b/17, 27a/3.
- ḳ. olın- 4a/6, 7b/4, 9a/4, 15b/12, 20a/3, 20b/9, 28a/12.
- ḳayın** : (Ar.) kayın, kayın birader.
- ḳ.-ların 4a/12.
- ḳāyim** : (< Ar. ḳāim) birinin yerini tutan, birinin yerine geçen.
- ḳ.-ler 10b/11.
- ḳāza** : (Ar.) 1) kadılık görevi.
- ḳ.-ñda taḥt-ı ḳ.-ñda 6a/1.
- ḳ.-ñuzda taḥt-ı ḳ.-ñuzda 3a/9.
- 2) kaymakamlık, ilçe.
- ḳ.-sında 19a/16.
- ḳ.-yı mezbūr 33a/10, 33b/8.

ķāzī

ķ.-yı mezbūre 33a/7.

: (Ar.) kadı, 3a/7, 5b/15, 15b/6, fetvā-yı ķ.

5a/13.

ķ.-ler 7b/17, 8b/8, 19a/8, 29a/15.

ķ.-lere 20a/4.

ķ.-lerinūndūr 8a/14.

ķ.-nūñ 15b/10, 18b/4, 19a/2.

ķ.-si 8a/3, 18a/10, 18b/11, 18b/12, 33a/6.

ķ.-sin 33a/7.

ķ.-sisin 18a/11.

ķ.-süz ma'rifet-i ķ. 20a/10.

ķ.-ye 19a/8, 19a/10, 19a/11, 19a/12, 19b/16,

20a/1, 20a/5.

ķ. nāibleri : kadıların gitmedikleri yerlere

gönderdikleri vekiller, 8b/5.

taht ķ.-leri: İstanbul'da bulunan şer'i mahke-

melerin kadıları, 19b/3.

ķāziyye

: (Ar.) iş, husus, madde, mesele ; dava.

ķ.-de 7b/11.

kebe

: (İt. cappa < Gr.) kısa kepenek.

ķ.-den 28a/3.

ķ.-sinden 28a/2.

- kebīr** : (Ar.) 1) büyük, ulu, 26a/8, 26b/2.
2) çocukluktan çıkmış genç (erkek), 1a/16.
k.-dür 13b/12.
- kebīre** : (Ar.) 1) büyük, vereş-e-i k. 10a/14.
2) çocukluktan çıkmış genç (kız), 1a/12,
13b/11.
- keçi** : keçi, 19a/7.
- kefāf** : (Ar.) yaşayacak kadar rızık.
k.-ları 29b/9.
k.-larına 29b/7.
- kefālet** : (Ar.) kefillik, birine kefil olma, be-rā- yı k.
19a/2.
- kefere** : (Ar.) kafirler, Müslüman olmayanlar, 10a/1,
12b/4, 19b/6.
k.-den 10a/7, 27b/2, 27b/4, 27b/9.
- kefille -** : kefilli hale getirmek.
k.-yüp 19a/1.
- kelām** : (Ar.) söz, 22a/3, 24b/11, 26a/5, 27a/10.
- kemā-yenbağī** : (Ar.) gereği gibi, layık olduğu gibi, 18b/9.
- kemākān** : (Ar.) eskisi gibi, önceden olduğu gibi, 2b/12,
3a/3.
- kemāl** : (Ar.) olgun, yetkin, tam, eksiksiz.

k.-ine 5a/15.

k.-i etbā^c 29a/12.

k.-i ihtisām 24a/8.

k.-i ihtisāş 24b/9, 26b/6.

k.-i ittişāl 23a/9.

k.-i su^cūbet 10a/16.

kenār

: (Far.) deniz kıyısı, sahil.

k.-a 24a/5.

k.-ı nehr 24b/16.

kendi

: krş. kendü; kendi, 3a/14, 5a/10, 9a/1, 15a/5,
15a/17, 17b/6.

kendü

: krş. kendi ; kendi, 3b/1, 3b/9, 4b/5, 7b/7,
12a/6, 13a/1, 13b/1, 14b/7, 15b/7, 18a/5,
23b/10, 25a/17, 27b/9, 27b/11.

k.-den 28b/6.

k.-ler 3b/2, 3b/7, 9b/16.

k.-lere 3b/4 , 10a/1 , 12b/5 , 12b/6 , 25a/5,

25b/17, 26a/1, 26b/4.

k.-leri 3b/10, 4a/11, 33b/7.

k.-lerine 2b/12.

k.-lerinüñ 9b/4, 10b/10.

k.-ye 9a/4.

	k.-yi (Ak.) 17b/12.
kerīme	: (Ar.) ulu, büyük. defātir-i k.-i kādīme 9a/17.
kerrāt	: (Ar.) kereler, defalar, kezler, 22b/16.
keşīr	: (Ar.) çok, çok olan, bol, 9a/15, 19a/12.
keşf	: (Ar.) keşif, açma, meydana çıkarma, 9b/3, 9b/8. k.-i sicillāt 19b/4.
ketebehū	: (Ar.) " yazan " anlamında, isimle birlikte kullanılan bir terim, 11a/3, 12a/15, 14a/15, 28a/17, 28b/2, 28b/4, 28b/6, 28b/8, 28b/10 28b/13 , 28b/17, 30a/16, 30b/2, 34a/14.
kethūdā	: (< Far. kedhūdā) büyük devlet adamlarıyla zenginlerin işlerini görenler, kahya. şehir k.-ları 8b/5.
ketm	: (Ar.) saklama, gizli tutma. k. èt- 21b/17.
kettān	: (Ar.) keten, 28a/2, resm-i k. 27b/7.
keyfiyyet	: (Ar.) 1) nitelik. k.-le 28b/11. k.-i taşarruf 9b/9. 2) husus, iş, madde.

- k.-i mülkiyyet 5a/3.
- keyl** : (Ar.) 1) kile; tahıl, hububat ölçüsü ; ölçek,
27b/5, 27b/16.
2) ölçme.
k. olın- 27b/4.
- kezā** : (Ar.) keza, böyle, böylece, 4b/12, 4b/16.
- kezālik** : (Ar.) keza, bu da öyle, 19a/8, 19b/3.
- ķibel** : (Ar.) taraf, yan, yön.
ķ.-inden 26b/5.
- ķilā^c** : (Ar.) kaleler, surlar, 22b/15, 23a/8.
- ķılıç** : tımarların başlangıcı olan ilk üç veya altı
bin akçesi.
ķ.-uñ 34a/8.
ķ. tīmār 22a/15.
- ķılın -** : kılınmak, edilmek.
ķ.-mak şarf ķ.-mak 29b/8.
ķ.-sa ķarār ķ.-sa 30a/13, 30a/14.
ķ.-up muķarrer ķ.-up 10a/1.
- ķır -** : kırmak; öldürmek.
ķ.-mayup 12b/4, 30a/4.
ķ.-up 22b/11.
- ķırķ** : kırk, 5b/1, 7a/13, 16a/4, 19a/8, 19a/8, 31b/1.

- kısm** : (Ar.) kısım, parça , bölüm, takım; çeşit, tür,
10a/4, 20a/15.
k.-dur 9b/12, 10a/12, 22b/5.
k.-ı (ly.) 9b/13, 10a/1, 10a/12, 20a/15, 20a/17,
22b/5, 22b/8.
k.-ından 30a/15.
k.-un 20b/4, 22b/14.
- kısmet** : (Ar.) ortak olan bir hisseyi ayırmak , belli
etmek, resm-i k. 8a/5, 19b/5.
k. ilet- 8a/11, 30a/2.
k. eyle- 12a/17.
k.-de eşnā-yı k.-de 8a/6.
k.-ler resm-i k.-ler 8a/14.
- kışlak(ğ)** : kışın orduların, göçebe oymakların hay-
vanlarıyla birlikte yayladan inip konakla-
dıkları yer, 31b/11, 31b/13.
k.-ı (ly.) 31b/8.
k.-ın 31a/5.
- kışlat(d) -** : kışı bir yerde geçirtmek.
k.-up 31b/10.
- kıṭʿa** : (Ar.) parça, bölüm, cüz, 10a/15, 30a/6, 32a/4,
32a/15.

- kıtm̄ir** : (Ar.) bir ağırlık ölçüsü, nak̄ir ü k. 9a/15.
- kıyās** : (Ar.) kıyas.
- k̄.** buyur- 29a/4.
- kız** : kız, kız çocuk, 1a/9, 1a/9, 13b/11, 13b/13, 17a/5, 17a/13, 30b/11, 33a/2, 33a/4.
- k̄.-dan** 27b/13.
- k̄.-ı(ly.)** 1a/14, 1b/1, 1b/9, 11b/9, 12a/7, 17a/12, 32b/8, 32b/8, 32b/12.
- k̄.-ına** 11b/9, 30b/11.
- k̄.-lar** 33a/15.
- k̄.-ları** 1a/4, 1a/8, 1a/12, 13a/7, 13a/8, 13b/6, 17a/7, 33a/12, 33a/13.
- k̄.-larına** 1a/10, 13a/8, 13b/3, 13b/10, 33a/13.
- ki** : (Far.) ki, 3a/8, 3a/10, 3a/15 4a/3, 5a/6, 5b/11, 5b/16, 6a/13, 6b/9, 8a/1, 8a/4, 8a/8, 8b/13, 9b/11, 9b/13, 10a/1, 10a/9, 10a/13, 10b/5, 10b/13, 11a/11, 11a/11, 11b/5, 12a/2, 12b/9, 12b/12, 12b/14, 17a/2, 17a/14, 17a/15, 18a/3, 18a/5, 18a/11, 18a/11, 18a/13, 19a/8, 19a/8, 19b/10, 19b/11, 20a/1, 20a/8, 20a/9, 20a/10, 20a/12, 20a/15, 20a/16, 20b/1,

20b/8, 20b/8, 20b/10, 21a/2, 21a/5, 21a/7,
 21a/8, 21a/11,21a/12,21a/14,21b/5,21b/10,
 21b/12, 21b/15, 22a/2, 22a/3,22a/14,22b/5,
 22b/8, 23a/4, 23a/7, 23a/13,23a/15,23a/15,
 23a/16, 23a/17, 23b/5, 23b/8, 24a/4, 24a/5,
 24a/8, 24a/10, 24a/14, 24b/13 25a/1,25b/2,
 25b/4, 25b/6, 25b/9, 25b/9, 25b/12, 26a/5,
 26a/6, 26a/8, 26b/2, 26b/9, 27a/2, 27a/3,
 27a/8, 28a/15, 29a/8, 30b/2, 33a/7, 33a/7,
 33b/7.

kifāyet

: (Ar.) yeterlik, yetişme, el verme.

k. èt- 28b/13, 31a/10.

kīl

: (Ar.) söz.

k.-ü'l-feth 12a/17.

kilā

: (Ar.) her iki, her ikisi.

‘alā kile’t-takdīreyn 23a/7.

kīle

: (Ar.) ölçek, kile, 5b/2, 17b/11, 17b/11.

k.-de 5b/2.

k.-den 27b/5.

k.-siyle 17b/11.

kim

: kim.

k.-den 18b/6.

- k.-e 4b/11, 6b/1, 17a/7, 33b/6.
k.-üñ 1a/7, 15b/15, 15b/17, 18a/2.
her k. 7b/1, 20a/17, 25b/8, 29b/13.
- kim** : (Far.) ki, 22a/14, 23b/3, 24b/1.
- kimesne** : kimse , 1b/2, 1b/16, 6a/9, 10b/9, 11a/1,
12a/6, 13b/1, 14a/9, 17b/5, 22b/4, 22b/6,
25b/11, 26a/9, 26b/1, 28b/12, 30b/3.
k.-den 11a/2.
k.-ler 6b/2, 6b/10, 8b/7, 13a/7, 13a/8, 13b/16,
14a/3, 21b/10, 26a/3, 31a/14.
k.-lerden 31b/11.
k.-lere 10b/12.
k.-lerüñ 6a/3, 6a/12, 31b/12.
k.-nüñ 22b/9.
k.-si 12a/6.
k.-ye 5a/7 , 7b/10 , 11a/3 , 11b/4 , 12a/14,
13a/3, 21b/14, 27a/15, 30b/15, 33b/10.
- kimi** : kimi, bazıı, 6b/12, 6b/13, 16a/13, 16a/13.
- kirācı** : kiracı 30a/16.
- kirām** : (Ar.) soyu temizler, ulular, şerefliler, ebā-yı
k. 9a/16, sādāt-ı k. 8a/16.
- kişi** : kişi, kimse, 1b/17, 2a/2.

- kitābet** : (Ar.) 1) yazı yazmak, kayıt tutmak.
k.-de h̄in-i k.-de 17b/12.
2) efendi ile kölesi arasında bahis yoluyla gerçekleşen sözleşme, 8b/2.
- ko -** : koymak.
ḳ.-duklaṛıçün 7a/8.
ḳ.-mağıla 16b/16.
ḳ.-miş 6b/6.
ḳ.-mişlar 6b/6, 7a/6.
ḳ.-sa 17b/13.
ḳ.-mak 12a/13.
- kon -** : konmak, bir şeyi emeksiz edinmek.
ḳ.-up 4a/14.
- konıl -** : konulmak, bırakılmak, yerleştirilmek.
ḳ.-up 19a/5.
- kovan** : kovan, 27b/11, ⁶öşr-i ḳ. 5b/3, 18a/4.
ḳ.-a 27b/12.
ḳ.-dan 7b/8.
ḳ.-larında 7b/5.
ḳ.-larından 3b/9, 7b/8, 7b/9.
ḳ. h̄akkı 3b/10.
⁶öşr-i ḳ.-ı mahşūşī 17b/9.

- köy -** : koymak.
 kö. vēr- 19b/16.
 kö.-u vërdür- 20a/13.
 kö.-asın emānet kö.-asın 4a/5.
 kö.-up 6b/3, 27b/10.
- köyun** : koyun, 7b/2, 8b/16, 19a/7, 28a/7.
 kö.-a 27b/12, 28a/5.
 kö.-dan 28a/5, 28a/7.
 kö.-lar 31b/12.
 kö.-ları 31b/10, 31b/10, 31b/11, 31b/11.
 kö.-ların 7b/2, 31a/11, 31b/12.
 kö.-larından 15a/16, 15a/17, 15b/7, 15b/8.
 kö.-larıyla 7a/15, 7a/17.
 kö. hakkı 4a/13.
- köy** : (< Far. kūy) köy.
 kö.-inde 17b/7, 27b/10, 27b/10, 28a/9.
 kö.-lerde 19a/11.
 kö.-lerinde 17b/8, 17b/9.
- kudemā** : (Ar.) Eskiler.
 kö.-yī āl-i ʿOsmān 29b/1.
- kudret** : (Ar.) kudret, kuvvet, güç, 23a/1.
- kūh** : (Far.) dağ.

- k.-dan 1b/16, 2a/2, 2a/16,2b/14,2b/16,3a/3,
15a/6, 15a/13.
- kūhistān** : (Far.) dađlık, 22b/10, 23a/17, 23b/2,23b/7,
23b/12.
- kūhsār** : (Far.) dađlık, 23b/17.
- kul** : kul, köle; yeniçeri, 19a/6.
- ķ.-dan 4a/14.
- ķ.-lar 29b/6.
- ķ.-larıdur 5a/14.
- ķ.-larım 4a/8.
- ķ.-larıma 3b/12.
- ķ.-larımuñ 4a/11.
- ķ.-larına 18b/8.
- ķ.-larum 18a/15.
- ķ.-larumdan 3b/17, 4a/9, 4a/10, 4a/13.
- ķ.-larumuñ 3b/10.
- ķ. t̄āyifesi 2b/8.
- ķullan -** : kullanmak.
- ķ.-mağa 12a/14.
- ķulluk(ğ)** : Tımarlılarla sipahilere ayrılmış olan yerler-
de oturanlardan ziraat ettikleri arazinin
dönümü oranında götürü yoluyla alınan

- vergi.
- ķ.-ını 5b/12.
- ķurā** : (Ar.) köyler, kasabalar, 9a/10,22b/5,22b/8, 22b/13, 22b/15, 23a/6, 23a/8, 24a/1, 24a/6, 24b/7, 25b/9,25b/10, 25b/13, 25b/15,26b/3, 26b/10, 26b/14, 27a/3, ahālī-i ķ. 23b/13.
- ķ.-dan 26a/3.
- ķ.-ları 28a/10.
- ķ.-nuñ 26b/7.
- ķurb** : (Ar.) yakın, 26b/10.
- ķ.-ında 30b/4, 32a/13.
- ķ.-larından 31b/16.
- ķurşun** : kurşun, 8b/14.
- ķuvvet** : (Ar.) kuvvet, güç, kudret, 23a/1.
- ķuzāt** : (Ar.) kadılar, 8a/7, 8a/12, 8b/9, 12a/10, 20a/6, cumhūr-i ķ. 19b/1, fahŗü'l- ķ. 18a/9, ķıdvetü'l- ķ. 11a/10, maŗşūl-i ķ. 19a/16, mefāŗirü'l-ķ. 7b/16.
- ķ.-a 20a/8.
- ķ.-uñ 10b/17, 11b/16.
- ķ.-ı dāī 18b/3
- ķ.-i'l-İslām 33a/5.

- ḳ.-i'l-Müslimîn 3a/5.
- ḳ.-ı sālīfe 29a/15.
- kükürd** : (< Far.gūgird) kükürt, 8b/16.
- küllī** : (Ar.) umumi, bütün;çok,6a/10,6b/14,8a/10,
13b/7, 14a/10, 14b/3,14b/12,15a/9,16a/15,
21a/8, 29b/6, 33a/9.
- külliyen** : (Ar.) büsbütün, tamamıyla, toptan, 5a/1,
5a/4, 8a/13, 8a/16, 8a/17, 8b/6, 11a/1.
- külliyet** : (Ar.) genellik, bütünlük, 25b/13, 25b/16.
- küh** : (Ar.) bir şeyin aslı, temeli, gerçeği.
k. ü ḥaḳīḳat 9b/1, 9b/8.
- kürsī** : (Ar.) makam, görev.
k.-i ḥilāfet 9a/7.
- küttāb** : (Ar.)devlet dairelerindeki yazıcılar,18a/15.
k.-ı zevī'ü'l-ictināb 20b/13.
- küttābān** : (Ar.+Far.) katipler, yazıcılar.
ḳānūn-ı k.-ı dergāh-ı 'āli 34a/3.
- kütüb** : (Ar.) kitaplar.
k.-i şer'iyye 10a/12.
fi'l-k.-ü'l-mezbūre 4b/16.
- küvvāre** : (Ar.) arı kovanı, 'öşr-i k. 7b/4.

L

- lā-büdd** : (Ar.) lazım, gerekli, gerek, 24b/5, 25b/15,
26a/11, 26a/16.
l.-dür 23a/11, 24b/10, 26b/8.
- lākin** : (A) lakin, ama, fakat, ancak, 1b/5, 5a/5,
6a/9, 6b/11, 8a/13, 9a/17, 10a/14, 13b/4,
14a/9, 15b/5, 15b/16, 17a/9, 17b/16, 19b/3,
20b/3, 21a/1, 21a/4, 22a/3, 22b/14, 23a/14,
24b/13, 26a/5, 27a/1, 28b/12.
- la'net** : (Ar.) lanet.
l.-i (İy.) 29b/15.
l.-ine 28b/17.
- lāyık** : (Ar.) layık, yaraşır.
l. ol- 23a/13.
- lāzım** : (Ar.) lazım, gerek, 17a/14, 21a/5.
l. gel- 6a/10, 14a/11, 20a/2, 21a/10, 21a/17,
21b/3, 22b/2, 23a/5, 30a/16, 30a/17,
30b/2.
l. ol- 5a/17, 18a/7, 32a/14, 32a/14, 32a/14.
l.-dur 5b/7, 12b/3, 31a/9, 32a/15.
- lāzib** : (Ar.) lazım, gerekli, 21a/5.
- levāhik** : (Ar.) ekler.

- leyl** : (Ar.) gece.
I.-de nişfü'l-l.-de 19a/10.
- li-eb** : (Ar.)baba tarafından, baba yoluyla,30b/11,
33a/1, 33a/4.
- livā** : (Ar.)idari bölüşümlerde mutasarrıf idaresin-
de bulunan, kaza ile vilayet arasındaki
memleket parçası ; sancak.
I.-yı mezbūr 28a/15.
I.-yı mezbūre 18a/13, 18b/2.
I.-yı Selānik 9b/10.
I.-yı Üsküb 9b/10.
kānūnnāme-i I.-yı Hersek 27a/16.
- lüzūm** : (Ar.) lazım olma, gereklilik.
I.-ına 29b/11.
I.-ı hudūd 23b/5.

M

- mā'** : (A) su, 24b/1, 25b/1, 26a/5, 26a/15.
m.-ya 26a/1.
- mā'adā** : (Ar.) -den başka, 20a/7, 20b/15, 26a/5,
29a/14.

	m.-sı 22b/3, 26b/5.
ma^ça-hazā	: (Ar.) böyle iken, bununla beraber, 21b/5, 25b/3.
mā^çan	: (Ar.) beraber, birlikte, 11a/12.
ma^fā^ş	: (Ar.) yaşayış, dirlik. m.-ları medār-ı m.-ları 9a/11.
mābeyn	: (Ar.) ara. m.-de 10a/15. m.-i (ly.) 26a/10. m.-inde 12a/17, 23a/3, 23a/10, 23b/5, 24b/15, 25b/3. m.-indeki 23b/15. m.-leri 23b/2. m.-lerinde 18a/5, 23b/4, 23b/11. m.-lerinden 24b/1.
mādāmki	: (Ar.) mademki, 6a/7, 8b/1, 10a/9, 10b/8, 14a/8, 15b/2, 15b/16, 24b/3.
mādde	: (Ar.) madde, 19a/8.
mağfūr	: (Ar.) Allah tarafından günahlarının affedilmesi için dua edilen kimse, 19a/15.
mağlūb	: (Ar.) mağlup, yenilmiş, 25a/14.
mağsūb	: (Ar.) zorla alınmış.

- m.-ı nehr 25a/14.
- maḥall** : (Ar.) mahal, yer, mekan, 25a/8, 26a/6.
 m.-de 20a/5, 30b/11, 33a/1.
 m.-i (Ak.) 22b/11.
 m.-ler 7a/11, 25b/17.
- maḥāsin** : (Ar.) güzellikler, 29a/11.
- maḥfūz** : (Ar.) korunmuş, gözetilmiş.
 m.-a sicill-i m.-a 19b/8, 20a/1.
- māhī** : (Far.) balık, şayd-ı m. 26a/13.
- maḥlūl** : (Ar.) intikal edecek varis bırakmaksızın ölen kimseden kalan arazi, emlak, maaş, 20a/16, 21b/11.
 m. ol- 11a/13, 11b/8, 18a/6, 21b/9, 22a/12, 28b/2, 30b/10, 30b/13.
 m.-ı (ly.) 13b/15, 21a/2.
 m.-uñ 22b/2.
 m.-i mufaşşal : tapu usulüne ait bir terim. İki kısımdı. Biri, defter-i mufassalda kayıtlı olup da icmal defterinde kayıtlı olmayan köyler ve mezraalar tımarı olup her kime berat ile verilmişse ona aitti. Diğeri ise icmal defterinde eksik ve defter-i mufassalda fazla olarak

kaydolunandı, 20a/15,20b/3,20b/12,20b/16,
22a/3, 22a/10, 22b/2.

- maḥmiyye** : (Ar.) bir şeyi himaye etme, koruma.
m.-nün arāzi-i memālik-i m.-nün 9b/1, 9b/8.
- maḥmūl** : (Ar.) yüklenmiş.
m. ol- 28a/1.
- maḥrūm** : (Ar.) mahrum, istediğini elde edemeyen.
m. ol- 14a/1.
- mahrūse** : (Ar.)büyük şehir, (el) m. 4b/1, 7b/15,8b/13,
20a/14, memālik-i m. 19a/10.
m.-de memālik-i m.-de 14a/6, 22b/15,23a/7.
m.-mde memālik-i m.-mde 6a/6,
- maḥsūb** : (Ar.) hesap edilmiş, hesaba geçirilmiş,
26a/4
m. ol- 24a/10, 24a/14, 24a/15, 24b/5,26b/8.
- maḥsūl** : (Ar.) 1) ürün, 2b/16,3b/3,9a/4,18b/5,31b/4.
m.-i (İy.) 21a/4, 24a/10, 24a/13.
m.-ine 22a/16.
m.-leri 19b/3, 26b/7.
m.-lerin 25a/7.
m.-lerine 19a/17.
m.-i kuzāt 19a/16.

	m.-i timār 34a/10.
	2) ortaya çıkan, meydana gelen şey, 23b/13.
maḥṣūlāt	: (Ar.) elde edilen şeyler, gelirler ; ürünler 21a/6, 21a/10.
	m.-ına 20a/6, muḳteẓayāt-ı m.-ına 22a/6.
maḥṣūṣ	: (Ar.) biri veya bir şey için ayrılmış olan, 24a/13, 24a/15, 24b/4, 25b/17, 26a/4.
	m.-dur 17b/6, 24b/8.
	m. ol- 24a/9, 25a/5, 25a/9, 25b/13, 26a/7, 26a/12, 26a/16, 26b/6.
maḥṣūṣa	: (Ar.) özgü, özel. m.-i mensūbe 27a/8.
maḥṣūṣen	: (Ar.) ayrıca, özel olarak, 9a/4.
maḥṣūṣī	: (Ar.) özel, ayrı, ʿoṣr-i ḳovan-ı m. 17b/9. m.-dür ʿusr-ı m.-dür 17a/16.
maḥv	: (Ar.) yok etme, ortadan kaldırma. m. ol- 26a/15.
maḥz	: (Ar.) asıl, tam. m.-dur bātıl-ı m.-dur 12a/11. m.-edür 12b/3.
maḥzūrāt	: (Ar.) sakınılacak şeyler, engeller, 21b/7.
maʿiṣet	: (Ar.) geçinme.

- m.-leriçün 3b/1, 3b/9, 7b/7, 15a/17, 15b/7.
- maḳāle** : (Ar.) söz, temmetü'l-m. 27a/15.
- maḳām** : (Ar.) yer, mevki, kat.
- m.-larına 10b/10.
- (be) m.-ı Ḳoṣṭantīniyye 7b/15 8b/13, 11b/14, 20a/14.
- maḳbūl** : (Ar.) makbul, beğenilen ; geçer.
- m.-dür 11a/3.
- m.-i sultānī 20b/8.
- maḳṣūd** : (Ar.) istenilen, kastedilen şey; istek, 26b/9.
- maḳtūl** : (Ar.) katledilmiş, vurulmuş, öldürülmüş,
- 32a/13.
- m.-ün 32a/14.
- maḳūle** : (Ar.) takım, çeşit, soy, 2a/4, 2b/6, 5a/9, 8b/6, 11b/8, 11b/11, 13a/2, 13b/2, 14a/17, 17b/13, 19b/17, 20b/3, 21b/7, 21b/10, 21b/13, 22a/11, 22b/12, 23a/4, 23b/6, 23b/12, 23b/14, 24a/1, 24a/8, 24a/14, 24b/2, 24b/14, 25a/4, 25a/7, 25b/2, 25b/12, 26a/8, 26b/5, 26b/15, 30a/14.
- m.-sinden 12b/2.
- m.-ler 17a/12, 22a/8, 27a/10.
- m.-lere 22b/7.

	m.-lerden 6b/15.
	m.-leri 27a/2.
	m.-ye 20a/16.
māl	: (Ar.) mal.
	m.-ları 9b/14.
	taḥṣīl-i m.-ı pādīṣāhī 18b/8.
mālik	: (Ar.) sahip.
	m. ol- 28b/11.
māliyye	: (Ar.) maliye, 2b/17.
mā lūm	: (Ar.) bilinen, belli.
	m. ol- 3a/8, 5b/16, 7b/17, 11a/11, 18a/11, 20a/15, 23b/10, 32a/14, 33a/7.
mā mūlūn bih	: (Ar.) yürürlükte olan, 20b/5.
mā nā	: (Ar.) mana, anlam.
	m.-ları 21b/8.
	m.-sı 12b/8.
	m.-yı 20b/14.
mā ni^c	: (Ar.) engel, özür, bilā-m ^c 6b/2, 6b/6.
	m ^c ol- 6b/4.
	m ^c olın- 17a/8.
	m ^c -i ihtīṣāṣ 24b/1, 26b/12.
mansīb	: (Ar.) devlet hizmeti, 8b/6.

- mansūr** : (Ar.) Allah'ın yardımıyla galip gelmiş.
m.-da serḥadd-i m.-da 27a/4.
- maʿrifet** : (Ar.) vasıta, aracı, bilā-m. 4b/14.
m.-i (İy.) 4b/10, 15a/4, 19a/8.
m.-ile ehl-i m.-ile 4a/5.
m.-insüz 28b/5.
m.-iyle 1b/17, 11a/2, 11a/14, 32a/16.
m.-i kâzî 20a/10.
- maʿrūf** : (Ar.) herkesçe bilinen, tanınmış, belli.
m.-dur 10b/5, 12b/15.
m.-i meşhūr 12a/2.
- maşārif** : (Ar.) harcamalar, giderler.
m.-i (İy.) 29b/7.
m.-indendür 29b/9.
- mā-sebak** : (Ar.) geçen, geçmiş.
m.-da 21a/3.
- maṭlaʿ** : (Ar.) baş.
m.ʿ-larında 9b/8.
- maṭlab** : (Ar.) konu, mesele, 6b/1, 6b/10, 7a/3, 7a/9,
7a/14, 12a/15, 13a/4, 14a/5, 14b/8, 16a/11,
16b/2, 16b/14, 17b/9, 18a/9, 21b/15, 22b/4,
25b/9, 27a/1, 28a/16, 28b/8, 30b/2.

- maʿz** : (Ar.) keçi.
m.-i İmām 33b/13.
- mazbūt** : (Ar.) yazılmış, kaydedilmiş.
m.-i ĥudūd 23b/4.
- meblağ** : (Ar.) para, akçe.
m.-i muʿayyen 4b/10.
- mecāl** : (Ar.) fırsat, imkan.
m.-leri 2b/5.
- mecd** : (Ar.) büyüklük, ululuk, şan, şeref, 5b/17.
- mecrā** : (Ar.) suyun aktığı yatak, su yolu.
m.-yi ʿatīk 25b/2.
- mecrūhen** : (Ar.) yaralanmış olarak, 32a/13.
- medār** : (Ar.) vesile, sebep, vasıta.
m.-i maʿāş 9a/11.
- medħal** : (Ar.) parmak.
m.-i ol- 7b/11.
- medħūl** : (Ar.) ayıplanacak bir kusur işlemiş.
m.-i selef 22a/4.
- medīne** : (Ar.) şehir.
(be) m.-i Prava 4b/1.
- meğer** : (Far.) meğer, oysaki halbuki, 15b/11, 17a/14,
21a/7, 22a/17, 23b/8, 27a/7.

- mehādat** : (Ar.) birbirine vermek, 28b/12.
- Meḥmed** : sembolik bir kişi adı.
guŧte-i M. 9a/5.
- Meḥmed bin Saḑdū'd-dīn** : sembolik bir kiři adı, 14a/15, 28b/6.
- mektūb** : (Ar.) mektup.
m.-lar 6a/14.
- mektūbāt** : (Ar.) mektuplar, 22a/11.
- me'kulāt** : (Ar.) yiyecekler, 8b/17.
- melāike** : (Ar.) melekler.
m.-i muḳarrebīn 29b/15.
- memālik** : (Ar.) bir devletin toprağı, 19a/13.
m.-i maḥrūse 6a/6, 14a/6, 19a/10, 22b/15,
23a/7.
m.-i pādīṣāhī 5a/1, 18b/7.
m.-i feṣīḥetū'l-eknāf 9a/9.
arāzi-i m.-i maḥmiyye 9b/1, 9b/8.
- memāt** : (Ar.) ölüm.
m.-i (Ak.) 6a/7, 14a/8.
- memleket** : (Ar.) memleket; ūlke, devlet toprađı, 5a/5,
29a/8, 29b/11, 30a/15.
m.-dür arāzi-i m.-dür 12a/2, 12b/14, arz-ı
m.-dür 32a/12.

	m.-i (Ak.) 12a/16.
memleketi	: (Ar.) ülkeye, devlete ait, arz-ı m. 5a/10, 10a/13, 29a/10. m.-dür arz-ı m.-dür 10b/5.
memlūke	: (Ar.) birinin malı olan, arz-ı m. 29b/10.
memnū^ç	: (Ar.) yasak edilmiş, yasak, 22b/3. m. ^ç ol- 8b/13. m. ^ç -dur 17a/16, 17b/16, 21a/1, 24b/3.
memnūⁱyyet	: (Ar.) yasaklık, yasak edilme. m.-i (İy.) 21a/1.
me'mūr	: (Ar.) memur, yükümlü, 20a/12. m. ol- 19b/8, 22a/7. m.-lar 22a/8, 22a/9. m.-lardur 22a/16. m.-ü's-siyāset 19b/15.
men^ç	: (Ar.) yasak etme, bırakmama ; durdurma, 3b/2, 3b/11, 3b/15, 4a/13, 4a/15, 8b/8, 18a/1, 20a/17, 22b/8, 24a/4, 27a/13. m. ^ç ét- 4a/9. m. ^ç olın- 9a/1. m. ^ç -e 31a/12.
menāhil	: (Ar.) hayvana su verilen yerler.

- m.-den 9a/13.
- menāī** : (Ar.) sahip olunan, ele geçirilen şey, 9a/13.
- menāt** : (Ar.) asma yeri, ilişip asılacak yer.
m.-ı intifā‘9a/11.
- menāzil** : (Ar.) menziller, duraklar, konak yerleri,
23a/1, 30b/6.
- menkūl** : (Ar.) nakledilmiş, taşınan (mal), 9a/12.
- menkūlāt** : (Ar.) taşınabilen mallar, 5a/1.
- menşūbe** : (Ar.) bir şeyle ilgisi bulunan, maḥşūša-i m.
27a/8.
- mensūḥ** : (Ar.) hükmü kaldırılmış, 8a/12, ğayr-ı m.
8a/12.
- menūt** : (Ar.) bağlı.
m.-dur 23b/6.
- menzile** : (Ar.) derece, rütbe, ihtişāş-ı m. 24b/8.
m.-sindedür 12a/3, 24a/14.
- mer‘a** : (Ar.) mera, çayırılık, otlak, 3a/4, 3a/5.
m.-ları 23a/17, 25a/3.
m.-ların 23b/5.
- merā‘ī** : (Ar.) çayırılıklar, otlaklar.
m.-den 9a/13.
- mercümek** : (Far.) mercimek, 3a/13.

- merfū^ʿ** : (Ar.) kaldırılmış.
m. -dur 22b/3.
- merḥameten** : (Ar.) merhamet ederek, acıyarak, 33b/17,
34a/2.
- merḥūm** : (Ar.) Allah'ın rahmetine kavuşmuş, 9a/5,
19a/15, 29a/9.
Ebu's-su^ʿūd el-m. 5a/10.
- merkūme** : (Ar.) yazılmış, adı geçmiş, vücūh-ı m.
10b/8.
m.-den arāzī-i m.-den 30a/6.
- merrāt** : (Ar.) defalar, kerreler, 22b/16.
- mersūmāt** : (Ar.) yazılmışlar, çizilmişler, 21a/11.
- mesācid** : (Ar.) mescidler, 28b/14.
- mesākin** : (Ar.) meskenler, oturulacak yerler.
m.-i (İy.) 23a/1.
- mesākīn** : (Ar.) fazlasıyla fakir olanlar.
m.-e 9b/16.
- meşāliḥ** : (Ar.) işler.
m.-i cumhūr 9b/7.
- meşel** : (Ar.) örnek, benzer.
m.-i (İy.) 30b/16.
- meşelā** : (Ar.) mesela, örneğin, 21b/17, 24b/15.

- mes'ele** : (Ar.) mesele, sorulup karşılığı istenilen şey,
4b/12, 4b/16, 14a/13, 28a/17, 28b/2, 28b/4,
28b/6, 28b/8, 29b/16, 30a/5, 30a/12, 30b/14,
31b/4, 31b/8, 32a/4, 32b/3, 32b/10, 34a/9.
- meşelen** : (Ar.) örnek olarak, söz gelişi, 20b/1.
- meslek(g)** : (Ar.) tutulan yol.
m.-e 6b/13, 20b/14.
- mestūr** : (Ar.) yazılı, 10a/12, 21a/17, 22b/5.
m. bulın- 19a/14.
m. ol- 5a/13.
- mestūrāt** : (Ar.) yazılmışlar, yazılanlar, 21a/4.
- mes'ūl** : (Ar.) sorumlu.
m. ol- 28b/17.
- meşā'c** : (Ar.) karışık, ortak, 23a/7, 23a/8, 32b/4.
- meşā'en** : (Ar.) karışık olarak, 32b/12, 32b/14, 32b/17.
- meşā'iyet** : (Ar.) karışık ve ortak olmak, 23a/9.
- meşgūl** : (Ar.) meşgul, bir işle uğraşan.
m. ol- 6b/12, 16a/13.
- meşhūr** : (Ar.) meşhur, ünlü, şöhretli, 10b/5.
m. ol- 10a/12, 30a/15.
m.-dur 32a/12, ma'rūf-ı m.-dur 12a/2.
m.-ı 'āmm 29a/9.

- meşihat** : (Ar.) şeyhlik, mürşitlik, 8a/9, 8b/2.
- meşin** : (Far.) sepilenmiş koyun derisi, 8b/16.
- meşrū^c** : (Ar.) şeriata ve kanuna uygun, 10a/8,
11a/3, 29b/8, 29b/13.
m.^c -dur 10a/8.
m.^c midur 29b/17.
- meşrūh** : (Ar.) uzun uzadıya anlatılan.
vech-i m. 3a/17, 7a/2, 10a/5, 10a/13, 11b/7,
12a/3, 20b/16, 24b/10, 24b/17,
26b/12, 33b/8.
- meūnet** : (Ar.) ölmeyecek kadar yiyecek, içecek,
harāc-ı m. 12b/3.
- mevāt** : (Ar.) sahipsiz, işlenmemiş toprak, 26b/5.
- mevāzi^c** : (Ar.) mevziler, yerler.
m.^c -ı (İy.) 25a/12.
m.^c -ı (Ak.) 25b/1.
m.^c ecnebiyye 23a/10, 24b/17.
m.^c -i müstakille 22b/9, 25b/8, 26a/7, 26b/14,
27a/8.
- mevcūd** : (Ar.) mevcut, hazır bulunan, 8a/7.
- mevkūf** : (Ar.) vakfedilmiş.
m. ol- 21a/16.

- mevşūf** : (Ar.) vasıflanmış.
m. ol- 19a/1.
- mevlā** : (Ar.) efendi, sahip, malik.
m.-sı 15b/15.
m.-sına 15b/15.
- Mevlānā** : (Ar.) efendimiz, 3a/7, 5b/15, 8a/4, 11a/10,
18a/10, 18b/11, 18b/12, 19a/16, 33a/6.
- mevzi^c** : (Ar.) mevzi, yer, 23a/4, 23a/12, 24a/17,
26a/15.
m.^c-de 23b/16.
m.^c -i cirm 24b/17.
m.^c -i istihkāk 26a/17.
m.^c -i mezbūr 26a/16.
- meyhāne** : (Far.) meyhane.
m.-lerde 19b/12.
- meyl** : (Ar.) eğiklik, eğim, akıntı.
m.-i vāhid 26a/10.
- mezāri^c** : (Ar.) ziraat olunacak yerler, tarlalar, 9a/13,
23a/8, 24a/1.
m.^c -dür 20a/16, 22b/5.
m.^c -e 22b/13.
m.^c -i (Ak.) 25b/7.

- m.^ç -nũñ 22b/9, 22b/16, 23a/6.
- mezāyika** : (Ar.) dar, sıkıntılı yerler.
m.-ları 23a/9.
m.-sından 16b/15.
- mezbūr** : (Ar.) adı geçen, yukarıda söylenmiş olan,
4b/5, 4b/10, 5a/11, 5a/16, 5a/16, 30a/10,
(el)-müvelliyü'l-m. 5a/14, 5b/7, 5b/9, 5b/13,
gufteü'l-m. 5b/1, huşūş-ı m. 11b/1, 16a/15,
mevzi^ç-i m. 26a/16, nehr-i m. 25a/6, 25a/13,
tafşil-i m. 10b/11, 10b/12, tāriḥü'l-m. 1a/17,
Abdü'l-ḥalīm el-m. 28b/2, Ḥāmid el-m.
28b/13, 28b/17.
m.-a huşūş-ı m.-a 11b/6.
m.da kaẓā-yı m.-da 33a/10, 33b/8, vilāyet-i
m.-da 8a/5.
m.-dur livā-yı m.-dur 28a/15.
m.-lar 32b/11, 32b/16.
m.-ları 31a/12.
m.-uñ nehr-i m.-uñ 24b/17, 25b/6.
- mezbūre** : (Ar.) adı geçen, yukarıda söylenmiş olan.
cezire-i m. 24a/17, 24b/3, kütübü'l-m. 4b/16.
m.-de kaẓā-yı m.-de 33a/7, livā-yı m.-de

18a/13, 18b/2.

m.-den taşarrufât-ı m.-den 12a/8.

m.-nüñ arāzī-i m.-nüñ 28b/10, evkâf-ı

m.-nüñ 28b/14, t̄āyife-i m.-nüñ 23b/6.

m.-ye k̄arye-i m.-ye 24a/13, vücūh-i m.-ye

10b/15.

m.-yi mezraʿa-i m.-yi 25a/14.

mezheb

: (Ar.) gidilen, tutulan yol.

m.-lerinde 10b/3.

m.-i selef 23a/13.

mezkūr

: (Ar.) adı geçmiş, anılmış.

m.-a şart-ı m.-a 32b/1.

m.-lar 6a/14.

m.-ların 10b/13.

mezkūre

: (Ar.) adı geçmiş, anılmış, arāzī-i m. 29b/10,

şūret-i m. 22a/2, taşarrufât-ı m. 11b/17,

vücūh-i m. 26b/2.

m.-nüñ 23b/7.

m.-ye vücūh-i m.-ye 27a/13.

mezraʿa

: (Ar.) ziraat olunacak, ekilecek tarla, yer,

3a/4, 3a/5, 8a/9, 22b/12, 23a/17, 23b/5,

24a/1, 25a/3, 25a/13, 26a/16.

	m.-i mezbūre 25a/14.
mīṣḍāk	: (Ar.) bir şeyin doğruluğunu ispat eden şey. m.-inca 28b/16.
mīkdār	: (Ar.) 1) parça, kısım, bölüm, 10a/3, 11a/2, 12a/9, 12b/10, 16b/16, 19b/15, 30a/5, 31a/11, 31b/11, 32b/4. m.-ı (İy.) 23a/2, 25a/10. 2) kadar, derece, 6a/14, 13b/7, 19a/12, 21b/9, 30a/16, 31b/11. m.-ı (İy.) 26a/10, 26b/4, 31b/14. m.-in 33a/3.
minbaʿd	: (Ar.) bundan böyle, bundan sonra, 11a/16, 11b/7, 17a/11, 18b/6, 20a/17, 21a/13, 21b/6, 21b/15, 22b/4, 22b/8, 23a/5, 25a/17, 25b/4, 26b/1, 27a/13, 27a/14, 29b/13.
minhāc	: (Ar.) açık, geniş yol. m.-ı (İy.) 9a/16.
minvāl	: (Ar.) tarz, yol, suret, şekil, 1a/2, 11b/6, 13b/12, 15a/2, 30a/8.
mīr	: (Far.) bey. m.-i mīrān: beylerbeyi, 18a/14, 22b/3, 27a/14.
mīrāhūr	: (Far.) sarayda at işlerine bakan memur.

- m. ağaları 18a/16.
- mīrān** : (Far.)beyler, mīr-i m.18a/14, 22b/3,27a/14.
- mīrāş** : (Ar.) miras, 12a/1, 13a/2.
- mīrī** : (Far.) hükümet malı,19a/4, 20a/10, 29b/5, 30a/11,32a/12, arz-ı m.10b/5,12a/2,12b/14, 29a/8, 29a/10, 30a/15, 32a/12.
- m.-ye 2b/17, 30a/9, arz-ı m.-ye 1a/1.
- mīriye** : (Far.) hükümet malı, arāzi-i m. 28b/6.
- m.-de arāzi-i m.-de 1a/3.
- m.-den arāzi-i m.-den 28b/4.
- mişāl** : (Ar.) misal, örnek, 22a/15.
- mişl** : (Ar.) miktar, ecr-i m. 32a/6.
- m.-i (ly.) 32a/16.
- m.-ini 32b/2.
- mīve** : (Far.) meyve, yemiş, 5b/10, 13a/13.
- m.-si 3b/1.
- mu'accele** : (Ar.) devlete ait olup kira karşılığında verilen veya taksitle satılan emlaktan peşin olarak alınan para, icāre-i m. 30b/6, ücret-i m. 10b/12.
- mu'āf** : (Ar.) muaf, ayrı tutulmuş.
- m. ol- 8b/6, 27b/16.

- mu^çāhede** : (Ar.) anlaşma.
m.-de 27a/6.
- mu^çallā** : (Ar.) yüce, yüksek.
m.-m dergāh-ı m-m 3a/9, 5b/16.
m.-ma dergāh-ı m.-ma 6a/1, 7b/12, 19a/16,
19b/1, 20a/13, 33a/7.
dergāh-ı m. çavuşları 18a/14.
- mu^çatṭal** : (Ar.) tatil edilmiş, bırakılmış ; kullanılmaz ,
7a/2, 7a/8, 31a/6.
- mu^çayyen** : (Ar.) belli ,belirli, 18a/5, 23a/6, 25b/3.
m.-dür ğayr-ı m.-dür 23a/7.
m.-e meblağ-ı m.-e 4b/10.
- mubāḥāt** : (Ar.) günahı, sevabı olmayan; işlenmesi
ne haram ne de helal olan şeyler, 26b/5.
m.-dandır 23b/12.
- mūcib** : (Ar.) 1) gereken, icap eden.
m.-i (İy.) 30b/2.
m.-ince 4a/7, 4a/15, 7b/6, 7b/9, 11b/6,
19a/17, 20b/7, 20b/11, 21b/12.
m.-iyle 20a/4.
2) sebep, vesile, 22a/11, 27a/9.

m.-i iştirāk 26b/11.

m.-i muhāsebe 19a/6.

mufahham

: (Ar.) saygı, büyüklük, ululuk kazanmış ;
kerem sahibi, itibarlı, müşir-i m. 18a/17.

mufaşsal

: (Ar.) ayrıntılı, uzun uzun anlatılan, 20a/16,
21a/2, 21a/7, 21a/13, 21b/9,21b/10,21b/11,
21b/13, 22b/2,defter-i m. 21b/6, maḥlūl-ı m.
20a/15, 20b/3,20b/12, 22a/3, 22a/10,22b/2.

m.-da 20b/5, 20b/9, 21b/8, 22a/2, 22a/8,

defter-i m.-da 20a/16, 20b/2 , 20b/11,

21a/4, 22a/12.

m.-dan 22b/6.

m.-dur defter-i m.-dur 21b/14, 22a/1,

maḥlūl-i m.-dur 20b/16,

m. defteri :bk.defter-i mufaşsal,21a/5,21a/9.

defter-i m.-ı cedid 21a/15.

defter-i m.-ı ḥākānī 23b/8, 24b/5, 26b/8.

defter-i m.-ı sultānī 25b/15.

mufaşsalan

: (Ar.) etraflica, uzun uzadıya, 5a/3.

muḡāyir

: (Ar.) aykırı, uymaz.

m.-i emr-i hümāyūn 33b/9.

muhāfaza

: (Ar.) koruma.

	m.-da 3b/10.
muḥāfız	: (Ar.) bekçi, 4a/11.
muḥālif	: (Ar.) aykırı, zıt, uymayan, karşı, 3b/17, 4a/3, 10b/15, 11b/12. m. ol- 10a/17. m.-dür 4b/6, 5a/13, 17b/2, 21b/1.
muḥarrem	: (Ar.) ay takviminin birinci ayı, 3a/4. m.-inüñ 3a/1, 16a/16. m.-ü'l-ḥarām 2b/10.
muḥarrir	: (Ar.) yazı yazan, bir konuyu yazı ile anlatan. m.-den 20b/7. m.-e 21a/5. m.-i (ly.) 16b/4, 21b/10. m.-ler 20b/14, 22a/15, 26b/15. m.-leri 22a/5. m.-üñ 20b/6, 20b/9.
muḥāsebe	: (Ar.) muhasebe, hesap. mūcib-i m. 19a/6. m.-si göril- 19a/5.
muḥaṣṣıl	: (Ar.) devlete ait vergileri toplamakla yükümlü olan memurlar. m.-a devlet-i m.-a 21b/14.

- muḥayyer** : (Ar.) seçmeli, beğenmeye bağlı.
m.-dür 31a/2, 31a/4.
- muḥtāc** : (Ar.) muhtaç.
m.-ı sefāyin 24b/12.
- muḥtār** : (Ar.) hareketinde serbest olan, istediği gibi davranan.
m. ol- 1b/7, 13a/17, 14b/7, 14b/17, 17a/7.
m.-dur 2b/2.
m.-lardur 33b/5.
- muḳābele** : (Ar.) karşılık.
m.-sindedür 4b/4.
m.-i rehn 4b/13.
- muḳaddem** : (Ar.) önce, 28b/7, 31b/16.
- muḳaddemā** : (Ar.) önce, eskiden, 6a/6, 6b/11, 9b/11,
14a/7, 16a/12.
- muḳarrebīn** : (Ar.) yakınlaşmışlar.
m.-üñ melāike-i m.-üñ 29b/15.
- muḳarrer** : (Ar.) 1) şüphesiz, 11b/7, 18b/9, 29b/15.
m.-dür 20b/8, 23a/7, 23b/8, 24a/17, 25b/6,
26b/2.
2) kararlaşmış.
m.-dür k̄ānūn-ı m.-dür 21a/7.

3.) bulunan, duran.

m. ét- 12b/5.

m. kılin- 10a/1.

mukarrere

: (Ar.) kararlaşmış, kâfide-i m. 27a/1.

m.-dendür zâbıta-i m.-dendür 27a/2.

mukâseme

: (Ar.) bölüşme, paylaşma, harâc-ı m.10a/3.

m.-dür harâc-ı m.-dür 12b/10.

m.-sidür harâc-ı m.-sidür 5a/9,

m.-sin harâc-ı m.-sin 10b/2, 10b/7, 12a/5,

12b/17.

m.sini harâc-ı m.sini 10a/5.

mukâta'a

: (Ar.) devlete ait arazinin kesime verilmesi, belirli bir kira karşılığında birine bırakılması, 31b/15, 31b/16.

m.-yı 31b/14.

mukâta'ât

: (Ar.) mukataalar, 11a/10, 18a/10, 18a/11, 20a/8.

mukayyed

:(Ar.)1) kaydolunmuş, deftere geçmiş, 15b/9, 15b/10, 22b/6.

m. ol- 20a/16, 21a/17, 24b/5, 28a/11.

2) bir işe önem veren .

- m. ol- 11b/6.
- muḳtedā** : (Ar.) önde bulunan, kendisine uyulan.
m.-yı nās 15b/4.
- muḳteżā** : (Ar.) lazım gelmiş, gerekmiş.
m.-yı şer[‘]-i şerīf 18b/15.
m.-yı şerī[‘]at-ı şerīfe 9b/12.
- muḳteżayāt** : (Ar.) sonuçlar.
m.-ı maḫşūlāt 22a/6.
- muḳteżīye** : (Ar.) gereken, gerektiren.
m.-si vūcūh-i m.-si 23a/15.
- mūmā-ileyh** : (Ar.) (yüksek devlet görevlileri, komutanlar ve bilginlerden aşağı rütbede bulunanlarla okur yazar olanlar için) kendisine işaret edilen, adı anılan,adı geçen (erkek),11a/12.
m.-ün 8a/6, 8b/10.
- munfaşıl** : (Ar.) ayrılmış, ayrı, ayrılan, 24b/2.
- murād** : (Ar.) murat, arzu, istek, dilek.
m. ét- 31a/4, 32b/16, 33a/2.
m. eyle- 1b/17.
- muḫābakāt** : (Ar.) uygunluk, 21a/8.
- mu[‘]tak** : (Ar.) azat edilmiş (köle), 8a/16, [‘]abd-ı m. 15b/15.

- mu'taka** : (Ar.) azat edilmiş cariye.
m.-ları 8a/16.
- mutaşarrıf** : (Ar.) kendisinde kullanma hakkı ve yetkisi bulunan, 31a/1, ehl-i m. 30a/2.
m. ol- 2b/12, 4b/9, 5a/8, 6a/1, 10a/9, 12a/8,
12b/15, 17a/17, 24a/16,28b/3,28b/6,
30b/5, 31a/5, 31b/14,32a/14,32b/10.
m.-ı (ly.) 30b/2, 31a/1.
m.-lar 32b/12, 32b/14.
m.-lariken 31b/9.
m.-laruñ 9b/8.
k̄an̄un-ı m.-ı dergāh-ı ʿālī 33b/16.
- mutavassıta** : (Ar.) orta halli, haṭavāt-ı m. 31b/1.
- mu'teber** : (Ar.) yürürlükte olan, geçer, 22a/9, 25b/2.
m. ol- 31a/9.
- mu'temedün-ʿaleyh** : (Ar.) kendisine güvenilen kimse, 29a/15.
- mutlak** : (Ar.) kayıtsız, şartsız, 21a/1, 23a/14.
- muttasıl** : (Ar.) bitişik, aralıksız, yan yana olan.
m. ol- 25b/12, 26a/6, 26a/12, 26b/7,26b/14,
27a/3.
m.-dur 23a/8.
- muttasılāt** : (Ar.) bitişikler ; aralıksız, yan yana olanlar.

	m.-ül-ḥudūd 23a/11.
muṣācehe	: (Ar.) yüzleşme, yüz yüze gelme. m.-sinde 6a/13, 19b/7.
muṣāfık	: (Ar.) uygun, yerinde, 22a/12.
muṣazzaf	: (Ar.) belirli, belli, ayrılmış, ḥarāc-ı m.10a/4. m.-dur 12b/9. m.-ıdur ḥarāc-ı m-ıdur 5a/9. m.-in ḥarāc-ı m.-in 10a/6, 10b/2, 10b/7, 12a/4, 12b/17.
muṣāʿaf	: (Ar.) iki kat, kat kat, katmerli, eẓʿāf-ı m. 19a/17.
mübāşeret	: (Ar.) bir işe başlama, girişme, 9b/11.
mübāşirīn	: (Ar.) Tanzimat'tan önce, devletçe gördürül- mesi gereken bir işin yapılmasına memur edilenler, 2b/15, 18a/16.
mücerred	: (Ar.) 1) tek, yalnız, sadece, 2a/7, 5b/5, 14b/5, 14b/15, 16b/9, 16b/12, 19b/11, 19b/14, 20b/9, 24b/8, 32a/1, 32b/1. 2) bekar, 17b/9, 21a/12, 21b/2, 27b/1, 27b/2. m.-den 5b/2.
mücerreden	: (Ar.) tek olarak, 15b/17.
mücrim	: (Ar.) suçlu, sanık, 18b/2, 19b/9, ṭāyife-i m.

	18b/2.
müddet	: (Ar.) zaman, vakit. m.-i tuğyān 25a/9.
müdebber	: (Ar.) azatlığı efendisinin ölümüne bağlı olan köle, 8a/16.
müdebberere	: (Ar.) azatlığı efendisinin ölümüne bağlı olan cariye. m.-leri 8a/17.
müderrişin	: (Ar.) medrese ve camide ders veren hocalar 15b/6.
müeccele	: (Ar.) devlete ait olup kira karşılığında verilen veya taksitle satılan emlaktan vadeleri geldiğinde alınan bedelleri, 30b/6.
müeddî	: (Ar.) sebep olan, doğuran, meydana getiren m. ol- 27a/4.
müezzinin	: (Ar.) müezzinler, ezan okuyanlar, 29b/9.
müfettiş	: (Ar.) müfettiş m.-i (ly.) 11a/10, 18a/10. m.-isin 18a/12, 20a/8.
müfettişlik(g)	: müfettişlik. m.-ünde 20a/8.
müfredāt	: (Ar.) toptan, bilinen şeylerin ayrıntıları,

dökümleri, (bi) ḥasbū'l-m. 21a/9.

m.-i (ly.) 21a/4.

mühimm : (Ar.) mühim, önemli, gerekli , zecrū'l-m.
6b/15, 16a/17.

mükāteb : (Ar.) tamamladığı zaman azat edilmek
üzere bedele bağlanan köle, 8a/17.

mükātebe : (Ar.) tamamladığı zaman azat edilmek
üzere bedele bağlanan cariye.
m.-ler 8a/17.

mükerrem : (Ar.) muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer,
düstūr-ı m. 18a/17.

mülāzım : (Ar.) medrese eğitimini bitirip icazet
alanlar.
m.-lar 8b/6.

mülk : (Ar.) vakıf olmayıp doğrudan doğruya
birinin malı olan toprak veya yapı, 4b/16,
5b/11, 12b/6, 13a/3, 15a/16, 15b/7, 28a/16,
28b/1, 29b/4.

m.-dür 5a/4.

m.-e 5b/11, 16a/14.

m.-i (ly.) 11b/17, 30a/14.

m.-idür 13a/4.

m.-leri 2b/12, 9b/4, 9b/4, 10b/5, 29b/4.

m.-leridür 9b/13, 12b/13.

m.-leri midür 9b/2.

m.-i şahīḥ 10a/4.

mülkiyyet

: (Ar.) mülkiyyet, mülk sahipliği, 29a/16,
keyfiyyet-i m. 5a/3.

mülknāme

: (Ar.+Far.) hükümdar tarafından bir arazi
parçasının şer'i haklarının veya sahipliğinin
bir veya birkaç kişiye geçirilmesini kapsa -
yan ferman, belge, 5a/5, arāzi-i m. 29b/2.

mültezim

: (Ar.) bir köy veya kasabanın devlet gelirini
üstüne alıp buna karşılık hazineye götürü
olarak para veren kimse, 31b/14.

m.-e 28b/15, 31b/16.

m.-i zālīm 28b/9.

mültezimīn

: (Ar.) mültezimler, 18a/15.

mümeyyiz

: (Ar.) seçen, ayıran.

m.-ü'l-ḥāl 33a/5.

mü'minīn

: (Ar.) İslamlar, Müslümanlar.

ḥāmmē-i m. 29b/15.

mümkün

: (Ar.) mümkün, olası, muhtemel, 5b/11,
12b/3.

- m. ol- 21a/8, 23a/14, 24b/12, 25a/7, 25b/4.
m.-dür 23a/13.
- mümtāz** : (Ar.) ayrı, belirli, belli, 2b/14, 3a/3, 18a/5, 18a/7, 23a/6, 25b/3.
- münāfī** : (Ar.) zıt, uymaz, aykırı, 24b/9.
- münāşib** : (Ar.) münasip, uygun, yerinde, 15b/12, 26a/4, aşhāb-ı m. 2b/8.
m. göril- 19a/14.
m. ol- 25b/17.
- münderic** : (Ar.) içinde bulunan, yer alan.
m. ol- 9a/9.
- münferid** : (A) yalnız, tek, ayrı, kendi başına, 24b/5.
m. ol- 24b/2.
- münkati⁶** : (Ar.) kesilen, kesilmiş, kesik.
m.⁶ ol- 23b/3, 25a/11.
- müntefi⁶** : (Ar.) yararlanan.
m.⁶ ol- 25b/11.
m.⁶ olı gel- 26b/11.
- mürāca⁶at** : (Ar.) başvurma, danışma ; yardım isteme.
m. eyle- 20a/4.
m. olın- 21b/6.
- mürde** : (Far.) ölü, ölmüş, 15b/2.

- mürūr** : (Ar.) geçip gitme.
m. ét- 30a/8.
m.-ı zamānile 25a/12.
- müşālaḥa** : (Ar.) barışma, uzlaşma, ḥīn-i m. 27a/6.
- müsellem** : (Ar.) Osmanlıların kuruluşu sıralarında ve Orhan Gazi zamanında vergiden muafiyet suretiyle askerlik hizmetinde bulunanlar, 8a/12, 12b/2, 12b/3.
- Müslim** : (Ar.) İslam dininde olan, 30b/14.
- Müslimān** : (Ar.) Müslüman, 27a/16, 27b/4, 29a/2.
M. ol- 30a/3.
M.-dan 27b/1, 27b/9.
M.-lar 1a/9, 1a/15, 1b/3, 1b/11, 6a/15, 11a/15, 13b/3, 33a/12, 33a/14.
- Müslimīn** : (Ar.) Müslümanlar, 10a/17, ḳuzāti'l-m. 3a/5.
- müşmire** : (Ar.) yemiş veren, yemişli, eṣcār-ı m. 33b/2.
- müstahakk** : (Ar.) hakketmiş, hak kazanmış, layık, 13b/1, m. ol- 1b/16, 2a/12, 13a/6, 14a/17, 16b/14, 20a/12, 27a/11, 28b/17, 30b/17, 31a/2, 31a/6, 33b/6.
m.-dur 30a/10.
m.-ı tapu 2a/1, 14a/14, 32a/5, 32b/7, 33a/1,

33b/8.

- müstaḥfız** : (Ar.) yeniçeriliğin kaldırılmasından önce kale, hisar ve ülke korunmasında bulunanlar;kaldırıldıktan sonra da terhisten sonraki askerlik hizmetiyle yükümlü olanlar, 7b/4.
- müstaḳill** : (Ar.) başlı başına, kendi başına, bağımsız, 20b/15, 22b/12,23a/12,24a/17,24b/5,26a/1.
- müstaḳille** : (Ar.) başlı başına, bağımsız, kendi başına, mevāzī⁶-ı m. 22b/9, 25b/8, 26a/7, 27a/8.
m.-den mevāzī⁶ -ı m.-den 26b/14.
- müstaḳillen** : (Ar.) bağımsız olarak, 3a/17.
- müstecmi⁶** : (Ar.) toplanan, 26a/5.
- müstevlī** : (Ar.) yayılan, her tarafı kaplayan.
m. ol- 2b/4, 25b/1.
- müşā'iyet** : (Ar.) bir yerin veya malın ortaklar arasında beraberce kullanıldığı halde hisselerine ayrılmama durumu, 26a/17.
- müşārū'n-ileyh** : (Ar.) (yüksek devlet görevlileri,komutanlar, bilginler için) kendisine işaret olunan, adı geçen, adı anılan (erkek).
m.-e 8a/5, 8a/15.
m.-sin 11a/12.

	m.-ün̄ 8a/11.
müşevveş	: (Ar.) belirsiz, karışık, düzensiz, karmaşık, 23b/9.
müşîr	: (Ar.) mareşal. m.-i mufahham 18a/17.
müşkil	: (Ar.) müşkül, güç, zor, çetin, 18b/8.
müşrik	: (Ar.) ortak. m.-leri 13a/11.
müşterek	: (Ar.) iştirak eden, ortak ;ortaklaşa, 20b/12. 30b/14, 31a/7, 32b/4. m. ol- 31a/8. m.-den 13a/14. m.-leri 13a/12, 33b/1. m.-lerine 13a/12, 33b/1. m.-ül-hudūd 23a/8.
müte'addide	: (Ar.) çok, birçok, türlü türlü, birkaç. m.-ye 24b/4, 26b/6.
müte'allik	: (Ar.) ilgili, ilişiği olan,dair, ait, 7b/15,19a/6, 27a/7, 30b/2. m. ol- 1a/1, 26a/1, 26a/11, 27b/14.
mütecāviz	: (Ar.) fazla, çok, 6a/2, 6b/2.
müteehhil	: (Ar.) evlenmiş, evli.

- m.-ün̄ 5b/5.
- müteferrid** : (Ar.) tek ve yalnız olan.
m. ol- 24a/17.
- müteferride** : (Ar.) tek ve yalnız olan.
m.-den mi 26a/7.
- müteferrika** : (Ar.) padişah, sadrazam ve vezirlerin emirlerini götüren kimse.
m.-larından 5b/16.
- mütekaddim̄in** : (Ar.) evvelden gelip geçenler, eskiler, eski insanlar, 22a/14, ekşer-i m. 20b/4, 22b/14.
- mütemekkin** : (Ar.) yerleşen, yerleşmiş, oturan, 9a/9.
m. ol- 28a/11, 28a/12.
- mütemessik** : (Ar.) bir şeyi senet ve delil sayan, 29a/17.
- müterettib** : (Ar.) meydana gelen.
m. ol- 6b/14, 20a/6.
- mütevattın** : (Ar.)bir yeri vatan edinmiş,yurt tutmuş.
m. ol- 9a/10.
- müteveccih** : (Ar.) yönelen.
m. ol- 4a/4, 11a/16, 18b/15.
- müteveffā** : (Ar.) ölmüş, ölü, 30b/13, 33a/17.
m.-nuñ 1a/5, 1a/8, 1a/11, 1a/14,1a/14,1b/1,
1b/1, 1b/4,1b/10,1b/13,13b/2,13b/5,

13b/6, 13b/9, 13b/13, 13b/16, 14a/2,
14a/13, 28b/6, 30b/10, 30b/13.

- müteveffāt** : (Ar.) vefat etmiş, ölmüş kadın veya kız, 1b/8.
- mütevekkilen** : (Ar.) işi oluruna bırakarak, 9b/10.
- mütevellī** : (Ar.) bir vakfın idaresi kendisine verilmiş olan kimse, 30a/6, 30b/9.
- müttehim** : (Ar.) suçlu görülen, suçlanan.
m. ol- 19a/1.
- müvellī** : (Ar.) bir kazada olan bazı belirli davaları o kaza hakiminin görmesinde sakınca bulunduğu zaman yalnız bu tip davaları sonuçlandırmak için atanan hakim.
(el)-m.yü'l-mezbūr 5a/14, 5b/7, 5b/9, 5b/13.
- müverrah** : (Ar.) tarihli, tarihi atılmış, 30b/10.
- müzevec** : (Ar.) evli, çift, 17b/9, 27a/16, 27b/1, 27b/2.
m.-lerinden 17b/11.

N

- nā-bedīd** : (Far.) belirsiz, kayıp, 1b/13, 6a/2, 6a/3,
6a/4, 6a/7, 6a/9, 6a/11, 6a/14, 6a/15, 14a/7,
14a/9, arz-ı n. 14a/5.

- n.-ün̄ 6a/16, 14a/6, 14a/12.
- nābit** : (Ar.) yerden biten, yerden çıkıp büyüyen,
 ḥudāyī-n. 31a/3.
 n. ol- 28b/1.
- nafaqa** : (Ar.) nafaka.
 n.-ları 29b/9.
 n.-larına 29b/7.
- nāib** : (Ar.) kadı vekili.
 k̄āzī n.-leri 8b/5.
- nākış** : (Ar.) eksik, 21b/2.
- nakir** : (Ar.) pek küçük, önemsiz şey.
 n. ü kıtm̄ir 9a/15.
- naql** : (Ar.) anlatma, söyleme.
 n. olın- 28a/15.
- naqş** : (Ar.) eksik, eksiklik, 29b/14.
- naqz** : (Ar.) 1) bozma, çözme.
 n.-ı ʿahd 27a/9.
 2) bir sözleşmeyi yok sayma.
 n.-ına 29b/14.
- nām** : (Far.) ad.
 n.-ına 3b/4, 10b/7, 12a/5, 19a/1.
- nā-maʿlūm** : (Far.+Ar.) bilinmez, belirsiz, 6a/7, 14a/8.

- nā-meşrū^c** : (Far.+Ar.)şeriata, kanuna uymayan, 9b/15.
- na'ra** : (Ar.) nara, 26a/9.
- nās** : (Ar.) insanlar, halk, herkes, muḳtedā-yı n. 15b/4, te'āmül-i n. 11b/16.
- natas** : (Gr.) nadas, 32a/6.
n. et- 32a/4.
- nazar** : (Ar.) bakma, göz atma, ba'de'n-n. 7b/13, 8b/11.
- nazm** : (Ar.) dizme, düzenleme, sıraya koyma.
n. olın- 9a/15.
- ne** : ne, ne kadar, 13b/4, 13b/7, 18b/4, 18b/6, 19a/12, 19b/17, 19b/17, 20a/1,20b/8,21b/5, 21b/9, 23a/4, 28b/11,30a/16, her n. 26a/13.
n.-dür 9b/2.
n.-ye 12a/16.
n. ... ne 10a/13, 12a/2, 12b/14, 32a/11.
- nebiyyīn** : (Ar.) peygamberler, ḥazret-i ḥātemü'n-n. 29a/12.
- nefer** : (Ar.) insan, kişi, birey, 17b/13.
n.-den 17b/10.
- nefs** : (Ar.) kendi.
n.-i (ly.) 25b/6, 26a/6, 26a/12.

	n.-i nehr 24b/16, 25a/3.
nehr	: (A.) nehir, ırmak, 25a/1, 25a/9, kenār-ı n. 24b/16, mağşūb-ı n. 25a/14, nef̄s-i n. 25a/3. n.-e nef̄s-i n.-e 24b/16. n.-i (Ak.) 25a/2. n.-ün̄ 25a/4. n.-i ʿazīm 24b/15, 25b/4. n.-i mezbūr 25a/13, 25a/6, 24b/17, 25b/6.
neseb	: (Ar.) nesil, soy, şaḥīḥū'n-n. 15a/16.
nesne	: nesne, 3a/11, 3a/12, 3a/13, 3a/15, 3b/14, 4b/6, 7b/8, 8b/9, 12a/14, 19b/9, 19b/13, 19b/14. n.-lerden 3a/14, 28a/1, 28a/6. n.-lerin 4a/16. n.-ye 19b/11. n.-i şerfī 5b/6.
nev^ç	: (Ar.) çeşit, türlü, 12b/12, 21a/2, 22b/2. n. ^ç -dür 22b/3. n. ^ç -i (Ak.) 21b/15. n. ^ç -i diğ̄er 2b/4, 21b/15.
neyistān	: (Far.) kamaşlık, sazlık, resm-i n. 26a/13. n.-ından aḳşā-yı n.-ından 26a/8.

- nezāret** : (Ar.) idare, reislik, 8a/9.
- nıṣf** : (Ar.) yarım, yarı, 19a/8.
n.-a 10a/3, 12b/11.
n.-in 18a/2, 32b/9, 32b/10.
n.-ina 12b/11.
n.-i āḥar 18a/2.
n.ü'l-leyl 19a/10.
- nice** : krş. niçe ; nice, nasıl, çok, 4a/10, 9b/14,
10a/10, 23a/13, 23b/10, 23b/13, 25b/11.
- niçe** : krş.nice; nice,nasıl,10b/10,16b/16,26b/10,
32b/14.
- nihāyet** : (Ar.) 1) sonunda, 16b/4, 21b/9.
2) son, uç, 25a/2.
- nikāh** : (Ar.) nikah, 8a/5.
- nikāhlan -** : nikahlanmak, evlenmek.
n.-miş 8b/1.
- nīm** : (Far.)yarım,yarı,buçuk, 6b/15,6b/16,8a/10,
16a/17, 16b/1.
- niṣāncı** : Osmanlılar zamanındaki yüksek devlet
görevlilerinden biri, 18b/12.
- nizāc** : (Ar.) çekişme,kavga, 22a/10,22b/9,33b/10,
bilā-nf. 23a/3.

n.^c ét- 6a/17, 6b/7, 15a/15.

n.^c eyle- 6a/5.

n.^c-a 27a/4.

n.^c-da 21b/6.

nizām : (Ar.) düzen, usul, tertip, yol; kural.

n.-ı umūr 9b/7.

nohūd : (Far.) nohut, 3a/13.

nokṣān : (Ar.) az ; eksiklik, 6b/14, 16a/15, 19a/8,
20a/6, 21a/15.

n. bul.- 25a/6.

n.-ını 22a/11.

nüzūl : (Ar.) konaklama, bedel-i n. 4a/13.

O

o : o, 5a/4.

ocak : bostanlarda her cins sebze için ayrılmış,
çevresi yükseltilmiş toprak parçası, 3b/7.

oğul : oğul.

o.-ı (İy.) (oğlı) 1a/8,1a/14,1b/1,1b/9,11a/13,
12a/6, 13a/1, 13b/9, 13b/15, 13b/17,
13b/17, 14a/1, 15b/1, 15b/9, 15b/16,
17a/3, 17a/4, 17a/12, 28b/7.

o.-ina (oğlina) 13b/2, 16b/14, 17a/4, 30b/14,
33b/17, 34a/2, 34a/2, 34a/8.

o.-inadur (oğlinadur) 30b/13.

o.-inuň (oğlinuň) 28b/7, 33b/17, 34a/6.

o.-ları 1a/3, 1a/5, 10b/10, 10b/11, 13a/5,
13a/7, 31b/9, 32b/3, 32b/11, 32b/15,
33a/8, 33a/11, 33a/12, 33b/7.

o.-ların 4a/12.

o.-larına 1a/5, 1b/8, 13a/6, 33a/11.

ol

: o, 1b/2, 1b/5, 1b/5, 2a/1, 2a/4, 2a/4, 2a/11,
2a/12, 2b/6, 2b/16, 3b/6, 3b/7, 3b/8, 3b/12,
4a/5, 4a/6, 4b/11, 4b/14, 4b/15, 6a/4, 6a/5,
6a/11, 6a/14, 6a/15, 6a/17, 6b/4, 6b/7, 6b/9,
7a/11, 7b/5, 11a/3, 11b/3, 11b/7, 11b/8,
11b/10, 11b/11, 12b/1, 12b/7, 13a/12, 13a/13,
13a/17, 13b/5, 14a/12, 14a/17, 14b/5, 14b/11,
15a/7, 15a/11, 15a/13, 15b/14, 15b/15,
16a/12, 16a/16, 16b/7, 16b/11, 17a/6, 17a/7,
18a/3, 18a/4, 18a/9, 18b/13, 19b/17, 20a/2,
20b/2, 21a/4, 21a/6, 21a/8, 21a/9, 21a/11,
21a/16, 21b/2, 21b/9, 22a/3, 22a/8, 22a/9,

22b/7, 23b/1, 23b/8, 23b/10, 24a/1, 24a/6,
 24a/8, 24a/8, 24a/9, 24a/10, 24a/11, 24a/12,
 24a/16, 24a/17, 24a/17, 24b/5, 24b/7, 24b/9,
 24b/14, 24b/15, 25a/2, 25a/4, 25a/8, 25a/9,
 25a/12, 25a/13, 25a/14, 25a/16, 25b/11,
 25b/12, 25b/13, 25b/14, 25b/15, 26a/2, 26a/4,
 26a/5, 26a/11, 26a/12, 26a/12, 26a/13,
 26a/14, 26a/15, 26a/16, 26a/17, 26b/2, 26b/3,
 26b/3, 26b/7, 26b/11, 27a/3, 27a/10, 27b/5,
 30a/14, 30b/3, 30b/4, 30b/5, 30b/11, 31a/8,
 31b/5, 31b/11, 31b/12, 31b/12, 31b/13,
 31b/15, 31b/16, 32a/2, 32a/9, 32a/12, 32a/13,
 32a/14, 32a/14, 32a/17, 32b/1, 32b/2, 32b/11,
 32b/14, 32b/15, 33a/1, 33a/3, 33b/1, 33b/5,
 34a/11.

ol -

: olmak.

o.-ı gel- 27a/7, 27a/12.

o.-a 21a/8, 23a/4, 23b/4, 23b/9, 24b/2,
 25a/1, 27a/8, 27a/9.

o.-an 2a/1, 2b/16, 3a/15, 3b/9, 4b/2, 4b/13,
 5a/1, 5a/4, 5a/4, 5a/14, 6a/3, 6a/3, 6a/9,
 6b/2, 6b/2, 7a/1, 7a/4, 7a/6, 7a/8, 8a/4,

8a/6, 9a/2, 9a/12, 9a/14, 9b/3, 9b/12,
 10a/9, 10b/13, 11b/2, 11b/15, 12a/2,
 13a/6, 13a/13, 13b/1, 14a/9, 14a/14,
 15b/7, 16a/6, 16b/15, 19a/3, 19a/16,
 20a/8, 20b/5, 20b/13, 21b/8, 22a/4,
 22a/14, 23a/9, 23a/11, 23b/15, 24b/13,
 25a/8, 25a/13, 25a/15, 25b/1, 25b/3,
 26a/5, 26b/10, 27a/16, 27b/1, 27b/7,
 27b/8, 27b/14, 27b/17, 28a/1, 28b/5,
 28b/15, 29a/16, 30a/7, 31a/13, 31a/16,
 31a/17, 31b/2, 31b/17, 32a/1, 32a/4,
 32a/11, 32a/13, 32b/7, 33a/1, 33b/8,
 33b/9.

o.-ana 29a/2, 29a/2.

o.-andan 3b/1, 19b/9, 27a/17, 27b/1, 27b/4,
 31b/3.

o.-anlar 2a/11, 18a/1, 19b/15, 21b/5, 22b/4,
 33a/9, 33b/6.

o.-anlara 31a/3, 33a/12.

o.-anlardan 2a/13, 6b/15, 6b/16, 6b/16, 15b/4,
 15b/6, 16a/17, 16a/17, 16b/1.

o.-anlarnıñ 6a/4, 6a/7, 6a/15, 7b/6, 11b/8,

14a/8, 29b/4, 33a/11, 33a/17.

o.-dığı 2b/10, 16a/7, 27b/11, 29b/10, 29b/12.

o.-diğından 20b/15, 22a/13.

o.-duğın 20a/7.

o.-duğında 29a/10.

o.-duk 7b/5.

o.-dukda 18b/12, 19a/9.

o.-dukdan 23b/11.

o.-dukları 6b/8, 15b/5, 30a/2.

o.-duklarına 29b/16.

o.-ıcağ 12b/12, 13b/15, 14b/2, 14b/11, 15a/8,

29b/4, 32a/12.

o.-madın 2a/2, 28b/4, 30b/5.

o.-mağā 11a/16.

o.-mağıla 1b/15, 18b/16, 19b/14, 22a/17,

23a/10, 23a/17, 23b/1, 24b/8,

25b/11, 32a/5, 32b/7, 33a/3.

o.-mağın 3a/3, 9b/15, 13a/14, 16b/6, 18b/8.

o.-mağ 2a/1, 5b/11, 12b/2, 12b/6, 12b/8,

22b/2, 23a/4, 29b/4, 32b/13.

o.-mağdur 21b/5.

o.-maları 23a/9.

o.-mamağıla 5b/8, 29a/15.

o.-mamağ 21b/11, 23a/5.

o.-masa 1b/5, 31b/10.

o.-masına 29b/13.

o.-masında 22a/10, 24b/11, 27a/10.

o.-masun 26a/1.

o.-maya 8b/1, 18a/5, 20a/12, 20a/16.

o.-mayan 18a/7, 22b/9.

o.-mayup 1b/6, 2b/5, 3b/1, 3b/7, 3b/7, 4b/10,
7a/6, 13a/10, 14b/7, 15a/12, 15b/1,
15b/9, 16a/8, 19b/11.

o.-maz 3a/4, 3a/5, 5a/5, 13a/2, 13a/3, 13b/15,
16b/3, 28a/17, 28b/1, 28b/6, 28b/10,
31b/13, 32a/4, 32a/10, 32b/3, 33a/4.

o.-mazlar 32a/7.

o.-miş 18b/13.

o.-mişdur 6b/17, 8b/8, 23a/2, 29a/9.

o.-sa 1b/5, 4b/4, 5b/10, 8a/14, 15a/3, 17a/10,
17b/15, 19a/8, 20b/16, 21b/7, 22b/1,
22b/7, 23a/2, 23a/11, 23b/4, 24b/2,
25a/7, 25a/13, 25b/15, 26a/7, 26a/11,
26a/16, 26b/12, 29b/10, 30a/5, 31b/7.

o.-salar 22b/12, 30a/3.

o.-sun 1a/12, 1a/16, 22a/16, 26a/1, 27b/2,
27b/2.

o.-up 1b/13, 2a/8, 2b/15,3b/5,5a/16,5b/10,
6a/3, 6a/7, 6a/11, 6a/14, 10a/16,
10b/11, 11b/7, 13a/12, 13a/15,14a/7,
14b/6, 14b/16, 15a/12, 18b/2, 18b/14,
23a/9, 23b/15, 24b/16, 25b/10,26b/2,
27a/17,29b/15,30a/14,31b/10,32a/17,
33b/2, 33b/3.

o.-ur 1a/8, 2a/15, 4b/8, 4b/12, 4b/16, 5a/17,
11b/17, 12b/8, 14a/15, 18a/4, 18a/4,
20a/17, 20b/3, 21a/2, 22a/4, 22b/8,
23a/16, 24a/4, 25a/9, 25a/17, 25b/9,
26a/5, 26b/5, 27a/1, 27a/12, 27b/6,
28b/4, 29b/5, 30a/1, 31a/1, 32b/10.

o.-urlar 5b/9, 28b/17, 32b/7, 32b/17.

o.-ur mı 5b/3, 5b/8, 5b/11, 22a/4.

o.-ursa 6a/9, 14a/10, 20a/11, 21b/9.

o.-ıcağ o.- 26b/2.

o.-miş bulun- 20a/2.

o.-miş o.- 20b/8, 22a/2,24a/11,24b/1,26a/2,

26b/12, 26b/15.

o.-ursa o.-sun 7b/1.

olın -

: olunmak.

o.-an 29a/6.

o.-dığı 11b/7.

o.-ur mı 28b/1, 28a/17.

on

: on, 1a/7, 1a/7, 1a/12, 1a/13, 1a/16, 1a/17,

7a/13, 13b/10, 13b/10, 15a/2, 15b/12, 16b/3,

17b/10, 19b/6, 31a/7.

o.-inçi 4b/2.

o. beş 19b/5, 27b/13, 27b/17.

o. beşinci 13b/15, 14a/5.

o. birinci 14b/3, 14b/13, 15a/9.

o.-dan bir 28a/15.

o. dört 19b/4.

o. toğuzıncı 18a/3.

o. yedinci 2a/10.

orman

: orman, 22b/10, 22b/11, 23a/16, 23b/1,

23b/1, 23b/7, 23b/12, 23b/15, 23b/17, 31a/8.

ot

: ot.

o.-ından 7a/15.

o.-undan 7b/1.

otlak : otlak, mera, 7a/14, 7a/17, resm-i o. 7a/14.

o. hakkı 7a/16, 7b/3.

otluk : otluk, 27b/7.

otur - : oturmak.

o.-an 13b/13.

o.-maya 19b/13.

otuz : otuz, 3a/2, 7a/13, 27b/13, 27b/15, 27b/17,
28a/2.

o. iki 19b/4.

o. ikişer 19a/2, 19b/3.

ova : ova.

o.-larda 16a/7.

Ö

öl - ölmek.

ö.-se 30a/17.

Ömer : (Ar.) sembolik bir kişi adı, 32b/3, 32b/13.

ön : ön.

ö.-inde 3b/8, 7b/7.

Örfiyye : (Ar.) örfle, adetle ilgili, tekālīf-i 'ö. 15b/4.

ö.-den tekālīf-i 'ö.-den 8b/5.

‘öşr

: (Ar.) 1) tahıldan onda bir oranında alınan vergi, 2a/4, 2a/8, 2a/14, 2b/8, 2b/15, 3a/3, 3a/14, 3a/17, 3b/2, 3b/9, 4b/2, 4b/8, 4b/8, 5a/9, 6a/5, 6b/5, 9b/15, 10a/6, 10b/7, 12a/5, 12b/4, 12b/8, 14b/1, 14b/5, 14b/10, 14b/15, 15a/6, 15a/11, 15a/14, 16b/7, 16b/9, 17b/3, 17b/14, 26a/4, 26a/14, 27b/4, 27b/8, 27b/9, 27b/14, 28a/15, 29a/2, 29a/14, 29b/5.

‘ö.-de 12b/8.

‘ö.-den 27b/5.

‘ö.-e 30a/5.

‘ö.-i (İy.) 5b/7, 5b/8, 9a/4, 17b/7.

‘ö.-in 5b/6, 9a/3, 18a/8, 27b/10, 28a/10, 28a/13, 30a/9.

‘ö.-inden 9b/16.

‘ö.-ini 17b/4.

‘ö.-lerin 3b/11, 3b/13, 4a/1, 4a/2, 7b/10, 17b/1, 17b/5, 17b/8.

‘ö.-i hıfz 28a/8.

‘ö.-i kovan: kovan vergisi, 5b/3, 18a/4.

‘ö.-i kovan-ı mahşūşī 17b/9.

‘ö.-i küvvāre: bal vergisi, 7b/4.

‘ö.-i ŧire:üzüm suyundan alınan vergi,5a/17.

2) onda bir, 10a/2.

‘ö.-i midür 12b/10.

‘öŧriyye

: (Ar.) öŧür ile ilgili, öŧre ait, 9b/3, 10a/13, 11b/17, 12b/14, 32a/11, arāzi-i ‘ö. 12a/15, 12a/16, arz-ı ‘ö. 13a/3.

‘ö.-den arāzi-i ‘ö.-den 30a/1, arz-ı ‘ö.-den 30a/1.

‘ö.-dür 12a/2, 12b/2, arz-ı ‘ö.-dür 9b/13.

‘ö. midür 9b/2, 32a/11.

‘ö.-nüñ arāzi-i ‘ö.-nüñ 11b/15.

öte

: öte, diğer, 2b/4.

öyle

: krŧ. eyle; öyle, o biçimde ; onun gibi, 2a/4, 17a/10, 18b/10, 21b/7, 23a/11,23b/4,24b/2, 25a/7, 26a/7, 26b/12, 29b/10.

‘özr

: (Ar.) özür, bilā-‘ö. 30b/8.

P

pādiŧāh

: (Far.) padiŧah.

p.- ı İslām 13a/3.

p.-ı heft-ıklīm Hāzretleri 9a/6.

pādiŧāhān

: (Far.) padiŧahlar, 29a/1.

- pādişāhī** : (Far.) padişaha ait, padişahla ilgili, cizye-i p. 17a/2, 17a/15 k̄ānūn-ı p.30b/1, memālik-i p. 5a/1, taḥṣīl-i māl-ı p. 18b/8.
p.-de memālik-i p.-de 18b/7.
p.-dür k̄ānūn-ı p.-dür 3a/4.
p.-le berāt-ı p.-le 15b/6, 31b/4, 34a/10.
- pāre** : (Far.) bölük.
p. subaşıları 18a/13.
- pāsbān** : (Far.) bekçi, gözcü.
p.-lar 19a/10.
- pāye** : (Far.) rütbe, derece.
p.-i serīr-i a'lā 2b/10, 2b/11, 3a/1, 6a/11, 13b/8, 14a/2, 14a/11, 14b/4, 14b/13, 15a/9, 16a/15.
- penbe** : (Far.) pamuk, 8b/14, 31b/2, rişte-i p. 8b/14.
- perākende** : (Far.) dağınık, darmadağan, 11a/16.
p. ol- 2b/6.
- perişān** : (Far.) perişan, bozuk, düzensiz.
p. ol- 11a/16.
- pes** : (Far.) öyle ise; şimdi, 20a/15, 20b/8, 21a/2, 23a/16, 24b/10, 26b/15, 29b/3.
- polaçine** : (?) bk. resm-i polaçine, resm-i p. 27b/7.

R

- rabbānī** : (Ar.) Allah'la ilgili, tevfīk-i r. 9a/7.
- rāci** : (Ar.) ilgili, ilişkili.
r. ol- 8a/5.
- rāgīb** : (Ar.) istekli, isteyen, rağbet eden.
r. ol- 20b/17.
- rāi** : (Ar.) çoban, sığirtmaç.
r.-leriñ 23b/3.
- ra'iyet** : (Ar.) bir devletin hükmü altında bulunan kimseler, 12a/5, 12b/16, 15b/1,15b/1,15b/9, 15b/9, 15b/12,15b/13,15b/16,15b/16,16b/2, 16b/4, 16b/5, 16b/8, 16b/14, 17a/3, 17a/8, 17a/12,18a/8, rüsūm-ı r. 15b/3,15b/4,15b/6, 15b/10, 21a/11, şāhib-i r. 18a/2.
r.-den 13a/4, 16a/16.
r.-e 7a/9.
r.-i (İy.) 15b/15, 15b/17, 28a/9.
r.-i (Ak) rüsūm-ı r.-i 16a/1.
r.-in 18a/5, resm-i r.-in 15b/15, rüsūm-ı r.-in 16b/5.
r.-ini resm-i r.-ini 15b/13.
r.-inden 26a/14.

	r.-ün 16a/1, 18a/1.
	r.-i sipāhī 18a/9.
ra'iyetlü	: raiyet sahibi , 26a/14.
rakabe	: (Ar.) bir malın sahipliği.
	r.-si 12b/15, 29a/4.
	r.-i arz 12a/3.
	r.-i arazi-i beytü'l-mal 10a/17.
ramazān	: (Ar.) ay takviminin dokuzuncu, üç ayların sonuncu ayı, ğurre-i r. 1a/13, 1b/7.
	r.-ı (iy.) 13b/9, 13b/14.
	(min) şehri r.-ı şerīf 11b/13.
rāsihet	: (Ar.) din bilgisi çok geniş olma.
	r.-ü'l-evtād 9a/7.
rāşidīn	: (Ar.) doğru yolu bulanlar, hak yolunu kabul etmiş olanlar, hulefā-i r. 29a/13.
	r.-e hulefā-i r.-e 29b/2.
ra'y	: (Ar.) otlatma, gütme.
	r. ètdür- 31a/11.
	r.-dan 31a/12.
rāzi	: (Ar.) rıza gösteren, kabul eden.
	r. ol- 4b/11, 32b/16.
re'āyā	: (Ar.) hükümete itaat eden ve vergi veren

insanlar, 2b/4, 2b/9, 2b/11, 3b/6, 4b/5,4b/7,
 9b/3, 11a/15, 11a/17, 11b/14,12a/3,12a/14,
 13b/7, 15b/12, 16b/2, 17b/1, 17b/8, 17b/12,
 17b/15, 18b/8, 19b/2, 21b/3,22b/10,22b/11,
 23b/16, 28a/8,29a/15,32a/10,33a/8,rüsümü
 r. 21b/5.

r.-dan 3b/16, 4b/6, 11a/13, 11b/1, 17a/1,
 18b/1.

r.-dan mı 9a/3.

r.-nuñ 4b/5, 6b/12, 10b/5, 16a/12, 17b/4,
 17b/6, 17b/9, 27a/16, 27b/10.

r.-sı 9a/1, 12a/1, 15b/10,21b/3,27a/7,28b/2,
 29b/16.

r.-sına 17b/6, 18a/7.

r.-sinuñ 5b/1.

r.-ya 10b/1, 11b/7, 17b/7.

r.-yı aḥvāl-i r.-yı 22a/5.

r. ṭāifesi 8b/7.

r. ṭāyifesi 8b/1, 13b/5.

r.-yı ehl-i İslām 19b/5.

rebī'ü'l-āḥir

: (Ar.) Arabi ayların dördüncüsü, evāil-i
 şehir-i r. 8b/12.

- rebī'ü'l-evvel** : (Ar.) Arabi ayların üçüncüsü, evail-i şehri-
r. 20a/14, evvel-i şehri- r. 4a/17.
- redd** : (Ar.) geri döndürme,kabul etmeme;inkar,
32b/2, 32b/6
r. ét- 32a/17, 32b/9.
r.-e 32a/16.
- ref^c** : (Ar.) kaldırma, hükümsüz bırakma.
r.^c étdür- 30b/4.
r.^c olın- 8b/16, 17a/1, 17b/2.
- refī^c** : (Ar.) yüksek, yüce.
tevkī^c-i r.^c-i hümāyūn 3a/8, 7b/17, 18a/10,
33a/6.
- rehn** : (Ar.) rehin, muqābele-i r. 4b/13.
r.-i (İy.) 11b/15.
- remīde** : (Far.) ürkmüş, korkmuş.
r. olın- 11a/17.
- rencīde** : (Far.) incinmiş, kırılmış, 11a/17.
r. ét- 8a/7, 16a/2.
- re's** : (A) baş ; başkan, 15a/17, 15b/8.
r.-i ^cases 19a/4.
- resm** : (Ar.) 1) hükümet adına alınan vergi, 2a/8,
2a/14, 2b/8, 3b/3, 3b/4,3b/5,3b/7,3b/8,4a/9,

7b/12, 14b/1, 14b/5, 14b/10, 14b/11, 14b/15,
15a/1, 15a/6, 15a/11, 15a/14, 30a/9, 30b/16,
33b/10.

r.-i (İy.) 2b/15, 3a/3, 6b/5, 14b/15, 26a/4,
çift r.-i 16a/2, 16a/9, 16a/9, çift bozan
r.-i 6b/11, 6b/17, 7a/3, 16a/12, 16b/1,
16b/10.

r.-in 2b/2, 6a/5, 14b/9, 16b/7, 26a/14, 31b/8.

r.-ini 16b/9.

r.-inün 18a/2.

r.-i ʿarūs : evlenen kadınların erkeklerinden
alınan vergi, 5b/3, 5b/6, 17b/12.

r.-i āsiyāb : değirmen vergisi , 28a/1.

r.-i bostān : bostan vergisi, 17b/14, 27b/6.

r.-i çift : topraktan alınan vergilerden biri,
16a/3, 16b/11, 27a/17.

r.-i çift bozan : çift ve çubuğu bozup başka
işe girişenlerden alınan vergi, 16a/11.

r.-i çiftlik : çiftlik vergisi, 31b/1.

r.-i dönüm : bir dönüm topraktan alınan
vergi, 31b/3.

r.-i giyāh : otlardan, bitkilerden alınan vergi,

25b/14, 27b/8.

r.-i hınzır : domuzdan alınan vergi, 18a/3.

r.-i kettān : ketenden alınan vergi, 27b/7.

r.-i kısmet : ölenlerin bıraktıkları malların belirlenmesiyle ortaya çıkan paranın mirasçılara dağıtılması karşılığında alınan harç, 8a/5, 8a/14, 19b/5.

r.-i neyistān : kamışlıklardan , sazlıklardan alınan vergi, 26a/13.

r.-i otlak : otlak vergisi, 7a/14.

r.-i polaçine: başkasının otlığına giren hayvanın sahibinden alınan vergi, 27b/7.

r.-i ra'ıyyet : tımar yönteminin geçerli olduğu zamanlarda sorumluluğunda arazi bulunmayan ve ticaretle uğraşan reayadan alınan vergilerden biri , 15b/11 , 15b/13, 15b/15.

r.-i sicill : sicil vergisi, 19a/8, 19a/12, 19b/3, 19b/8.

r.-i sicill akçası 19a/9.

r.-i tapu : devlet arazisi üzerinde yapılan binalardan ve tarımdan alıkonulan yerler-

den buna karşılık, öşür yerine geçmek üzere peşin olarak alınan vergi. 1a/4, 1a/10, 1a/13, 1a/15, 1b/11, 2a/4, 2a/7, 2a/8, 2a/11, 2a/13, 2a/14, 2a/14, 2a/16, 6a/10, 6a/16, 6b/8, 13a/9, 14a/10, 14a/14, 14a/14, 14b/1, 14b/2, 14b/5, 14b/6, 14b/8, 14b/11, 14b/16, 15a/5, 15a/7, 15a/7, 15a/11, 15a/11, 15a/13, 15a/14, 17a/6, 32b/6, 32b/9, 33a/13, 33a/14.

èl-i r.-i tapu 17a/6.

2) suret.

r.-iyle 7b/12.

r.-leri 33b/10.

resûl

: (Ar.) peygamber.

Hażret-i r.-ü's-şakaleyn : Hz. Muhammed, 29b/1.

re'y

: (Ar.) fikir, düşünce.

r.-i hâkimle 19b/11.

rızâ

: (Ar.) razı olma.

r.-yi hümâyûn 3b/11, 14b/6, 14b/17, 15a/12.

rizâlaş -

: anlaşmak, uyuşmak.

r.-dum 18b/6.

ricâ

: (Ar.) rica, istek, dilek.

- r. et- 18b/10.
 r. eyle- 19b/2.
 r.-sına 11b/1.
- rikāb** : (Ar.) büyük bir kimsenin katı, önü.
 r.-ı selāṭīn-i fiḥām 29a/3.
- riṣṭe** : (Far.) iplik.
 r.-i penbe 8b/14.
- rūḥ** : (Ar.) ruh.
 r.-um 30a/7.
- rūzmerre** : (Far.) her günkü, her günlük, 19a/17.
- rücūʿ** : (Ar.) dönme, geri dönme.
 r.ʿ ét- 25b/3.
- rūsūm** : (Ar.) vergiler, 4a/4.
 r.-in 8a/11.
 r.-ından 8b/9, 19b/2.
 r.-ı bennāk: tımar sahiplerinin reayadan al -
 dıkları vergilerden biri, 15a/16.
 r.-ı çiftlik : bk. resm-i çiftlik, 21a/12.
 r.-ı raʿiyyet : bk. resm-i raʿiyyet, 15b/3, 15b/4,
 15b/6, 15b/10, 16a/1, 16b/5, 21a/11.
 r.-ı reʿāyā : reayadan alınan vergiler, 21b/5.
 r.-ı sicill : bk. resm-i sicill, 20a/5.

r.-i sipāhī : sipahilerden alınan vergiler,
17a/2,17a/15.

rūsūmāt : (Ar.) vergiler.
r.-in 21a/6.

S

sa'ādet : (Ar.) mutluluk.
s.-üm sūdde-i s.-üm 4a/9.
s.-üme āstāne-i s.-üme33b/11,(der) s.-üme:
11a/12, sūdde-i s.-üme 8a/4.

sa'ādet-maqrūn : (Ar.) mutluluğa ulaşmış, kavuşmuş.
s.-i (Ak.)kānūnnāme-i hümāyūn-ı s.-ı 20a/3.

saban : saban, 5b/7, 5b/12.

sābık : (Ar.) 1) geçmiş, geçen, önceki, 31a/1
s.-da 8a/13, 15a/16.

üslūb-ı s. 11a/16.

2) şimdikinden bir önce memurlukta
bulunmuş olan.

s.-uñ 31b/6, 34a/13.

sābıka : (Ar.) geçmiş, geçen.

s.-ları tōhmet-i s.-ları 20a/2.

- ṣabī** : (Ar.) küçük erkek çocuk, 8b/2.
- ṣābit** : (Ar.) ispat edilmiş, anlaşılmiş, 19b/7.
s. ol- 6a/4, 6a/8, 14a/8.
- ṣābit-kaḍem** : (Ar.) yerinde duran, yerleşik, 29b/16.
- ṣaçak** : saçak.
ṣ.-ları 3b/9, 7b/7.
- ṣādāt** : (Ar.) seyitler, ulular, ileri gelenler.
s.-dan 15a/16.
s.-ı kirām 8a/16.
- ṣādir** : (Ar.) çıkan.
ṣ. ol- 6a/13, 11b/5, 14a/13, 17a/1, 18b/1,
18b/14, 19b/6, 22a/17.
- ṣāḡir** : (Ar.) 1) bülüğa ermemiş, ergenlik çağına gelmemiş çocuk (erkek), 1a/6, 1a/16, 13b/11.
ṣ.-lere 32a/7.
2) küçük, ufak, 26a/8, 26a/11.
- ṣāḡire** : (Ar.) bülüğa ermemiş, ergenlik çağına gelmemiş çocuk, (kız) 1a/12, 13b/11.
- ṣāhib** : (Ar.) sahip, malik, iye.
ṣ. ol- 2b/1, 2b/8.
ṣ.-i (ly.) 15b/14.
ṣ.-ine 5b/13.

ş.-ler 5b/12.

ş.-lerine 2b/4, 10a/14, 15a/1, 21b/11, 29a/1,
29b/2.

ş.-lerinüñ 10a/4, 12b/13.

ş.-i arz. 1b/6, 1b/13, 1b/17, 2a/1, 2a/2,
2a/7, 2a/12, 2a/15, 2a/17, 2b/2,
2b/13, 4b/14, 4b/15, 5a/11, 5a/12,
6a/8, 6a/9, 6a/17, 6b/9, 7a/8, 11a/1,
11a/3, 11a/14, 12a/7, 12a/9, 12a/11,
12a/12, 12b/17, 13a/2, 13a/17,
13b/1, 13b/5, 14a/9, 14a/10, 14b/1,
14b/4, 14b/7, 14b/8, 14b/8, 14b/10,
14b/10, 14b/14, 14b/15, 14b/17,
15a/3, 15a/4, 15a/5, 15a/6, 15a/10,
15a/15, 16a/1, 16b/12, 17a/1,
17a/13, 30b/5, 31a/2, 31a/4, 31a/12,
31a/15, 32a/5, 32a/8, 32a/15, 32b/5,
32b/8, 33a/2, 33a/9, 33b/5, 33b/6.

ş.-i cürm 18b/6.

ş.-i ra'yyet 18a/2.

ş.-i timār 29b/5.

ş.-i yed 29b/4.

- izn-i ş.-i arz 31a/9.
- şahih** : (Ar.)1 doğru, gerçek; 9b/13, 21a/2, 22a/3, 22b/2, 23a/4, 23a/15, 24a/4, 25a/1, 29b/5, 29b/17, 30a/1, 30a/10, itlāk-ı ş. 24a/2. ş.-leridür mülk-i ş.-leridür 10a/4. 2) kusursuz, ayıpsız. ş.-ü'n-neseb 15a/16.
- şahtiyān** : (Far.) sepilenerik boyanmış ve cilalanmış deri, 8b/15.
- sā'ī** : (Ar.) çalışan, 28b/14.
- sa'īd** : (Ar.) mutlu, uğurlu, 19a/15.
- sāir** : (Ar.) diğeri, başka, gayri. ve s. 1a/4, 1a/5, 2b/12, 8b/3, 9a/14, 10b/6, 10b/16, 12b/16.
- şakaleyn** : (Ar.) insan ve cin. ş.-e hāzret-i resūlü'ş-ş.-e 29b/1.
- şakar** : (Ar.) cehennem. s. ol- 29b/15.
- sākit** : (Ar.) hükümsüz. s. ol- 2a/4, 2a/8, 2a/14, 10a/7, 14b/2, 14b/5, 14b/11, 14b/15, 15a/7, 15a/11.
- sākin** : (Ar.) oturan, ikamet eden (erkek), 1b/2,

3a/9, 16b/4, 16b/8, 30b/11.

s. ol- 1b/6, 3b/8, 15b/13.

s. olın- 16b/3.

s.-sin 16b/9.

sākine : (Ar.) oturan, ikamet eden (kadın), 13a/9,
33a/1, 33a/16.

ṣālāḥ : (Ar.) düzelme, iyileşme, iyilik.
s.-ı ḥāl , 29a/11.

sālāriyye : (Far.) emirler, vezirler vb. devlet görevlileri
için toprak ürünlerinden alınan pay, vergi,
4b/1, 4b/4, 4b/6, 4b/6.
s.-leri 17b/3, 17b/14.
s.-si 17b/7.
s.-sin 18a/8.

sālāriyyelik : salariyye olarak alınan para, 27b/5.

sāl be-sāl : (Far.) yıldan yıla, 17a/15.

sālīfe : (Ar.) geçen, geçmiş, selatin-i s. 5a/7.
s.-den kuzāt-ı s.-den 29a/15.

Ṣālīḥ : (Ar.) sembolik bir kişi adı, gufte-i Ṣ. 4b/12,
4b/16.

ṣālīḥ : (Ar.) yarar, uygun, iyi, elverişli, 7a/6, 23a/4,
23b/16, 24a/5.

	ş. ol- 25a/13, 26a/15.
şālik	: (Ar.) bir yola giren, bir yolda giden.
	ş. ol- 6b/13, 16a/14, 20b/14, 22b/15.
şaman	: saman.
	ş.-dan 4b/8, 4b/8.
şan -	: sanmak, farzetmek.
	ş.-up 9b/3, 9b/4.
şan'at	: (Ar.) sanat, zanaat.
	ş.-a 6b/12, 16a/13.
sancak	: ülkenin idari bölüşümünde illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü.
	s. begi ādemīleri:sancak beyinin hizmetinde bulunan insanlar, 17a/16.
	s. begi voyvodaları:sancak beyinin emri altında bulunanlar, 18a/13.
şandūk	: (Ar.) sandık.
	ş.-a 19a/5.
şānī	: (Ar.) ikinci, ihtimāl-i ş. 29b/11.
şarf	: (Ar.) harcama, masraf etme.
	ş. kılın- 29b/8.
	ş. olın- 29b/7.
sarhoş	: (Far.) sarhoş, 19b/12.

- şariḥān** : (Ar.) açıkça, açık olarak, 31a/9.
- şat -** : satmak.
- ş.-alı 15a/2.
- ş.-andan 17a/2, 28a/4, 28a/4, 28a/6.
- ş.-anlar 16b/14.
- ş.-ar 12b/5.
- ş.-duklarında 3b/14.
- ş.-mağıla 16b/16.
- ş.-mişsin 15a/4.
- şatıl -** : satılmak.
- ş.-an 14b/9, 28a/2, 28a/3, 28a/5, 28a/5.
- ş.-mayup 17a/1.
- şavt** : (Ar.) ses, seda.
- ş.-ı şiflā 26a/9.
- şayd** : (Ar.) av
- s.-ı māhī 26a/13.
- şayf** : (Ar.) yaz mevsimi, 25b/4.
- şāyika** : (< Ar. sāika) sevk eden, sürükleyen, götür -
ren hal; sebep, 19a/1.
- şāyir** : (< Ar. sāir) diğer, başka, gayrı, 9b/4, 9b/14;
10a/11, 13a/2, 29a/4, 31a/5.
ve s. 3a/13, 4a/10, 8a/9, 10a/5, 17a/5, 17a/8,

17b/1, 18a/15, 18a/17, 18b/2, 18b/5,
19a/7, 19a/10, 19b/6, 20a/12, 27b/4.

saz : ince kamyş, 28a/17.

sazlık(ğ) : sazlık, 25b/10, 25b/14.

s.-dan 26a/5.

s.-ı (Ak.) 26a/2, 26a/11.

s.-lar 26b/6.

s.-larda 26b/13.

s.-ları 26b/15.

s.-larını 25b/11.

seb'ca : (Ar.) yedi (sayı ismi).

eḳālīm-i s.-tü'l-etrāf 9a/9.

sebeb : (Ar.) sebeb, neden, 18b/7, 20a/6.

s. ol- 19b/1.

s.-den 9b/3, 16a/12, 19b/9, 29a/3.

s.-i (Ak.) 5a/6.

sedīde : (Ar.) doğru, hak.

defātir-i s.-i sultāniyye 9a/17.

sefāyin : (< Ar. sefāin) gemiler, muḫtāc-ı s. 24b/12.

sefer : (Ar.) savaş.

s.-de 3b/10, 4a/4, 4a/11.

s. seferle- 2a/9, 3a/2.

- s.-e sür- 4a/12.
- seferle -** : yolculuk yapmak.
- s.-yen sefer s.-yen 2a/9,
s.-yüp sefer s.-yüp 3a/2.
- sefid** : (Far.) ak, deryā-yı s. 22b/17.
- sefine** : (Ar.) gemi, 24a/7, 25a/4.
- sehv** : (Ar.) yanlış.
- s. et- 25a/17.
- sekiz** : sekiz, 15a/2, 19a/2, 19a/4, 19b/3.
- s.-inçi 4b/2, 4b/3, 4b/7.
- s.-de bir 5b/4, 9b/3, 27b/6, 27b/9.
- s. tokuz 7b/7, 7b/8.
- selātīn** : (Ar.) sultanlar, 5a/5.
- s.-i sālīfe 5a/7.
- rikāb-ı s.-i fiḥām 29a/3.
- selef** : (Ar.) bir yerde, bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse, 23a/13, medḥūl-i s. 22a/4.
- s.-i ʿaleyhüm 29a/1.
- semt** : (Ar.) taraf, yön.
- s.-lerine 25a/7.
- s.-i āḥar 25a/10, 25b/7.

- sen** : sen, 11a/11, 18a/11, 20a/8, 33a/7.
s.-ün̄ 16b/11.
s.-üñdür 22a/15.
- sene** : (Ar.) sene, yıl, 1a/2, 1a/13, 1b/7, 1b/9, 1b/12, 1b/13, 1b/14, 3a/4, 4a/17, 4b/14, 6a/12, 6b/1, 7b/14, 8b/12, 11b/14, 13b/3, 14a/12, 15b/2, 15b/12, 16a/16, 16a/16, 20a/14, 28a/16, 29b/16, 30a/7, 30b/17, 31a/2, 32a/8, 33b/12.
s.-den 16b/3.
s.-si 6a/10, 14a/11.
s.-ye 1b/15, 13b/14, 30b/16, 31a/7.
- serf** : (?) Eski Sırbistan, 28a/10, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/14.
- serhadd** : (Far.+Ar.) sınır, hudut.
s.-den sükkān-ı s.-den 27a/11.
s.-i mansūr 27a/4.
- serir** : (Ar.) taht.
s.-i sultānāt 9a/7.
pāye-i s.-i a'lā 2a/11, 2b/10, 3a/1, 6a/11, 13b/8, 14a/11, 15a/9.
- seksen** : seksen, 16a/5.
- seniyye** : (Ar.) yüksek, yüce, sünnet-i s. 9a/16.

- sepet** : (Far.) sepet.
s.-e 5a/15.
- serbest** : (Far.) serbest, engelsiz.
s. ol- 18a/15.
- sevād** : (Ar.)bir şehrin çevresindeki karartı halinde görünen bağ, bahçe ve bostanlar.
s.-i ʿIrāq 10a/11, 10b/3.
- sevāhil** : (Ar.) sahiller, kıyılar.
s.-de 27a/3.
s.-inde 24a/6, 24b/6, 25b/10, 25b/12,26a/6,
26a/12, 26b/7, 26b/14.
s.-i cibāl 9a/11.
- seviye** : (Ar.) seviye, ʿale's-s. 1a/4, 27b/2.
- seyelān** : (Ar.) akma, akım.
s.-da şiddet-i s.-da 25a/9.
- seylāb** : (Far.) sel, sel suyu, 25b/7.
- seyyie** : (Ar.) fenalık, kötülük.
s.-nüñ bidʿat-ı s.-nüñ 28b/15.
- şıdk** : (Ar.) : doğruluk, gerçeklik.
ş. olın- 20b/7, 21b/12.
- şığ -** : sığmak, uygun olmak.
s.-acaq 17b/7.

- şıǵır** : sıǵır, 19a/7, 28a/3.
ş.-uñ 28a/7.
- şıǵhat** : (Ar.) sıǵhat, saǵlık, 1b/13.
ş.-i (İy.) 6a/12, 14a/12.
- sınur** : (Gr.) sınır.
s.-ı (İy.) 2b/14, 3a/3, 18a/5, 18a/7.
s.-ında 18a/2.
- şıyānet** : (Ar.) koruma, korunma.
ş.-i (İy.) 18b/8.
- sicill** : (Ar.) resmi belgelerin kaydedildiǵi kütük,
resm-i s. 19a/8, 19a/12, 19b/3, 19b/8, rūsūm-ı
s. 20a/5, şūret-i s. 19b/4.
s.-e 19a/5, 20a/3, 34a/12, 34a/14, zabt-ı s.-e
31b/5.
s. aqçası 18b/4, 19a/2, 19b/16.
s.-i mahtfūz 19b/8, 20a/1.
resm-i s. aqçası 19a/9.
- sicillāt** : (Ar.) kadıların verdikleri karar veya sahiplik
belgesi gibi belgelerin aynen geçirildiǵi
defterler, 8a/6, keşf-i s. 19b/4.
- şıǵār** : (Ar.) küçükler.
ş.-uñ 31a/6, 31a/6.

- silk** : (Ar.) sıra, dizi.
s.-i suṭūr 9a/15.
- sipāh** : (Far.) asker, 17a/17, 28b/9, 28b/15.
- sipāhī** : (Far.)Osmanlı askerlik teşkilatında tımar adıyla vergisini aldıkları araziye karşılık savaş zamanlarında kendi hayvanları ve kânunen götürmeye mecbur oldukları silahlı askerleriyle birlikte sefere katılan bir sınıf süvari askeri, 4b/2, 4b/5, 4b/7, 4b/17, 5a/2, 5b/1, 15a/3, 15a/3, 17a/4, 17a/6, 17a/7, 18a/5, 22b/7, 24a/12, 28b/2, 28b/5, izn-i s. 30b/3. rafiiyet-i s. 18a/9, rüsüm-ı s. 17a/2, 17a/15. s.-den 9b/16.
s.-ler 3a/11, 3b/11, 3b/15, 3b/17, 4a/3, 4a/8, 4b/2, 17a/9, 17b/17.
s.-lere 3b/13.
s.-leri 9a/2, 26a/14.
s.-nün 5a/14, 9a/1, 17b/6, 17b/7, 18a/1, 26a/4.
s.-sine 16b/5, 17b/15.
s.-ye 16b/6, 17a/5, 20b/7, 27b/13, 28a/8, 28a/13, 31b/8.

- sipāhī-zāde** : (Far.) sipahi çocuğu, 15b/9.
- sirkat** : (Ar.) hırsızlık, çalma, çalınma.
s. olın- 19b/13.
- siyāset** : (Ar.) 1) ceza; idam cezası.
s.-e 20a/12.
s.-i şer'ile 18b/15.
2) ÷lke idaresi, me'mūrū's-s. 19b/15.
- siz** : siz.
s.-ünñ 31b/12.
- sofra** : (< Ar. sūfre) sofras, 30a/7.
- şoñra** : sonra, 1a/7, 1a/8, 1a/13, 1a/17, 1b/15,
2b/14, 2b/16, 5a/16, 8b/1,8b/8,8b/17,13b/4,
13b/10, 15a/3, 16b/7, 16b/9, 17b/8, 19b/1,
19b/8, 20b/8, 21a/8, 21b/8, 21b/12, 22a/6,
22b/8, 23b/11, 27b/5, 28a/13,30a/2,31a/11,
31b/14, 31b/16, 32a/4, 32a/6, 32b/1.
ş.-dan 1b/9, 17a/13, 20b/11.
- şu** : su, 16a/4, 16a/10.
s.-yından 7a/15, 7b/1.
- sub'c** : (Ar.) yedide bir, 10a/2.
- şubaşı** : zabıta ve daha fazla belediye memurları -
nın gördükleri işleri yapan ve kazaların

- idaresi başında bulunan memur.
 ş.-lar 17a/16.
 s.-ları pāre s.-ları 18a/13.
 ş.-sı 32a/1.
- sukāt** : (Ar.) su yerleri.
 s.-ı (İy.) 23a/1.
- şulh** : (Ar.) uyuşma, uzlaşma.
 ş.-la 5a/6, 30a/13.
- şulhen** : (Ar.) barış yoluyla, uzlaşarak, 29a/1.
- sultānāt** : (Ar.) sultanlar, serīr-i s. 9a/7.
- sultānī** : (Ar.) sultana ait, sultanla ilgili, k̄ānūnnāme-i
 s. 33b/14, maqbūl-i s. 20b/8, tuğra-i s.
 29a/17.
 s.-de defter-i icmāl-i s.-de 26b/16, defter-i
 mufaşşal-ı s.-de 25b/15.
 s.-den cānib-i s.-den 31b/15.
- sultāniyye** : (Ar.) sultana ait, sultanla ilgili, devlet-i s.
 23a/1, defātir-i sedīde-i s. 9a/17.
 s.-de defter-i s.-de 29a/14.
 s.-den evkāf-ı s.-den 30b/6.
- Şun'ullah** : sembolik bir kişi adı, 28b/4, 30b/2.
- şūret** : (Ar.) yazı veya resim kopyası ; şekil.

ş.-de 4b/12, 28a/17, 28b/10, 28b/14, 30a/6,
32a/12.

ş.-dür 9a/5.

ş.-idür 5b/14, 20b/6.

ş.-lerin 20a/9.

ş.-i fetāvā 28a/16.

ş.-i sicill 19b/4.

ş.-i mezkūre 22a/2.

ş.-i k̄ānūnnāme-i cedīd 28a/15.

ş.-i emr-i şerīf-i yeniçeriyān 3a/5.

şu şıgır : manda, 19a/7.

sutūr : (Ar.) satırlar.

s.-a silk-i s.-a 9a/15.

şu'ūbet : (Ar.) güçlük, zorluk, 10a/16, 13a/13.

ş.-e vādī-i ş.-e 23b/10.

sübḥāne : (Ar.) Allah, ḥakk-ı s. 9a/6.

sübḥānī : (Ar.) Allah ile ilgili, te'mīn-i s. 9a/7.

şübūt : (Ar.) sabit olma, gerçekleşme, ortaya çıkma
ba'de's-ş. 4a/16.

ş. bul- 18b/17.

südde : (Ar.) kapı.

s.-i sa'ādet : padişah sarayı, 4a/9, 8a/4.

südüs : (Ar.) altıda bir, 10a/2.

sükkān : (Ar.) oturanlar.

s.-ı serḥadd 27a/11.

şülüs : (Ar.) üçte bir.

ş.-i (İy.) 33a/3.

şümün : (Ar.) sekizde bir, 10a/2.

ş.-i midür 12b/11.

sünen : (Ar.) sünnetler.

s.-i şerāyif 29a/11.

sünnet : (Ar.) sünnet.

s.-i seniyye 9a/16.

sür - : sürmek, yönetip yürütmek, sevk etmek.

s.-mek sefere s.-mek 4a/12.

süri : sürü, 7b/2.

s.-den 7b/2, 7b/2, 7b/3.

süril - : sürülmek, toprağın işlenmesi.

s.-ür 28a/16.

Ş

şāh : (Far.) padişah, tevķīr-i cünd-i ş. 22a/15.

şāhid : (Ar.) şahit, tanık.

ş.-dür 29b/3.

- şāhīnçi** : padişahın avladıkları şahinleri üretilip bes -
leyen kurumun çalışanlarına verilen ad ,
15b/2, 15b/3.
- şakī** : (Ar.) haydut, yol kesen, 19a/1.
ş.-lere 20a/2.
- şāmiḥ** : (Ar.) yüksek.
ş.-ü'l-‘imād 9a/7.
- şart** : (Ar.) şart, koşul.
ş. èt- 30a/8.
ş.-ı mezkūr 32b/1.
- şāyi‘a** : (Ar.) yayılmış haber, söylenti.
ş.-ları ḥişşe-i ş.-ları 23b/14, 26b/10.
- şehenşāhī** (Far.)en büyük padişaha, şahlar şahına ait,
kānūn-ı ş. 19a/16.
- şehīd** : (Ar.) şehit, 19a/15.
- şehr (I)** : (Ar.) ay, otuz günlük süre.
(min) ş.-i ramazān-ı şerīf 11b/13.
(fi) evāḥir-i ş.-i cemāziyü'l-evvelī 33b/12.
evāil-i ş.-i rebī‘ü'l-āḥir 8b/12.
evāil-i ş.-i rebī‘ü'l-evvel 20a/14.
evvel-i ş.-i rebī‘ü'l-evvel 4a/17.
- şehr (II)** : (Far.) şehir, il.

ş.-de 19a/11.

ş.-ler 5a/3.

ş.-lerde 19b/13.

ş. kethüdāları:şehirlerde mali ve idari işlerle görevli memurlar, 8b/5.

şer^c

: (Ar.) şeriat.

ş.^c -ile 10b/14, 18b/17, siyāset-i ş.^c -ile 18b/15.

ş.^c -le 19b/7.

ş.^c ü k̄ānūn 4a/2, 18b/1.

(bi) ḥasbū'ş-ş.^c -i'ş-şerīf 11b/14, 12a/15.

ḥilāf-ı ş.^c -i şerīf 9b/6.

ḥilāf-ı ş.^c ü k̄ānūn 4a/16, 7b/10, 33b/9.

muḳtezā-yı ş.^c -i şerīf 18b/15.

şer^{an}

: (Ar.) şeriatça, şeriata uygun olarak, 4b/3, 4b/11, 4b/15, 5a/17, 28b/10, 29b/17, 30a/14, 32a/6, 32b/6.

şerāyif

: (< Ar. şerāif) mutlular, kutlular.

ş.-e sūnen-i ş.-e 29a/11.

şerḥ

: (Ar.) şerḥ, açık anlatma, 9b/11.

şer^fi

: (Ar.) şeriata uygun, 12a/13, nesne-i ş. 5b/6.

ş.-dür 12b/12.

ş. midür 11b/17.

- şerī'at** : (Ar.) şeriat.
muḳteżā-yı ş. -ı şerīfe 9b/12.
- şerīf** : (Ar.) şerefli, mubarek, kutsal, berāt-ı ş. 8b/2, emr-i ş. 11a/17, fermān-ı ş. 14a/13, 31b/3, (bi) ḥasbū'ş-şerf'i'ş-ş. 11b/14, 12a/15, ḥilāf-ı şer'ī ş. 9b/6, muḳteżā-yı şer'ī ş. 18b/15, (min) şehri ramazān-ı ş. 11b/13. ş.-dür fermān-ı ş.-dür 7b/15, ḥükm-i ş.-dür 11a/4, ḳānūn-ı fermān-ı ş.-dür 18a/9. ş.-e 'alāmet-i ş.-e 7b/14, 8b/11, 11b/13, 20a/13, 33b/11. ş.-inüñ fermān-ı ş.-inüñ 5b/14. ş.-le berāt-ı ş.-le 6a/1, 8b/3. ş.-lerinden 'aşr-ı ş.-lerinden 29a/9. ş.-üm fermān-ı ş.-üm 6a/12, ḥükm-i ş.-üm 6a/13, ş.-ümle 33b/7, ḥükm-i ş.-ümle 3a/16. ş.-üñ fermān-ı ş.-üñ 20a/8. emr-i ş.-i 'ālīşān 21b/12, 22a/17. ḳānūn-ı ş. -i 'ālīşān 18b/13. şüret-i emr-i ş.-i yeniçeriyān 3a/5.
- şerīfe** : (Ar.) şerefli, mubarek, kutsal, muḳteżā-yı

	şerī'at-ı ş. 9b/12.
	ş.-de fetvā-yı ş.-de 29b/12.
	defātir-i ş.-i hākāniyye 9b/7.
şerīk	: (Ar.) ortak.
	ş. ol- 31a/10.,
	ş.-i (İy.) 31a/8.
	ş.-üz 32b/5.
	ş.-i āḥar 30b/16.
şer'iyye	: (Ar.) şeritla ilgili, şeriata uygun.
	ş.-de kütüb-i ş.-de 10a/12.
şekk	: (Ar.) şüphe, zan, 29a/10.
şevvāl	: (Ar.) Arabi ayların onuncusu.
	ş.-inüñ 13b/15.
şey	: (Ar.) şey, nesne, 22a/11.
şiddet	: (Ar.) şiddet.
	ş.-i seyelān 25a/9.
şikāyet	: (Ar.) şikayet, yakınma.
	ş. olın- 7b/12.
şimdi	: şimdi.
	ş.-ye 11b/11.
şirā	: (Ar.) satın alma, satın alınma, bey'ü ş.
	9b/5, 9b/6,

	ş.-ları 10b/16.
	ş.-ya bey ⁶ ü ş.-ya 10a/4, 12a/10.
şīre	: (Far.) şıra, öşr-i ş. 5a/17.
	ş.-den 27b/9.
	ş.-lerin 17a/17.
	ş.-nüñ 17b/10.
	ş.-si 3b/1.
şīšek	: bir veya iki yaş arasında koyun , 7b/3.
şitā	: (Ar.) kış.
	ş.-da 25b/4.
şol	: şu, 17b/12, 18a/5, 20a/15, 21a/14, 22b/5, 23a/14, 23b/4, 25b/4, 26b/9.
şöyle	: şunun gibi; şu şekilde 3a/10, 4a/3, 4a/17, 7b/13, 8a/4, 10b/13, 11b/13, 17a/15, 19a/8, 19b/11, 20a/13, 24a/14, 26a/8, 33b/11.
şu	: şu, 12a/11, 24b/13.
	ş.-ndadır 22a/3, 26a/5.
şübhe	: (Ar.) şüphe, kuşku, 29a/10.
şüf'a	: (Ar.) satılan yeri müşteriye kaçta mal olduysa o miktar bedelle almak.
	ş.-sı 11b/16.

T

- ta'addī** : (Ar.)zulmetme, adaletsizlik, 6b/11, 11b/7, 17b/4, 29b/14, 33b/10.
t.-dür 30a/17, 30b/1.
t.-ler 18b/8.
- ta'ālā** : (Ar.) yüksek olsun , yüce, ulu, 9a/6.
- ta'allül** : (Ar.) bahane arama, yalandan bahanelerle bir işten kaçınma, 15a/14, 33b/10.
t. èt- 2a/15, 6b/9, 7a/16, 7b/6.
t.-ler èt- 7a/10.
- ta'ām** : (Ar.) yemek, yiyecek, 30a/7.
- ta'arruz** : (Ar.) ilişme, sataşma, takılma.
t. et- 10b/9.
t. olın- 9b/1, 10a/10.
- tābi'** : (Ar.) 1) bağlı kalan ; birinin emri altında bulunan.
t.^é-dür 15b/15, 15b/17.
2) ait.
t.^é-dür 4b/17.
- ta'ciz** : (Ar.) taciz , rahatsız etme , canını sıkma, 11a/15.
- tafsil** : (Ar.) etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya

	açıklama, 9b/11.
	t. olın- 29b/10.
	t.-i mezbūr 10b/11, 10b/12.
tafşīlen	: (Ar.) ayrıntılı, 12a/16.
tağ	: dağ.
	t.-larda 16a/7.
	t.-ları 23b/1.
tağallüb	: (Ar.) zorbalık, zorla hüküm sürme, 25a/14.
tağistān	: dağlık yer.
	t.-uñ 23b/16.
tağıt (d) -	: dağıtmak, kurulu bir düzeni bozmak.
	t.-up 6b/12.
tağyīr	: (Ar.) başkalaştırma, değiştirme, bozma.
	t.-i (İy.) 25b/4.
taḥammül	: (Ar.) tahammül, dayanma, katlanma.
	t.-ine 10a/3, 12b/11.
taḥfīf	: (Ar.) hafifletilme, azaltma, kıabil-i t. 21a/11,
	21b/8.
	t. èt- 21a/6.
	t. olın- 21a/15.
	t.-den 21a/8.
	t.-e 22a/17.

	t.-i (İy.) 21a/14.
taḥmīl	: (Ar.) yükleme, yükletme, yükletilme.
	t. èt- 17b/2, 17b/16.
taḥrīr	: (Ar.) kaydetme, 9b/10, ḥīn-i t. 22b/6, ḳabl-ı t. 24a/3, ḳable't-t. 26b/17.
	t. ol- 16a/1.
	t. olın- 18a/6, 18a/8, 22b/16.
	t.-de ḥīn-i t.-de 15b/16, 22a/5, 24a/9, 24b/3, 26b/7, 27a/8, 28a/12.
	t.-den 2b/14, 2b/16, 15b/12, 22b/8.
	t.-e 9b/11.
	t.-inde 24a/13.
	t.-i velāyet 21b/4.
taḥrīren	: (Ar.) yazı ile, yazmak suretiyle, yazarak, 4a/17, 7b/14, 8b/12, 11b/13, 20a/14, 28a/16, 33b/12.
taḥsīl	: (Ar.) 1) tahsil, ilim öğrenme. t.-i *ilm 15b/11. 2) elde etme, ele geçme. t.-i māl-ı pādişāhī 18b/8.
taḥşīs	: (Ar.) bir şeyi birine veya bir yere ayırma. t. olın- 8a/15.

- taht** : (Far.) hükümdarlık makamı, İstanbul.
t. k̄azīleri : İstanbul'da bulunan şer'i mahkemelerin kadıları, 19b/3.
- taht** : (Ar.) alt, aşağı.
t.-ı h̄acet 25b/14.
t.- hükümet 18b/3.
t. kazā 3a/9, 6a/1.
- taḥvīl** : (Ar.) değiştirme, çevirme, döndürme.
t.-i (ly.) 32a/2.
- tāife** : (Ar.) bölüm, takım.
t.-nūñ 8b/9.
°askerī t.-si 7b/6.
kuzāt t.-si 8b/9.
re'āyā t.-si 8b/7.
- taḥdīm** : (Ar.) sunma ; sunuş.
t. olın- 1a/9, 13a/14, 33a/15.
- taḥdīr** : (Ar.) değer biçme, değer verme, 22b/2, 23a/5.
t. et- 30a/5.
t. eyle- 1a/10, 1a/15, 1b/3, 1b/11, 6a/16, 13a/7, 13a/8, 13b/3, 13b/16, 14a/4, 33a/12, 33a/14.

- t. olın- 2b/7.
- taqdīrce** : takdirde , durumda, 4b/3, 5a/1, 10a/14,
16a/7, 23b/9, 26b/11, 27b/6,29b/11,29b/12,
30a/12.
- taqdīreyn** : (Ar.) iki biçim, yol, ‘alā kile’t-t. 23a/7.
- taqsīm** : (Ar.) bölme, parçalara ayırma.
- t. olın- 10a/15.
- taleb** : (Ar.) talep, istek.
- t. èt- 3a/11, 3a/15, 3b/2, 3b/5, 3b/15, 3b/16,
4a/6, 4a/8, 4a/11, 4a/14, 11b/3, 17a/4,
32a/6.
- t. ètdür- 3b/8.
- t. eyle- 7a/10.
- t. olın- 16b/10.
- t.-leriyle 19b/7.
- talebe** : (Ar.) öğrenci.
- t. tayīfesi 15b/11.
- talīb** : (Ar.) talip, isteyen, istekli (erkek), 1b/4,
13a/16, 20b/17, 33b/4.
- t. ol- 11a/14, 11b/10,13a/15,13a/17,22b/13,
30a/10, 31b/17, 33b/4.
- t.-ine 17a/2.

tālibe	: (Ar.) isteyen, istekli (kadın). t. ol- 13b/3, 13b/7, 13b/9.
tam	: dam, toprak damlı ev, küçük ev, köy evi, 7a/10, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7a/12, 7a/13.
tamām	: (Ar.) tamam, tam, eksiksiz, 16a/8, 19a/8, 19a/8, 19b/16.
ta'mīr	: (Ar.) tamir, onarma, düzeltme. t. èt- 10b/8. t.-e 10b/12.
tāmm	: (Ar.) tam, eksiksiz, bütün, ihtisās-ı t. 24b/4, 25b/16, 26b/9. t.-ı (Ak.) ihtisās-ı t.-ı 24a/10, cihet-i ihtisās-ı t.-ı 25b/6.
tāmme	: (Ar.) bütün, eksiksiz ; mükemmel, havza-i hükümet-i t. 9a/8.
tapu	: tapu, 1b/3, 1b/12, 1b/14, 2a/12, 2a/13, 2b/1, 2b/9, 4b/11, 4b/15, 5a/8, 5a/11, 5b/9, 10b/12, 10b/14, 11b/3, 11b/9, 11b/9, 11b/10, 12a/7, 13a/7, 13a/9, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13a/14, 13a/15, 13a/17, 13b/3, 13b/6, 13b/13, 13b/16, 14a/6, 17a/8, 28b/3, 28b/7, 30b/12, 31a/1, 32a/1, 32a/3, 32a/5, 32b/5, 32b/8, 32b/13,

33a/2, 33a/9, 33a/16, 33a/17, 33b/1, 33b/3,
 33b/4, 33b/4, 33b/6, bilā-t. 11b/2, 11b/8,
 13a/6, 33a/12, ḥaḳḳ-ı t. 30b/16, 33a/3, 33a/5,
 müstahaḳḳ-ı t. 2a/1, 14a/14, 32a/5, 32b/7,
 33a/1, 33b/8, resm-i t. 1a/10, 1a/13, 1a/15,
 1b/11, 2a/4, 2a/8, 2a/11, 2a/13, 2a/14, 2a/14,
 2a/16, 6b/8, 13a/9, 14a/4, 14b/2, 14b/5, 14b/8,
 15a/7, 15a/11, 15a/13, 15a/14, 33a/13,
 33a/14, temessük-i t. 13a/4, (der) beyān-ı
 aḥvāl-i t. 13a/4, el-i resm-i t. 17a/6.
 t.-nuñ resm-i t.-nuñ 32b/9.
 t.-sı 7a/14, ḥaḳḳ-ı t.-sı 31a/3.
 t.-sın 7a/10, 7a/12, resm-i t.-sın 2a/7.
 t.-sına resm-i t.-sına 6a/10, 14a/10.
 t.-suz 1b/8, 30b/13, resm-i t.-suz 1a/4, 14b/1,
 14b/6, 14b/11, 14b/16, 15a/5, 15a/7,
 15a/11.
 t.-ya 1b/16, 2a/6, 2b/13, 5b/13, 6a/3, 6a/9,
 6a/12, 6b/3, 6b/4, 11a/3, 12a/7, 12a/13,
 13a/2, 13a/6, 13b/1, 13b/1, 14a/9,
 14a/13, 14a/17, 16b/7, 16b/14, 17a/10,
 17a/14, 18a/6, 30a/10, 30a/10, 30a/12,

31a/2, 31a/4, 31a/6, 31a/7, 32a/10,
33b/6, h akk-ı t.-ya 30b/17, resm-i t.-ya
6a/16.

t.-yı resm-i t.-yı 14a/14, 17a/6, 32b/6.

t. akçası : ekin ekmek, ağa dikmek ve bina
gibi kullanım hakkı karşılığında verilen
aka, 17a/4.

tapula - : tapulamak.

t.-yup 33a/3.

tapu-nāme : tapu belgesi.

t.-si 17a/14.

taraf : (Ar.) taraf, 25a/13.

t.-ında 5b/10.

t.-ından 2b/17, 8a/4, 8a/7, 8a/12, 13a/3,
29b/5.

t.-larının 26a/10.

t.-i āhar 25a/11.

tarafeyn : (Ar.) iki taraf.

t.-den 24b/15.

tarh : (Ar.) bırakma, atma.

t. olın- 21b/1, 22a/12.

tārīh : (Ar.) tarih.

t.-den 1a/12, 31b/5.

t.-den mi 34a/11.

t.-i (İy.) 30b/10.

t.-inde 30b/2, 32a/2.

t.-inden 31b/7, 31b/7, 34a/13, 34a/14.

t.-ü'l-mezbūr 1a/17.

tarīk

: (Ar.) usul, yöntem.

ṭ.-ile 24a/4, 26b/17.

ṭ.-iyle 4b/13, 10b/1, 10b/6, 12a/4, 26b/13.

ṭ.-le 22b/7.

(bi) ṭ.-ü'l-faṣl 23a/12.

tarla

: tarla, 2b/1, 5a/11, 14a/14, 25a/5, 30b/2,

30b/4, 30b/5, 31a/1, 31a/8, 31a/9, 31a/10,

31a/10, 32a/5, 32a/13.

t.-dan 27b/14.

t.-lar 32a/9.

t.-lara 32b/11, 32b/14.

t.-lardan 6b/5, 32b/15.

t.-ları 21a/16, 32a/2, 32a/8, 32b/7, 32b/11.

t.-ların 28b/5.

t.-larını 33a/1.

t.-larıñ 32b/9, 33a/3.

t.-nuñ 5b/9, 30b/3.

t.-sın 16b/15.

t.-sını 31b/17, 32a/4.

t.-ya 31a/8.

t.-yı 32a/14, 32a/15, 32a/17, 32b/2, 32b/4.

taşaddī

: (Ar.) bir işe girişme, başlama, 29b/14.

t. olın- 9b/11.

taşarruf

: (Ar.) kullanım, 26b/4, 26b/13, 32b/4.

t. ãt- 1a/8, 2a/7, 2b/9, 5b/12, 6a/2, 8a/10,

8b/3, 8b/6, 9b/2, 9b/14, 10a/11, 10b/6,

10b/10, 10b/11, 10b/13, 12a/3, 12b/16,

12b/17, 13a/1, 13a/5, 15a/2, 16b/7,

26a/17, 28b/3, 30b/7, 30b/14, 31a/8,

31a/10, 32b/16, 32b/17, 33a/8, 33a/11.

t. ãtdür- 2b/4.

t. ãtdüril- 11b/2.

t. eyle- 1a/3, 2b/1, 4b/14, 13b/2, 14b/6, 26a/2,

33b/7.

t. olın- 2a/2, 14b/1, 28b/9, 28b/13, 29b/13.

t.-a 1a/7, 2b/2, 10b/15, 12a/10, 15a/1.

t.-adur 16a/3, 16b/13.

t.-in 12a/9.

t.-ına 12b/15.

t.-ında 4b/13, 7a/1, 10b/13, 11b/2, 16a/1,
16a/3, 16b/10, 31b/17, 32a/4, 32b/7.

t.-ından 11a/1, 32b/1.

t.-ını 12a/12.

t.-ınla 13a/6.

t.-ları keyfiyyet-i t.-ları 9b/9.

t.-ların 29a/5.

t.-larında 6a/3, 6b/2, 7a/4, 17a/13, 28b/5,
30a/3, 31a/13, kabza-i t.-larında
9a/14.

t.-umuz 6a/17.

taşarrufāt

: (Ar.) kullanımlar.

t.-a envā^e-ı t.-a 10a/5.

t.-ı mezbūre 12a/8.

t.-ı mezkūre 11b/17.

taṣḥīḥ

: (Ar.) düzeltme, doğrulaştırma, 21a/5.

taṣrīḥ

: (Ar.) açık açık söyleme, bildirme.

t. olın- 9b/9, 13b/5.

taṣvīr

: (Ar.) yazı ile tarif etme.

t. eyle- 9a/5.

taṣī -

: taşımak.

	t.-mak 17b/16.
ta'şir	: (Ar.) ona bölme. t. eyle- 18a/6.
taşra	: taşra. t.-da 5a/4.
tatar	: postanın kuruluşundan önce, posta işlerini görenler, 8a/13.
taṭbīk	: (Ar.) uygulama. t. eyle- 21a/7.
	t. olın- 19a/5.
ta'tīl	: (Ar.) tatil, çalışmaya ara verme, 30b/17. t. et- 10b/8. t. eyle- 10a/10, 10b/14, 16b/6, 31a/2. t. olın- 32a/9.
tavassuṭ	: (Ar.) araya girme, aracılık, ara bulma. t.-ında 23a/11.
tavāziḥ	: (Ar.) açıklamalar, aydınlatmalar (?), 9b/8.
ṭāyife	: (< Ar. ṭāife) bölük, takım. ṭaskerī ṭ.-si 7b/15. debbāḡ ṭ.-si 9a/2, 9a/3. re'āyā ṭ.-si 8b/1, 13b/5. ṭalebe ṭ.-si 15b/11.

	t.-i mezbūre 23b/6.
	t.-i mücrim 18b/2.
taʿyīn	: (Ar.) 1) belirtme, kararlaştırma, belli etme, 9b/11, 27a/6. t. buyurıl- 29a/6. t. èt- 12b/7, 20b/10. t eyle- 23b/11. t. ol- 12b/11. t. olın- 10a/16, 12b/11, 31b/15, 31b/15. 2) atama. t. olın- 3a/9.
taʿyīnī	: (Ar.) belli, ayrılmış, 8a/15.
tavar	: davar. t.-ları 12b/5. t.-ların 31a/14.
taṣāyif	: (< Ar. taṣāif) bölükler, takımlar, gruplar. t.-den 20a/4. t.-i enām 9a/10.
taṣayyuk	: (Ar.) baskı. t. eyle- 11a/15.
teʿāmül	: (Ar.) eğilim, öteden beri olagelen işlem. t.-i nās 11b/16.

- tebdīl** : (Ar.)değiştirme,değiştirilme, başka bir hale getirme, 25b/4.
- tebyīn** : (Ar.) meydana çıkarma, belli etme.
t. olın- 27a/6.
- tecāvüz** : (Ar.)1) ötesine geçmek, sınırı aşmak, atlamak, 23b/6.
t. et- 23b/5.
t. eyle- 25a/3.
t. olın- 27a/6.
2) el uzatma,başkasının hakkına dokunma.
t. êt- 18b/7.
t. êtdür- 33b/10.
- tecessüs** : (Ar.) yoklama, araştırma, araştırılma.
t.-den envā'ı t.-den 22a/6.
- tedārik** : (Ar.) hazırlama, edinme, 32b/2.
t. êt- 30a/7.
- teehhül** : (Ar.) evlenme.
t. êt- 5b/2.
t. eyle- 4a/8.
- tefaḥḥuṣ** : (Ar.) inceden inceye araştırma, 22a/6.
- tefāṣīl** : (Ar.) ayrıntılar.
t.-i aḥvāl 9b/1.

teftiş	: (Ar.) teftiş, araştırma, 9a/15, 22a/6.
tefviz	: (Ar.) devlet arazisinin mizayede veya belirlenen bedeli peşin alınarak devlet tarafından satılması, 30b/9. t. buyurıl- 9b/10. t. et- 12a/12, 30b/15, 32a/16, 32a/17. t. eyle- 1b/17, 2a/3, 2a/16, 12a/9, 32a/17. t.-i (ly.) 31a/9. t.-i (Ak.) 4b/10. t.-inden 31a/10. t.-ine 4b/11. t.-ün bedel-i t.-ün 32b/2.
teğazzüb	: (Ar.) öfkelenme. t. et- 25a/14.
tekālif	: (Ar.) vergiler. t.-i 6rfiyye: şer'i vergiler dışında olarak alınan vergi, 8b/5, 15b/4.
tekāsül	: (Ar.) uşenme, tembellik, ilgisizlik, 18b/9.
teklif	: (Ar.) teklif, öneri. t. et- 3b/12. t. etdür- 3b/14. t. eyle- 2a/14, 6a/16, 6b/8, 15a/13.

- t. olın- 2a/17, 3b/12.
- tekmīl** : (Ar.) bitirme, tamamlama.
- t. olın- 9b/11.
- tekrār** : (Ar.) tekrar, yine, yeniden, 20a/1, 27b/11.
- tekşīr** : (Ar.) çoğaltma, çoğaltılma.
- t.-i beytū'l-māl 22a/15.
- tekye** : (Ar.) tekke, 8a/9.
- tekye-nişīn** : (Ar.+Far.) tekke şeyhi, derviş, 15b/3.
- telef** : (Ar.) boş yere harcama, yıpratma.
- t. ol- 4a/1, 16b/17, 17a/3.
- temekkūn** : (Ar.) yerleşme, yer tutma.
- t. ét- 22b/12.
- temessūk** : (Ar.) resmi ve devlet tarafından veya anlaşmayı yapan tarafından verilen mühür-
lü kağıt, 20a/9, bilā-t. 28b/2.
- t.-i (İy.) 28b/4.
- t.-i tapu 13a/4.
- te'mīn** : (Ar.) güvence.
- t.-i subhānī 9a/7.
- temlīk** : (Ar.) mülk olarak verme.
- t. buyur- 29a/2, 29b/3.
- t. ét- 5a/5, 5a/7, 12b/6.

- t. ol- 10a/14, 13a/3.
- t. olın- 9b/13, 10a/2, 12b/15.
- t.-e 13a/1.
- t.-leri 10b/16.
- temmet** : (Ar.) bitti, tamam, oldu.
- t.-ü'l-maḳāle 27a/15.
- temmūz** : (Ar. < Sür.) temmuz.
- t.-da faşl-ı t.-da 25a/6.
- t.-uñ 18a/3.
- tenbīh** : (Ar.) tembih, uyarma, baḳde't-t. 7a/7.
- tenḳid** : (Ar.) tenkit, eleştiri.
- t. buyurıl- 29b/1.
- tenḳir** : (Ar.) bilinmeyecek tanınmayacak hale getirme.
- t. olın- 9a/15.
- terakki** : (Ar.) ilerleme.
- t.-dedür 19a/17.
- tereke** : (Ar.) her tür tahıl ve toprak ürünleri, 8b/14.
- t.-lerin 17a/17.
- t.-sinden 5b/1.
- terk** : (Ar.) bırakma, ayrılma.
- t. ét- 31b/9, 32b/12, 32b/15.

- tertib** : (Ar.) tertip, dizme, sıralama, hazırlama.
t. et- 16a/15.
- teslīm** : (Ar.) verme.
t. êt- 3b/13, 19a/6.
t. eyle- 19a/13.
t. ol- 21b/14.
t. olın- 2b/12.
- teşrīf** : (Ar.) şeref verme.
t. buyur- 9a/8.
- tevābi^ç** : (Ar.) bir merkeze bağlı olan yerler.
t.^ç-i (İy.) hudūd-ı t.^ç-i 22b/16.
- tevālī** : (Ar.) birbiri arkasından gelme, arası kesil -
meksizin devam etme, sürme, 9a/6.
^çale't-t. 6b/6, 14a/16.
- tevātür** : (Ar.) bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak
yayılması.
t.-i ^çale'l-berāyā 9a/6.
- tevcīh** : (Ar.) 1) çevirme , yöneltme , döndürme,
24a/3, 31b/7, 34a/13.
t. êt- 26b/16.
t. olın- 20a/11, 24b/12, 31b/4,31b/5,34a/10,

34a/11.

2) anlam verme, yorumlama, 20b/2, 21a/3,
22a/1.

t. èt- 21b/11.

t. olın- 22b/14, 27a/12.

t.-ine 22a/16.

tevcihāt

: (Ar.) memurluğa tayin.

kānūnnāme-i t.-ı ze'āmet ve tīmār 33b/15.

teveccüh

: (Ar.) çevrilme, yönelme, doğrulma.

t.-le 5a/3.

tevfik

: (Ar.) uygunlaştırma, uydurulma, uydurma.

t.-i rabbānī 9a/6.

t.-i defter-i icmāl 21a/7.

t.-i erkām-ı defter-i icmāl 21a/14.

tevkīc

: (Ar.) padişahın nişanlı buyruğu.

t^c-i refi^c-i hümāyūn 3a/8, 5b/15, 7b/17,

11a/11, 18a/10, 33a/6.

tevkīr

: (Ar.) güzel karşılama, ağırlama, ululama.

t.-i cünd-i şāh 22a/15.

tevliyet

: (Ar.) vakıf işlerine bakma görevi, 8a/8,

8b/3.

- tevrīs** : (Ar.) varis kılmak, malını birine bırakmak,
29a/16.
- tevzi^c** : (Ar.) herkese payını dağıtma , üleştirme,
10a/16, 24b/12.
t.^ceyle- 24a/3.
t.^c-de 22a/5, h̄in-i t.^c-de 20b/1, 21b/16.
- tezkere** : (Ar.) aynı şehir ve kasabada bulunan
resmi dairelerin ve halkın birbirine yazdık -
ları kağıt, 21b/12.
t.-leri 20b/11.
t.-si 2b/3, 20b/6, 20b/7.
- ticāret** : (Ar.) ticaret.
t.-e 6b/13, 16a/14.
- tilāl** : (Ar.) tepeler, kümeler, yığınlar.
t.-de 9a/11.
t.-i (İy.) 22b/17.
- tīmār** : (Far.) fetih sırasında devlet toprağı olarak
kabul edilen yerlerden, sipahilerle zeamet
sahiplerine kılıç hakkı olarak verilen devlet
hazinesi hissesi, 5a/16, 7b/4, 25b/9,26b/17,
31b/4, 31b/5,33b/15, 34a/10, kılıç t. 22a/15,
aşhāb-ı t.2b/14,3a /1,erbāb-ı t. 13a/4,24a/3,

26b/17, k̄ānūn-ı t. 34a/7, maḥşūl-i t. 34a/10.
 şāhib-i t. 29b/5, vech-i t. 22b/13, 24b/11,
 27a/12.

t.-a 6b/14, 16a/15, 17a/17, aşāḥīb-i t.-a
 2a/10, aşḥāb-ı t.-a 3a/4, erbāb-ı t.-a
 14b/3, 14b/6, 14b/12, 14b/16, 15a/8,
 15a/12.

t.-da 31a/10.

t.-ı (ly.) 22b/8, 28b/2.

t.-ı (Ak.) 20a/17, 20b/15.

t.-in 4a/4, 20b/10.

t.-inda 5a/14.

t.-ları 27a/1, 27a/12.

t.-larına 21b/13.

t.-laruñ 19b/1.

t. eri 27b/10, 27b/11, 27b/11.

tīmārī

: tımarla ilgili, idrār-ı t. 29a/5.

toğancı

: padişahların şıkar halkı denilen avcılardan bir sınıfın adı, 8b/4.

toğ.-dan 15b/2.

toḳlı

: bir yıllık kuzu, 7b/3.

toḳuz

: dokuz, 5b/3, 27b/1.

	t. yüz yetmiş beş 1a/10.
toñ yağı	: makinelere sürülen iç yağı, 8b/15.
toprak(ğ)	: toprak, arazi, tarla, 15b/14.
	t.-ı (İy.) 28a/10.
	t.-ı (Ak.) 4b/11, 4b/13, 4b/14.
	t.-ında 6a/2, 6b/1, 6b/10, 7a/3, 7a/3,7a/5, 7a/6, 7a/7, 7a/8, 7a/9,7a/12,7a/14, 7a/17, 7b/5, 7b/9, 15b/13, 16b/12, 28a/12, 28b/2.
	t.-ını 28a/14.
	t.-ların 5a/7.
	t.-uñ 4b/9.
töhmet	: (Ar.) suç, kabahat, 19a/1.
	t.-i (İy.) 19b/17.
	t.-i sâbıka 20a/2.
tuğra	: tuğra.
	t.-i sulṭānī 29a/17.
tuğyān	: (Ar.) taşma, taşkınlık; azgınlık, coşkunculuk.
	t.-da müddet-i t.-da 25a/9.
tūl	: (Ar.) uzunluk, boy.
	t.-ı (İy.) 22b/17.
tuzcı	: tuzcu, 8b/5.

U

- ° ubūr** : (Ar.) bir suyun öte yakasına geçme.
° u.-ı (İy.) 24b/12, 25a/6, 25b/4.
- ° udūl** : (Ar.) sapma, yoldan çıkma.
° u. ét- 25a/10.
- uğur** : uğur, hedef, amaç, gaye, yol.
u.-ı hümāyūn 3a/2.
- ulağçı** : devlete ait kağıtları, bir yerden başka bir yere götürüp getiren resmi memur, 8b/4.
- ° ulemā** : (Ar.) alimler, ilim sahipleri, bilginler.
° u.-nuñ 29b/9.
- ° umūmen** : (Ar.) bütün, hep; genellikle, 12a/17, 22b/15, 27b/16.
- umūr** : (Ar.) işler, hususlar.
u.-a nizām-ı u.-a 9b/7.
- ur -** : vurmak; sırtına, omuzuna yerleştirmek.
u.-mağ 30a/16, 30a/17.
- ° usr** : (Ar.) güçlük, zorluk, zor iş.
° u.-ı maḥşūšī 17a/16.
- uzun** : uzunluk, boy.
u.-ı (İy.) 16a/4.

Ü

ü

: (Far.) ve.

bey^ü ü şirā 9b/5, 9b/6, 10a/4, 12a/10.

faḫr ü fāḫa 16b/14.

ḫalīl ü keṣīr 19a/12.

kūnh ü ḫaḫīḫat 9b/1, 9b/8.

naḫīr ü ḫiṭmīr 9a/15.

ṣer^ü ü ḫānūn 4a/2, 18b/1.ḫilāf-ı ṣer^ü ü ḫānūn 4a/16, 7b/10, 33b/9.

ücret

: (Ar.) ücret.

ü.-idür 5a/8.

ü.-i muḫaccele 10b/12.

üç

: üç, 1b/15, 2b/7, 2b/11, 6a/2, 6a/8, 6a/12,

6b/1, 6b/2, 6b/6, 9b/12, 10b/14, 14a/9, 14a/12,

14a/16, 16a/11, 17b/16, 22b/3, 27b/12, 30b/8,

30b/17, 31a/2, 31b/2, 31b/14.

ü.-inçi 33b/17, 34a/2.

ü. biñ 21b/7, 34a/8.

ü.-er yüz 7b/2.

ü. yüz 6b/15, 16a/17.

ümenā

: (Ar.)eminler;alay hesaplarının veya sandık işlemlerinin kendilerine bırakıldığı kimseler;

2b/15, 17a/16, 18a/15.

üslüb

: (Ar.) üslup, tarz, yöntem, biçim, 10b/4.

ü.-ı (İy.) 12b/16.

ü.-ı sâbık 11a/16.

üzer

: üzer, üzeri.

ü.-inde 1b/5, 13a/9, 13a/12, 13b/13, 28a/17,

29b/15, 30b/3, 30b/5, 31a/14, 32a/13,

33a/15, 33b/1.

ü.-indeki 4b/17.

ü.-ine 9b/12, 9b/14, 10b/4, 10b/8, 10b/17,

11b/16, 12b/2, 12b/3, 12b/6, 12b/16,

13b/12, 17b/3, 18a/8, 18a/9, 22b/2,

23a/5, 23b/9, 29a/5, 29a/17, 31b/12,

31b/13, 32a/14, 32a/15, 32b/6, 32b/9.

ü.-ine mi 32a/14, 32a/14.

ü.-inedür 19b/10, 20a/15.

ü.-lerinde 4a/1, 17b/1.

ü.-lerine 10a/2, 17b/3.

ü.-ünde 16b/11.

ü.-üne 16a/2.

üzere

: üzere.

ü.-ler 32b/4.

üzre : üzere, 1a/2, 2b/2, 3a/16, 3a/17, 6a/14, 6b/3, 6b/16, 7a/1, 7a/2, 7a/5, 7a/17, 8a/11, 9a/16, 10a/5, 10a/13, 10b/11, 10b/13, 11a/17, 11b/7, 11b/8, 12a/3, 14b/9, 14b/10, 14b/15, 15a/1, 15a/2, 16a/8, 16b/1, 17a/4, 18b/10, 18b/15, 19a/8, 20a/5, 20b/1, 20b/16, 21a/3, 21a/3, 21a/15, 22a/1, 23a/9, 23a/13, 24b/7, 24b/10, 24b/17, 25b/5, 26a/4, 26a/17, 26b/13, 27a/5, 27a/7, 27b/15, 28b/9, 28b/13, 29a/16, 29a/16, 29b/4, 29b/10, 29b/11, 29b/12, 30a/8, 32a/17, 33b/9.

üzüm : üzüm.
ü.-i (İy.) 5a/15.

V

vācib : (Ar.) yapılması şeran lüzumlu olan, farz derecesine yakın bulunan.

v.-dür 21a/5.

vādī : (Ar.) 1) yol, tarz, usul, alan.

v.-i şufūbet 23b/10

2) bir nehrin aktığı yer, yatak, 25a/16.

v.-i ‘atīk 25a/10, 25a/12, 25b/7.

- vāhid** : (Ar.) tek, bir, 23a/2, hük-m-i v.24a/14, 24b/8, meyl-i v. 26a/10.
- vāhide** : (Ar.) tek, bir.
v.-ye kırye-i v.-ye 24a/15, 24b/4, 26b/6.
- vakf** : (Ar.) 1) bir malı veya mülkü - satılmamak şartıyla- bir hayır işine bağışlama, bırakma, 4b/17, 5a/2, 12a/1.
v. êt- 9b/5, 10b/16, 28b/11, 30a/6.
v. ol- 1b/15, 30a/11.
v.-i (İy.) 30a/14.
2) vakıf, 8a/9, 28b/12, 29b/5, 29b/6, 29b/12, 30b/8, 32a/8.
v.-a 29b/7.
- vakfiyye** : (Ar.) vakfa ait, vakfın karar ve kadının onayını içeren, düzenlenmiş senet, 8a/6, 29a/16.
v.-ler 9b/6.
v.-leri 11a/1.
v.-si 28b/11.
- vakfiyyet** : (Ar.) mülkün sahip olma durumu, 28b/8, 28b/13.
v.-i (İy.) 29b/4, 29b/17, 30a/10.

- v.-ini 28b/9.
- v.-inüñ 29b/11.
- vākıf** : (Ar.) 1) sahibi olduğu bir mülkü , kamunun çıkarına ebedi olarak kullanan, 28b/11.
- v. ol- 26a/9.
- 2) bir işten haberli olan.
- v. ol- 9b/6.
- vakiyye** : (Ar.) okka, dört yüz dirhemlik tartı, 27b/15.
- v. -dür 30b/1.
- vāki°** : (Ar.) olan, olagelen, ortaya çıkan, olmuş, 8b/8, 9b/10, 18b/3, 24b/17.
- v. ol- 4a/2, 7b/17, 11b/16, 12a/11, 13b/7, 14b/7, 22b/15, 23a/7, 23a/17, 23b/13, 24a/6, 24b/14, 25a/2, 25a/4, 25a/8, 25b/2, 25b/5, 25b/7, 25b/9, 33a/10.
- vakt** : (Ar.) vakit, zaman ;çağ, devir 12a/15, 17a/6, 19b/17, hākimü'l-v. 17b/17.
- v.-inde 4a/2.
- vālide** : (Ar.) ana.
- v.-si 1b/8, 13a/11, 13a/11, 33a/2.
- v.-sine 13a/11.
- v.-leri 33a/17, 33b/1.

	v.-lerine 33a/17.
var	:var,4a/15,11a/13,11b/2,13a/16,33a/4,33b/4 v.-dur 6a/17, 10a/13, 12b/8, 18b/4, 18b/6, 21a/1, 21a/11, 22a/3,23a/15,23b/14, 24a/5, 24b/13, 25a/1,26b/11,30b/17.
var -	: varmak, ulaşmak. v.-malu eyle- 7b/13. v. -an 2b/11. v.-duğda 6a/13, 33b/8. v.-duğlarında 3a/16. v.-ınca 13b/14, 19a/8, 26a/1. v.-mak 2b/6. v.-up 16b/8, 23b/16, 31b/5, 34a/11.
varak	: (Ar.) kağıt veya kitap yaprağı. v.-da 11b/5.
varıl -	: varılmak. v.-ması 22a/13. v.-up 21b/2.
vārid	: (Ar.) gelen, ulaşan, erişen. v. ol- 11a/4, 18a/9, 24b/6, 30b/10, 31b/4.
vāriş	: (Ar.) varis, mirasçı. v.-e 33b/2.

	v.-lerine 33b/2.
vāşıl	: (Ar.) erişen, ulaşan, kavuşan. v. ol- 3a/8, 5b/16, 7b/17, 11a/11, 18a/11, 33a/6.
vāşıta	: (Ar.) sebep. v.-sıyla 23b/2.
vaşī	: (Ar.) vasiyeti uygulamakla yükümlü kişi. v.-si 32b/13. v.-leri 32a/8.
vaşiyet	: (Ar.) vasiyet, 12a/1.
vazīc	: (Ar.) 1) koyma, konulma. v. ^c buyur- 29a/2. v. ^c buyurıl- 29b/1. v. ^c ét- 12b/6. v. ^c eyle- 29a/3. v. ^c olın-5b/5,9b/15,10a/3,10a/4,10a/8,12b/1, 12b/2, 12b/3, 12b/4, 12b/7, 12b/9, 18b/17, 19a/14. v. ^c -ı (iy.) 9b/15. v. ^c -ı ceybu'llah 29a/12. 2) hareket, tavır, 17a/1.
vazīfe	: (Ar.) 1) vazife, görev, ödev, 12b/1, 12b/2,

12b/7, 12b/7.

2) birine verilmesi kararlaştırılan iş ücreti:

v. -leri 8a/10.

ve

: (Ar.) ve, 1a/3, 1a/4, 1a/4, 1a/5, 1a/6, 1a/7,
 1a/8, 1a/9, 1a/10, 1a/12, 1a/14, 1a/15, 1a/16,
 1b/1, 1b/2, 1b/3, 1b/5, 1b/9, 1b/9, 1b/10,
 1b/10, 1b/13, 1b/16, 1b/16, 1b/17, 2a/1, 2a/2,
 2a/5, 2a/6, 2a/8, 2a/9, 2a/9, 2a/14, 2a/15,
 2a/16, 2a/16, 2b/1, 2b/3, 2b/3, 2b/5, 2b/7,
 2b/7, 2b/7, 2b/8, 2b/8, 2b/8, 2b/9, 2b/9, 2b/11,
 2b/11, 2b/11, 2b/15, 2b/15, 3a/3, 3a/9, 3a/9,
 3a/10, 3a/11, 3a/13, 3a/13, 3a/13, 3a/13,
 3a/13, 3a/14, 3a/14, 3a/15, 3a/15, 3a/17,
 3b/1, 3b/1, 3b/2, 3b/2, 3b/2, 3b/4, 3b/4, 3b/5,
 3b/5, 3b/6, 3b/8, 3b/9, 3b/10, 3b/10, 3b/10,
 3b/11, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 3b/15,
 3b/15, 3b/17, 4a/1, 4a/5, 4a/8, 4a/8, 4a/9,
 4a/10, 4a/11, 4a/11, 4a/12, 4a/12, 4a/12,
 4a/12, 4a/13, 4a/13, 4a/13, 4a/14, 4a/14,
 4a/14, 4a/15, 4a/15, 4a/16, 4a/17, 4a/17,
 4a/17, 4b/3, 4b/5, 4b/6, 4b/8, 4b/12, 4b/13,
 4b/17, 4b/17, 4b/17, 5a/4, 5a/4, 5a/4, 5a/6,

5b/2, 5b/2, 5b/2, 5b/3, 5b/3, 5b/10, 6a/4,
6a/5, 6a/7, 6a/8, 6a/14, 6a/15, 6b/1, 6b/1,
6b/3, 6b/5, 6b/5, 6b/6, 6b/10, 6b/11, 6b/13,
6b/13, 6b/14, 6b/14, 6b/15, 6b/16, 7a/2, 7a/3,
7a/7, 7a/8, 7a/9, 7a/11, 7a/13, 7a/13, 7a/14,
7a/15, 7b/1, 7b/2, 7b/3, 7b/3, 7b/4, 7b/7,
7b/13, 7b/14, 7b/15, 8a/5, 8a/5, 8a/5, 8a/6,
8a/6, 8a/6, 8a/8, 8a/8, 8a/8, 8a/9, 8a/9, 8a/9,
8a/10, 8a/10, 8a/10, 8a/12, 8a/12, 8a/12,
8a/12, 8a/13, 8a/13, 8a/13, 8a/13, 8a/15,
8a/16, 8a/16, 8a/16, 8a/17, 8a/17, 8a/17,
8a/17, 8b/2, 8b/2, 8b/2, 8b/2, 8b/2, 8b/3, 8b/3,
8b/4, 8b/4, 8b/4, 8b/4, 8b/4, 8b/4, 8b/4, 8b/5,
8b/5, 8b/5, 8b/5, 8b/5, 8b/5, 8b/6, 8b/6, 8b/7,
8b/9, 8b/11, 8b/12, 8b/12, 9a/6, 9a/6, 9a/7,
9a/7, 9a/8, 9a/9, 9a/10, 9a/10, 9a/10, 9a/10,
9a/11, 9a/11, 9a/11, 9a/11, 9a/12, 9a/12,
9a/12, 9a/12, 9a/12, 9a/12, 9a/13, 9a/13,
9a/13, 9a/13, 9a/13, 9a/13, 9a/13, 9a/13,
9a/14, 9a/15, 9a/15, 9a/15, 9a/16, 9a/16,
9a/17, 9b/1, 9b/2, 9b/2, 9b/3, 9b/4, 9b/5, 9b/6,
9b/7, 9b/8, 9b/8, 9b/9, 9b/10, 9b/11, 9b/11,

9b/11, 9b/11, 9b/15, 9b/16, 9b/17, 9b/17,
10a/1, 10a/5, 10a/5, 10a/6, 10a/9,10a/10,
10a/10, 10a/12, 10a/13, 10a/16, 10a/16,
10b/1, 10b/1, 10b/2, 10b/2, 10b/5, 10b/6,
10b/7, 10b/9,10b/11,10b/16,10b/16,10b/16,
10b/17, 11a/1, 11a/3, 11a/7, 11a/8,11a/15,
11a/15, 11a/16,11a/17,11a/17,11b/3,11b/4,
11b/7,11b/11,11b/14,11b/15,11b/15,11b/15,
11b/15, 11b/15, 11b/16, 11b/16, 11b/17,
12a/1, 12a/1, 12a/1, 12a/2, 12a/4,12a/10,
12a/13, 12a/15, 12a/16, 12b/5,12b/6,12b/8,
12b/10,12b/11,12b/14,12b/17,13a/1,13a/2,
13a/3, 13a/4, 13a/5, 13a/5, 13a/6, 13a/11,
13a/15,13b/1,13b/2,13b/11,13b/11,13b/11,
13b/12, 13b/17,13b/17,14a/1,14a/3,14a/3,
14a/3, 14a/4, 14a/8, 14a/9, 14a/14,14b/1,
14b/2, 14b/2, 14b/3, 14b/5, 14b/10, 14b/10,
14b/11, 14b/12, 14b/12, 14b/12, 14b/14,
14b/15, 14b/16, 15a/1, 15a/6,15a/6,15a/8,
15a/8, 15a/8,15a/11,15a/14,15a/14,15a/15,
15b/2, 15b/3, 15b/3, 15b/3, 15b/4, 15b/4,
15b/5, 15b/6, 15b/10, 16a/4, 16a/5,16a/5,

16a/6, 16a/13, 16a/14, 16a/15, 16a/15,
16a/16, 16b/5, 16b/7, 16b/9, 16b/11, 16b/14,
16b/16, 16b/17, 16b/17, 17a/1, 17a/2, 17a/2,
17a/3, 17a/3, 17a/5, 17a/7, 17a/8, 17a/9,
17a/9, 17a/9, 17a/10, 17a/10, 17a/11, 17a/12,
17a/13, 17a/13, 17a/15, 17a/15, 17a/16,
17a/16, 17a/17, 17a/17, 17a/17, 17b/2, 17b/3,
17b/3, 17b/3, 17b/4, 17b/4, 17b/5, 17b/6,
17b/7, 17b/8, 17b/9, 17b/9, 17b/9, 17b/10,
17b/11, 17b/11, 17b/12, 17b/12, 17b/14,
17b/14, 17b/15, 17b/16, 18a/1, 18a/1, 18a/2,
18a/3, 18a/4, 18a/5, 18a/5, 18a/7, 18a/8,
18a/9, 18a/11, 18a/13, 18a/13, 18a/14,
18a/14, 18a/14, 18a/14, 18a/14, 18a/15,
18a/15, 18a/15, 18a/16, 18a/16, 18a/16,
18a/17, 18b/1, 18b/6, 18b/8, 18b/8, 18b/8,
18b/9, 18b/10, 18b/14, 19a/1, 19a/2, 19a/3,
19a/3, 19a/4, 19a/6, 19a/7, 19a/7, 19a/7,
19a/7, 19a/7, 19a/7, 19a/8, 19a/8, 19a/10,
19a/10, 19a/11, 19a/12, 19a/13, 19a/13,
19a/14, 19a/15, 19a/15, 19a/15, 19b/3, 19b/3,
19b/3, 19b/4, 19b/4, 19b/4, 19b/4, 19b/5,

19b/6, 19b/6, 19b/6, 19b/7, 19b/9,19b/10,
19b/10, 19b/13, 19b/17, 19b/17, 19b/17,
20a/5, 20a/5, 20a/8, 20a/9, 20a/10,20a/11,
20a/11, 20a/12,20a/16,20a/17,20b/2,20b/3,
20b/10, 20b/13,20b/17,20b/17,21a/1,21a/4,
21a/4, 21a/5, 21a/6, 21a/7, 21a/11, 21a/12,
21a/12, 21a/12, 21a/12, 21a/13, 21a/16,
21a/16, 21a/17, 21b/1, 21b/2, 21b/2, 21b/2,
21b/4, 21b/6, 21b/6, 21b/11, 21b/15, 22a/1,
22a/1, 22a/3, 22a/4, 22a/5, 22a/5, 22a/5,
22a/6, 22a/6, 22a/7, 22a/9, 22a/9, 22a/15,
22b/1, 22b/3, 22b/5, 22b/5, 22b/6, 22b/6,
22b/8, 22b/9,22b/10,22b/10,22b/10,22b/11,
22b/11, 22b/13, 22b/14, 22b/15, 22b/16,
22b/16, 22b/16, 22b/17, 22b/17, 22b/17,
22b/17, 22b/17, 23a/1, 23a/1, 23a/1, 23a/1,
23a/1, 23a/4, 23a/6, 23a/6, 23a/8, 23a/8,
23a/8, 23a/8,23a/14,23a/16,23a/17,23a/17,
23b/1, 23b/1, 23b/2, 23b/2, 23b/2, 23b/3,
23b/3, 23b/5, 23b/6, 23b/7, 23b/7, 23b/7,
23b/9, 23b/9,23b/12,23b/12,23b/13,23b/13,
23b/15, 23b/16, 23b/16, 23b/17, 23b/17,

24a/1, 24a/3, 24a/4, 24a/5, 24a/5, 24a/7,
24a/7, 24a/7, 24a/11, 24b/1, 24b/2, 24b/5,
24b/6, 24b/6, 24b/7, 24b/9, 24b/10, 24b/12,
24b/17, 25a/2, 25a/3, 25a/5, 25a/8, 25a/9,
25a/12, 25a/13, 25a/14, 25a/14, 25b/1, 25b/3,
25b/4, 25b/4, 25b/6, 25b/9, 25b/10, 25b/10,
25b/11, 25b/14, 25b/15, 25b/16, 25b/17,
26a/2, 26a/2, 26a/3, 26a/4, 26a/4, 26a/4,
26a/5, 26a/5, 26a/7, 26a/8, 26a/11, 26a/11,
26a/13, 26a/14, 26a/15, 26b/3, 26b/4, 26b/5,
26b/5, 26b/8, 26b/10, 26b/10, 26b/10, 26b/10,
26b/13, 26b/13, 26b/14, 26b/15, 27a/1, 27a/2,
27a/4, 27a/4, 27a/5, 27a/6, 27a/6, 27a/9,
27a/11, 27a/14, 27a/14, 27b/1, 27b/2, 27b/2,
27b/3, 27b/3, 27b/3, 27b/3, 27b/4, 27b/4,
27b/4, 27b/6, 27b/7, 27b/7, 27b/7, 27b/8,
27b/9, 27b/9, 27b/9, 27b/11, 27b/11, 27b/12,
27b/12, 27b/13, 27b/13, 27b/14, 27b/15,
27b/15, 27b/16, 27b/16, 28a/1, 28a/2, 28a/2,
28a/3, 28a/3, 28a/4, 28a/4, 28a/5, 28a/5,
28a/5, 28a/6, 28a/6, 28a/7, 28a/7, 28a/7,
28a/8, 28a/9, 28a/9, 28a/10, 28a/11, 28a/12,

28a/14, 28a/16, 28b/4, 28b/8, 28b/14, 28b/14,
 28b/15, 28b/15, 29a/1, 29a/3, 29a/8, 29a/10,
 29a/11, 29a/11, 29a/11, 29a/12, 29a/14,
 29a/16, 29a/16, 29b/2, 29b/5, 29b/5, 29b/6,
 29b/7, 29b/8, 29b/8, 29b/9, 29b/9, 29b/11,
 29b/11, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 29b/15,
 29b/17, 30a/3, 30a/4, 30a/4, 30a/6, 30a/9,
 30a/9, 30a/10, 30a/14, 30a/17, 30b/6, 30b/6,
 30b/7, 30b/7, 30b/9, 31a/5, 31a/13, 31a/16,
 31a/16, 31a/17, 31a/17, 31b/9, 31b/10,
 31b/10, 32a/3, 32a/7, 32a/9, 32a/11, 32b/2,
 32b/3, 32b/4, 32b/5, 32b/11, 32b/11, 32b/15,
 33a/8, 33a/8, 33a/9, 33a/10, 33a/11, 33a/13,
 33a/15, 33b/1, 33b/6, 33b/7, 33b/7, 33b/8,
 33b/9, 33b/10, 33b/10, 33b/10, 33b/12,
 33b/12, 33b/17, 34a/6.

v. sāir 1a/4, 1a/5, 2b/12, 8b/3, 9a/14, 10b/6,
 10b/16, 12b/16.

v. sāyir 3a/13, 4a/10, 8a/9, 10a/5, 17a/5,
 17a/8, 17b/1, 18a/15, 18a/17, 18b/2,
 18b/5, 19a/7, 19a/10, 19b/6, 20a/12,
 27b/4.

v. yāḥūd 1b/5, 4a/4, 4a/5, 6a/8, 8a/6, 16b/8,
 16b/15, 18b/15, 19b/13, 20b/2,
 20b/3, 21b/1, 22b/10, 22b/12, 23a/6,
 24a/9, 24a/15, 24b/4, 24b/9, 25b/14,
 26b/6, 26b/7, 27b/8, 28b/12, 30b/7,
 32a/14.

çift v. çubuk 16a/13.

ḵānūnnāme-i tevcihāt-ı ze‘āmet v. tīmār
 33b/15.

vebāl

: (Ar.) günah.

v.-e gir- 20b/15.

vech

: (Ar.) yol, tarz, üslup ;sebeb, vesile.

v.-i (ly.) 23a/16, 24a/4, 25b/9, 29a/5.

v.-le 2a/11, 6b/9, 11b/7, 16b/11, 18b/13,

20b/15, 23a/14.

v.-i āḥar 1b/12.

v.-i diğer 25b/9, 27a/1.

v.-i iştirāk 24a/16, 26a/16.

v.-i meşrūḥ 3a/17, 7a/2, 10a/5, 10a/13, 11b/7,

12a/3, 20b/16, 24b/10, 24b/17,

26b/12, 33b/8.

v.-i tīmār 22b/13, 24b/11, 27a/12.

	¶ alā v. i' l-īcāb 21a/9.
vedīat	: (Ar.) emanet, 12a/13. v.-i (İy.) 11b/15.
vefāt	: (Ar.) ölüm, ölme. v. êt- 1a/3, 6a/9, 11b/1, 14a/10, 30b/7, 32b/12, 33a/8. v. eyle- 1a/6, 1a/12, 1a/16. v.-a 31a/3. v.-i (İy.) 6a/4, 6a/7, 14a/8. v.-ından 13b/4, 13b/10, 31b/6, 34a/13.
vekīl	: (Ar.) vekil. v.-i (İy.) 2a/3, 14b/1, 14b/10, 15a/6. v.-leri 8a/7.
velāyet	: (Ar.) başkası üzerine kullanıma yetkili olmak, 15b/17, 16b/4, 18a/6, 18a/8, 20b/1, 21b/10, 22a/4, 22b/1, 23b/8, 24a/2, 24a/13, 25b/14, 27a/2, kātībū'l-v. 21a/3, 21b/16. v.-den tahrīr-i v.-den 21b/4. v.-i hükkām 9b/5.
veled	: (Ar.) çocuk, erkek evlat, biā-v. 31b/17, 32a/5, 33a/1.
ver -	: vermek.

v.-emez 17a/6.

v.-emezdi 14a/9.

v.-emezler 17a/7.

v.-di 12a/13.

v.-digi 32b/6, 32b/9, èl v.-digi 2a/16, 5b/9,
6b/8, 11b/10, 12a/7, 15a/13, 17a/6,
33a/16.

v.-digin 32a/3.

v.-digini 5a/12.

v.-dügi èl v.-dügi 14a/14.

v.-dük 2a/14.

v.-dükden 16b/9, 28a/13, 32a/6.

v.-dükleri 10b/17, 20b/10.

v.-düm 20a/3.

v.-e 1b/7, 6b/1, 6b/9, 14b/8, 15a/15, 17a/2,
21b/12.

v.-eler 12b/17, 19b/16, 28a/14, 28a/15,
ih̄tilāle v.-eler 20b/16.

v.-em alı v.-em 4b/3.

v.-esin 11b/12, alı v.-esin 4a/17, 7a/3, 7a/9,
7a/14, 7b/3, 7b/10, 8b/10, 31b/3.

v.-icek 5a/12, 17a/6.

v.-in 7a/9.

v.-medin 14b/9.

v.-mege 4b/11, 4b/15, 6b/4, 28b/3, 31a/4,
32a/3, 32a/10.

v.-mek 1b/14, 5b/13, 5b/13, 6a/3, 6b/3,
10b/3, 11a/3, 12a/10, 13b/2, 17a/10.

v.-mekde 7a/10, 7a/16, 7b/6, 9b/4, 15a/14.

v.-mekle 2a/8, 9b/7.

v.-meleri 11b/16, 29a/16, 29a/17.

v.-meleriyle 33a/9.

v.-memekde 20a/6.

v.-meyesiz 11b/11.

v.-meyince 5a/5.

v.-meyüp 2a/7, 18b/4.

v.-mezdi 6a/9.

v.-mezler döki v.-mezler 4b/7.

v.-mişlerdür 29b/8, ad v.-mişlerdür 29a/8.

v.-se 32b/8.

v.-üp 2b/9, 4b/14, 10b/8, 11b/11, 14a/15,
16b/7, 18b/2, 19a/8, 19a/9, 19a/9,
19a/13, 19b/5, 31b/8, 32a/1, alı v.-üp
32b/3.

v.-ür 2a/13, 2b/1, 2b/3, 5b/12, 12a/7, 12b/16,
13a/2, 13b/1, 15a/1, 16a/1, 16b/5, 17a/7,
31a/3, 31a/3, 31a/5, 31a/5.

v.-ürken 30a/9.

v.-ürler 9b/16, 10a/6, 12a/5, 12a/5, 12a/7,
33b/6.

v.-ürlerken 7a/7.

v.-ürlerse koy v.-ürlerse 19b/16.

v. ürse 12a/14.

v.-ürüm 15a/14, 17a/14.

verdür -

: verdirmek.

v.-memege 5a/12.

v.-meyesin koyu v.-meyesin 20a/13.

v.-meyüp 30b/16.

verese

: (Ar.) mirasçılar, 1b/6, 32a/6.

v.-si 1a/4, 1b/1.

v.-ye 10a/11, 13a/2, 13a/12, 13a/14.

v.-i kebîre 10a/14.

veril -

: verilmek.

v.-melü ol- 17a/9.

v.-e 11b/3, 11b/10, 13a/14, 14a/4, 30b/13.

v.-endür 21a/12.

v.-mek 1a/10, 1a/15, 1b/4, 1b/4, 1b/8, 1b/9,
 1b/12, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 6a/12,
 9a/1, 11a/14, 11b/5, 13a/16, 13b/3,
 13b/5, 13b/8, 13b/13, 13b/16, 14a/6,
 14a/13, 18a/7, 20b/17, 30a/12, 33b/5.

v.-memekle 2b/8, 13b/17, 22b/6.

v.-mesi 8b/13,

v.-meye 1a/13, 1a/17, 11b/4, 13b/10, 17a/12,
 18a/7.

v.-mez 1a/5.

v.-miş 11b/4, 11b/11.

v.-mişdür 5a/8, 12a/4.

v.-se 31a/7.

v.-üp 1a/17, 1b/11, 5a/16, 10b/1, 11b/4, 11b/9,
 11b/9, 13a/16, 13b/10, 21b/13, 21b/14,
 27a/15.

v.-ür 2a/17, 10b/12, 10b/14, 13b/14, 31a/1,
 33a/14, 33a/16, 33a/17, 33b/3, 33b/4,
 33b/17, 34a/2, 34a/2, 34a/6, 34a/8.

v.-ürken 2a/6.

v.-ürse 18a/7.

ve's-selām

: (Ar.) işte o kadar, son söz budur, artık bitti,

- 16a/11, 18a/9.
- veyā** : (Ar +Far.) veya, ya da, 2a/3, 2a/8, 5a/2, 5a/2, 12a/14, 14b/1, 15a/2, 15a/3, 19b/13, 24a/15, 24b/4, 30a/1, 30a/2, 30a/11.
- vezīr** : (Ar.) vezir.
- v.-üm 11a/7, 11a/11.
- v.-i aḥzām voyvodaları : vezir-i azamın emri altında bulunanlar, 18a/17.
- vezn** : (Ar.) tartma, tartılma.
- v. olın- 28a/6.
- vilāyet** : (Ar.) il, eyalet, 8a/14, 18a/9, 29a/7, 30a/12.
- v.-de 4a/5, 4a/7.
- v.-e 31b/5, 34a/11.
- v.-lerüñ 5a/6, 5a/6, 29a/4.
- v.-üñ 29b/16, ahali-i v.ün 18b/8.
- v.-i Anaṭolı 21a/12.
- v.-i Rumēli 9b/9.
- v.-i mezbūr 8a/5.
- voynuk** : (Bulg.) seferde ordunun ve vezirlerle devlet adamlarının atlarına bakmak ve başka zamanlarda Has ahır ve çayır hizmet kullanılmak üzere gayr-i müslimlerden ve özel-

likle Bulgarlardan oluşturulan bir sınıf,
8a/13.

voyvoda

: (Sl.) reis, subaşı, ağa.

v.-lar 4a/8, 4a/14.

v.-ları sancak begi v.-ları 18a/13, vezīr-i
a'zam v.-ları 18a/17, vūzerā v.-ları
18a/17.

vuşūl

: (Ar.) ulaşma, gelme, varma, erişme.

v.-ından 31b/16.

vücūh

: (Ar.) 1) imkanlar, şekiller, 10b/6, 10b/16,
27a/5.

v.-i mukteziye 23a/15.

v.-i merķūme 10b/8.

v.-i mezbūre 10b/15.

v.-i mezkūre 26b/2, 27a/13.

2) bir ülkenin ileri gelenleri.

cāmi'ū v.-i'l-emvāl 11a/8.

vūzerā

: (Ar.) vezirler, 14b/2, 14b/12, 15a/8.

v. voyvodaları: vezirlerin emri altında bulun-
nanlar 18a/17.

- yā** : (Far.) ya,veya, ya da, 5a/2, 14b/10, 15a/6, 23a/6, 27b/1, 28b/8.
- yābān** : (Far.) dışarı, uzak yer, gurbet.
y.-da 3b/10, 4a/4, 30b/2.
- yağ** : yağ.
y.-dan 28a/5.
y.-ı (İy.) ton y.-ı 8b/15.
- yağcı** : bıçak, tüfek ve silahları yağlayan görevliler, 8b/4.
- yāhūd** : (Far.)yahut,veya,ya da,10a/2,10a/2,10a/2, 10a/3, 12a/17, 14a/8, 16a/10,26a/10,27a/9, 28b/9, 30b/15, 32a/11.
ve y. 1b/5, 4a/4, 4a/5, 6a/8, 8a/6, 16b/8, 16b/15, 18b/15, 19b/13, 20b/2, 20b/3, 21b/1, 22b/10, 22b/12, 23a/6, 24a/9, 24a/15, 24b/4, 24b/9, 25b/14, 26b/6, 26b/7, 27b/8, 28b/12, 30b/7, 32a/14.
- Yahyā** : sembolik bir kişi adı, (el-fakīr) Y., 34a/14.
Y. Efendi 28b/8.
- yaka** : kıyı, kenar, taraf.
y.-ya 2b/4.

- ya'ni** : (Ar.) yani, sözün kısası, doğrusu, 20b/4,
25a/3, 27a/6, 29a/10, 29b/9.
- yap -** : yapmak, ortaya koymak , gerçekleştirmek,
oluşturmak, meydana getirmek.
y.-mak 17b/7, 28a/8.
y.-mazsa 28a/9.
- yapağı** : yapağı, 8b/16.
- yaprak** : yaprak, 9a/2, 9a/2, 9a/4.
- yara -** : yaramak, bir iş için uygun olmak.
y.-r 31a/16.
- yarağ** : silah , 8b/14.
- yarım** : yarım, 16a/9, 16a/9.
- yarı** : yarı, yarım.
y.-sın 16b/16.
- yasak(ğ)** : yasak, 8b/15.
y. olın- 19b/11.
- yāve** : (Far.) sahipsiz olarak bulunan hayvan.
y.-ye 19a/6.
- yaylak** : hayvanların yayılıp otlamasına uygun yer,
otlak, 31a/5.
- yaz -** : yazmak, kaydetmek.
y.-diğina 22a/9.

y.-inca 16b/4.

y.-mak 12a/13.

y.-maları 29a/16.

y.-up 7b/12, 8b/10.

yazdur - : yazdırmak, kaydettirmek.

y.-mayup 17b/13.

yazıl - : yazılmak, kaydedilmek.

y.-an 17b/9, 20b/2, 21a/5.

y.-andan 20b/9, 21a/10, 21b/8.

y.-dığına 20b/5.

y.-mak 15b/16, 21a/10.

y.-maya 15b/17.

y.-mayan 21b/3.

y.-mayup 21b/1.

y.-miş 4a/7, 15b/13.

y.-mişdur 16a/2, 16b/11, 16b/12.

y.-sa 21b/9, 22a/12.

y.-ur 7a/1.

y.-ursa 18a/8, 21a/15, 21b/2.

yazu : has, zeamet, tımar, yurtluk ve ocaklık gibi dirlik adı verilen tahsisatın senelik geliriyle Kapıkulu ocaklarının maaş miktarı.

y.-sına 22a/1.

y.-sından 19a/17, 21b/16, 22a/13, 22a/16,
22b/1.

ye - : yemek; harcamak, tüketmek.

y.-mege 5a/15.

y.-r 4b/6.

yed : (Ar.) el, kaṭʿ-i y. 18b/15, 20a/11, şāḥib-i y.
29b/4.

y.-inde 8b/11.

y.-inden 32b/6.

y.-lerinde 32a/9, 32a/10.

y.-lerinden 32a/9.

yedi : yedi (sayı ismi), 15a/2, 19b/3.

y.-de 27b/6, 27b/9.

y.-nci 1a/11.

y.-şer 27b/2.

Yehūd : (Ar.) Yahudi, 19b/6.

yemek : yemek.

y.-leriçün 3a/14.

yemle - : bir kimseyi elde edecek, kandıracak bi -
çimde davranmak.

y.-yüp 4b/5.

- yemlik** : rüşvet, arpalık, 4b/4.
- yeñi** : yeni.
y.-den 7a/9, 7a/9, 7a/12.
- yeñiçeri** : Osmanlı İmparatorluğu'nun piyade asker sınıfı, 3b/10, 3b/12, 3b/16, 4a/8,4a/9,4a/10, 4a/11, 4a/13.
y.-leri 3a/9.
y.-lerimden 4a/9.
y.-lerüm 3a/10.
- yeñiçeriyân** : (Far.)yeñiçeriler,şūret-i emr-i şerīf-i y.3a/5.
- yēr** : yer; toprak; arazi, arsa; bölge, 1a/5, 5b/5, 5b/11, 6a/2,6a/6,13a/12,13b/7,14a/7,15a/6, 16a/1, 16b/10, 17b/9, 30b/14,31a/8,31a/17.
y.-de 1b/6, 4a/5, 5b/6, 5b/8, 15b/12, 16a/6, 16b/9, 27b/8, 27b/11.
y.-den 16a/11, 16a/11, 31b/2, 31b/2.
y.-dür 31b/1.
y.-e 1b/16,4b/17,5a/10,13a/15,16a/4,16a/5, 16a/6, 16a/7, 16a/10, 33b/3.
y.-i (İy.) 1b/15, 2a/5, 7a/11, 13b/17, 14a/6, 16a/3,16b/12,16b/17,17a/9, 30b/10, 30b/13, 30b/14, 31a/6, 31a/7.

y.-i (Ak.) 5a/10, 5a/11, 13b/1, 15a/3,

y.-idür 5a/2, 5a/2.

y.-in 7a/8, 12a/14, 16b/14, 16b/16, 27b/9.

y.-inde 4b/17, 5a/1, 6b/12, 16a/13, 17b/15,
18a/3.

y.-inden 16b/2.

y.-ine 5b/12, 12a/6.

y.-ler 1a/3, 1a/8, 1b/16, 2a/1, 2a/8, 2a/15,
2a/16, 2b/16, 6b/1, 6b/4, 13a/2, 13a/5,
13a/6, 14a/17, 14b/5, 14b/11, 14b/15,
15a/7, 15a/11, 28b/8, 29b/6, 30a/3,
30a/14, 33a/7, 33a/10, 33a/11, 33b/1,
33b/8.

y.-lerde 2b/16, 5b/4, 16a/6, 19b/3, 27b/7,
28a/1.

y.-lerden 2a/4, 3b/3, 3b/4, 3b/4, 14b/1,
14b/10, 16a/5, 27b/17, 31a/13,
31a/16, 31a/16, 31a/17.

y.-lerdür 17a/11.

y.-lere 6b/13, 14b/7, 16a/14.

y.-leri 1a/4, 1a/6, 1a/10, 1a/14, 1b/3, 1b/8,

1b/10, 2a/12, 2b/3, 2b/6, 2b/11, 4b/15,
 5a/4, 5a/4, 6a/4, 6a/5, 6a/8, 6a/12,
 6a/15, 6a/17, 6b/2, 6b/7, 7a/2, 9b/3,
 10a/9, 13b/3, 13b/5, 13b/9, 13b/13,
 14a/3, 14a/8, 14a/12, 15a/10, 15a/13,
 16b/7, 24a/1, 27a/4, 28b/3, 33a/9,
 33b/6.

y.-lerimüzdür 6b/4, 6b/7.

y.-lerin 1b/13, 2a/2, 6a/3, 6b/2, 7a/4, 7a/6,
 7a/8, 14b/8, 16b/6, 16b/9, 30a/4.

y.-lerinde 2b/5, 12b/5, 30a/13.

y.-lerinden 14a/1.

y.-lerine 2b/11, 12b/7.

y.-lerini 10b/14.

y.-lerüñ 2b/15, 3a/3, 14b/4, 14b/14, 31a/13.

y.-üñ 12a/12.

y.-lü y.-ine 2b/6.

yetiş - : yetişmek, ulaşmak, ermek.

y.-üp 5a/15.

yetmiş : yetmiş (sayı ismi), 6b/11, 16a/5.

y. beş 6b/17, 16a/12, 16b/1, 27b/5.

y. seksen 28b/8, 31a/16.

- yevm** : (Ar.) gün, ba⁴de'l-y. 20a/3.
ile'l-y.-ü'd-dīn 29a/13.
- yığ -** : yığmak, toplamak, bir araya getirmek.
y.-mak 17b/15.
- yıl** : yıl, sene, 6a/8, 6b/6, 10b/14, 14a/9, 14a/16,
15a/3, 16a/5, 16b/8, 27b/17, 30a/8.
y.-a 1a/7, 1a/12, 1a/16, 2b/11, 13b/10.
y.-da 10a/3, 12b/10.
y.-dan 1a/8, 1a/13, 1a/17, 2a/9, 2b/7, 3a/2,
6a/2, 6b/2, 13b/10, 28b/8.
- yigirmi** : yirmi, 3a/2, 7a/13.
y. beş 17b/14, 19a/8, 19a/9, 19b/6, 27b/3,
30a/8.
y. iki 5b/2, 27a/17.
y. ikişer 19b/3.
y. otuz 2a/9.
y. otuz biñ 2a/5.
- yine** : yine, gene, yeniden, tekrar, 11b/12, 12b/5,
13a/8, 17b/8, 21b/11, 22a/1, 22a/12, 25a/17,
25b/2, 26a/16, 30b/17.
- yohsa** : yoksa, aksi halde, 5a/17, 9a/3, 13b/1, 22a/4,
26a/7, 31b/5, 32a/14, 34a/11.

yok(ğ)	: yok, 5a/11, 5b/5. y.-dur 1b/4, 3b/11, 4b/8, 5b/6, 12b/8, 12b/9, 16b/13, 17a/14, 20a/17,20b/6,21b/4, 22a/9, 22b/8, 24a/4, 24b/11, 27a/10, 27a/13, 29a/11, 30a/12, 33a/5. y.-ısa 11a/13, 11a/14,11b/3,11b/3,11b/9, 11b/9, 11b/10,13a/9,13a/15,16a/3, 16b/12, 25b/6, 30b/11, 30b/11, 30b/12, 30b/12,30b/12,33b/1,33b/3. y.-iken 14b/9, 15a/5, 16a/1, 16b/10. y.-sa 13a/12.
yol	: yol. y.-da 19a/11.
yolın -	: yolunmak, çekilip koparılmak. y.-an 3a/11, 3a/12, 3a/14. y.-andan 3a/17.
yörük	: halk arasında göçebe yerinde kullanılan, Osmanlı Devleti teşkilatında bir sınıf asker, 8a/13.
yurt(d)	: aile ocağı, 13a/9, 13b/13. y.-ları 33a/15.
yuvacı	saray için gereken şahin, atmaca ve do -

ğanları yetiştirmek üzere bunları yavru halinde iken yuvalarında bulup saraya getirenler, 8b/4.

yük : yük, 30a/16, 30a/16.

y.-den 28a/2.

y.-inden 17b/10.

yün : yün.

y.-den 28a/6.

y.-i (İy.) 28a/2.

yürüt (d) - : yürütmek

y.-e gel- 31a/14.

y.-mege 31a/14, 31a/15.

yürü - : yürümek; işlemek, çalışmak.

y.-mek 16a/4.

y.-rse 5b/12, 18a/2, 18a/3, 27b/17, 27b/17.

yüz : yüz, (sayı ismi) 8a/14, 16a/6, 31a/17.

y. elli 6b/16, 15a/17, 15b/8, 16a/7, 16a/17,

31a/17.

y. otuz 16a/6, 31a/17.

y. yigirmi 30b/1.

Z

zābīṭa : (Ar.) kural, bağ.

	ż.-i muqarrere 27a/2.
żābit	: (Ar.) subay, 18b/4.
	ż.-leri 18a/9, 18a/16, 18b/1, 19a/11.
żabt	: (Ar.) 1) idaresi altına alma, tutma ; 4a/4, 18b/8.
	ż. ét- 28b/4, 31b/7, 31b/7, 34a/13, 34a/14.
	ż. olı gel- 29a/7.
	ż. olın- 14a/17, 19a/13, 20a/11.
	2) kaydetme.
	ż.-ı sicill 31b/5.
żāhib	: (Ar.) bir fikir veya kaniya uyan, kapılan.
	ż. ol- 20b/5.
żāhir	: (Ar.) görünen, açık, belli, meydanda, 29a/14.
	ż. ol- 19b/7.
	ż.-dür 22a/2, 24a/10.
ża'īm	: (Ar.) zeamet sahibi.
	ż.-üñ 4b/9, 4b/10, 4b/10.
żālim	: (Ar.) zalim, mültezim-i z. 28b/9.
żamān	: (Ar.) kefil olma, kefillik, 30a/17, 30b/2.
żamān	: (Ar.) zaman; devir, çağ, 4a/1, 6a/14, 6a/17, 13a/17, 13b/6, 13b/14, 17a/7, 18a/4, 32a/16, 32b/1, 32b/14, 33b/5.

z.-a 13b/4, 13b/8.

z.-da 1a/6, 21a/8.

z.-dan 28b/12.

z.-ı (İy.) 15a/3.

z.-ında 4a/3, 5a/16, 7a/15, 7b/1, 14b/7,

19a/15.

z.-ındadır 15a/5.

z.-ile mürūr-ı z.-ile 25a/12.

z.-larda 18b/13.

z.-larında 18b/11, 29a/6.

z.-ı Muḥammed Paṣa Mu'allim-zāde El-
Tevfīkī Ḥāzretleri 14a/16.

zamm

: (Ar.) arttırma, katma, ekleme.

z. èt- 20b/12.

zarūrāt

: (Ar.) muhtaçlıklar, sıkıntılar, 21b/7.

zarūret

: (Ar.) zorunluluk, bilā-z. 22a/1.

z.-i (Ak.) 13a/15, 33b/3.

zarūrī

: (Ar.) zorunlu, mecburi, 16b/6.

zāyi^c

: (Ar.) elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar,
ziyan, 4a/1, 16b/16, 17a/3.

z. ol- 28b/11.

ze'āmet

: (Ar.) fetih sırasında devlet toprağı olarak

belirlenen yerlerden muhariplerle bir kısım devlet ve saray memurlarına kılıç hakkı ve dirlik olarak verilen devlet hazinesi hissesi, 6b/14, 16a/15, 33b/15.

z.-i (İy.) 6a/1, 6b/1, 6b/10, 7a/11, 7a/14, 7a/17, 7b/4.

z.-üñ 33b/17, 34a/2.

zecr : (Ar.) zorlama, zorla yaptırma, 17a/1.

z.-ü'l-mühimm 6b/15, 16a/17.

zecen : (Ar.) zorla, zorlayarak, ceza olarak, 17b/14.

zer^c : (Ar.) ekin.

z.^c-lerin 31a/11.

zerrā^c : (Ar.) ikinci ,çiftçi, 23a/2.

zēvāyid : (< Ar.zēvāid) fazla şeyler, fazlalıklar, 22a/4.

zevcāt : (Ar.) nikahlı kadınlar, eşler.

z.-ı (İy.) 8a/17.

zevī : (Ar.) sahipler.

küttāb-ı z.-ü'l-ictināb 20b/13.

zeyd : (Ar.) "amr" ismiyle beraber "falan" yerinde, örnek için söylenen sembolik kişi, 4b/1, 4b/4, 5a/10, 5a/12, 5b/1, 5b/17, 9a/1, 9a/2, 14a/13, 28b/2, 28b/4, 28b/6, 30a/6, 31b/8,

31b/9, 31b/16, 31b/17, 32a/4, 32a/6, 32a/7,
32a/9, 32a/13, 32a/15, 32b/1, 32b/3, 32b/4,
32b/10, beray-ı z. 4b/9.

z.-e 5a/17, 31b/4, 31b/5, 32a/17, 34a/10,
34a/10.

z.-e mi 5a/17.

z.-ün 5a/11, 14a/14, 32a/3, 33a/1, 33a/2.

Zeyneb

: sembolik bir kişi adı, 33a/3.

Z.-e 32b/8, 32b/9.

ziyā^c

: (Ar.) tarlalar, küçük çiftlikler.

z.^c -dan 9a/12.

zift

: (Ar.) zift, 8b/16.

ẓikr

: (Ar.) anma, anılma.

ẓ. olın- 8a/15, 8b/9, 8b/13, 11a/15, 12b/12,

16a/7, 21a/3, 23b/1, 24a/13, 25b/5,

25b/10, 26a/3, 27a/5, 29b/3.

zi'l-ka^cde

: (Ar.) Arabi ayların on birincisi, ğurre-i ẓ.

1b/12.

ẓ.-sinün 2a/10, 13b/4, 14a/5, 14b/3, 14b/13,

15a/9.

zi'l-yed

: (Ar.) bir malı, bir gayrimenkulü elinde

tutan ; bu malı -sahibi kendisi olsun veya

olmasın- kullanan, 2a/11, 6b/8.

z̄immet

: (Ar.) sahip çıkma, koruma zorunda kalma.

z̄.-d̄ür ehl-i z̄. -(d̄ür): bir İslam devletinin hi -
mayesinde ve uyruğunda olan Hristiyanlar,
10a/9.

z̄immī

: (Ar.) İslam devleti uyruğunda olan ve haraç
veren Hristiyanlar, Yahudiler.

z̄.-nüñ 30b/14.

z̄irā

: (Far.) zira, çünkü, şundan dolayı ki, 12b/2,
12b/8, 20b/6, 20b/17, 21a/1,21a/10, 21b/4,
22a/10, 22a/13, 22b/15, 23a/5, 23b/12,
24a/13, 24b/1, 24b/8, 25a/1, 25b/2, 26b/5,
26b/11.

zirā'at

: (Ar.) ziraat, çiftçilik, tarım, 3a/10, 6b/5,
10a/10, 10b/1, 10b/6, 15a/14,23a/3,23b/16,
24a/5, 24a/7, 25a/12, 26a/15.

z. èt- 6a/4, 6a/5, 6a/6, 7a/4, 7a/4,7a/5,7a/7,
14a/7, 16b/6, 16b/9, 17b/5, 24b/7,
25a/15, 28a/14, 32a/8.

z. ètdüril- 29b/6.

z. eyle- 6a/15.

z. olın- 5b/7, 17a/11, 29b/6, 31a/13,31a/15.

	z.-a 7a/6.
zirā'at-gāh	: (Ar.+Far.) tarla, 22b/11, 24a/16.
ziyāde	: (Ar.) fazla, çok, aşırı, 2b/7, 2b/9,3b/5,3b/8, 4a/6, 4a/7, 16b/3,17b/1, 17b/4,19b/3,20b/5, 20b/9, 20b/11, 20b/16, 21a/5, 21b/1, 21b/9, 22a/15, 23b/1, 23b/11, 23b/15, 25a/10, 25b/11, 25b/17, 26a/11, 27a/9, 29b/7. z.-den 28b/8. z.-ler 20b/3, 21b/13. z.-lerin 21b/10. z.-si 21a/7, 26b/14, 30a/17, 30b/1. z.-sinden 7b/8, 15b/1, 15b/8. z.-ye 20b/3, 21a/10, 21b/8, 22a/8, 22a/16.
zu'amā	: (Ar.) büyük tımar sahipleri,18a/13, k̄ānūn-ı z. 34a/5.
zuhūr	:(Ar)görünme, meydana çıkma, başgösterme z. ilet- 20b/16.
zulm	: (Ar.) zulüm, haksızlık, eziyet, 2b/9 , 11b/7, 17b/4.
zulme	: (Ar.) zulüm, haksızlık, eziyet. z.-nün 11b/11.
zu'm	: (Ar.) batıl zan, sanı.

zükür

z.-larınca 9b/5, 23b/10.

: (Ar.) erkekler.

z.-ı (İy.) evlād-ı z.-ı 11b/2, 11b/2, 11b/8.

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

- ‘Abdu’r-rahman : mukataat müfettişi, 11a/10
- Ahmed Paşa : Vezir Ahmet Paşa, 11a/7.
- ‘Alāaddīn Karaḥan : Gelibolu kadısı, 18b/11.
- Baylık : Bursa kadısı, 18b/12.
- Bayram : Selanik defterdarı, 19a/16.
- Ebu’s-su‘ūd : Şeyhülislam Ebu’ssuud Efendi, 11a/3,
12a/15, 13a/4.
E. el-merḥūm 5a/10.
E. Efendi Ḥāzretleri 9a/5.
- Es‘ad : Rumeli kadısı, 8a/4.
- Ḥāfız Ahmed Paşa : Vezir Hafız Ahmet Paşa.
H.-ya 11a/4.
- Ḥārūnū’r-reṣīd : Abbasi hükümdarı.
H. Ḥāzretleri, 29a/6.
- ‘İsā : dergah-ı mu‘alla müteferrikası, 5b/17.
- Mehmed : hazane-i amire defterdarı, 11a/9.
- Muḥammed Paşa Mu‘allim-zāde EI-Tevfīkī¹ : ?
zamān-ı M. Ḥāzretleri 14a/16.
- ‘Osmān : Osmanlı İmparatorluğu’nun kurucusu
Osman Bey.

¹ Kaynaklarda böyle bir kişiye rastlanamadı.

ḳudemā-yı āl-i ʿO. 29b/1.

Sultān Aḥmed Ḥān : Sultan III. Ahmet, ḳānūnnāme-i Sultān ibn-i
S. 1a/1.

Sultān Bāyezīd Ḥān : Sultan II. Bayezid, 18b/10.

Sultān Mehmed Ḥān : Sultan II. Mehmet, 18b/10.

Sultān ʿOṣmān : Sultan II. Osman, 5b/14.

Sultān Süleymān : Kanuni Sultan Süleyman, 19a/15.
S. Ḥāzretleri, 29a/9.

YER ADLARI DİZİNİ

- Anatoli** : Anadolu, vilāyet-i A. 21a/12.
- Atina** : Atina, 18a/10, 18a/11.
- Başra** : Basra, arz-ı B. 9b/17.
- Budin** : Budin, 3a/9, 4a/10.
- Bursa** : Bursa, 18b/12, 18b/16 .
- Eflāk** : Eflak.
E. -lar 28a/11, 28a/13, 28a/14.
- Egre** : Egre, 3a/9, 4a/10.
- Geliboli** : Gelibolu, 18b/11.
- Hersek** : Hersek, k̄ānūnnāme-i livā -yı H. 27a/16.
- Ḥicāz** : Hicaz, arz-ı H. 9b/17.
- ‘Irāk** : Irak, sevād-i ‘I. 10a/11.
‘I.-uñ sevād-i ‘I.-uñ 10b/3.
- İslāmbol** : İstanbul, 2a/5.
İ.-dan 8b/17.
- İstānbol** : İstanbul, 17b/11.
- Kostantiniyye** : İstanbul, (be) maḳām-ı K. 7b/15, 8b/13,
11b/14, 20a/14.
- Prava** : Prava, (be) medīne-i P. 4b/1.
- Rumeli** : Rumeli, 8a/3.
R.-nde 11b/14, 32a/10, vilāyet-i R.-nde 9b/9.

R.-nün 12a/1.

R. Beglerbegiligi : büyük devlet rütbelerin -
den biri, 7b/16.

Selānik : Selanik, 19a/15.

livā -yı S. 9b/10.

Üsküb : Üsküb, 33a/6.

livā -yı Ü. 9b/10.

SONUÇ

Çalışmamıza konu olan kanunname, H. 1212 (1798) tarihinde istinsah edilmiş bir yazma mecmua içerisinde yer almaktadır. Metnimiz, her sayfada 17 satır olmak üzere 67 sayfadan oluşmuştur.

Metnimizde devlet arazisinin kullanımı ve kiralınması, devlete ödenmesi gereken toprak ve malla ilgili vergiler ve bunlarla ilgili özellikler, miktarlar, kimi zaman soru cevap şeklinde ele alınmış ve çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Metinde yazım açısından klasik Osmanlı imlasından büyük farklar görülmemektedir. Ancak yazımların kendi aralarında düzensiz olduğu saptanmıştır. Türkçe sözcüklerin yazımında, özellikle ünlülerin kullanımında birbirini tutmayan biçimler olduğu gibi yabancı sözcüklerin yazımlarında da Türkçe söyleyişe uydurabilmek için kimi zaman uzun ünlülerin yazılmadığı ve bazı sözcüklerde ise harf seçiminde yanlışlıkların bulunduğu belirlenmiştir.

Metinde ötümlüleşme tamdır. Bugün olduğu gibi tek heceli kimi sözcükler dışında ince ve kalın ünlülü sözcükler, ünlü ile başlayan ekler aldıklarında son seslerindeki ötümsüz ünsüzler ötümlüleşmiştir. Bunun yanında kimi ekler, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi daima ötümlü ünsüzlerle kullanılmıştır.

Metinde büyük ünlü uyumu tamdır ancak küçük ünlü uyumu bu derece yerleşmemiştir.

“ kangı, togan, tavar, dut -, beg, etmek, yigirmi ...” gibi kimi sözcüklerde Türkiye Türkçesinde çeşitli ünsüzlere dönüşen ya da düşen kimi seslerin eski biçimlerini korudukları görülmektedir :

Metinde Eski Anadolu Türkçesine özgü kimi özelliklerin etkisi görülmektedir. Bu döneme özgü olan “-dUkdA”, “ -lcAk” ve “-mAdIn” ulaçlarının kullanımıyla birlikte birçok ek ve sözcükte belirginleşen bu etkinin yanında, Türkiye Türkçesine yaklaşan yeni biçimlere de (ol, o ; şol, şu ...) rastlanmaktadır.

İsim hal eklerinde ve zamanlarda birbiri yerine kullanımlar sıkça görülmektedir.

Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında görülmeye başlayan ve ilk zamanlarda ortaç eki görevinde kullanılıp zaman eki olarak Osmanlıca içerisinde kullanım alanına çıkan “- AcAk” ile “mAlU” ekleri sadece ortaç olarak kullanılmıştır. Şimdiki zaman eki “-yor” ise hiç kullanılmamıştır.

Rumeli yöresine ait olduğu anlaşılan bu kanunnamede başta Arapça olmak üzere çeşitli dillerden sözcükler alınmıştır. Kullanılan terimlerde Arapça ağırlıktadır ancak kimi zaman Türkçe sözcüklerle Arapça sözcüklerin tamlama kurdukları görülmektedir : resm-i otlak, resm-i tapu, resm-i dönüm, öşr-i kovan...

Metnin söz varlığı incelendiğinde, klasik döneme ait olmasına rağmen lakapların ve yüksek devlet görevlilerinin övüldüğü bölümlerin dışında halkın anlayabileceği bir dilin kullanıldığı ve kimi zaman da

özellikle Türkçe sözcük kullanımına özen gösterildiği görülmektedir. Bununla birlikte metinde kimi sözcüklerin hem yerli hem de yabancı biçimleri karışık olarak kullanılmıştır : “ at - esb, sığır - bakar, koyun - ganem, ana - valide, ağaçlar - eşcar ...”

ÖZET

Yapmış olduğumuz çalışmanın giriş bölümünde kanunnameler hakkında genel bilgi verildi, el yazması mecmuanın tanıtımı yapılarak metnin ilgili bibliyografik bilgiler sunuldu.

Dil incelemesi üç ana başlıkta yapıldı. Bu incelemede, klasik döneme ait olan metnin taşıdığı dil özelliklerinin ortaya çıkarılmasıyla Türkiye Türkçesinden ve klasik Osmanlı imlasından ayrılan yönler belirlendi. Bu nedenle metin üzerinde tam bir dil incelemesi yapılmadı.

Yazım bölümünde, metnin yazımında görülen kimi özelliklerin belirlenmesiyle bu özelliklerin klasik Osmanlı imlasıyla ne derece benzeştiği incelendi ve bu konuda bir durum tespiti yapılarak yazımların kendi içlerinde düzenli olup olmadıkları araştırıldı.

Ses bilgisi bölümünde; ses olaylarının ve uyumlarının incelenmesiyle metnin taşıdığı özellikler, önceki dönemlerden gelen izler ve tüm bunların günümüz Türkçesine ne derece yansıdığı belirlendi.

Biçim bilgisi bölümünde Türkiye Türkçesinden farklı biçimler üzerinde duruldu.

Metin bölümünde, el yazması metnin çeviriyazısı yapıldı.

Dizin bölümünde metnin söz varlığı fişlenerek bir gramatikal dizin hazırlandı ve yabancı kökenli sözcüklerin hangi dillerden kaynaklandıkları gösterildi. Bu bölümde gerçek kişi ve yer adları ayrı birer liste halinde sunuldu.

ABSTRACT**OTTAMAN LAWBOOK OF THE AHMET III TERM****(STUDY-TEXT-INDEX)**

In this study, it was presented general information about the lawbook as a preface as well as bibliyographic information and description of manuscript magazine.

The language study was composed of three sections. In the part of the language study, it was determined that the language features of the text belonged to the classical age and then the differences between those language features of the text and the language of Turkey and classical Ottaman orthography. Thus, an entire language study on the text was not implemented.

In the orthography section, it was researched that some features found in the orthography of the text, to what extend they are similar with the classical Ottaman orthography and if they are regular.

In the phonetic section, it was studied that the phonetic events and their harmony of the text and determined how phonetic features and old usages influenced Turkish language.

In the morphology section, morphological features different from the language of Turkey were investigated.

In the part of the text, manuscript text was transcribed.

In the part of the index, a grammatical index showing the origin of

the foreign words, was prepared through the use of cards. In addition to this, the names of the places and the real persons were presented as a separate list.

KAYNAKÇA

- Ahteri-i kebir. (1302). İstanbul : Matbaa-i Amire.
- Akalın, Mehmet. (1988). Tarihi Türk şiveleri (2.basım). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Akgündüz, Ahmet. (1990-1994). Osmanlı kanunnameleri ve hukuki tahlilleri. I-VIII İstanbul : Fey Vakfı.
- Banguoğlu, Tahsin. (1986). Türkçenin grameri (2. basım). Ankara : TTK.
- Barkan, Ömer Lütfi. (1943). XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda zirai ekonominin hukuki ve mali esasları I. Kanunlar. İstanbul : Bürhaneddin.
- Bekir Efendi. (1286). İlaveli müntahabat-ı Osmaniyye. İstanbul.
- Çağatay, Neşet. (1988). İslam hukukunun ana hatları ve Osmanlıların bunun bazı kurallarını değişik uygulamaları. Türk Tarih Kurumu Belleten, LI. (200), 625-649.
- Devellioğlu, Ferit. (1990). Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lugat (9. basım) . Ankara : Aydın.
- Dilçin, Cem. (1983). Yeni tarama sözlüğü. Ankara : TDK.
- Ergin, Muharrem. (1985). Türk dil bilgisi (16. basım). İstanbul : Boğaziçi.
- Kazıcı, Ziya. (1977). Osmanlılarda vergi sistemi. İstanbul : Şamil.
- Kurt, Yılmaz. (1993). Osmanlıca dersleri II. Ankara : Ecdad.
- McGowan, W. Bruce. (1983). Sirem sancağı mufassal tahrir defteri. Ankara : TTK.

Önler, Zafer. (1996). Türkçede -IA zarf eki. Uluslararası Türk Dili Kongresi
1992, 9-15, Ankara : TDK.

Pakalın, Mehmet Zeki.(1993). Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü. I -
III (4. basım). İstanbul : Milli Eğitim Bakanlığı.

Sami, Şemseddin. (1989). Kamus-ı Türki . İstanbul : Enderun.

Tabakoğlu, Ahmet. (1985) . Gerileme dönemine girerken Osmanlı maliyesi .
İstanbul : Dergah.

TDK. (1993) : Derleme sözlüğü. I-XII (2. basım) Ankara : TDK.

TDK. (1963-1977) : Tarama sözlüğü. I-VII Ankara : TDK.

Tekin, Talat . (1995). Türk dillerinde birincil uzun ünlüler (2. basım). Ankara :
Simurg.

Timurtaş, Faruk K. (1991). Tarihi Türkiye Türkçesi araştırmaları III , Osmanlı
Türkçesi grameri (7. basım). İstanbul : Alfa.

Timurtaş, Faruk K. (1994). Eski Türkiye Türkçesi, XV. yüzyıl, gramer-
metin - sözlük . İstanbul : Enderun.